

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Sententiarum libri quattuor

Petrus <Paris, Bischof>

[Basel], 29. Nov. 1489

[Liber primus de mysterio trinitatis]

[urn:nbn:de:bsz:31-304163](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-304163)

DI. I.

Eteris

ac noue legi cō-
nentiā diligē-
ti indagie: etiaz
atq; etiā cōfide-
rātib⁹ nobis p-
uia dei grā ino-
tuit sacre pagi-
ne tractatū: cir-

Augusti.

ca res vel signa p̄cipue v̄ari. Et em̄ egre-
gius doctor Aug⁹ ait in li. de doc. christi-
ana. Omnis doctrina: vel rerum est: vel si-
gnorū. Sed res etiam p̄ signa discuntur.
Proprie aut̄ hic res appellant̄: q̄ non ad si-
gnificandū aliqd̄ adhibent̄. Signa v̄o quo-
rum vsus est in significādo. Eoz aut̄: aliq̄
sunt quorū omis vsus est in significādo:
non in iustificādo. i. q̄bus nō vtimur nisi
aliqd̄ significandi grā: vt aliqua sacramen-
ta legalia. Alia que non solū significāt: sed
cōf̄rūt qd̄ intus adiuuet: sicut euangelica
sacra. Ex quo apte intelligit̄: q̄ hic appellē-
tur signa. res ille videlicet q̄ ad significan-
dum aliqd̄ adhibent̄. Omne igit̄ signum:
etiā res aliq̄ est. Ad em̄ nulla res est. vt in
eodem Aug⁹. ait: oino nihil est. Nō autēz
ecōuerso ois res signū est. q: non adhibet̄
ad significandū aliqd̄. Cūq; his intēderit
theologorū sp̄: culario studiosa atq; mode-
sta. diuinā scripturā formā p̄scriptā in do-
ctrina tenere aduertet. De his ergo nobis
aditū ad res diuinas aliq̄tenus intelligen-
das deo duce apire volētibus: differēduz
est: et p̄mum de rebus. postea de signis dis-
seremus.

De rebus cōmuniter agit. b

Augusti.

Id ergo in rebus

cōsiderādū est: vt in eodē Aug⁹. ait. q̄ res
aliesunt q̄bus fruendū est. alie q̄bus vten-
dum est. alie q̄ fruunt̄ et vtunt̄. Ille quib⁹
fruendū est: nos btōs faciūt. Istis quibus
vten dū est: tendentes ad beatitudinē adiu-
uamur. et q̄si adminiculamur: vt ad illas
res q̄ nos btōs faciūt p̄uenire. eisq; inbe-
rere possumus. Res v̄o q̄ fruunt̄ et vtū-
tur nos sumus. q̄si inter vtrasq; constituti
et angeli et sancti. Fruunt̄ aut̄ est amore ali-
cui rei inherere p̄pter seip̄am. Vti v̄o ad
qd̄ in vsum venerit referre. ad obtinēdum
illud quo fruendū est. als abuti ē nō vti.
Nam vsus illicitus abusus vel abusio no-

De reb⁹ que
fruunt̄ et vtunt̄

quid sit frui
et vti.

minari debet. Res igit̄ q̄t us fruendūz
est sunt pater et filius et sp̄s sanctus. Eadē
t̄m trinitas q̄dam summa res est. cōsistē om-
nibus fructib⁹ ea. si t̄m res dici debet: et nō
rerum oīm causa: Si t̄m et causa. Non em̄z
facile p̄t̄ inueniri nomen qd̄ tante excellē-
tie cōueniat: nisi qd̄ melius dicat̄ trinitas
h: vnus deus. Res aut̄ q̄bus vten dū est:
mūdus est et in eō creata. Vn̄ Aug⁹. in co-
dem. Vten dū est hoc mūdo nō fruendūz.
vt inuisibilia dei p̄ ea que facta sunt intelle-
cta conspiciant̄. i. vt de t̄p̄alibus eterna ca-
pian̄. Itē in eodē. In omnibus rebus ille
t̄m sunt q̄bus fruendū est: q̄ eterne et incō-
mutabiles sunt. Ceteris aut̄ vten dū est.
vt ad illaz p̄fruitionē p̄ueniat̄. Idē Au-
gusti. in li. x. de tri. Fruimur cognitis in q̄-
bus ip̄is p̄pter se volūtas delectata et qui
escit. vtimur v̄o eis que ad aliud referim⁹
quo fruendū est.

De reb⁹ que
bus fruendūz
est.

Augusti.
De reb⁹ q̄b⁹
vten dūz est.

Augusti.

Item quid intersit inter frui et vti
aliter q̄ supra.

Notandum vero

Augusti.

q̄ idē Aug⁹. in li. x. de tri. aliter q̄ supra ac-
cipiens vti et frui: sic dicit. Vti est assume-
re aliqd̄ in facultatē volūtat̄. Frui aut̄ est
vti cū gaudio: non adhuc spei: sed iaz rei.
Itē ois q̄ fruit̄: vti. Assumit em̄ aliqd̄ i
facultatē volūtat̄ cū sine delectatōis. Nō
aut̄ ois q̄ vti: et fruit̄. si id qd̄ in facultatē
volūtat̄ assumit: nō p̄pter ip̄m. sed p̄pter
aliū appetit. Et at̄ēde qz vidē Aug⁹. dice-
re illos frui t̄m q̄ in regaudēt: nō iā in spe.
et ita in hac vita nō videmur frui: s̄ t̄m vti.
vbi gaudem⁹ in spe. cū supra dictū sit frui
esse amore inherere alicui rei p̄pter se. Qua-
liter etiā hic multi adherent deo.

Determinatio eorum que viden-
tur contraria.

Hec ergo que sibi

pradicere vident̄: sic dei terminam⁹: dicen-
tes nos et h̄ et in futuro frui. s̄ ibi p̄prie et p̄-
fecte et plene vbi p̄ sp̄m videbim⁹ q̄ frues-
mur. Hic aut̄ dū in spe ambulamus: frui-
mur qd̄. s̄ nō adeo plene. Vn̄ i li. x. de tri.
Fruimur cognitis in quibus volūtas est.
Idē in li. de doc. christiana ait. Angeli il-
lo fruentes iā beati sunt. quo et nos frui de-
sideram⁹. et q̄tū in hac vita iā fruimur: vt
p̄ speculū in enigmate. tanto n̄ iam pegri-

Augusti.

nationem et tolerabilius sustinemus. et ardētius finire cupimus.

Alia determinatio.

Potest etiam dici

quod qui fruuntur etiam in hac vita: non tamen habent gaudium speciei. sed etiam rei. quod iam delectatur in eo quod diligit. et ita iam re aliquatenus tenetur. Constat igitur quod debemus deo frui et non vti. Illo enim ut ait Augustinus. fruereis quo efficieris beatus: et in quod spem ponis: ut ad id pervenias. De hoc Augustinus. idem ait in libro de doctrina christiana. Dicimus nos ea re frui quam diligimus propter se. et ea re fruendum nobis esse tamen quod efficiamur beati. ceterum vero utendum. Frequenter tamen dicitur frui cum delectatione vti. Cum enim adest quod diligitur. etiam delectationem secum gerit. si tamen per eam transieris: et ad illud ubi permanendum est eam retuleris: vteris ea. et abusu non proprie dicitur frui. Si vero inhaerens atque permanens finem in ea ponens leticie tue. tunc vere et proprie frui dicitur. Quod non est faciendum nisi in illa trinitate. id est summo et incommutabili bono.

Utrum hominibus sit utendum vel fruendum.

Quia autem homines qui

fruantur et utantur alijs rebus res alijs sunt. Queritur utrum frui debeant an vti: aut utrum. Augustinus. Ad quod sic respondet Augustinus. in libro de doctrina christiana. Si propter se homo diligendus est: fruimur eo. si propter aliud: utimur eo. Unde autem mihi propter aliud diligendus. Quod enim propter se diligendum est: in eo constituitur beata vita. cuius etiam spes habet nos consolatur. In homine autem spes ponenda non est. quia maledictus est qui hoc facit. Ergo si liquide advertas. nec se ipso quod frui debet. quia non se debet diligere propter se. sed propter illud quo fruendum est. Huius autem pariter videtur quod apostolus ad philimonem loquens ait. Ita fratres ego te fruar in domino. Quod ita determinat Augustinus. Si dixisset tamen te fruar: et non addidisset in domino. videretur sine dilectionis ac spem constituisse in eo. Sed quia illud addidit: in domino se sine posuisse: eo deo frui significavit. Cum enim ut idem Augustinus ait. homines deo fruuntur. deo potius quam homines fruuntur.

Utrum queritur an deus fruatur an utatur nobis.

Sed cum deus diligit

gat nos. ut frequenter scriptura dicit. quod eius dilectionem erga nos multum commendat. Queritur Augustinus. quod diligit: an ut vti: an ut fruatur. et procedit ita. Si fruatur: eget bono nostro. Quod non sanus dixerit. Aut enim per se. Bonorum meorum non eges. Omne enim bonum nostrum vel ipse est: vel ab ipso est. non ergo fruatur nobis: sed utitur. Si enim nec fruatur nec utitur: non invenio quod diligit nos. Neque tamen sic vti nobis: ut nos alijs rebus. Nos enim res ipsas utimur: ad id referimus ut dei bonitate proficiamus. Deus vero ad suam bonitatem usum nostrum refert. Ille enim miseretur nostri propter suam bonitatem. nos autem nobis invidemus propter illius bonitatem. Ille nostri miseretur ut se proficiamus. nos vero invidemus nostri miseremur: ut illo fruamur. Cum enim nos alicui miseremur. et alicui consiliumus. ad eius quod facimus utilitatem eiusque invenimus. sed nostra sit consequens cum misericordiam quam alijs impendimus: non relinquit deus sine mercede. Hec autem merces summa est: ut ipso fruamur. Item quod bonus est sumus. et in quantum sumus: boni sumus. Porro etiam quod iustus est: non impunem malum sumus. et in quantum mali sumus: in tantum etiam minus sumus. Ille ergo usus quo nobis utitur deus: non ad eius: sed ad nostram utilitatem refert. ad eius vero tantum bonitatem.

Utrum utendum an fruendum sit virtutibus.

Hic considerandum

est. utrum virtutibus sit utendum an fruendum. Quibusdam videtur quod eis sit utendum et non fruendum. et hoc confirmant auctoritate Augustini. qui ut praeratum est: dicit non esse fruendum nisi trinitate. id est summo et incommutabili bono. Item dicunt ideo non esse fruendum eis. quia propter se amare non sunt. sed propter eternam beatitudinem. Illud autem quo fruendum est: propter se amandum est. Sed quod virtutes propter se amare non sunt. imo propter beatitudinem solam. probant auctoritate Augustini qui in libro de trinitate. praeratum ait. Forte virtutes quod propter solam beatitudinem amamus. sic nobis persuadere audent: ut ipsas beatitudinem non amemus. Quod si faciunt: etiam ipsas utique amare desistimus. quando illas propter quam solam istas amavimus: non amamus. Ecce his verbis videtur Augustinus. ostendere quod virtutes: non propter se. sed propter solam beatitudinem.

Augusti.
in li. de doc.
christiana.

Augusti.

tudinē amande sunt. Ad si ita est: g eis fruendum non est. Aliis vō contra vidē. s. q fruendū eis sit. qz ppter se petende r amāde sunt. Et hoc pfirmant auctoritate Ambrosio. qui ait sup illum locum eplē ad Gal. Fructus autē spūs est charitas. gaudium. pax. patia rē. hic nō noiat epa sed fructus. qz ppter se petenda sunt. si vō ppter se petenda sunt. g r ppter se amāda. Nos autē hāc que vidēt auctoritatū repugnātiā de medio eximere cupiētes dicim⁹: q virtutes ppter se petēde r amāde sunt: r tñ ppter solā bñtudinē. ppter se: qdē amandē sunt. qz delectant sui possessores sincera r sancta delectatōe. r in eis pariūt gaudiū spūale. Verūtm nō est hic cōsistendū: s vltra gradiendū. Non hic hereat dilectiōis gressus. neqz hic sit dilectiōis termin⁹. sed referat hoc ad illud summū bonum cui soli oīno inherendū est. qz illud ppter se tm amandū est. r vltra illud nihil qrendū est. illud est enī supmus finis. Iō Aug⁹. dicit q eas dili gim⁹ ppter solā beatitudinem: nō qn eas ppter se diligim⁹. s qz idipm q eas diligim⁹: referim⁹ ad illud summū bonum cui soli inherendū ē: r in eo pmanendū. finisqz leticie ponēdus. Arc virtutibus nō est fruendū. S3 dicit aliqz. Frui ē amore inherere alicui rei ppter seipam: vt predictuz ē. Si g ppter se virtutes amāde sūt: r eis fruendū est. Ad qd dicim⁹ i illa deceptiōe vbi dicit: ppter seipam. intelligēdū est tm nō vt. s. amet ppter seipam tm: vt nō referat ad aliud s ibi ponat finis: vt supra ostendit Aug⁹. dicens. Si inhereris atqz pmāferis finē ponens leticie. tunc vere r pprie frui dicēdus es. qd nō est faciendū nisi i illa trinitate. i. summo r incōmutabili bono. Utendū est ergo virtutibus: r p eas fruendum summo bono. Ita r de volūtate bona dicimus. Unde Aug⁹. in li. x. de trinitate. ait. Volūtās est p quā fruimur: ita r p virtutes fruimur nō eis nisi forte aliq dicit sit deus: vt charitas. de q post tractabif.

Augusti.

Epilogus.

Omniū igitur que dicta sunt ex quo de rebus specialiter tractauimus: hec summa est. Q alie sunt quebus fruendum est. alie quibus vtendū est. alie que fruunt: r vtunt. r inter eas quibus vtendū est. etiam qdam sunt p quas fruimur: vt virtutes r potentie animi. que sunt naturalia bona. De quibus omnibus anteq

de signis tractemus: agendū est. ac p̄munt de rebus quibus fruendū est. s. de sancta atqz indiuidua trinitate.

Ista est secunda pars principalis huius libri. In qua magis determinato p̄mio: incipit suum tractatū in q̄tuo: libros p̄tiales diuidere. Cuius ratio fm p̄m est. qz scientie secant quemadmodum r res de quibus sunt. In quorum p̄mo libro magis agit de deo absolute fm rationem sue naturalis p̄fectionis. In secundo agit de eo in q̄tum eius potentia relucet in effectu creationis. In tertio agit de ip̄o in q̄tum claret eius sapientia in opere redēptionis. In quarto agit de eo in q̄tum eius bonitas seu clementia relucet in fructu glorificationis. Quantum igitur ad p̄mum librum magister duo facit. P̄mo p̄mittit quedam generalia quasi totū operis p̄lāmina. Secundo suam intentionem exequitur. et hoc in p̄ncipio secunde distinctionis: que incipit ibi. Hoc itaqz vera. In p̄ma enī huius libri distinctione magister tria facit. P̄mo determinat suū intentum. Secundo mouet questiones circa determinata. Tertio determinata breuiter recapitulat. P̄mum facit a p̄ncipio distinctionis vsqz ibi. Cum autem homines. Secundū vō ab inde vsqz ibi. Omnia igitur que dicta sunt. Tertium vō ab inde vsqz ad finem distinctionis istius. Et in istis videtur stare sententia p̄sentis distinctionis in generali. In specialibus. quarū p̄ma est. Totaz sacram paginam cōstat specialiter circa res r signa versari. Et hanc p̄bat magister auctoritate beati Augustini. vj. ca. de doctrina christiana dicēns. Omnis doctrina vel rex est rei signorum. Et intelligit hic p̄ signa non terminos significantes ad placitum ip̄ius instituentis: sed quasdam res exteriores ex diuina ordinatione aliqz significantes. cuiusmodi sunt sacra cum suis materijs tam veteris q̄ noue legis. Per res vō intelligit res absolutas p̄ terminos significabiles: q. s. ita cadunt sub determinatiōe cōsideratiōis sacre scripture r veteris r huiusmodi. Et aut sacra tam veteris q̄ noue legis aliqz significant: patet. qz sacra veteris legis significant inuisibilem grām quam non cōferebant. sacra noue legis significant grām quam non cōferebant. ita cadunt sub determinatiōe cōsideratiōis sacre scripture r veteris r huiusmodi. Et subdit q̄ omne signum est res aliqua. quia quod non est res aliqua. omnino nihil est. vt dicit Aug⁹. in eodē. r nō ecōtra cuius res est signū. qz alique sunt res nihil significantes. Et tandē subinfert q̄ p̄mo sit determinandum de rebus. r postea de signis. Secūda ergo propositio est hec. Sola trinitate increata est p̄prie fruendum. Patet hec p̄positio varijs sanctorū doctorū auctoritatibus. Et p̄bat rōe sic. Illo solo est fruendum quod ppter se r nullum alium finē est diligendum. sed hoc solū est trinitas increata. igit ea tm p̄prie est fruendum. r per consequēs p̄positio vera. Dicitur ratiō maior p̄t p̄ descriptionem fruitionis in ista qua dicit. Frui est amor inherere alicui rei tātum ppter seipam. Minor probatur sic. Sola trinitas increata est nostrorum beatificatiua. igit ip̄a sola est ppter se finaliter diligenda. Consequētia tenet ex verbis beati Augustini dicentis. Dicim⁹ ea re nos frui quā diligimus ppter se. r ea nos fruendum esse tm qua efficiamur beati. Antecedēs p̄t ex textu vbi dicit. Res quibus fruendum est sunt pater et filius r sp̄s sanctus. r per consequēs p̄positio vera. Tertia p̄positio est hec. Usus r fruitiōis diuini

ctione accipimus penes relativam et absolutam dilectionis inhesionem. Pater hec propositio in textu per terminorum descriptionem. An dicitur. Fruus est rei amor inherere solum propter seipsum. Sed vti est rei amore inherere non finaliter propter seipsum. sed in quantum ordinata est ad illam qua fruendum est. igitur propositio vera. Consequenter circa ista tria movet dubia quoru[m] primu[m] est. An hominibus sit fruendus. Et dicendum est: quod non simpliciter sed in deo. Et cum dicitur. homo fruus hominis sed deo fruus in homine. Secundu[m] est. An timor dei ad nos sit usus vel fruus. Dicendum est quod non sit usus. quia deus non diligit aliquid propter aliud a se. sed omnia diligit propter ipsius propriam bonitatem. Tertiu[m] est. An virtutibus sit fruendum. Respondet quod non nisi instrumentaliter. eo quod non querunt propter se sed propter beatitudinem et propter deum. Et in his stat sententia huius distinctionis in speciali.

De mysterio trinitatis et unitatis. a

De itaque ve

ra ac pia fide tenendum est: quod trinitas sit unus et solus verus deus: ut ait Augustinus in

DI. II b

Augusti. primo libro de trinitate. scilicet pater et filius et spiritus sanctus. et hec trinitas unius eiusdemque substantie vel essentie dicitur. creditur et intelligitur. que est summum bonum. quod purgatissimis mentibus cernitur. Mentis enim humane acies in valida: in tam excellenti lucem non figit: nisi si per iusticiam fidei emundetur. Idem in li. retract. Non approbo quod in oratione dixi. Deus qui non nisi mundos verum scire voluisti. Responderi enim potest multos etiam non mundos multa scire vera. De hac re ergo summa et excellentissima cum modestia et timore agendum est. et attentissimis auribus atque devotis audientium: ubi queritur unitas trinitatis patris scilicet et filii et spiritus sancti. quia nec periculosum aliquid erratur. nec laboriosius aliquid queritur. nec fructuosius aliquid invenitur. Proinde omnis qui audit et legit ea que de ineffabili et inaccessible luce divinitatis dicuntur. studeat imitari atque servare: quod venerabilis doctor Augustinus in primo libro de trinitate de seipso ait. Non pigebit me inquit sicubi hesito querere. nec pudebit sicubi erro discere. Quisquis ergo audit hoc vel legit. ubi pariter certus est: pergat mecum. ubi pariter hesitat. fratrem meum. ubi errorem suum cognoscit: redeat ad me. ubi mecum: revoce me. Ita ingrediamur simul charitatis viam tendentes ad eum: de quo dictum est. Querite faciem eius spiritus.

Que fuerit intentio scribentium de trinitate. b

Omnes autem ca-

tholici tractatores: ut in eodem. j. lib. Augustinus ait. Qui de trinitate que deus est scripserunt: hoc intenderunt secundum scripturas docere. quod pater et filius et spiritus sanctus unus sint esse et inseparabili equalitate unus sint deus. ut sit unitas in essentia: et pluralitas in personis. Ideoque non sunt tres dii. sed unus deus. licet pater filium genuerit: et ideo filius non sit qui pater est. filiusque a patre sit genitus. et ideo pater non sit qui filius est. et spiritus sanctus nec pater sit nec filius. Et tantum patris et filii. spiritus utriusque coequalis: et ad trinitatis pertinentis unitatem. Tenemus ergo patrem et filium et spiritum sanctum unum esse naturaliter deum: ut ait Augustinus in li. de fide ad petrum. Nec tamen ipsius patrem esse qui filius est. nec filium ipsum esse qui pater est. nec spiritum sanctum ipsum esse qui pater est aut filius. Una est enim patris et filii et spiritus sancti essentia. quam greci homousion vocant. in qua non est aliud pater. aliud filius. aliud spiritus sanctus. quoniam unus sit personaliter alius pater. alius filius. alius spiritus sanctus.

Augusti. in li. retract. ubi dicitur de patre et filio. quod significat et quod significat unum est. dicitur enim sicut ipsa veritas aperit loquitur dicens. Ego et pater unus sumus.

Quis ordo sit servandus cum de trinitate agitur. c

Et iterum ut in pri-

mo li. de trini. Augustinus docet. primo secundum auctoritates sanctarum scripturarum. utrum sit des ita se habeat demonstrandum est. Deinde aduersus garrulos ratiocinatores elatiores magis quam capaciores rationibus catholicis et similitudini. congruis: ad defensionem et assertionem fidei utendum est: ut eorum inquisitionibus satisfaciendum. mansuetos plene instruamus. et illi si nequiverint inuenire quod queritur: de suis mentibus potius quam de ipsa veritate. vel de nostra disertio. conquerantur.

Augusti.

Testimonia factorum de trinitate. d

Proponamus ergo

in medium veteris ac novi testamenti auctoritates quibus diuine unitatis atque trinitatis veritas demonstratur. ac primum ipsa legis exordia occurrant. ubi Moyses ait. Audi uerba dei tui deus unus est. Sic. Ego sum deus tuus qui eduxi te de terra egypti.

Ambro. non erunt tibi alij dii p̄ter me. Ecce h̄ signi-
ficauit vnitatem diuine nature. Deus enim
et dominus. vt ait Ambro. in .i. li. de tri. no-
men est nature. nomen est potestatis. Itēz
alibi deus loquens ad Moysen ait. Ego
sum qui sum. et si quesierit nomen meum:
vade et dic eis. Qui est misit me ad vos.
Dicens enim. Ego sum: non nos sumus:
et qui est: non qui sumus. aperte de-
clarauit vnum solum deum esse. In canti-
co etiā Exodi legit. Dominus omnipotens
nomen eius. Non ait: domini: vnitatem
volens significare. Personarū quoq; plu-
ralitatem et nature vnitatem simul ostēdit
dominus in Gen. dicens. Faciamus hominē
ad imaginem et similitudinē nostram. Di-
cens enim: faciamus et nostram: pluralita-
tem personarū ostēdit. dicens vō imaginē:
vnitatem essentie. Et enī dicit Aug. in li.
de fide ad petrū. Si in illa natura patris et
filij et spūs sancti vna esset tñ persona: non di-
ceret faciamus hominē ad imaginem et si-
militudinē nostrāz. Cum enī dicit ad ima-
ginem. ostēdit vnam naturāz esse: ad cuius
imaginem homo fieret. cum vō dicit no-
stram. ostēdit eundem deum non vnam:
sed plures esse personas.

Augusti.

Aperte ostēdit q̄ nec solitudo nec
diuersitas nec singularitas ibi est
sed similitudo.

Hylarius

Hylarius quoq; i
li. iij. de tri. dicit his vbi significari q̄ in
trinitate nec diuersitas est nec singularitas
vel solitudo. sed similitudo et pluralitas siue
distinctio. Ait enim sic. Qui dixit faciamus
hominē ad imaginem et similitudinē no-
stram: inuicem esse sui similes in eo q̄ dicit
imaginem et similitudinē nostram osten-
dit. Imago enī sola nō est. et similitudo nō
sibi est. neq; diuersitates duobus admisce-
ri alterius ad alterum similitudo pmittit.
Item idem in .iij. li. Absolutius voluit in-
telligi significationem hanc non ad se esse
referendam tñ: dicendo faciamus homines
ad imaginem et similitudines nostrāz. Pro
fessio enim consortij sustulit intelligentiāz
singularitatis. quia consortium aliq̄ nec
potest esse sibi ipsi solitario. neq; rursus so-
litudine solitariū recipit faciamus. neq; quis
q̄ alieno a se loquit nostrā. vterq; ergo ser-
mo. s. faciamus et nram: vt solitarium eun-
demq; nō patit. ita neq; diuersum a se alie-

numq; significat. Solitario cōuenit faciā
et meā. Nō solitario vō cōuenit dicere: fa-
ciamus et nram. vterq; sermo vt non solita-
rium tñ. ita neq; differentē esse vt diuersū
esse significat. Nō q̄ nec solitariū nec di-
uersus est p̄tēdus. Ita h̄ de ad cōem si-
bi cū deo imaginē eandēq; similitudinē
hoiem recipit opari: vt nec significatio effi-
cientis admittat intelligentiā solitudinis. nec
operatio cōstituta ad eandem imaginem vt
similitudinē patiat diuersitatē diuinitatē.
In his vbi Hylarius pluralitatē persona-
rum voluit intelligi noie consortij. atq; cōsi-
gnificauit noie consortij vel pluralitatis: nō po-
ni aliqd̄ h̄ renoueri. Pluralitas enī vel con-
sortij personarū cum dicitur: solitudo vt singula-
ritas negat. cum dicimur plures esse personas:
significamus q̄ nō est vna sola. Itē hylari-
us volēs ista subtilit̄ et sane intelligi: ait. Pro
fessio consortij sustulit intelligentiā singula-
ritatis. Nō dicit posuit aliqd̄. Ita etiā cum
dicimur tres personas. singularitatē et solitu-
dinem tollimur. Et q̄ p̄ nō est solus. nec fili-
us solus. nec spūs sanctus est solus. significamus
q̄ nec p̄ tñ ē et fili-
us. nec p̄ tñ et spūs sanctus.
De h̄ autē l sequen-
ti plenius age-
t: vbi etiā fm qd̄ filies dican-
tur tres persone. et vtrū aliquo mō sit ibi di-
uersitas vel differentia: ostēdet.

Ad idēz quod ceperat redit vt ali-
as auctoritates supponat.

Nūc vero ad pro-
positum redeamus. et ad ostēdendū perso-
narum pluralitatez: atq; essentie diuine vni-
tatem. alias sanctorū auctoritates induca-
mus. Moyses dicit. In principio creauit
deus celum et terrāz. p̄ deum significās pa-
trem. p̄ principium filium. Et p̄ eo q̄ apud
nos deus dicitur: hebraica ueritas habet he-
loym. qd̄ est plale huius singularis qd̄ est
hel. Ad ergo nō est dictū hel qd̄ est deus:
sed heloym qd̄ inf̄ p̄tari pot̄ dii siue iudices:
ad pluralitatem personarū refert. Ad quā etiā
illud attinere videt quod diabolus p̄ ser-
pentem dixit. Eritis sicut dii. Pro quo in
hebraico habet heloym. ac si diceret. Eri-
tis sicut diuine persone. Ille etiā maxi-
mus prophetarum et regum David. qui
suā ceteris p̄fert intelligentiam dicens.
Sup̄ senes intellexi: vnitatem diuine natu-
re ostēdens: ait. Dñs nomen est illi. non
dicit domi. Alibi etiā eiusdē vnitatem et eter-

Quid ex ver-
is Hylarij
telligi debe-
at.

Ambro.

nitatē filii ostendēs: ait ex psona dei. Israel si me audieris nō erit in te de⁹ recens. neq; adorab deum alienū. Aliud horū vt dicit Ambro. in li. i. de tri. significat eternitatē. aliud vnitatē subē indifferētis. vt neq; posteriorē p̄re: neq; alteri⁹ diuinitatis filiū. vel spūsanctū esse credam⁹. Nā si p̄re posteriorē fili⁹ vel spūsanctū: recēs ē. ⁊ si vnus nō est diuinitatis: alienus ē. S; nec posterior est. q; recēs non ē. nec alien⁹: q; ex p̄re natus est filius. ex p̄re p̄cedit spūsanctus. Alibi q; distinctionē psonarū insinuās: ait. Verbo dñi celi firmati sunt: ⁊ spū oris ei⁹ oīs v̄tus eoz. Alibi etiā ait. B̄ndicat nos de⁹ deus n̄r. b̄ndicat nos de⁹: ⁊ metuāt eū oēs fines terre. Trina enī cōfessio dei: trinitatem exprimit psonarū. vnitatē v̄o essentie apit cū singularit̄e subiungit eū. Esaias q; dicit se audisse seraphin clamātia. Sanctus sanctus sanctus dñs de⁹. Per b̄ q; dicit̄ sanctus: trinitatē significat. p hoc qd̄ subdit dñs deus. vnitatem essentie. Dauid quoq; eternā filij generationē apte insinuat ex psona filij: dicens. Dñs dixit ad me. filius me⁹ es tu: ego hodie genui te. De hac generationē ineffabili Esaias ait. Generatio⁹ ei⁹ q; enarrabit. In lib. q; Sap. eternitas filij cum p̄re mōstrat: vbi sapia ita loquit̄. Dñs possedit me ab initio viarū suarū. an̄ q; qui cōp̄ faceret a p̄ncipio. ab eterno ordi nata sum anteq; terra fieret. nec duz erant abyssi. ⁊ ego iam concepta eram. necdum fontes. necdū montes aut colles. ⁊ ego p̄turiebar. adhuc terrā non fecerat: ⁊ cardines orbis terre. qñ p̄parabat celos aderā. qñ appendebat fundamēta terre: cū eo erā cūcta cōponens. ⁊ delectabar p̄ singulos dies. ludens corā eo. Ecce ap̄tum de eterna genitura testimoniū: quo ip̄a sapia perhibet se an̄ mūdū p̄ceptā esse ⁊ parturiri. id est genitā. ⁊ apud p̄rem eternalit̄e existere. Ip̄a etiā alibi ait. Ego ex ore altissimi p̄dij p̄mogenita an̄ oēs creaturā. Michēas q; p̄pheta eternā v̄bi generationē ⁊ tē poralēx Maria simul insinuauit: dicens. Et tu bethleem ephrata puulus es in milibus iuda. ex te egrediet̄ qui sit dominator i srahel. et egressus eius ab initio a diebus eternitatis.

Spēalia testimonia de spūsc̄to. g

De spūsc̄to etiā

exp̄ssa documēta in ve. testa. habem⁹. In Gen. enī legit̄. Spūs dñi ferebat̄ sup aq̄s

Et dauid dicit. Quo ibo a spū tuo. In libro Sap. d; Spūsanct⁹ discipline effugi⁹ et fictū. benignus est enī spūs sapie. Esa. q; ait. Spūs domini sup me.

De testimonijs noui testamēti. h

Nūc vero post te

stimonija veteris testamēti: de fide sancte trinitatis ⁊ vnitatis ad noui testamēti auctoritates accedam⁹. vt in medio duū aimalium. i. testamētorū: cognoscat̄ veritas. ⁊ forcipe de altari sumat̄ calculus quo tangant̄ ora fidelium. Dñs itaq; x̄ps vnitatem diuine essentie ac psonarū trinitatem: apte insinuat dicens apostol. Ite baptizate omnes gentes in noie p̄ris ⁊ filij ⁊ spūsancti. In noie vtiq; ait. vt Ambro. ait in. i. li. de trini. nō in noibus. vt vnitatis essentie ostēdatur. p nomina tria que supposuit: tres esse psonas declarauit. Ip̄e etiā ait. Ego ⁊ pater vnū sumus. vnū dixit: vt ait Ambro. in eodem. ne fiat discretio p̄tatis nature. ⁊ addidit: sumus: vt p̄rem filiumq; cognoscas. i. vt p̄fectus pater filij p̄fectum genuisse credat̄. ⁊ q; pater ⁊ filius vnū sunt nō confusioē p̄sonē: s; vnitatem nature. Iohānes q; in epla canonica ait. Tres sūt q; testimoniū phibent in celo. p̄r. v̄bū ⁊ spūsc̄tus. ⁊ hi tres vnū sunt. Ip̄e etiā in initio euāgelij sui ait. In p̄ncipio erat v̄bū: ⁊ v̄bū erat apud deū. ⁊ de⁹ erat v̄bum. vbi apte ostēdit filij sp̄ ⁊ eternalit̄e fuisse apud p̄rem: vt aliū apud aliū. Ap̄ta q; apte trinitatē distinguit dicens. Absit deus spūsc̄tus filij sui in corda n̄ra. ⁊ alibi. Si spūs ei⁹ q; suscitauit iesum habitat in nob̄ ⁊c. Itē alibi trinitatem atq; vnitatē euidentissime cōmēdat dicens. Quā ex ip̄o ⁊ p̄ ip̄m ⁊ in ip̄o sunt oia. ip̄i gl̄a. Ex ip̄o ait: vt aug⁹. in li. de tri. ait: p̄pter p̄rem. p̄ ip̄m dicit̄ p̄p̄ filij. in ip̄o p̄p̄ spūsc̄tus. Iper b̄ v̄o q; nō ait ex ip̄is: per ip̄os ⁊ in ip̄is. nec ait ip̄is gl̄a: s; ip̄i. insinuauit hanc trinitatem vnū deū esse. s; q; single pene silabe noui testamēti: hanc ineffabilē vnitatis atq; trinitatis veritatē ⁊ cordit̄e insinuāt: inductioi testimoniū sup hac resupfedeam⁹: ⁊ ratiōib⁹ ⁊ gruisq; similitudinib⁹ ita esse put infirmitas nostra valet: ostendamus.

Ambro.

Augusti.

Hec est secunda distinctio huius primi libri. In qua magister inquisita ⁊ inuēta materia de qua est agendū in hoc volumine: incipit s̄m ordinem p̄missum in presentī distinctione tractare

de rebus. Et primo de rebus fruibilibus in primo libro. Secundo de rebus vtilibus in secundo libro. Tertio de illis rebus que vtilia ordinant ad fruibilia. in tertio libro. De signis vero postea agit in quarto. Primus itaque liber dividitur in duas partes principales. In quarum prima de terminat de re fruibilibus. de deo secundum suam perfectionem in essendo. scilicet de essentia divine unitate: ac personarum distinctio et emanatio. In secunda tractat de deo secundum suam perfectionem in causando. scilicet de attributis divinis et appropriatis: scilicet voluntate et bonitate. In prima distinctione magister tria facit. Primo enim ostendit modum investigandi unitatem in trinitate. et trinitatem in unitate. Secundo probat unitatem trinitatis auctoritate veteris testamenti. Tertio declarat eiusdem trinitatis unitatem per novum testamentum auctoritate. Primum quidem facit a principio huius distinctionis versus ibi. Proponamus ergo in modum. Secundum autem ab inde versus ibi. Nunc vero post testimonia. Tertium vero ab inde versus ad finem distinctionis. In speciali enim infra magister hac distinctione stat in tribus conclusionibus. quarum conclusio prima est hec. Necessario est quilibet catholicum sola et eadem pia fide eternam trinitatem in summa unitate affirmare. Et probat sic. Hoc oportet quilibet catholicum sola et pia fide affirmare quod sine fide. vel non nisi credendo potest sciri vel investigari. Sed talis est eterna trinitas in summa unitate. igitur eternam trinitatem in summa unitate oportet quilibet catholicum sola et pia fide affirmare. Teneat argumentum. Maiorem ponit magister in primo capitulo huius distinctionis. Et maiorem probat magister ibidem transsumendo auctoritatem beati Augustini. scilicet de tri. c. ij. dicitur. Trinitas est unus solus deus pater et filius et spiritus sanctus. Nec trinitas unum et eiusdem sube vel essentie dicitur. creditur et intelligitur. igitur conclusio vera. Secunda conclusio est hec. Nulli bono catholico licet in divinarum personarum alietate seu distinctioe vllatenus dubitare. Que probatur sic. In illo nullus bonus catholicus potest propter materiam arduitatem dubitare in quo videt omnes catholicos doctores ex intentione unanimiter concordare. Sed talis est divinarum personarum alietas vel trinitas in unitate essentie. ergo nulli bono catholico licet vllatenus distinctionem divinarum personarum dubitare. Teneat argumentum. Sed maiorem et maiorem ponit magister in secundo capitulo huius distinctionis. igitur conclusio vera. Tertia conclusio est hec. Non obstat catholicum pluralitatem divinarum personarum auctoritatem scripture vtriusque testamenti posse comprobare. Ista conclusio probatur sic. Nam deus. scilicet. faciamus vobis ad imaginem et similitudinem nostram. In hoc quod dicitur faciamus pluraliter. ostenditur pluralitas personarum. Sed per hoc quod dicitur imaginem singulariter: ostendit unitatem essentie. Et hac expositione confirmat magister auctoritate Augustini que habet in libro. Et hoc idem probat magister auctoritate beati noui testamenti. que patent in tertio. Et hec est sententia magistri in speciali huius distinctionis.

Incipit ostendere quomodo per creaturas potuerit cognosci creator. a

DL. III.

Postolus nam

ait. quod invisibilia dei a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. sempiterna quoque virtus eius et divinitas. Per creaturam mundi intelligit homo propter excellentiam qua excellit inter alias creaturas. vel propter quoniam

tiam quam habet cum omni creatura. homo ergo invisibilia dei intellectu mentis percipere potuit. vel etiam percipit. per ea que facta sunt. id est per creaturas visibiles vel invisibiles. Ad duobus enim iuvabatur. scilicet a natura que rationalis erat. et ab operibus a deo factis. ut manifestaret homini veritatem. Ideoque apostolus dixit. Quia deus revelavit illis. scilicet. duobus fecit opera in quibus artificis aliquatenus relincret indicium.

Prima ratio vel modus quomodo potuit cognosci deus. b

Ita sic ait Ambrosius. Ambrosius. Et deus que natura invisibilis est. etiam a visibilibus posset sciri. opus fecit quod opificem visibilitate sui manifestavit. ut per certum incertum posset sciri. et ille deus omnino esse crederet. que hoc fecit quod ab homine impossibile est fieri. Potuerunt ergo cognoscere siue cognoverunt ultra omnem creaturam esse illum que ea fecit. que nulla creaturam facere vel destruere valent. Accedat quicquid vis creatura. et faciat tale celum et terram. et dicam. que deus est. Sed quod nulla creatura talia facere valet. constat super omnem creaturam esse illum que ea fecit. Ac per hoc illum esse deum. humana mens cognoscere potuit.

Secunda ratio qua potuit cognosci. vel modus quo noverunt. c

Alio etiam modo dei

veritatem ductu rationis cognoscere potuerunt: vel etiam cognoverunt. Ut enim Augustinus ait in libro de civitate dei. Viderunt summi philosophi nullum corpus esse deum. et ideo cuncta corpora transcederunt quod deum. viderunt etiam quecquid mutabile est non esse summum bonum deum omnino principium. et ideo omnem animam mutabilemque spiritum transcederunt. Deinde viderunt omne quod mutabile est non posse esse: nisi ab illo que incommutabiliter et simpliciter est. Intellexerunt ergo cum et omnia ista fecisse. et a nullo fieri potuisse.

Tertia ratio vel modus. d

Consideraverunt

etiam quicquid est in substantiis: vel corpus esse vel spiritum. meliusque aliquid spiritum esse quam corpus. sed longe meliorem qui spiritum fecit et corpus.

Ambrosius.

Augustinus.

Idem in eodem.

Augustinus.

Quartus modus vel ratio. e

Intellexerunt etiam

am corporis speciez esse sensibile. et spūs sp̄ciem intelligibile. et intelligibile sp̄ez sensibili p̄tulerit. Sensibilia dicim⁹ q̄ v̄si ta- ctus corporis sentiri queit. Intelligibilia q̄ cōspectu mentis p̄nt intelligi. Cū ergo i corū p̄spectu et corpus et animus magi mi nusq̄ speciosa essent. si aut̄ of specie carere possent. oīno nulla essent. viderunt esse ali qd̄ quo illa speciosa facta sunt. vbi ē p̄ma et incommutabilis species. ideoq̄ incompati- lis. et illud esse rerū p̄ncipiū rectissime cre- diderūt. qd̄ factum nō esset. et ex quo cun- cta facta essent. Ecce tot modis potuit cog- nosci veritas dei. Cū ḡ deus vna sit et sim- plex essentia. q̄ ex nulla diuersitate partū vel accidentiū p̄sistit. p̄h̄l̄t tñ dicit ap̄ls. Inuisibilia dei. q̄ plurib⁹ modis cogno- scitur veritas dei p̄ ea q̄ facta sunt. Et p̄- petuitatenāq̄ creaturarū intelligit̄ condi- tor eternus. ex magnitudine creaturaz om- nipotēs. ex ordine et dispositiōe sapiens. ex gubernatiōe bonus. Hec autē omnia ad vnitatē deitatis p̄tinent monstrandā.

Quomō in creaturis apparet ve- stigium trinitatis. f

Nunc restat osten-

dere. vtrū p̄ ea q̄ facta sunt aliqd̄ trinitatis vestigiū vel indicium erigūū haberi potue- rit. De hoc aug⁹. in li. vi. de tri. ait. Spor- set vt creatorē p̄ ea q̄ facta sunt intellectu conspicientes trinitatē intelligam⁹. hui⁹ enī trinitatis vestigiū in creaturis appa- ret. Hec enī que a te diuin⁹ facta sunt. et vnitatē quandā in se ostendūt et sp̄m et o- dinem. Nā qd̄q̄ horū creatorū et vniū ali- qd̄ est. sicut sunt nature corporū et animarū. et aliq̄ specie formant̄. sicut sunt figure vel q̄litates corporū ac doctrine v̄l artes aia- rum. et ordinē aliq̄q̄ petit aut tenet. sicut sunt pondera vel collocatiōes corporū. et amores vel delectatiōes animarū. et ita in creaturis p̄luet vestigiū trinitatis. In il- la enī trinitate summa origo est oīm rerum et p̄fectissima pulchritudo. et beatissima de- lectatio. Summa aut̄ origo (vt aug⁹. ostendit in li. de vera religiōe) intelligit̄ de⁹ p̄r. a q̄ sunt oīa. a quo filii et sp̄s sanct⁹. p̄fectis- sima pulchritudo intelligit̄ fili⁹. s. veritas p̄ris nulla ex p̄ce ei diss. mit. que cū ip̄o et i-

Augusti. De substan- tija intellige

ip̄o p̄re veneramur. q̄ forma est oīm q̄ ab vno facta sunt et ad vñū referunt̄. Que tñ oīa nec fierent a p̄re p̄ filiū. neq̄ suis finib⁹ salua essent. nisi deus summe bonus esset. qui et nulli nature que ab illo bona essz in- uidit. et vt in bono ip̄o maneret. alia q̄tuz vellet. alia q̄tuz posset dedit. que bonitas intelligit̄ sp̄s sanctus qui est donū patris et filii. quare ip̄m donum dei cum patre et filio equē incommutabile colere et tenere nos conuenit. p̄r cōsiderationem itaq̄ crea- turarum. vnius sube trinitatem intelli- mus. sed vnum deū patrem a quo sumus. et filiū p̄ quem sumus. et sp̄m sanctum in quo sumus. s. p̄ncipiū ad qd̄ recurrim⁹. et formā quā sequimur. et gratiam q̄ recon- ciliamur vñū. s. quo auctore cōditi sum⁹. et similitudinē eius p̄ quā ad vnitatem re- formamur. et pacem q̄ vnitati adherem⁹. scz deū q̄ dixit. Fiat. et verbum p̄ quod fa- ctum est omne qd̄ substantialit̄ et naturali- ter est. et donū benignitatis eius. qua pla- cuit qd̄ ab eo p̄ verbum factum est et reco- ciliatū est auctori vt nō interiret. Ecce ostē- sum est q̄liter in creaturis aliq̄tenus ima- go trinitatis indicat̄. non enī p̄ creaturaz p̄- mplantationem sufficiēs noticia trinitatis potest haberi vel potuit sine doctrine vel interioris inspirationis reuelatiōe. Vñ il- li antiqui p̄bi quasi p̄ vmbriam et de lōgin- quo viderūt veritatem. Deficiēs incon- tuitu trinitatis. vt magi pharaonis in ter- tio signo. Viduamur tñ i fide inuisibilis p̄ ea que facta sunt.

Quomodo in aīma sit imago tri- nitatis. g

Nunc vero ad eaz-

iam puenim⁹ disputatiōē. vbi i mēte hu- mana que nouit deū vel possit nosse trini- tatis imaginem repiam⁹. Et enī ait aug⁹. Augusti. in. xiiij. li. de trini. Licet humana mēs nō sit eius nature cui⁹ de⁹ est. imago tñ illius quo nihil meli⁹ est. ibi q̄renda et inuenien- da ē quo natura n̄r. nil h̄z melius. i. in mē- te. In ip̄a enī mente anq̄ sit p̄iceps dei ei⁹ imago repit̄. et si enī amissa dei p̄cipa- tione deformat̄ sit. imago dei tñ p̄manet. Et enī ip̄o imago dei ē mēs quo capax ei⁹ est eiusq̄ p̄iceps eē pōt. Itā ḡ i ea trinita- tem q̄ de⁹ est in q̄ramus. Ecce enī mēs me- minit sui. intelligit se. diligit se. hec si cerni- mus. cernim⁹ trinitatē nōdum qd̄c deum

Augusti.

Tria ostēdit esse in aīa q̄ relative dicitur et equa- litat. s. me- moria. scilicet- gētia et velle- ctionem.

sed imaginē dei. Hic enī quedā appāret trinitas. mēorie. intelligentie et amoris. Hec ergo tria potissimū tractemus. memoriaz. intelligentiaz. voluntatē. Hec ergo tria vt Aug⁹. ait in li. x. de trini. non sunt tres vite. sed vna vita. nec tres mentes. sed vna mens. vna essentia. Ad memoria vō dicitur ad aliquid. et intelligentia et voluntas sicut dilectio similis ad aliquid dicitur. vita vero dicitur ad seipam. et mens et essentia. Hec g̃ tria. eo vnū sunt quo vna vita. vna mēs vna essentia. et quicquid aliud ad seipam: singula dicunt etiam si non pluraliter. sed singulariter dicunt. Eo vero tria sunt quo ad se inuicem referunt.

Augusti.

Sbtilissima et congrua similitudo.

Quō equalia sint qz capiūt a singulis omnia et tota.

Augusti.

Dicit ostendit quō oia a singulis capiunt

Equalia etiam sunt non solū singula singulis etiam singula omnibus. Alioquin nō se inuicē caperēt. se autē inuicē capiūt. Capiunt et a singulis singula et a singulis omnia. Ademini enī me habere memoriaz et intelligentiam et voluntatem. et intelligo me intelligere et velle atqz meminisse. et volo me velle et meminisse et intelligere.

Quō tota illa tria memoria captat.

Totāqz meam memoriaz et intelligentiam et voluntatem sic memini. Ad enī memorie mee non memini. illud non est in memoria mea. nihil autē tam in memoria est. q̃ ipa memoria. totaz ergo memini. Itē q̃ quid intelligo. intelligere me scio. et scio me velle q̃quid volo. q̃d q̃d autē scio. memini. Totaz ergo intelligentiam totāqz voluntatem meam memini.

Quō illa tria tota capiat intelligentia.

Augusti.

Similiter cum hec tria intelligo. tota simul intelligo. nec enī quicquid intelligibile est quod non intelligam. nisi quod ignoro. Quod autē ignoro. nec memini. nec volo. Quicquid ergo intelligibile est non intelligo. consequenter etiam nec memini nec volo. Quicquid ergo intelligibile est memini et volo. p̃sequenter intelligo.

Quō illa tota capiat voluntas. **Volūtas mea etiam**

Augusti.

am totā intelligentiā totāqz meā memoriā capit. dū vtor toto eo q̃d intelligo et memini. Cū itaqz inuicē singula et omnia et tota capiunt. equalia sunt tota singula totis singulis. et tota singula simul oibus totis. et hec tria vnum. vna vita. vna mens. vna essentia. Ecce illius summe vnitatis atqz trinitatis. vbi vna est essentia et tres persone. imago est hūana mens. licet impar. Adēs autem hic p̃ aimo ipso accipit. vbi ē illa imago trinitatis. pprie vō mens dicitur. vt ait Aug⁹. nō ipa aia. s̃ q̃d in ea est excellentius q̃lit sepe accipit. Illud etiā sciendū est q̃ memoria nō solū est absentis et p̃teritorii. s̃ etiā p̃sentis. vt ait Aug⁹. in. xliij. lib. de tri. Alioquin non se caper.

Ex quo sensu illa tria dicantur esse vnū et vna essentia querit. **Hic attendendum** est diligenter ex q̃ sensu accipiendum sit q̃d supra dixit illa tria. s̃ memoriā. intelligentiam et voluntatē esse vnū. vna mēre. vna essentia. q̃d vtiqz nō videt esse verum iuxta pprietatē s̃monis. Adēs enī. i. spūs rōnalis essentia est spūal et incorporea. Illa vero tria naturales pprietates seu vires sūt ipsius mentis. et a se inuicem differunt. qz memoria non est intelligentia vel voluntas. nec intelligentia voluntas siue amor.

Et etiā ad se inuicē dicuntur relative. Augusti.

Et hec tria etiam ad

seipam referunt. vt ait Aug⁹. in. ix. li. de trinita. Adēs enī amare seipam vel meminisse nō p̃t. nisi etiā nouerit se. Itaz quō amat vel meminit q̃d nescit. Adiro itaqz modo. tria ista inseparabilia sunt a seipis. et in corpore singula et simul oia vna essentia est. cum et relative dicantur ad inuicem.

Hic apit q̃d supra querebat. scz quō hec tria dicantur vnū.

Sed iam videndum

est quō h̃ tria dicantur vna suba. Itē qz. s̃ in ipa aia ṽl mēte subaliter existit. nō sic accipit dētia i subiectis. q̃ p̃nt adesse et abesse. Cū aug⁹. in. ix. li. de tri. ait. Admonemur si vti cūqz videre possumus. s̃ in aia existē subaliter tanqz in subiecto. vt color in corpore. qz et si

Augusti.

Augusti.

relatiue dicunt ad inuicē. singula tñ substā
tialiter sunt in suba sua. Ecce ex quo sensu
illa tria dicant esse vnū vel vna substātia.
Que tria vt Aug^o. ait in .xv. li. de trini. in
mente naturalit diuinitus instituta q̄s q̄s
viuaciter p̄spicit. et q̄ magnus sit in ea. vn̄
potest etiā sempiterna immutabilis na-
tura recoli. conspici. concupisci. reminisci-
tur enim p̄ memoriā. intuet̄ p̄ intelligētiā.
amplectit̄ p̄ dilectionē. p̄fecto repit illius
summe trinitatis imaginem.

Et in illa similitudine est dissimili-
tudo.

Verūtamen caue

at ne hanc imaginem ab eadē trinitate fa-
ctam ita ei compet. vt oīno existimet̄ silez.
Et potius in q̄licūq̄ ista similitudine magnā
q̄z dissimilitudinē cernat.

Prima dissimilitudo.

Quod breuiter osten-

di potest. Homo vn̄ p̄ ista tria meminit.
intelligit. diligit. qui nec memoria est. nec
intelligētia. nec dilectio. sed h̄ habet. vn̄
q̄ h̄ est. q̄ h̄z h̄ tria. nō ip̄e est h̄ tria. In il-
lius x̄o summa simplicitate nature q̄ deus
est. q̄uis vnus sit de^o. tñ tres p̄sone sunt.
p̄f̄ et fili^o et sp̄s sanct^o. et he tres p̄sone sunt
vn̄ de^o. Aliud est itaq̄ trinitas res ip̄sa.
aliud imago trinitatis in re alia. p̄p̄t̄ quaz
imaginē etiā illud in quo sunt h̄ tria: ima-
go dicif. s. h̄o. Sic imago dicif et tabula et
pictura q̄ est in ea. Et tabula noīe imaginis
apellat̄ p̄pter picturā que est in ea.

Et p̄p̄t̄ illa
tria h̄o dicif
imago.

Altera dissimilitudo.

Augusti.

Rursus ista ima-

go q̄ est h̄o h̄ns illa tria: vna p̄sona ē. Illa
v̄o trinitas nō vna p̄sona est. Et tres perso-
ne. p̄f̄ filij. et filius p̄ris. et sp̄s sanct^o p̄ris et
filij. Itaq̄ in ista imagine trinitas nō hec
tria vnus h̄o: s̄ vn̄ h̄o sunt. In illa v̄o
summa trinitate cui^o h̄ imago est. nō vn̄
dei sunt illa tria. s̄ vn̄ de^o. et tres sunt ille
p̄sone: nō vna p̄sona. Illa cñ tria non h̄o
sunt: s̄ h̄o sunt: vel in h̄oie sunt. Sed nū-
q̄d possumus dicere trinitatē sic esse i deo.

vt aliqd dei sit nec ip̄a sit deus: Absit vt h̄
credamus. Dicam^o cñ in mente n̄ra ima-
ginem trinitatis. s̄ eriguā et q̄licūq̄ esse q̄
summe trinitatis ita gerit similitudinē. vt
ex maxia pte sit dissimil. Sciendum v̄o est
q̄ h̄ trinitas mētis (vt ait aug^o. in .xiiij. li.
de tri.) non p̄pterea tñ imago dei est: q̄a
sui meminerit mēs et intelligit ac diligit se.
s̄ q̄ pot̄ etiā meminisse et intelligere et ama-
re illū a quo facta est.

Alia assignatio trinitatis in aīma
scz mens. noticia. amor.

Potest etiam alio

modo alijsq̄ nominibus distingui trinitatē
in anima q̄ est imago illius summe et ineffa-
bil^{is} trinitatis. Et em̄ ait aug^o. in .ix. li. de
trini. Mens et noticia eius et amor tria q̄-
dam sunt. Mens enī nouit se et amat se. nec
amare se potest: nisi etiā nouerit se. Duo q̄-
dam sunt mens et noticia eius. Itē duo q̄-
dam sunt mens et amor eius. Cū ergo se no-
uit mens et amat se manet trinitas. s. mēs.
amor et noticia. Mens aut̄ hic accipit̄ nō
p̄ anima: s̄ p̄ eo q̄d in aīma excellenti^o est.
hec aut̄ tria cum sint distincta a se inuicē.
dicunt̄ tñ esse vnum. qz in animo substan-
tialiter existunt.

Quo ea di-
cunt̄ eē vnum

Quia mens vice patris. noticia fi-
lij amor sp̄s sanctus accipit̄.

Et est ip̄a mēs qua

si parēs. et noticia eius q̄si p̄les ei^o. Mens
cñ cū se cognoscit. noticia sui gignit. et est
sola parēs sue noticie. Tertius ē amor. q̄
de ip̄a mente et noticia p̄cedit dum mens
cognoscit se et diligit se. nō em̄ posset se dili-
gere: nisi cognosceret se. Amat etiam plac̄
tam p̄lem. i. noticiā suā. et ita amor quidā
coplexus est parentis et plis.

Idē in eo
dem.

Et nō est minor mente noticia nec
amor vtroq̄.

Nec minor est pro-

les parente. dum tantam se nouit mēs q̄n-
ta est. nec minor est amor parente et ple. i.
mente et noticia. dum tñ se diligit mēs q̄n-
tum se nouit et quanta est.

Ex hec tria in seipsis sunt.

Sunt etiam hec sin-

gula in seipsis. quia et mens amans i amo-
re est. et amor in amantis noticia. et noticia
in mente noscente est. Ecce in his tribus que
cumque vestigiū trinitatis apparet.

Quomodo mens p[er] ista p[er]ficiat ad intel-
ligendum deū.

Mens itaque ratio-

nalis considerans hec tria. et illā vna essen-
tiam in qua ista sunt. extendit se ad p[er]tem.
plationem creatoris. et videt unitatem in
trinitate. et trinitatem in unitate. Intelligit
enim vnum deum esse. vnam essentia. vnu
p[ri]ncipiu[m]. Intelligit enim. quod si duo essent.
vel vterque insufficientes esset. vel alter sup-
flueret. quia si aliquid deesset vni quod ha-
beret alter. non esset ibi summa perfectio.
Si vero nihil vni deesset quod haberet al-
ter. cum in vno essent omnia. alter superflue-
ret. Intellexit ergo vnum esse deum omnium
auctorem. et vidit quia ab seipso sapientia non
fit quasi res fatua. et ideo intellexit eū ha-
bere sapientiam que ab ipso genita est. et quod
sapientiam suam diligit: intellexit etiā ibi
esse amorem.

Hic de summe trinitatis unitate
Augusti. te.

Qua propter iuxta

istam considerationem (vt ait Aug. in ix
libro de trinitate) credamus patrem et filium
et spiritum sanctum vnum esse deum. vniuer-
se creature conditorem et rectorem. nec pa-
trem esse filium nec spiritum sanctum. vel pa-
trem esse vel filium: sed trinitatem relata[m]
ad inuicem personarum. Et enim ait ipse in
libro de fide ad petrum. Vna est natura siue
essentia patris et filij et spiritus sancti. non vna
persona. Si enim sic esset vna persona. sic est
vna substantia patris et filij et spiritus sancti. ve-
raciter trinitas non diceret. Rursum quidem
trinitas esset vera. sed vnus deus trinitas
ipsa non esset. si quemadmodum pater et filius
et spiritus sanctus personarum sunt ab inuicem p[er]-
prietate distincti: sic fuissent quoque natura-
rum diuersitate discreti. Fides autem patri-
archarum prophetarum atque apostolorum vnum deum

Aug. lib.
de fide ad pe-
trum.

predicat trinitatem esse. In illa ergo sancta
trinitate vnus est deus pater qui solus essen-
tialiter de seipso filius vnus genuit. et vnus
filius est qui de vno patre solus essentiali-
ter natus: et vnus spiritus sanctus qui solus es-
sentialiter a patre filioque procedit. Hoc autem
totum non potest vna persona. id est gignere se
et nasci de se et procedere de se. Ut enim ait
Aug. in .i. li. de trini. Nulla res est que se
ipsam gignat vt sit.

Ista est distinctio tertia huius p[ri]-
mi libri. In qua magis ostensa in p[re]cedente distinctio per-
sonarum trinitate et essentie unitate p[er] scripturas: ostē-
dit hoc idem p[er] rationes et creaturas. Et circa hoc q[ui]-
tuor facit. P[ri]mo enim ostendit p[er] rationes naturales diuine
essentie unitate. Secundo inquit p[er] similitudine vestigij di-
uinarum personarum pluralitate. Tertio ostendit vtriusque p[er] as-
similationem imaginis mentis create. Quarto manife-
stat omnes assimilationes creaturarum ad deum p[er] insufficie-
ntiam et ineq[ui]tate. P[ri]mo facit a p[ri]ncipio distinctio-
nis vsq[ue] ibi. Nunc restat ostendere. Secundo facit ab inde vsq[ue]
ibi. Nunc vero ad ea. Tertium vero subiungit ab inde vsq[ue]
ibi. Verumtamen caueat ne hac imagine. Quartum vero fa-
cit ab illo vsq[ue] ad fine h[uius] distinctio-
nis. Et hec est sententia
magistri huius distinctio-
tis in generali. In speciali senten-
tia magistri in hac distinctio-
ne stat in quatuor p[ro]positioni-
bus. quarum p[ri]ma est hec. Unitas diuine essentie potest
p[er] rationes naturales quodammodo indagari. Ista p[ro]-
positio p[ro]bat p[ri]mo autoritate apostoli dicitis. Quia multi-
bilia dei a creatura mundi p[er] ea que facta sunt intellecta
cōspiciuntur. Et exponit q[uod] p[er] creaturam mundi notat ho-
minem p[ro]pter nature dignitate et p[ro]uenientia quam ha-
bet e[ss]e omni creatura. Et p[ro]ponit q[uod] homo auxilio na-
turalis rationis et inspectio-
ne creaturarum in cognitione
dei p[ro]uenire potest. Secundo p[ro]bat unitate diuine essentie q[ui]-
tuor rationibus. Quorum p[ri]ma sic formari potest. Quicquid
fecit quod nullo creatura facere potest: ille est potentissimus.
Sed qui fecit celum et terram ex nihilo. fecit q[uod] nulla creatu-
ra facere potest. ille igitur est potentissimus. Sed nullus fecit ce-
lum et terram ex nihilo nisi solus deus. igitur solus deus est
potentissimus. Hanc rationem confirmat magister autoritate
Ambrosii dicentis. Deus qui natura inuisibilis est vt citas a
uisibilibus potest sciri. op[er]e fecit quod op[er]e esse visibilitate
sui manifestauit. vbi in p[ri]mo capitulo huius distinctio-
is intellectum rationis p[re]dicte apte explicat. Secunda ratio. Qui
fecit omnia mutabilia immutabilissimus est. Sed qui fecit corpora
et spiritus mutabiles ille fecit omnia mutabilia. igitur ille im-
mutabilissimus est. Sed ex quo hoc nullus fecit nisi deus. se-
quitur q[uod] solus deus sit immutabilissimus. Tertia ratio cōfir-
mat magister autoritate beati Augustini in li. de ci. dei
dicentis. Viderunt summi philosophi nullum corpus esse deum.
Ideo cuncta corpora transcenderunt querentes deum. Viderunt
etiam nullum mutabile posse esse summum bonum omnium
q[ui] p[ri]ncipiu[m]. Sed quilibet tale oportet esse ab alio. Ter-
tia ratio formatur sic. Qui fecit omnia bona et meliora opti-
mus est. Sed qui fecit omnia spiritualia et corporalia est bonissimus. igitur
ille est optimus. Sed nullus fecit ea nisi solus deus. sequitur
ergo q[uod] ipse solus deus sit optimus. Hec ratio magister confirmat
ex p[ro]p[ri]is in tertio capitulo distinctio-
is. Quarta ra-
tio est. Qui fecit omnia pulchra et pulcherrima. pulcher-
rimus est ipse. sed qui fecit omnia corporalia et spiritualia est
bonissimus. igitur ille est pulcherrimus. sed nullus hoc fecit
nisi solus deus. igitur solus deus est pulcherrimus. Hec ratio
ponit magister fundamentale in quarto ca. h[uius] distinctio-
is. Et ex his quatuor rationibus magister nititur arguere et p[ro]bare
unitate diuine essentie. quod p[ro]p[ri]e sic. Nam ipse quatuor rationes

deū esse cōcūdunt. potentissimū. immutabilissimū
 optimū & pulcherrimū. s; impossibile est q; sunt plu
 res potentissimū l' ptes immutabilissimū optimū: aut pul
 cherrimū q; solus deus. quia si essent duo tales. vn^o
 esset superfluous: & alter diminutus. quorum vtrun
 q; est incōueniēs. Relinquit igit ex his rōib; q; non
 sit nisi vnus de^o. & p; sequens prima ppositio vera
 Scda ppositio est hec. Trinitas diuinay psonarū
 pōt p; vestigiales similitudines a nobis quōsdā in
 uestigare. Hanc ppositionē ponit mgf sententiali i
 quinto capitulo huius distinctionis. vbi transsumit
 dictam Augustini. vj. de trini. dicentis. Opōt; vt
 creatorem p; ea que facta sunt intellectu cōspiciētes
 intelligamus. huius enim trinitatis vestigiū appa
 ret. Hec enī q; arte diuina facta sunt: & vnitatē quā
 dam in se ostendūt: & spēs & ordinē: q; tribus psonis
 appropriant. Nam q;libet horū creator & vnū ali
 qd est: sicut sunt nature corporū & alay. Et aliqua
 specie formant: sicut sunt figure & q;itates corporū: &
 & doctrine ac artes alay. Et ordinē aliquem petū &
 tenet: sicut sunt pondera. collocatōes corporum: &
 amores vel delectatōes animay. Hec aut tria tri
 bus psonis appropriant: & ita in creaturis relucet
 vestigiū trinitatis. Ex q;bus p; hōicā ppositiōnē
 esse verā. Subdit q; p; creaturay cognitiōnē suffici
 ens trinitatis cognitiō haberi nō pōt: sine interio
 ris inspiratiōis reuelatiōe. Tertia ppositio est hec
 Diuile essentia vnitatē: ac psonay trinitatē p; imagi
 nem create mētis possum^o expōse p;teplari. Que p;
 batur sic. Quecūq; pnt in imagine create cognoscit
 illa etiā de imagine increata pnt ductu lumis ratiōis
 natural' speculari. S; in mēte nra inq;itū est imago
 deitatis possumus cognoscere quōsdā modo vnitatē
 in trinitate: ac trinitatē in vnitatē. igit in mēte nra
 possum^o expōse contemplari trin: tatem in vnitatē: &
 ecōuerso: vt dicit ppositio. Tenet argumentum et
 maior. Sed minorē pbat mgf diffuse sic dicit. Si
 cut in deo est diuina essentia & tres psonē inter se di
 stincte. & sicut iste tres psonē distinguunt fm varias
 earū pcessiones. q; pater intelligendo se format v
 bum. & sic p; modum intellectus pducit filiū. Pater
 aut cum filio diligendo seipos mutuo p; modum vo
 luntatis: simul spirant spūsanctū. Ita etiam mēs
 nra cum seipam actuali intelligit: ex memoria pro
 ducit intellectū. & tandem ex memoria & intellectu p
 ducit voluntatē. Et sicut psonē diuine int se sunt eq
 les: ita q; vna nō est minus q; oēs. neq; omēs sunt
 magis q; vna. sic queibet harū pōt; nariū capit om
 nes tres. & omēs tres capiūt vnāquāq; ipay. et sic
 de similib; & sic ppositio vera. Quarta ppositio ē
 hec. N; nulla imago trinitatis create est sine magna
 dissimilitudine trinitatis increate representata. Et p
 batur sic. Inter quecūq; est realis differētia cō no
 tabili dissimilitudine: inter ea non potest esse simili
 tudo sine magna deformitate. Sed inter oēm ima
 ginem trinitatis create & trinitatem increatā est rea
 lis differētia cum notabili dissimilitudine. Igit in
 ter ea nō potest esse dissimilitudo sine magna defor
 mitate. & p; consequēs vna non potest esse alter^o ad
 equate representatiua, vt asserit ppositio pbanda.
 Tenet argumentū & etiā maior ppositio. S; mino
 rem ponit mgf in textu: assignās duas diuersitates
 in q;bus trinitas create differt a trinitate increata.
 quarū prima est. Q; deus trinitas que est pater filius
 & spūsanctus: cui homo fm has tres psonas assimi
 latur p; tres vires anime sue. cuiusmodi sunt memo
 ria. intellectus & voluntas. ille tres psonē sunt vn^o
 deus essentialiter. & ecōuerso vnus deus ē iste tres
 psonē. sed homo qui p; tres istas vires anime ima
 go dei dicit: non est iste tres potētie: sed dicitur eas

habere: cuiusmodi deus trinitas est tres persone.
 Secunda dissimilitudo est. s. q. pater & filius & spiri
 tus sanctus sunt tres psonē sed memoria. intellect^o.
 voluntas non sunt psonē: sed bñ sunt tres potētie
 vnus psonē. igit &c.

Hic querit vtrum concedendū
 sit q; deus se genuerit.

a DI. III

Ita oriturque

h
 stio satis necessaria. Cōstat enī
 & ineffabili verū est: q; de^o pater
 genuit filiū. Ideo querit vtrū pcedēdum
 sit q; deus genuit deū. Si enī deus genuit
 deū. vid; q; aut se deū. aut aliū deū genuit.
 Si vō aliū deū genuit. nō est tm vnus
 de^o. Si aut seipm deū genuit: aliq; res seip
 sam genuit: Ad qd respondentē dicimus
 sane & catholice cōcedi q; vnus vnū ge
 nuit. & q; deus deū genuit. q; deus p; deū
 filium genuit. In simbolo q; scriptum est.
 lumen de lumine: deum verū de deo vero
 Qd vō addit. ergo genuit se deū v; alium
 deum. neutrum pcedendū esse dicimus. Q;
 aliū deum nō genuit: manifestū est. q; vn^o
 tm deus est. Q; aut seipm nō genuit. osten
 dit Aug^o. in. j. li. de trini. dicens. Qui pu
 tant eius potētie esse deum. vt seipm ipse
 genuerit: eo plus errant. q; non solū deus
 ita non est. sed nec spūalis neq; corporalis
 creatura. Nulla enim res est que seipaz gi
 gnat vt sit. & ideo non est credendū vel di
 cendum q; deus genuit se.

Solutio.

Alia questio de eodem.

Sed adhuc oppo

nunt garruli ratiocinatores dicentes. Si
 deus pater genuit deum. aut genuit deum
 q; est deus pater. aut deum q; non est deus
 pater. Si genuit deum q; non est deus pa
 ter. ergo deus est qui non est deus pater. nō
 ergo vnus tm deus est. Si vō genuit deū
 qui est deus pater. ergo genuit seipm. Ad
 quod respondemus determinantes istam
 ppositionem: qua sic pponunt. Si de^o pa
 ter genuit deum. aut deum qui est de^o pa
 ter. aut deum qui non est deus pater. hoc
 enī sane & prae intelligi potest. & ideo re
 spondendū est ita. Deus p; genuit deū:
 qui est ipse pater. hoc dicimus esse falsū.
 & concedimus alteram. s. genuit deum qui
 non est pater. nec tamen genuit alter^o deū:
 nec ille qui genitus est alius deus est q; pa
 ter. sed vnus deus cum patre. Si vō addi
 tur: genuit deum qui non est deus pater.

Responso

b

hoc distinguimus. qz dupliciter potest intelligi. Genuit deum qui non est deus pater. s. deum filium. qui filius non est pater qui deus est. hic sensus verus est. Si vero intelligatur sic genuit deum qui non est deus pater. id est qui non est deus qui pater est. hic sensus falsus est. Unus enim et idem deus est pater et filius et spiritus sanctus. et e converso. pater et filius et spiritus sanctus unus est deus.

Opinio quorundam dicentium tres personas esse unum deum. unam substantiam. sed non e converso. s. unum deum vel unam substantiam esse tres personas.

Quidam tamen veritatis aduersarii concedunt patrem et filium et spiritum sanctum: siue tres personas esse unum deum. unam substantiam. sed tamen nolunt concedere unum deum siue unam substantiam esse tres personas. dicentes divinam substantiam predicari de tribus personis. non tres personas de substantia divina. Fides autem catholica tenet ac predicat. et tres personas esse unum deum. unam substantiam siue essentiam siue naturam divinam: et unum deum siue essentiam divinam esse tres personas.

In dicitur contra eos auctores Augustini

Unde Augustinus in primo libro de trinitate ita ait. Recte ipse deus trinitas intelligitur beatus et solus potens. Ecce quod expresse dixit. ipse deus trinitas. ut ostenderet et ipsum deum esse trinitatem et trinitatem ipsum deum. Item in eodem. In verbis inquit illis apostoli quibus de adventu christi agens dicit. Quem ostendit beatus et solus potens: rex regum et dominus dominantium. qui solus habet immortalitatem etc. Nec pater proprie nominatus est: nec filius: nec spiritus sanctus. sed beatus et solus et potens. id est unus et solus deus verus qui est ipsa trinitas. Ecce hic aperte dicit unum solum verum deum esse ipsam trinitatem. et si unus deus trinitas est. ergo unus deus est tres persone. Item in li. v. de trinitate. Non tres deos: sed unum deum dicimus esse ipsam prestantissimam trinitatem. Item in li. de fide ad petrum in expositione symboli. Satis est christiano rerum creaturarum causam visibilibus siue invisibilibus non nisi bonitate credere creatoris: qui est deus verus et unus. nullamque esse naturam. que non aut ipse sit: aut ab ipso. cum quod est trinitatem patrem. s. et filium et spiritum

Augusti.

sanctum. Item Augustinus in sermone de fide. Credivimus unum deum unam esse divini nominis trinitatem. Idem in vi. li. de trinitate. Dicimus deum solum esse ipsam trinitatem. Ecce his et aliis pluribus auctoritatibus cui denter ostendit dicendum esse et credendum. quod unus deus est trinitas. et una substantia tres persone. sicut e converso trinitas dicitur esse unus deus. et tres persone dicuntur esse una substantia.

Augusti.

Redit ad premissas questionem. s. an deus pater se deum an alium deum genuit.

Nunc ad premissas questionem revertamur ubi querebatur. an deus pater genuerit se deum. an alium deum? Ad quod dicimus neutrum fore concedendum. Dicitur in Augustinus in epistola ad Maximinum. quod de patre se alterum genuit: his verbis. Idcirco ut haberet filium de seipso non minuit seipsum. Et ita genuit de se alterum se: ut totus maneret in se. et esset in filio tantus quantus et solus. Quod ita intelligi potest. id est de se alterum a se genuit: non videlicet alterum deum: sed alteram personam. vel genuit se alterum. id est genuit alterum quod est quod ipse. Nam si alius sit pater quam filius: non est tamen aliud sed unum.

Augusti.

Hec est quarta distinctio huius premissi libri. In qua magister ostendit quod unitas essentie et trinitas personarum in divinis potest investigari seu convinci quodammodo ex virtutibus testamenti scripturis. ac per vestigium et imaginem repertas in creaturis. Incipit determinare de personarum origine et distinctio. Et primum ad hoc presens distinctio dividitur in tres partes. In quarum prima determinat quandam questionem. In secunda opponit contra determinatam: et solvit objectionem. In tertia reprobat quandam contrariam opinionem. Primum agit a principio distinctio usque usque ibi. Sed adhuc opponunt. Secundum vero facit ab inde usque ibi. Quidam tamen veritatis aduersarii. Tertium vero subiungit ab inde usque ad finem distinctio. Et hec est sententia huius distinctio in generali. In speciali vero sententia magistri fiat in tribus propositionibus. quarum prima est hec. Deum seipsum genuisse vel a se alium deum essentialiter generando. per seipsum se: omnino est negandum. Et probatur sic. Illud est simpliciter apud fideles negandum. quo concessio sequeretur idem generasse seipsum. vel plures esse deos. sed deum se vel a se essentialiter alium deum genuisse est impossibile. igitur propositio vera. Tenet argumentum. et maior est evidens. sed minor probatur magister in ista querens an hec sit vera. Deus genuit deum. et dicitur quod sic. quod deus pater genuit deum filium. et tamen non sequitur. ergo genuit se deum vel alium deum. s. alium in deitate: sed alium in personate seu in persona. Secunda propositio est hec. Deum patrem originasse in eternitate unicum deum filium a se ipso alium seia personate est affirmandum. Et sic: maior ratio probatur deus patre sic. Illud est affirmandum a magister et probatur quo

negato sequere in deitate ples esse deos. s3 deum
 ptem originasse in eternitate vnich deū filiū a se pte
 alū sola psonalitate est hmoi. ergo hoc est affirman
 dum. 2 p sequens ppositio vera. Argumētuz ap
 paret bonū. 2 maior est euidēs. s3 circa minoris pro
 bacionē pcedit mgr in lra sic. Et supposita delmi
 natione questionis pmissa: qua dicebat q de genuit
 deū. 2 tñ nec se nec aliū deum. Arguit. Si dicit ge
 nuit deum. aut igit deus p genuit deū q est de pa
 ter. 2 sic idē genuit seipm. aut deus pat genuit deū
 q non est deus p. 2 sic erunt ples dij. Ad illud ma
 gister respondendo dicit q ista ppositio. Deus pat
 genuit deū q non est deus pater. duos potest habe
 re sensus. Vnus est. Deus genuit deū q nō est deus
 pater. i. filium q non est pater q deus est. 2 iste sen
 sus verus est. qz ibi nō not ē alicuius essentie. s3 so
 lum psonē. Alius autē sensus est. De genuit deus q
 nō est idem de cū deo patre. 2 sic est falsa. qz sic i ip
 sa denotat alicuius essentie seu nature. ad quē sequit
 ur ples esse deos. quod est impossibile. Tertia pzo
 positio. Qz tres psonē sunt vna deitas. 2 q vno de
 sit trinitas: est a quolibet catholico firmissime tenen
 dum. Et pbat rōe sic. Illud est firmissime tenendū
 quo dubitatio esset in fide 2 sanctorū autoritatibus
 hesitandū. s3 tres psonas esse vnā deitatez: 2 vnum
 deū esse tres psonas vel trinitate est hmoi. igit eū
 hoc est firmissime tenendū: vt dicit ppositio. Argu
 mentū est bonū. 2 maior est vera. sed minoris euidē
 tiam ponit mgr in textu: pponēs quorūdam opinio
 nem dicentū. qz hōmē essentiale in diuinito: cuiusmo
 di est hoc nomē de: possit pdicari de nomie psonali
 cuiusmodi est p: dicendo p est de. non tamē econ
 uerso nomen psonale possit pdicari de noie essentia
 li: dicēdo. deus est p. Etā concedebāt istam. Tres
 psonē sunt vnus deus. sed negabāt istam. An de
 est tres psonē. Istam opionē reprobāt mgr in lra
 dicens: q fm fidem catholicam vtraqz istarū est ve
 ra. 2 confirmat dictum suū autoritatibus sanctorū.
 vt patet in lra. igitur 22.

**Hic queritur an pater genuit di
 uinam essentiam vel ipsa filiū. an
 essentia genuit essentiam. vel ipsa
 nec genuit nec genita est.**

DI. V

Est hec queri

p tur vtrum concedendū sit qz pat
 genuit diuinam essentiaz. vel qz
 diuina essentia genuit filiū. vel essentia ge
 nuit essentiaz. an omnino nō genuit nec ge
 ni: a est diuina essentia? Ad qd catholicis
 tractatoribz p sentientes dicim. Qz nec p
 genuit diuinam essentia. nec diuina essen
 tia genuit filiū. nec diuina essentia genuit
 essentiam. Hic autem nomine essentie intel
 ligimus diuinam naturā: que cōis est tri
 bus psonis: 2 tota in singulis. Ideo nō est
 dicendū qz pater genuit diuinam essentia.
 quia ergo pater diceret genuisse diuinam
 essentiam: diuina essentia relatiue diceret
 ad patrem. vel p relatiuo poneret. Si au
 tem relatiue diceret: vel p relatiuo pone

Et d pma q
 re ita sit.

retur non indicaret essentiam. Et eniz ait
 Aug. in. v. li. de tri. Qd relatiue dicitur: Augusti.
 non indicat substantia.

Secunda ratio.

Ite cū deus pater
 sit diuina essentia: si ei sit genitor. esset vt
 qz genitor eius rei que ipse est. 2 ita eadem
 res seipam genuisset: quod Aug. negat.
 vt supra ostendimus.

Tertia ratio et potior.

Ite si pater est ge
 nitor essentie diuine: cū ipse essentia diuina
 sit. 2 deus sit. eo qz generat 2 est. 2 deus
 est. Ita qz nō illud qd generat est a patre
 deus. sed p eo qz generat 2 est: 2 deus est.
 2 si ita est. non genito gignens: s3 gignenti
 genitū causa est. vt 2 sit: 2 deus sit. Simili
 ratiōe pbat Aug. in li. vii. de tri. Qz pater
 nō est sapiēs sapia quam genuit. qz si ea sa
 piens est: ea est. hoc enī est sibi esse qd sape
 re. Qd si h est sibi esse qd sape. nō p illā sa
 pientia quā genuit p sapiens est. Quid
 enī aliud dicimus: cū dicimus h illi est esse
 qd sape: nisi eo est quo sapiens est: Ergo
 q causa illi est vt sapiens sit. etiā ipa illi cā
 est vt sit. Si q sapia quam genuit illi causa
 est vt sapiens sit: 2 causa illi est vt sit. Sed
 causaz patri q sit a pte genitā: nullo mō qd
 q dixerit sapiam. quid enī est infani? Ita
 q si pater genuit essentiam qua est: essentia
 quam genuit causa est illi vt sit. Non q ip
 saz qua est essentia genuit. Nam in illa sim
 plicitate in dicit Aug. qz non est aliud sape
 q esse. eadem est ibi sapia q essentia. Ideo
 qz qd de sapientia: hoc de essentia dicim.
 Sicut qz non genuit sapientiam qua sapi
 ens est. ita nec essentiam qua est. Et enim
 sapientia sapiens est: 2 potentia potens:
 ita 2 essentia ipse est. Eademqz sapientia est
 2 potentia que essentia. Patet itaqz ex pre
 dictis: quia pater essentiam diuinam non
 genuit.

Augusti.

Hic aduersari videt Aug.

Huic autē videtur
 contrarium qd Aug. ait in lib. de fide ad
 petrum. Deus cuz verbū genuit: id quod
 ipse est genuit. nec de nihilo nec de aliqua
 iam facta conditaz materia. sed de seipso

Augusti.

b 2

Id qd ipse est. Item deus pater qui verissime se indicare animis cognitur et voluit et potuit. hoc ad seipsum indicandum genuit. qd est ipse qd genuit. Ecce aperte dicitur his verbis deus patrem genuisse illud qd ipse est. Illud autem qd ipse est: non est nisi diuina essentia. videtur qd diuinam essentiam genuisse. Ad qd respondemus illa verba sic intelligenda esse dicentes. Pater de seipso genuit illud qd ipse est id est filium qd est illud qd pater est. Nam qd pater est. et filius hoc est. sed non qd pater est. et filius hic est.

Alia pres questionis exequitur. e
Ita etiam non est dicendum qd diuina essentia genuit filium. quia cum filius sit diuina essentia. iam esset filius res a qua generatur. et ita eadem res seipsum generaret. Ita etiam dicimus qd essentia diuina non genuit essentiam. Cum enim una et summa que dam res sit diuina essentia si diuina essentia essentiam genuit: eadem res seipsum genuit. qd oino esse non potest. sed pater solus genuit filium. et a patre et filio procedit spiritus sanctus.

Que videantur predictis esse contraria.

Predictis autem videtur de. ur. trinum esse qd dicit Augustinus in lib. vii. de tri. hoc inquit est deo esse qd sapere. unde pater et filius simul sunt una sapientia. quia una est essentia. et singulatim sapientia de sapientia: sicut essentia de essentia. Ecce his verbis aperte dicit Augustinus. sapientiam de sapientia: et essentiam de essentia. ubi videtur significare qd sapientia sapientiam: et essentia genuerit essentiam. Idem in li. de fide ad petrum ait. Sic christum dei filium. i. unam ex trinitate personam deum verum crede. ut diuinitatem eius de natura patris nati esse non dubites. Hic videtur dicere qd natura filij signata de natura patris. Idem in li. xv. de tri. ait. Dicitur filius consilius de consilio. et voluntas de voluntate. sicut substantia de substantia. sapientia de sapientia. Et hic videtur dicere qd substantia sit genita de substantia. et sapientia de sapientia. Sed hoc ita determinamus. sapientia de sapientia. et substantia de substantia. id est filius qui est sapientia. qui est substantia. est de patre qui est eadem substantia et sapientia. et filius qui est diuinitas: natus est de patre qd est natura diuina. Et ut expressius dicamus dicimus filium sapientiam esse de patre sapientiam.

Augusti.

Augusti.

De eliminatio eorum qd videtur contraria

et dicimus filium substantiam esse genitum de patre et a patre substantia. Et autem ita intelligitur de beato Augustino. ostendit in li. vii. de tri. dicens. Pater ipse sapientia est: et dicitur filius sapientia patris. quo modo dicitur lumen patris. id est sicut lumen de lumine. et vterque unum lumen. sic intelligatur sapientia de sapientia. et vterque una sapientia et una essentia. Item ideo christus dicitur virtus et sapientia dei. quia de patre virtute et sapientia etiam ipse virtus et sapientia est. sicut ipse lumen de patre lumine est. et ipse fons vite est apud deum patrem fontem vite. Filius quoque sapientia de patre sapientia est. sicut filius lumen de patre lumine. et deus filius de deo patre. ut et singulis sit lumen et singulis deus. et singulis sapientia. et singulis unum lumen. unus deus: una sapientia. Ecce manifeste his verbis aperit Augustinus. ex quo sensu accipienda sunt predicta verba et his similia. scilicet cum dicitur substantia de substantia. vel substantia genuit substantiam.

Augusti.

Quod videtur predictae expositioni contrarium.

Huius vero etiam in contrarium videtur quod Hieronymus ait in iij. li. de trini. Nihil inquit nisi natum habet filius. et geniti honoris admiratio in honore generantis est. Cum ergo filius essentiam habeat. tota enim in eo est diuina essentia. videtur qd ipsa diuina essentia nata sit. Item in. v. li. ait. Natiuitas dei non potest eam ex qua puera est non tenere naturam. nec enim aliud quam deus subsistit quod non aliunde quam de deo subsistit. Ecce hic dicitur natiuitas dei puera ex natura. et ita videtur ex his verbis atque predictis natura dei et genita et genuisse. Quod aptius dicit in li. ix. de trinitate. Nos inquit unigenitum deum in forma dei manentem: in natura dei mansisse profiteamur. nec unitatem forme seruilem in naturam diuine unitatis refundimus. nec rursum corporali insinuatione patrem in filio predicamus. Sed ex eo eiusdem generis genitam naturam naturaliter in se gignentem habuisse naturam: que in forma nature se gignentis manens: formam nature et infirmitatis corporalis accepit. Non enim defecerat dei natura ne esset. sed in se humilitate terrene natiuitatis manens sibi dei natura susceperat. generis sui potestatem in habitu assumere humanitatis exercens. Ecce hic aperte dicitur et naturam genu-

Hieronymus

Hieronymus

Hieronymus
 Quia natura dei in forma sua manens formam nature et infirmitatis corporalis accepit.

isse. et naturam genitam: et naturam assumpsisse naturam. quod a plerisque negat. Item in eodem. Nunquam unigenito debet contumelia est preter se sibi innascibile deum esse. cum ex innascibili deo natiui: as unigenita in naturam unigenitam subsistat. Ecce et hic dicit unigenitam naturam.

Quo sint intelligenda premissa verba Hilarij.

Hylarius **Sed quia hec verba**

sane vult intelligi. ipse idem dicit in. liij. li. Intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi. quod non solum res: sed rei est sermo subiectus. Hec ergo verba ita intelligi possunt. Nihil habet filius nisi naturam. id est nihil habet nisi quod deus est. nisi quod nascendo accepit. et ipse nascendo patris in se subsistentem naturam habuit. Unde idem Hylarius addit in. v. li. Eandem naturam habet genitus: quia ille qui genuit. ita in ut natus non sit ille qui genuit. Nam quod erit pater ipse cum genuit sit. Sed in his ipsis subsistit ille qui genuit est. in quibus totus est ipse qui genuit. quod non est aliunde qui genuit est. et ideo non refert ad aliud: quod in uno subsistit ex uno. Ac si in generatione filij et naturam suam. ut ita dicam: sequitur indemutabilis deus indemutabilem deum gignens. nec naturam suam deserit ex indemutabili deo indemutabilis dei perfecta trinitas. Subsistentem ergo in eo dei naturam intelligamus: cum in deo deus insit. Nec propter eum qui deus est quisquam deus alius sit. quia ipse deus. et in eo deus. Nature ergo dei patris veritas in deo filio esse docetur: cum in eo deus intelligitur esse qui deus est. Est enim vnus in vno. et vnus ab vno.

Et legitur pater de sua substantia genuisse filium substantie patris.

Dicitur quoque et frequenter

in scriptura sacra legitur. Pater de sua substantia genuisse filium. Unde Augustinus in li. de fide ad petrum ait. Pater deus de nullo genitus deo. semel de sua natura sine initio genuit filium deum sibi equalem. et eandem qua ipse naturaliter eternus est diuinitate: e coeternum. Ecce hic dicit Augustinus filium genitum de natura patris. Est autem vna natura patris et filij et spiritus sancti. Si ergo de natura patris genitus est filius: genitus est de natura filij et spiritus sancti. imo de natu-

ra trium personarum. Idem quoque Augustinus in Augusti. lib. xv. de trinitate dicit christum esse filium substantie patris. et de substantia patris genitum. tractans illud verbum apostoli loquentis de deo patre sic. Qui eruit nos de potestate tenebrarum. et transfudit in regnum filij charitatis sue. Quod dictum est inquit: filij charitatis sue. nihil aliud intelligatur quam filij sui dilecti. quam filij substantie sue. Caritas quippe patris que in natura eius est ineffabiliter simplici. nihil est aliud quam ipsa natura atque substantia. ut sepe diximus: et sepe iterare non piget. ac per hoc filius charitatis eius nullus alius est: quam qui de substantia eius est genitus. Ecce hic aperte dicit Augustinus filium esse genitum de substantia patris. et filium esse patris. Idem quoque Augustinus in lib. ij. contra hereticum Maximinum. subam dei genuisse filium. et filium genitum de substantia patris asserit dicens. Carnalibus cogitationibus pleni substantiam dei de seipsa genere filij non putatis. nisi hoc patiamur quod substantia carnis patris quando gignit. Errat non scientes scripturas neque virtutem dei. Nullo enim modo verum dei filium cogitatis. si cum natum esse de substantia patris negatis. Non enim iam erat hominis filius. et deo donante factus est dei filius. ex deo natus: gratia: non natura. An forte et si non hominis filius erat. tamen iam aliqua erat qualiscumque creatura. et in dei filium deo mutante conuersa est. Sed nihil horum est. sed aut de nihilo. aut de aliqua substantia natus est. Sed ne crederemus vos putare de nihilo esse dei filium: affirmatis non vos dicere de nihilo esse dei filium. De aliqua ergo substantia est. Et si non de substantia patris. de qua sit dicite: sed non inuenietis. Nam si unigenitum dei filium Iesum christum de patris esse substantia: non vos nobiscum pigeat confiteri. Idem in eodem. Utrique legimus ut simus in vero filio eius Iesu christo. Dicite quoque nobis: utrum iste verus dei filius ab eis qui gratia filij sunt quidam proprietate discretus: de nulla substantia sit. an de aliqua. Non dico inquit de nulla. nec dicam de nihilo. sed de aliqua substantia est. Quero de qua: Si non de patris substantia est: aliam quere. Si aliam non inuenies: patris agnosce substantiam. et filium cum patre homomouision confitere. Idem in eodem. Confiteor deum preter omnino incorruptibiliter genuisse. sed quod est ipse genuisse. Item dico quod sepe dicendum est. aut de aliqua substantia est natus dei filius. aut de nulla. Si de nulla. ergo de nihilo. quod vos iam non di-

Augusti

homomouisionis vng. 162

b 5

titis. Si igitur de aliqua, nec tamen de patris
substantia, non est verus filius. Si igitur de patris
substantia: unius eiusdemque substantie sunt
pater et filius. Nos autem nec filium de sub-
stantia patris genitum vultis, et tamen eum
nec ex nihilo, nec ex aliqua materia, sed ex
patre esse conceditis, nec videtis quod neces-
se sit, ut qui non ex nihilo nec ex aliqua alia
re: sed ex deo, nisi ex dei substantia esse non possit,
et hoc esse quod deus est de quo est, id est de
deo natus est: quia non alius prius fuit, et na-
tura coeterna de deo est.

Colligēs summā p̄dictorum apit
ex quo sensu accipiēda sint.

His verbis p̄mis-
sis inuē videt, quod diuina substantia filium genuit
et quod filius sit genitus de substantia patris: et quod
de deo est natura coeterna, et quod pater id
quod ipse est genuit. Id autem quod ipse est
diuina essentia est, et ita putari potest diui-
nam essentiam genuisse. Vehementer mo-
uent nos hec verba: que quomodo intelli-
genda sint, mallem magis ab alijs audire:
quod tradere. At tamen sine p̄iudicio atque temeri-
tate loquar: ex hoc sensu dicta possunt ac-
cipi. Natura coeterna de deo est, id est filius co-
eternus patri de patre est, ita quod est eadem
cum eo natura vel eiusdem nature. Que senten-
tia confirmat Augustinus, ibidem subiiciens, et
quod dixerat quasi explanans. Dico enim natu-
ra coeterna est de deo: addidit, quod est aliud
filius quam illud de quo est, id est unius eiusdem
substantie est. Deinde apertius talem intellectum
ex predictis verbis fore habendum aperit
in eodem libro contra Maximinum dicens.
Trinitas hec unius eiusdemque substantie est, quia
non de aliqua materia vel de nihilo est fi-
lius, sed de quo est genitus. Itemque sp̄s
sanctus non est de aliqua materia vel de ni-
hilo est, sed inde est unde procedit. His uti-
que verbis aperte ostendit ea ratione dici filium esse de
substantia patris qui est de patre genitus, ita quod est
eiusdem substantie cum eo, et sp̄m sanctum esse de sub-
stantia patris et filii, quod ab utroque procedit, ita
quod est eiusdem substantie.

Ex nec filius nec sp̄s sanctus est de
nihilo, sed de aliquo, non tamen
de materia.

Distēditur quoque
ex illis verbis filium et sp̄m sanctum non esse de ni-

hilo sed de aliquo, nec tamen de aliqua materia.

Unus etiam Hilarius in. xij. de tri. ait. Unus Hilarius
genitus de? cum natus sit: p̄ter testat au-
tozem, cum ex manente natura est: non est natura
ex nihilo, et cum ante tempus natus est: om-
nem sensum p̄uenit nascendo. Hic apte di-
citur quod filius non est natus ex nihilo. Si-
militer et sp̄s sanctus non est dicendus esse
vel procedere ex nihilo, quod filius de substan-
tia patris natus est, id est a patre est, cum
quo eiusdem substantie est et eadem substan-
tia. Ex quo sensu accipiendum etiam est il-
lud, pater genuit id quod ipse est, id est fi-
lium qui est hoc quod pater. Et hoc ita de-
bere intelligi Augustinus, aperit dicens in primo
libro contra Maximinum, hoc genuit pa-
ter quod est, alioquin non est verus filius:
si quod est pater non est filius. Item substan-
tia dei genuit filium, id est pater substantia ge-
nuit filium qui est eadem substantia et eius-
dem substantie. Quod sic esse intelligendum
Augustinus, ostendit dicens ad Maximinum.
Sicut dicitur: sp̄s sp̄m genuit, ita dicit sp̄i-
ritus eiusdem nature vel substantie sp̄m
genuit. Item sicut dicitur: deus deum genuit
ita dicitur, deus eiusdem nature vel substantie
deum genuit. Hoc si credideris et dixeris:
nihil de hac re vltius accusaberis. His
enim verbis aperit quomodo p̄dicta debeant in-
telligi. Similiter filius natus est de substantia
patris, vel pater genuit filium de sua natu-
ra siue essentia, id est de se natura et essentia ge-
nuit filium eiusdem essentie ac nature, et quod
est eadem essentia ac natura. Sicut expone il-
lud, filius substantie patris: et filius patris substantie, id
est substantia cum quo et filius eadem substantia est, quod co-
substantialis est patri filius. Et hunc sensum ad-
iuuat ex his verbis Augustinus, qui in li. v. de tri.
ait. Tres personas eiusdem essentie, vel tres
personas unam essentiam dicimus. Tres autem
personas ex eadem essentia non dicimus, quasi
aliud ibi sit quod essentia est, aliud quod per-
sona. His verbis ostendit non esse dicendum
personam esse ex essentia: nisi ex sensu predi-
cto. Qui sensus confirmat etiam ex eo quod in
li. xv. de trini. idem ait. Sicut nostra scientia scientie
dei, sic et nostrum verbum quod nascitur de no-
stra scientia dissimile est illi verbo dei quod natum
est de patris essentia. Tale est autem ac si dice-
rem, de patris scientia, de patris sapientia, vel quod
est expressius de patris essentia, de patris scientia, de
patris sapientia. Ex hoc itaque intellectu verbum
dei patris unigenitus filius per omnia patri
similis et equalis recte dicitur deus de deo,
lumen de lumine, sapientia de sapientia, essen-

Augustinus.

Augustinus.

Augustinus.

na de essentia. qz hoc est oino qd pr: no tn pater. qz iste filius: iste pater.

Quare verbum patris dicat filii nature.

Inde e q sol vni- genitus dei dicat natura filius. qz eiusdem nature est. z eadem natura est cu pre. In hylarius in li. de trini. de chrissto loquens. Natura filius est. qz eandem naturam quaz ille qui genuit: habet.

Hylarius

Ista est distinctio quinta In qua magister ostenso qz in diuinitate sit generatio: inquit an essentia sit generatio terminus. Et circa hoc tria facit. Nam pmo mouet z determinat questionem. De cundo inducit instantiam z objectionem. Et tertio quatuor subdit autoritatum expositionem. Primum agit a principio distinctionis vsqz ibi. Predictis aut videt esse contrarium. Secundum ab inde vsqz ibi. Ostendit quoqz ex illis. Tertium ab inde vsqz ad finem totius distinctionis. In speciali vero sententia magistri stat summarie in tribus propositionibus. quarum prima est hec. Diuina essentia non est generata nec generans. Et probatur sic. Illud non est concedendum quo concessio sequitur essentia diuina non esse essentiam: vel eandem rem generasse seipsum. vel esse a seipsa genita. sed essentia diuinam originare seu esse genitam est homini. igitur Tenet argumentum: z maior est nota. sed minoris probationem magister in ista introducit sic querendo. An huiusmodi propositiones sint concedende. Primum dicitur nam essentiam. Diuina essentia genuit filium. Diuina essentia non est generata: nec creata. Et respondendo dicit intentum suum. scilicet qz diuina essentia non sit genita nec generans. qd probat tribus rationibus. quarum prima est talis. Omne quod generat relatiue dicitur. igitur si essentia diuina generat: relatiue dicitur. quod falsum est. qz tunc non significaret absolute substantiam. Secunda ratio talis est. Pater est diuina essentia. si igitur pater genuit diuinam essentiam. tunc genuit seipsum. z illud ite re non potest. Tertia ratio talis est. Pater per diuinam essentiam: tunc pater haberet esse per illud quod est generans ab ipso. quod est falsum. qz generans a generante habet esse. z non generans a genito. Addit etiam magister qz simili modo probat Augustinus. qz pater non est sapiens sapientia genita. si enim pater esset sapiens per illam sapientiam quam genuit. cum idem sit ei sapes z esse. seque haberet esse per illud z ab illo quod genuit. quod non potest stare. Secunda propositio. Quia quod filius z spiritus sanctus non sint alia quod ipsa diuina essentia. tamen producti sunt ambo realiter. Hanc propositionem magister inuenit fugat obijciendo contra hoc quod dictum est. scilicet qz pater non genuit diuinam essentiam. Nam dicit pater genuit illud quod ipse est. sed illud quod ipse est: est diuina essentia. igitur genuit diuinam essentiam. Et magister rident qz illa pater genuit id quod ipse est. sic debet intelligi. scilicet pater genuit filium. eo quod essentialiter est idem cum ipso. Tandem ostenso qz non est concedendum qz essentia genuit filium eo quod sequeret idem generasse seipsum. magister exponit autoritates sanctorum. scilicet Augustini z Hilarij que videntur predictis obuiare dicens qz essentia filij sit de essentia patris. De autoritates sunt sic exponende seu intelligende. filius quod est essentia: est de patre quod est essentia. z sic de alijs. Tertia propositio est hec. filius

z spiritus sanctus sunt producti: non tamen de nihilo. sed de aliquo. licet non de aliquo materialiter. Hanc propositionem probat magister exponendo autoritates dicentes patrem de sua substantia filium genuisse. Et dicit qz homini autoritates sunt sic exponende. Primum genuit filium de sua substantia. z non genuit eum de nihilo. sed genuit talem quod est eiusdem nature cum ipso. Hanc expositionem magister confirmat per multas autoritates que patent in ista. igitur etc.

Utrum pater voluntate genuit filium an necessitate. et an volens vel nolens sit deus.

DI. VI

Reterea que

ri solet. vtrum pater genuerit filium voluntate an necessitate. De hoc Proclus ad Augustinum. ita ait. Voluntate genuit pater filium: vel necessitate. nec voluntate: nec necessitate. qz necessitas in deo non est. scilicet ire voluntas sapiens non potuit. Quocirca ut Augustinus ait in. xv. li. de tri. Ridentia est dialectica Eunomij: a quo Eunomiani heretici orti sunt. Qui cum non potuissent intelligere nec credere voluissent unigenitum dei filium verbum dei esse natura. id est de substantia patris genitum non nature vel se dixit esse filium. sed filium voluntatis dei. volens asserere accedente deo voluntatem: qua gigneret filium. sic nos aliquid aliquid volumus quod antea non volebamus. propter quod mutabilis intelligitur nostra natura. quod absit ut in deo esse credamus. Dicamus ergo verbum dei esse filium dei natura: non voluntate ut docet Augustinus. in. xv. li. de tri. vbi quedam catholicum heretico respondentem commendat dicens. Acute sane quidam respondit heretico vultissime interroganti. vtrum deus filium volens vel nolens genuerit. ut si diceret nolens: absurdissima dei miseria sequeretur. Si autem volens continuo quod intendebat consideret scilicet non nature esse filium: sed voluntatis. At ille vigilantissime vicissim quasiuit ab eo. Utrum deus pater volens aut nolens sit deus. ut si rident: nolens. sequeretur gradus absurditas z miseria: qua de deo credere magis est insania. Si autem diceret: volens. rident ei. quod z ipse voluntate sua deus est: non natura. Quid ergo restabat nisi ut obmutesceret sua interrogatio: obligatus indissolubili vinculo se videns. Ex predictis docet non esse concedendum qz deus voluntate vel necessitate. vel volens vel nolens sit deus. Item qz voluntate vel necessitate vel volens vel nolens genuerit filium.

Augusti. Opinio cuiusdam heretici

Oppositio contra predicta. b Sz contra hoc op. b 4

ponit sic. Voluntas dei est natura siue esse
 tia dei. q. nō ē aliud deo esse. aliud velle. et
 ideo sicut vna est essentia triū psonar. ita
 et vna voluntas. Si igitur deus natura de^o ē. et
 voluntate deus est. et si verbum dei natura fi-
 lius dei est. et voluntate filius dei ē. hoc au-
 tem facile ē refellere. Nam et p̄scia dei siue sci-
 entia q̄ scit vel p̄scit bona et mala: diuina na-
 tura siue essentia est. et p̄destinatio siue vo-
 luntas eius eadē diuina essentia est. nec ē
 aliud deo scire et velle q̄ esse. et cū sit vnus
 et idē scia dei v̄ voluntas. nō t̄m d̄r de volū-
 tate q̄cqd̄ dicit de scia et conuerso. nec om-
 nia illa sua voluntate deus vult q̄ sua scien-
 tia scit. cū sua scia nouerit tā bona q̄ mala.
 voluntate aut non velit nisi bona. Scientia
 q̄pe dei et p̄scia de bonis est et mal. volun-
 tas v̄o et p̄destinatio de bonis est t̄m. et t̄m
 vnū et idē in deo est scia et voluntas et p̄sci-
 entia et p̄destinatio. Ita cū vnū sit natura
 dei et voluntas. dicit tamen pater genuisse
 filiū natura: non voluntate. et esse deus na-
 tura: non voluntate.

Qualiter intelligēda sint illa ver-
 ba p̄ nec volēs nec volēs de^o est.
 nec volēs nec volēs genuit filiū. c

Dylarius in
 li. 8 synodis
 eos q̄ dicūt
 de nō errātī
 bus ē filiū
 dei. s̄t q̄ di-
 cunt q̄ neq̄
 consilio neq̄
 voluntate p̄
 genuit filiū:
 anathe-
 marizat scē
 ecclia. Itē si
 q̄s nolētē pa-
 tre dicat na-
 tū filiū: ana-
 thea sit. Nō
 entz nolente
 p̄e coactus
 p̄. vel natu-
 rali nēitate
 duct^o cū nol-
 let genuit fi-
 liū. sed mox
 vt voluit siue
 tēpe et impos-
 sibiliter ex se
 vnigenitū de
 monstrauit.

Predicta t̄m v̄ba
 q̄bus prudenter dictum est: q̄ deus pater
 nec volens nec nolens est de^o. nec nolens
 nec volēs genuit filiū. siue voluntate siue ne-
 cessitate. ex tali sensu vident accipiēda. vt
 voluntate p̄cedentē v̄l accedētē: intelliga-
 mus q̄liter Eunomius intelligebat. Non
 em̄ ip̄e de^o est voluntate p̄cedētī v̄l efficiētī
 vel: volēs p̄usq̄ deus. nec voluntate p̄cedē-
 tī v̄l accedētī genuit filiū. nec p̄us volens
 q̄ generās genuit filiū. nec p̄us generans
 q̄ volēs genuit filiū. volens t̄m genuit: sic
 potēs genuit. et bonus genuit filiū. et sapi-
 ens genuit. et h̄mōi. Si em̄ p̄ sapiēs et bo-
 nus dicit genuisse filiū: cur non et volens?
 Cū ita sit deo idem esse volentem q̄ est eē
 deum. sicut idem est esse sapientē q̄ est eē
 deum. Dicam^o igitur q̄ p̄ sicut sapiēs. ita vo-
 lens genuit filiū. sed nō voluntate p̄cedentī
 vel accedentī. Quē sensum apit Aug^o. et
 p̄firmatū dicit sup̄ eplam ad Eph. De
 filio dei. i. d̄no n̄ro Iesu xp̄o scrip̄: ū est. q̄
 cuz p̄re sp̄ fuit. et nunq̄ cū vt esset paterna
 voluntas p̄cessit. et ille quidem natura fi-
 lius est.

Hec ē distinctio sexta In quama-
 gister ostēdo q̄ cēnta diuina nō po s̄t cē termin^o ge-
 neratiōis. incipit agere de potētia generatiōis. Circa
 q̄d̄ tria facit. Primo ostēdit quōd p̄ nec voluntate nec
 necessitate filiū genuit. Secūdo p̄tra illud replicando
 rōe q̄dam obijcit. Tertio post digressiōē ad p̄ncipā
 le intentū redit. P̄mū istoz facit a p̄ncipio distin-
 ctionis vsq̄ ibi. Sed cōtra hoc opponit. Scdm̄ v̄o
 ab inde vsq̄ ibi: Predicta t̄m v̄ba ē. Tertio ab in-
 de vsq̄ ad finem distinetiōis. In sp̄iali m̄gr̄ senten-
 tiam hac distinctiōe stat in tribus p̄positiōib^o. qua-
 rum p̄ma est hec. Nō est catholice sentiendū deū pa-
 trem genuisse filiū necessitate cogēte. aut voluntate p̄-
 cedēte. Et p̄bat sic. Illud nō ē catholice sentiendū
 quo p̄cesso sc̄q̄ deū aut esse miser aut mutabilez. et
 filiū dei nō esse naturalē filiū. s̄ p̄rem genuisse filiū
 necessitate cogēte: aut voluntate accedēte ē h̄mōi. Igitur
 illud nō ē sentiendū. Argumētū ē notū et maior
 s̄ minorē ponit m̄gr̄ in textu: r̄ndēdo ad questionē
 istā. Utrū p̄ genuit filiū ex necessitate aut voluntate
 v̄gr̄ r̄ndēdo dicit. Nec genuit cū necessitate. q̄ si
 sic. t̄m genuerit cū nō potuit eū nō generare. tūc ne-
 cessitas coactiōis caderet i deū: q̄d̄ nō ē dicēdū. cuz
 ip̄e sit summe liber. Nec voluntate. s̄. accedēte. s̄. q̄ p̄
 us vellet filiū generare q̄ ip̄m genuit. vt si staret in
 e^o libera p̄re vt generaret si vellet. et non genera-
 ret si nollet. q̄ sic caderet mutabilitas in deū: q̄d̄ est
 inueniens. Ita patet in ista autēitate b̄i augu.
 Secūda p̄positiō est hec. Ex diuine nature et voluntate
 idēptitate argui nō pot̄ filiū natura ē filiū voluntate
 Istam p̄positiōē p̄bat m̄gr̄ in ista soluēdo argu-
 mentū hereticoz: q̄d̄ facit in ista materia dicētes.
 In diuisiōe idēz sunt natura et voluntas. Si igitur p̄ ge-
 nuit filiū natura: vidē: etiā q̄ genuit ip̄m voluntate.
 ad q̄d̄ m̄gr̄ r̄ndēdo dicit. Ex quo in diuisiōe natura et
 voluntas differūt rōe v̄l cōnotato. ideo non obstat q̄
 sint idē idēptitate absoluta. nō t̄m sunt idē idēptita-
 te formali. q̄ aliq̄d̄ p̄t cōuenire nature q̄d̄ nō p̄ue-
 nit voluntati. et p̄ p̄is nō ē inueniēns filiū esse filiū
 natura et nō voluntate. Et p̄firmat hoc p̄ sic. Nā v̄g
 ltras dei et scia eius sunt idē. et differūt rōe vel cō-
 notatiōe. q̄ scia cōnotat aliq̄d̄ cē i deo q̄d̄ nō cōno-
 tat voluntas. et cōtra. q̄ rōe scie sue p̄uenit deo sci-
 re et cognoscere malū. nō t̄m rōe voluntatis sue cōue-
 nit sibi velle et app̄obare malū. et ita ē i p̄posito. igitur
 p̄positiō vera. Tertia p̄positiō. Solū nēcitas
 in cōmutabilitate ac voluntas cōmunicabilitatis cō-
 currūt ad eternā filij dei generationē. Ita p̄positi-
 tiō p̄bat sic. Illa nēcio p̄currūt ad etnā filij dei p̄du-
 ctionē: sine q̄b^o impossibile ē deū eē deū. s̄ de nēcio
 est de^o nēcitate in cōmutabilitatis. et voluntate cōica-
 bilitatis. igitur ista duo ad p̄ductiōz filij dei p̄currūt
 Tenet argumētū et maior: s̄ minorē ponit m̄gr̄ i te-
 xtu saltē finali. vbi rep̄bēdit quēdā hereticū q̄ dixē-
 rat p̄rem generasse filiū voluntate p̄cedēte v̄l accedē-
 te vel efficiēte. et sic prius fuisse volēs q̄ generans.
 q̄d̄ falsum est. igitur p̄positiō apparet vera.

Hic querit an pater potuerit vel
 voluerit gignere filium. a

Is solet queri OL. VII.
 a quibusdam. vtrum pater po-
 tuerit v̄l voluerit generare filiū
 Si enim inquit potuit vel voluit genera-
 re filium. ergo potuit aliquid et voluit: q̄d̄

nec voluit nec potuit filius. Nam fili? nec potuit nec voluit generare filium. Cui veritate facile respondemus dicentes. posse vel velle generare filium: non est aliqd posse vel velle subiectum potetie vel voluntati. Est tñ aliq̄ potentia vel voluntas. s. posse vl velle gignere filiu. et id distinguenda est intelligentia ppositi vbi. posse vel velle gignere filiu. et posse vl velle aliqd. Nec em̄ generatio filij aliqd̄ coru est: q̄ subiecta sunt diuine potetie et voluntati. nec est aliqd̄ inter oia vel de oibus. s. sup oia et an oia. Non em̄ an voluit vl potuit q̄ genuit. sicut nec an fuit q̄ genuit. qz ab eterno fuit et ab eterno genuit. Ex simili qz b̄ videre possum? . Pr̄ em̄ pot̄ esse p̄r: et vult esse p̄r. fili? autem nec pot̄ nec vult esse p̄r. q̄ p̄r pot̄ vl vult ee aliqd̄ qd non pot̄ vel vult esse filius. no seq̄ tur. qz esse p̄rem non est esse aliqd̄: s. pot̄ ee ad aliqd̄. vt in sequenti ostendet.

Nonit quedaz verba Augu. vñ pot̄ moueri auditor. b

Bed vehementer

nos mouet qd̄ Aug. ait in. s. li. 5. Maximum: qui asserbat patrem potentiozem esse filio. eo qz filiu genuit deū creatorē. fili? aut non. dicebatqz p̄rem potuisse gignere: nō filiu. et ideo potentiozem esse filio. Ad qd̄ Augusti. respondēs Aug. dicere videt̄ qz fili? etiā potuit gignere. volens ostendere p̄rez esse non potentiozem filio: his v̄bis. Absit vt ideo potentior sit pater filio. sicut putas. qz creatorē genuit p̄r. filius aut non genuit creatorē. neqz em̄ non potuit: s. nō oportuit. Et de et diligenter attende hec verba

Augusti. nō em̄ nō potuit. s. nō oportuit. Et de em̄ dicere qz filius potuit gignere: s. non oportuit: et ita potuit qd non oportuit. Quare aut non oportuit: subdit dicens. Immoderata em̄ esset diuina generatio si genitus filius nepotem gigneret patri. quia et ipse nepos nisi auo suo pronepotez gigneret. s. m̄ vestram mirabilem sapientiam: impotens diceret̄. Similiter etiam ille si nepotē non gigneret auo suo. et pronepotez pro auo suo non a vobis appellaretur omnipotens. nec impleretur generationis series. si semp̄ alter ex altero nasceret̄. nec eam p̄iceret vlus. si non sufficeret vnus omnipotēs. Ita qz omnipotentem genuit filium patris natura nō fecit.

Opponitur predictis verbis Augustini. c

Hoc autē videtur

quibusdā non posse stare. s. qz filius potuerit gignere. Si em̄ potuerit filius gignere potuit esse pater. et si potuit esse pater: potuit ḡ esse pater vel sui vel patris vl̄ sp̄s sancti: vel alicuius alius. S; alius nō. qz nullus alius sp̄ fuit. Nec patris. qz p̄r est ingentus et innascibil. Nec sui. qz nulla res seipam gignere pot̄. Nec sp̄s sancti. qz nasci non potuit. Si em̄ nasci potuit. potuit esse filius. et ita mutabil̄ esse potuit.

Hic querit̄ quomō intelligenda sint. d

Quō ergo accipie-

tur qd̄ supra dictū est. nō em̄ non potuit gignere. s. nō oportuit. q̄si potuit: s. nō oportuit. Nō est nobis p̄spicuum ap̄ire quō sit hoc verū. et ideo sub silentio potius esset p̄tereundū: nisi me sup hoc aliquid loq̄ cogeret instantia querentiū.

Hic aperitur ex quo sensu accipienda sint. e

Potest ergo sic in-

telligi. Nō em̄ nō potuit. s. nō oportuit. i. nō ex impotētia sui fuit qz filius nō genuit s. ei nō cōueniebat. sicut de? fili? nō est de? p̄r. nec tñ hoc ex impotētia sui est. Nam et p̄r sit nō est filius. nec b̄ est ex impotentia patris. Sed qrit Maximin? arrianorum eps. Un̄ ḡ est qz p̄r nō pot̄ esse filius: vel filius p̄r? Non vnqz ex impotētia. sed p̄r p̄rietate generationis pater est: qua oportet eū nō esse filiu. et filius p̄rietate natiuitatis filius est: qua oportet eum nō esse patrem. de quibus p̄rietatibus postea plenius tractabit̄.

Utrum pater natura sit potēs gignere filium. et an hoc sit aliqua potentia que sit in filio. f

Itē querit̄ a quib-

busdam. Si pater potens sit natura gigne b s

re filium. et an hec sit aliqua potentia que sit in filio? Ad quod dicimus quod pater non est potens nisi natura. eius enim potentia natura est vel essentia. Et inquit illi. Si potens est gignere: habet potentiam gignendi. Filius autem non habet potentiam gignendi si non potest gignere. Sed habet aliquam potentiam pater quam non habet filius. Non sequitur. Eadem enim potentiam habet pater filius quam pater. quia pater potuit gignere. et filius gigni potuit. Eadem enim potentia est in filio: quia potuit gigni que est in patre qua potuit gignere. Sed contra hoc opponitur. Aliud est posse gignere: aliud est posse gigni. quod aliud est gignere. aliud gigni. hoc distinguendum est. Si enim cum dicitur aliud est posse gignere. aliud posse gigni: aliam significes potentiam qua potest esse gignere. et aliam qua filius potest esse gigni: falsus est intellectus. Si autem dicas patrem posse habere aliam proprietatem siue notionem qua genitor est. et filium aliam qua genitus est: verus est intellectus. Aliam enim habet pater proprietatem qua pater est. aliam filius qua filius est.

Proposito

Quomodo sit intelligendum filius habet vel non habet potentiam generandi.

Ita etiam cum dicitur filius non habet potentiam generandi quam pater habet: dupliciter intelligi potest. Si enim dicatur non habet potentiam generandi quam pater. scilicet qua potens sit ad generandum id est ut genuerit vel ut generet sicut pater: verum est. Si vero intelligatur sic. non habet potentiam qua possit gigni. vel genitus esse que eadem pater potens est ut genuerit vel ut gigneret: falsum est. Sicut dicitur. pater habet potentiam qua potest esse pater. filius vero non habet potentiam qua possit esse pater. et e converso. filius habet potentiam qua potest esse filius. pater vero non habet potentiam qua possit esse filius. habet ergo aliam quam pater quam non habet filius: et e converso. Absit: quia eadem est potentia patris qua potest esse pater. et filij qua potest esse filius. Ita etiam eadem est voluntas: qua pater vult esse pater non filius. et filius vult esse filius non pater. et eadem est voluntas filij qua vult esse genitus et patrem genuisse. et patris qua vult esse genitor: et filius genitum esse.

Ista est septima distinctio. In qua magister ostendit qualiter pater genuit filium quo ad virtutem seu potentiam intellectuales. hic ostendit de potentia eius generandi naturaliter. Et circa hoc tria facit. Primum inquit an potentia generandi sit in filio. Secundo ostendit quod non generare non sit impotentia in ipso filio. Tertio reddit rationem de suo dicto. Primum facit a principio distinctionis usque ibi. Et vehementer nos movet. Secundo subiungit usque ibi. Item quod dicitur a quibusdam. Tertium vero ab inde usque ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri summarie stat in tribus propositionibus. quarum prima est hec. Non est simpliciter quid: sed est ad aliquid patrem posse aut velle filium generare. Istam propositionem persequitur magister querens an pater potuit et voluit filium generare. Si sic. ergo pater voluit et potuit aliquid quod non potuit nec voluit filius. Et oportet etiam filium posse et velle generare. quod est inconueniens. Et oportet dicere quod filius sit impotens. Dicit distinctio ridentem magister dicens. et dato quod pater posset generare et non filius. adhuc non sequeretur per se aliquid posse quod non posset filius: quia posse et velle patrem generare non est. proprie aliquid sed ad aliquid. ergo non posse et non velle generare non arguit impotentiam in filio. ut assumit in questione predicta. Pro hoc argumenti euidencia sciendum est quod quicquid est in diuisis est essentia vel relatio. et ergo quicquid conuenit deo: hoc conuenit sibi vel relatione essentie. et tunc est commune tribus personis. vel relatione relationis: et tunc non oportet quod quodlibet tale sit commune tribus personis. Cum ergo posse generare non sit aliquid in diuinis. id est non est aliquid spectans ad essentiam. sed potius ad aliquid spectans. id est potius ad relationem. scilicet ad paternitatem. non est inconueniens quod non conueniat filio. quia illa proprietate. scilicet paternitas non spectat ad filium. et per consequens hec propositio prima est vera. Secunda propositio est hec. Quod filius non potest nec vult generare. Hoc non debemus sibi ad impotentiam sed potius ad conditionis proprietatem imputare. Danc propositionem probat magister auctoritate beati Augustini dicens. quod filius potuit generare. sed non oportuit ipsum generare. eo quod tunc inordinata et superflua fuisset diuina generatio. si filius genitus nepotem generaret patri. Et dicit postea magister quod ista verba Augustini sunt sic intelligenda. non enim non potuit: sed non oportuit. id est non conueniebat proprietati eius qua est filius et non pater. que proprietate desideret cito generaret. Et concludit quod sicut non arguit impotentiam in patre quod non potest esse filius: ita contra non est impotentie in filio quod non potest esse pater. Tertia propositio est hec. Eandem et eandem et eandem potentiam generandi fore in patre et filio possumus affirmare. Istam propositionem magister inuestigat inquirendo: an potentia generandi in patre sit aliqua potentia in filio. Et respondet quod vna et eadem sit potentia qua pater potest generare. et qua filius potest generari. cum in patre et filio non sit nisi vna sapientia natura et potentia. Et sic respondet magister quod potentia generandi cum natura dicitur proprietate. referendo igitur intellectum ad proprietatem non est potentia generandi in filio. quia sic est aliud posse generare: et posse generari. referendo vero ad naturam idem sunt. igitur.

De veritate et proprietate et incommutabilitate et simplicitate essentie dei.

DI. VIII.

Hinc de veri-

n tate siue proprietate siue incommutabilitate atq; simplicitate diuinitate siue siue siue essentie agendum est.

Augusti. Est itaq; deus vt ait Aug^o. in. v. li. de trinitate. sine dubitatione suba. vel si melius hoc appellat essentia. quam greci vsq; vocant. Sicut em̄ ab eo qd est sape dicta est sapientia. et ab eo qd est scire dicta est scientia ita ab eo qd est esse dicta est essentia. Et qd magis est qd ille qui dixit famulo suo Ego sum qd sum: et dices filijs isrl. qui e misit me ad vos. Ipe vere ac pprie dicit essentia: cui essentia no nouit pteritū vel futurū. **Uñ Hiero. ad Marcellā scribens ait.** De solus qd exordium non hz: vere essentio: men tenuit. qz in eius compatioe qd vere e. qz incommutabile est. quasi non sunt qd mutabilia sunt. De quo em̄ dicit fuit. non est. et de quo dicit erit: nondū est. De aut tñ e qd no nouit fuisse vel futurū esse. Solus ergo deus vere est: cuius essentie compatuz nostrū esse non est.

Qualiter intelligenda sint verba Hiero. querendū est.

Hic diligenter ad-

uertendū est: quomō intelligi debeant illa vba Hiero. s. deus tñ est: si no nouit fuisse vel futurū esse. tanq; no posse dici d deo fuit vel erit. sed tantū est. cū de eo scriptum frequent̄ reperiamus. fuit ab eterno. fuit sp. et erit in secula. et hmoi. Unde videt qz non est tñ dicendū de deo. fuit: vel est: vel erit. Si em̄ diceret tñ fuit: putaret qd desierit esse. Si diceret tantū est: putaret qd non semp fuerit. sed esse ceperit. Si tantū diceret erit: putaret non esse modo. Dicitur ergo quia semp fuit. est et erit. vt intelligatur quia nec cepit: nec desijt: nec desinit nec desinet esse. De hoc Aug^o. sup Iohannem ita ait. Cum de sempiterna re pprie dicitur est. fm̄ nos bñ dicit: fuit et erit. fuit quia nūq; desijt. erit: quia nūq; deerit. est quia semp est. non pterijt: quasi quod no maneat. non oriet: quasi quod non erat. Cum ergo nostra locutio p tempa varietur. de eo vere dicunt verba cuiuslibz temporis. qui nullo tempe defuit vel deest. vt deerit. et ideo no est mirū si de spū veritatis veritas loquens dixit p futurum. Quocūq; audiet loquet. Audiet. s. ab eo a quo pcedit. Audire illius est scire. idem etiaz esse

A quo ergo est illi essentia. ab illo audientia. id est scientia: que non est aliud qd essentia. Audiet ergo. dixit de eo quod audiuit et audit. id est quod semp sciuit: scit et sciet. Ecce hic dicit Aug^o. verba cuiuslibz temporis dici de deo. sed tñ ppe est. Illud ergo quod Hiero. dicit ita intelligendū est. No nouit fuisse vel futurū esse: sed tñ esse id est cum dicit de deo qd fuit vel erit. no est intelligendū qd pterierit vel futurū sit. s. qd existat simpliciter sine aliquo tempali motu. Licet em̄ verba substantiua diuersorū temporū de deo dicant. vt fuit. erit. e. erat non tñ ipales motus esse distinguūt. s. pteritū vel futurū. vel pteritū imperfectū. vel pteritū pfectum. vel pteritū plusq; perfectum: sed essentia siue existentia siue diuinitatis simpliciter insinuat. Deus ergo sol^o pprie dicit essentia vel esse. **Uñ Iulianus in. vij. li. de tri. ait.** Esse no ē accidēs deo. s. subsistens veritas et manens causa. et naturalis generis proprietas.

Dicitur apertē
quō sint
intelligenda.

Iulianus

Hic de incommutabilitate.

Dei etiā solius esse

tia incommutabilis dicitur pprie. qz nec mutatur nec mutari potest. Unde Aug^o. in. v. lib. de trini. Alie inquit essentie vel substantie capiūt accidentia quibus in eis fiat vlt magna: vel quantacūq; mutatio. Deo autem aliquid huiusmodi accidere non pot. et tō sola substantia vel essentia que est deus incommutabilis est. cui prof. cto maxime ac verissime competit esse. Quod enim mutatur: non seruat ipsum verum esse. et quod mutari potest: etiaz si non mutetur: potest quod fuerat non esse. Ideoq; illud solum quod non tantū non mutatur. verū etiam mutari omnino non potest: verissime dicitur esse. id est substantia patris et filij et spiritus sancti. Ideoq; apostolus loquens de deo: ait. Qui solus habet immortalitatem. Et etiaz ait Augustinus in libro primo de trinitate. Cum anima quodāmodo immortalis esse dicatur et sit. non diceret apostolus. solus deus hz immortalitatem. nisi qz vera immortalitas incommutabilitas ē quā nulla potest habere creatura. quoniam solus creatoris est. Unde Jacob^o ait. Spū quem no est transmutatio: nec vicissitudinis obumbratio. Et David^o Durabis ea et mutabunt: tu aut idem ipse es. **Iō Augusti. super Gen. dicit.** qd deus nec per lo-

Augusti.

Augusti.
Que sit
vera
immortalitas
quā
creatore est.

Jacobus

ta nec p tpa mouet. creatura xpo p loca et tpa. Et p tpa moueri est p affectioes com- mutari. Deus aut nec loco nec affectione mutari potest: qui per pphetam ait. Ego deus et non ytor: qui est immutabilis solus. vnde recte solus dicitur habere immortalita- tem. In omni eniz mutabili natura (vt ait Aug. ptra Maximinum) nonnulla mora est ipa mutatio. quia facit aliquid in ea no esse quod erat. Unde et ipa anima humana que ideo dicitur immo- talis: qz fm modum suum nunqz desinit viuere. habet tm quan- dam mortez suam. qz si iuste viuebat et pec- cat: mortif iusticie. si peccatrix erat et iustifi- cat: mortif pcto. Et alias eius mutatioes taceam. de qb' mo longu est disputare. Et creaturaz natura celestiu mori potuit. qa peccare potuit. Na et angeli peccauerunt: et demones facti sunt. quozuz est diabolus pnceps: et q non peccauerunt: peccare po- tuerunt. et cuiuscqz rationali creature pstat vt peccare non possit: no est hoc nature p- prie: s. d. dei gratie. Et ideo solus deus (vt ait aplos) habet immortalitatem. qui non cuiuscqz gr: sed natura sua. nec potuit nec potest aliq couersione mutari. nec potuit nec poterit aliqua mutatioe peccare. Pro inde vt ait Aug. in. j. li. de tri. Substantia dei sine vlla comutatione mutabilia facie- tem. et sine vlllo suo tpali mo. u tpalia crea- tem intueri et nosse. licet sit difficilie opozz. Vere g ac pprie immutabilis est sola diuini- tatis essentia. que sine sui mutatioe cunctas condidit naturas.

Hic de simplicitate.

Eadeqz sola pprie

ac vere simplex est. vbi nec partiu nec ac- cidentiu: nec quaruliber formaz. vlla e di- uersitas siue variatio vel mltitudo. At au- tem scias quomodo simplex sit illa sba: te do- cet Aug. in. vj. li. de tri. Animaduerte pri- mo quare ois creatura sit mltiplex: et nul- lo modo vere simplex. et pmum de corpali postea de spuali creatura. Corpalis vtiqz creatura ex ptibus costat. ita vt sit ibi alia ps minor: alia maior. et maius sit totuz qz quelibet ps. et in vnoquoqz corpe aliud est magnitudo: aliud color: aliud est figura. Potest em et minuta magnitudine mane- re idem color: et eadem figura. et colore mu- tato manere eadem figura: et eadez magni- tudo. Nec p hoc mltiplex esse couincit na- tura corpis. simplex aut nullo mo.

Quare crea- tura sit mlti- plex et si sim- plex

Hic d' corpa- li ondit qre sit mltiplex

Hic de spuali creatura ondit quod sit mltiplex et no simplex.

Augusti.

Creatura quoqz

spualis vt est anima: in compatioe qde cor- poris est simplex. sine compatione vo cor- poris est mltiplex et no simplex. Que ideo simplex dicitur respectu corporis. qz mole no diffundit p spaciū loci. s. in vnoqz corpe et in tota aia est. et in qlibet eius pte tota est. Et io cu sit aliqd in quauis ecigua pte cta corporis qd sentiat aia. quis non fiat in toto corpe. illa aut tota sentit. qz totam no later Sed tm nec in ipa anima vere simplicitas e. Cum em aliud sit artificiosum esse. aliud in- erterem. aliud acutum. aliud memorē. aliud cupiditas. aliud timor. aliud leticia. aliud tristitia. possuntqz hec et alia hmōi inume- rabilia in aīme inueniri natura. et alia sine alijs. et alia magis. alia minus. Manife- stum est no simpliciē: s. mltipliciē cē naturā. Nihil em simplex mutabile ē. ois aut crea- tura mutabilis est. nulla g creatura vere sim- plex est. Deus vo et si mltiplex dicat. ve- re tm et summe simplex ē. Df em magnus. bonus. sapiēs. btus. verus. et qcqd aliud no in dignedici videt. sed eadem magnitudo ei est que sapia. No em mole magis est: s. d- tute. et eadē bonitas q sapia et magnitudo et veritas. et non est ibi aliud ipm btū esse. et aliud magnū. aliud sapientē. aut veruz. aut bonū. esse aut omnino esse.

Quo deus simplex

Qualiter deo cu sit simplex. mul- tiplex tamen dicat.

Hic diligenter no-

radum est oī dicat Aug. solum deus vere simplicem esse. cur dicat eūdem mltipliciē dici? Sed hoc no ppter diuersitatem acci- dentiu vel partiu dicit: sed ppter diuersita- tem ac mltitudinez noim: que de deo dicitur. q licet multiplicia sint. vnum tm signifi- cant. s. diuinā naturā. Hec em non ita acci- piunt: cu de illa incōmutabili eterna qz s- stantia incōpabili simpliciore qz ē hūanus animus dicunt. quemadmodū cū de crea- turis dicunt. Unde Aug. in. vj. libro de trini. Deo inquit est hoc esse quod est for- tem esse. vel sapientem esse. vel iustum esse. et si qd de illa simplici mltiplicitate vl' mlti- plici simplicitate dixeris. quo substantia eius significet. hūmano aut aīo: no hoc esse quod est fortem esse. aut prudentē. aut

Augusti.

lustum. Potest enim esse animus: et nullam
istarum habere virtutem.

Lata est dei simplicitas quod nulli pre
dicamentorum subijcit.

Quod autem in natu

ra diuina nulla sit accidentium diuersitas,
nullaque penitus mutabilitas: et perfecta sim
plicitas: ostendit Augustinus in v. li. de tri. di.
Intelligamus deum quantum possumus: sine
qualitate boni. sine quantitate magni. sine indi
gentia creatoris. sine situ presidentis. sine ha
bitu omnia continentis. sine loco vbius totius.
sine tempore sempiterni. sine ulla sui mutatione
mutabilia facientis. nihilque patientis. Quis
quis deum ita cogitat. et in omnibus potest aliquid de
illo sentire quod non sit. Ecce si subtiliter inten
das: ex his atque predictis apud illa predica
menta artis dialectice dei nature mime con
uenire: que nulli sunt subiecta accidentibus.

Deus non proprie dicitur abusue dici
ur substantia.

Unde nec proprie

dicitur substantia: ut Augustinus ostendit in lib. vii. de tri.
Sicut ab eo quod est esse appellatur essentia. ita
ab eo quod est subsistere substantia dicitur. si tamen di
gnum est ut deus dicatur subsistere. hoc enim
de his rebus recte intelligitur: in quibus sub
iectis sunt ea que in aliquo subiecto esse dicuntur.
sicut in corpore color aut forma. Corpus enim
subsistit. et ideo substantia est. Res vero mutabiles
neque simplices: proprie dicuntur substantie. Deus autem
si subsistit ut substantia proprie dici possit. inest in
eo aliquid tanquam in subiecto. et non est simplex.
Nephas autem est dicere: ut subsistat deus.
et subsistat bonitati sue. atque illa bonitas non
substantia sit: vel potius essentia. Neque ip
se deus sit bonitas sua. sed in illo sit tanquam
in subiecto. Unde manifestum est deum ab
sue substantiam vocari. ut nomine visita
tione intelligatur essentia. quod vere ac pro
prie dicitur: ita ut fortasse solus deum dici
oporteat essentiam. Est enim vere solus. quia
incommutabilis est.

non est aliquid in deo quod non
sit deus.

Huius autem essen

tie simplicitas ac sinceritas tanta est quod nec
est in ea aliquid quod non sit ipsa. si id est huius et
quod habet. In Iuliano in vii. lib. de tri. Iulianus
ait. Non ex compositis deus quod vita est subsistit.
neque quod virtus est ex infinitis continetur. neque quod
lux est ex obscuris coaptatur. nec quod spiritus est
ex disparibus formalis est: totum quod in eo est unum
est. Idem in viii. li. de trini. Non humano
modo ex compositis deus est: ut in eo aliquid sit quod
ab eo habet. et aliud sit ipse quod habeat. et to
tum vita est. natura. scilicet perfecta et infinita. et
non ex disparibus constituta. sed viuens
per totum ipsa. De hoc eodem Boetius in p
mo li. de tri. ait. Quo circa hoc vere unum
est in quo nullus numerus. nullum in eo aliquid
propter id quod in eo est. neque enim subiectum
fieri potest. Augustinus quoque in lib. de fide ad
petrum dicit. In dei substantia non est aliquid quod
non sit substantia: quasi aliud sit ibi substantia. aliud
quod accidit substantie. Sed quicquid ibi intel
ligi potest: substantia est. Verum hoc dici pos
sunt facile et credi. videri autem nisi puro cor
de omnino non possunt. Item Augustinus in xv
li. de trini. Sic habet in natura uniuscuius
que trinum: quod quod habet hoc sit quod habet. sicut immu
tabilis simplexque substantia. Unde Iulianus ait
Deus simplex dicitur: siue non amittendo quod
habet. seu non aliud habet quod non est ipse. et aliud
quod in ipso est. Et cum tante simplicitati at
que sinceritati sit natura diuina. est tamen in ea
trinitas personarum. In Augustinus in li. xi. de ci.
ait. Non propter hoc naturam summi boni
simplicem dicimus. quod est pater in ea solus.
aut filius in ea solus. aut spiritus sanctus in ea
solus. id est quod est solus a ista nominum trinitas siue
substantiarum: sicut Sabelliani putauerunt.
Sed ideo simplex dicitur. quod est hoc quod ha
bet. excepto quod relative queque persona ad al
teram dicitur. nec est ipsa. Nam utique proprie ha
bet filium: ad quem relative dicitur. nec tamen
ipse est filius. et filius habet patrem. nec tamen ipse est
pater. In quo vero ad seipsum dicitur: non
ad alterum. hoc est quod habet: sicut ad seip
sum dicitur. viuens habendo vitam. et eadez vi
ta est ipse. Propter hoc utique natura hoc dicitur
simplex quod non sit aliud huius. et aliud id quod
habet: sicut in ceteris rebus est. Non enim huius
liquorem: liquor est. nec corpus color. nec anima
est sapientia. Ecce quanta est id est puritas. quanta est
unitas. immutabilitas. simplicitas. puri
tas diuine substantie: iuxta infirmitatis nostre vali
tudinem assignauimus.

Iulianus

Boetius

Augustinus

Iulianus

Augustinus

Iulianus

Boetius

Augustinus

Iulianus

Boetius

Augustinus

Iulianus

Boetius

Augustinus

Iulianus

Boetius

Augustinus

Iulianus

Boetius

Augustinus

Iulianus

Boetius

Augustinus

Item hoc cōcernit materiā p̄ntis distinctōis: tūc di-
uiditur in tres p̄tes. In prima ostendit diuine essen-
tie veritatē. In secunda eius nature immutabilita-
tem. In tertia eius simplicitatem. Prīmū facit a p̄n-
cipio distinctiōis vsq; ibi. Deī etiam solus essētia.
Secundū ab inde vsq; ibi. Eademq; sola. p̄p̄e sim-
plex est. Tertiū ab inde vsq; ad finem distinctiōis.
Et hec est sententia m̄gr̄i in generali. In sp̄iali v̄o
sentētia in hac distinctiōe summarie d̄tinet in tribus
pp̄ositōibus. quāz p̄ma est hec. D̄t̄axat deus p̄-
p̄rie h̄z essētie veritates sine alicui⁹ nō actualitatis
admiratiōe. Et p̄bat sic. Illud habet p̄p̄rie essen-
tie veritatem sine alicui⁹ nō actualitatis admiratiōe.
cuius esse reatum est p̄ esse. i. eternaliter. et qd̄
est sine p̄teritiōe et futuritiōe. sed solus deus est
h̄m̄di. igit̄ ip̄e solus h̄z essētie veritatem sine alicui⁹
nō actualitatis admiratiōe. Teneat consequētia. et
maior. s̄z minorē. p̄bat m̄gr̄i in l̄ra p̄ hoc qd̄ essētia a
v̄bo essēti nomen p̄p̄rium h̄z. Essētia enim d̄t̄i
uatur a v̄bo Sum eo est. Et cōfirmat p̄ hoc qd̄ esse
diuini nō nouit p̄teritū neq; futurū. Secūda p̄posi-
tiō est hec. Solus deus h̄z eternam p̄manētē stabili-
tatem absq; cuiusuis mutabilitatis variatiōe. Et p̄ba-
tur sic. Illud v̄t̄ualiter h̄z eterne p̄manētē stabili-
tatem qd̄ est ip̄m suū esse: et qd̄ impossibile est aliū ip̄m
disponi q̄ est: q̄d̄q; etiam dispositiōe. sed sol⁹ deus
est h̄m̄di. ergo. p̄positiō vera. Argumentum appa-
ret bonū. et maior vera. Et circa minoris p̄bationē
p̄cedit m̄gr̄i in textu sic. Et p̄ponit p̄mo deī esse om-
nino esse immutabile. qd̄ p̄bat p̄mo p̄ hoc qd̄ diuini
esse est verissimū. qd̄ nō esset si posset mutari. Secū-
do p̄ hoc qd̄ in deo nō sunt accidētia p̄ q̄ mutatio i re
bus cōtingit. Tertio p̄ comparatiōem deī ad creatu-
ras. Nam oīs creature mutatio fit vel p̄ loca vel per
t̄p̄a. vel p̄ affectiōes. sed neutriū istōz modozum ca-
dit in deo. ut p̄z p̄ diuersas sanctorū autōritates in
textu. igit̄ suū esse est oīno immutabile. Tertia pro-
positiō est. Qd̄ deus h̄z simplicitatē essētie sine cui-
uscūq; multiplicatiōis cōpositiōe. Et p̄bat sic.
Illud h̄z essētie simplicitatē sine cuiusq; multiplici-
tatis cōpositiōe: qd̄ nō solū corporū vel spiritūū aut
p̄dicamentozū multiplicatiōi nō subijc̄t. sed etiam
met̄ est qd̄ in eo est: seu in eo esse d̄t̄at. sed deus est
h̄m̄di. igit̄ ip̄e h̄z simplicitatē sine cuiusq; multiplicati-
tis cōpositiōe. Argumentū p̄z et maior. Et minorē
crequēs m̄gr̄i in l̄ra p̄ponit: qd̄ diuina essētia vere
et p̄p̄e simplex est. eo qd̄ in deo nulla est diuersitas p̄-
nam. accidētū. formarū. Secūdo p̄bat idē p̄ cōpa-
ratiōem ip̄ius ad multiplicatē creature sp̄ialis. in
q̄ licet nō sit diuersitas p̄nam sicut in creatura cor-
porali p̄p̄e est simplicitatē: cū tota sit vbicūq; sit: sic
aīa rōnal̄ d̄t̄ esse tota in toto corpe. et tota in q̄libet
ei⁹ p̄te. est t̄m̄ in ea diuersitas accidētū. sic m̄gr̄ de
clarat p̄ exēplū de diuersis aīe affectiōib⁹. Postea
ōndit qd̄ h̄m̄di simplicitati nō repugnat multiplicitas
noīm q̄ de ip̄o dicunt: eo qd̄ oīa v̄nū significāt. Et qd̄
nulla accidētia sunt in ip̄o ōndit: discurrendo p̄ singu-
la p̄dicamēta accidētis. Et etiā qd̄ suba improp̄e d̄t̄
de deo ōndit. qd̄ accidētū substat ip̄a suba. Et addit
qd̄ ip̄a deī simplicitas p̄sonaz p̄l̄itatem nō excludit
Et qd̄ nō sit aliqd̄ in deo qd̄ nō sit deus. igit̄ r̄c̄.

DI. IX. **De distinctiōe triū p̄sonarū.** a
Unc ad disti-
 ctionē triū p̄sonaz accedamus
 Tenearū? q̄ vt do: et Aug⁹. li.
 Augusti. de fide ad petrū. p̄m̄ et filiū et sp̄s sanctū

v̄nū esse deū naturalit̄. nec t̄m̄ ip̄m patrem
 esse q̄ filius est. nec filium esse ip̄m qui pater
 est. nec sp̄m sanctum esse ip̄m qui pater est
 aut filius. Una enī est essētia p̄ris et filij et
 sp̄s sancti. In q̄ nō est aliud p̄. aliud fili⁹
 aliud sp̄s sanctus. Quis p̄sonalit̄ alius sit
 pater. alius filius. alius sp̄s sanctus.

Hic de eternitate filij cū p̄re. b
Genitus est enīz a
 patre filius. et ideo alius. nec t̄m̄ aū fuit pa-
 ter q̄ filius. Coeternē enim sunt sibi tres p̄-
 sone.

Argumentatio arrianorū. c
Sz contra hoc in-
 quit hereticus. vt refert Amb. in. j. lib. de
 trini. Omne qd̄ natum est p̄ncipium h̄z. et
 ideo qd̄ filius natus est: p̄ncipium habz. et
 esse cepit. qd̄ hereticorū ore sic dictum est.
 Nam ip̄e Arrius (vt meminit Aug⁹. i. vj.
 li. de tri.) dixisse fert. Si fili⁹ est: nat⁹ est.
 si natus est: erat q̄m non erat filius.

Respōsio Augustini catholica. d
Qui hoc dicit non
 intelligit etiā natū esse deo: sempiternusq;
 eē vt sit coetern⁹ p̄ri filius. sic splendor q̄
 gignit ab igne atq; diffundit: coeuius ē il-
 li. et esset coeternus si ignis esset eternus.

Oppositio Aug. cōtra hereticū. e

Itēz. Si deī filius
 inq̄t Aug⁹. v̄tus et sapia deī est. nec vnq̄
 fuit de⁹ sine v̄tute et sapia. coetern⁹ est deo
 p̄ri filius. Dicit aut̄ ap̄ls xpm̄ eē deī v̄tu-
 tem et deī sapiāz. Aut q̄ nō fuit qm̄ nō fuit
 fili⁹. aut aliq̄m de⁹ nō habuit v̄tutē et sapi-
 entia. qd̄ demētis ē dicere. Cōstat enim qd̄
 sp̄ habuit sapiām. sp̄ q̄ habuit filium.

Respōsio Ambro. ad idem auto-
 ritate fulta.

Eidem quoq; Ar-
 rianice questionī Ambro. in hunc modū
 respondet. Ego in quā filium esse natū con-
 fiteor. quod reliquum est impietatis: hoc
 refeco. Scriptum est enī in veteri testamē-

b

Ambro.

Augusti.

Ambro.

to. vt vel vnū e pluribus dicaz. An me nō
fuit alius deus: et post me nō erit. Quis er
go hoc dicit: pater an filius? Si filius ante
me inqt non fuit ali' deus. Si p'f. post me
inqt non erit. hic pōrem: et ille posteriorem
non habet. Inuicem em̄ in se: et p'f. i filio:
et filius in patre cognoscitur. Cum em̄ pa
trem dixeris: eius etiam filium designasti.
qz nemo ipse pater est sibi. Cum filium no
minas: etiam patrem fateris. quia nemo ip
se sibi filius est. Itaqz nec filius sine patre.
nec pater potest esse sine filio. Semp g' pa
ter: semp et filius.

None videtur
Amb. contra
hereticū.

Inuectio Ambrosij contra here
ticum. g

Item dic inquam
mibi hereticē. Fuit ne quādo omnipotēs
deus pater non erat. et deus erat? Nam si
pater esse cepit. deus ergo pmo erat. et po
stea pater factus est. Quomō ergo immu
tabilis deus est? Si em̄ ante deus: postea
pater fuit: vtiqz generatiōis accessiōe mu
tatus est. sed auertat deus hāc amentiam.

Ineffabile est quomodo filius sit
et non habeat patrē priorez. sicut
modus generationis inintelligi
bilis et ineffabilis. h

Sz queris a me in
quit Ambro. quō si filius sit: non pōrē ha
beat patrem? Quero itē abste quando v'l
quomō filium putes esse generatum? Ad
hi em̄ impossibile est generationis scire se
cretum. Absens deficit. vox silet: non mea
tantū: sed et angelozum. supra potestates.
et supra angelos. et supra cherubin. et supra
seraphin: et supra omnem sensum est. quia
scriptū est. Pax xp̄i supra omnem sensum
est. Et si pax xp̄i supra omnem sensum est.
quō non est supra omnē sensum tanta gene
ratio? Tu ergo ori manum admoue: scri
tari non licet supna mysteria. Licet scire qz
natus sit. nō licet discutere quō natus sit.
Illud mihi negare nō licet. hoc q̄reremer
est. Ineffabilis em̄ est illa generatio. Vñ
Esa. Generationē eius q̄s enarrabit.

Quidam presumunt discutere ge
nerationis seriem. i

Quidam tamē de

ingenio suo psumentes dicūt illam genera
tionē posse intelligi et alia h'mōi. Inheren
tes illi auctoritati Hiero. sup Ecclesiasten.
In sacris scriptur! q̄sepissime nō p ipos
sibili: s' p difficili ponit: vt ibi. Generatio
nem ei' q̄s enarrabit. Sed hoc non dixit
Hiero. ideo qz generatio filij eterna plenē i
telligi vel explicari possit a quoqz morta
lium. sed qz de ea aliqd intelligi v'l dici po
test. Quidā tamē hoc accipiūt dictum de
tpali xp̄i generatione.

Utrū debeat dici sp gignitur. vel
sp genitus est filius. k

Hic queri pōt cum

generatio filij a patre: nec pncipius habeat
nec finem. qz eterna est. vtrū debeat dici: fi
lius sp gignit: vel sp genitus est. vel semp
gignit? De h Greg' sup Job ait. Dñs Grego.
deus iesus in eo qz vltus et sapia dei est: de
p're an tpa natus est. vel poti' qz nec cepit
nasci: nec desijt. dicam' vtrius sp nar'. nō
aut possumus dicere sp nascif. ne impfct'
esse videat. Et vō vt etern' designari va
leat et pfectus. et semp dicamus et natus. q̄
tenus et natus ad pfectionem p'ineat. et sp
ad eternitatē. Quis p hocipm qz pfectum
dicimus. multū ab illius veritatis exp'ssio
ne deuiamus. qz quod factum nō est: non
pōt dici pprie pfectum. sed balbutiēdo vt
possumus excelsa dei resonemus. Et dñs
nostre infirmitatis v'bis p' descendēs Esto
te inqt pfecti sicut et pater vester celesti p
fectus est. Sup illuz locum etiā psal. Ego
hodie genui te. De hac generatiōe filij ita
loquit Aug'. Quāqz p hoc qz dicit hodie
possit etiam intelligi dies ille quo christus
fm ho'em natus est. tñ qz hodie p'sentiam
significat: atqz in eternitate. neqz p'teritum
quicqz est. quasi esse deserit: neqz futurum
q̄si nondū sit. sed p'ns tñ. qz q̄qd eternum
est semp est. diuinius tñ accipit de semp
terna generatione sapientie dei. Ecce his
verbis ostendit Aug'. qz generatio filij sp
est. nec p'terit: nec futura est. qz eterna est.
Ideo dixi genui. ne nouū putaref. s. ne vi
deret incepisse. hodie dixit. ne p'terita ge
neratio videret. Ex his ergo verbis pro
phete: vt ait Jobes Chryf. nihil aliō ma
nifestatur: nisi qz ex ipa essentia patris: sp
genitus est filius.

Augusti.

Ambro.

Origenes videtur dicere contra-
rium, ait enim qd semp generat fi-
lius a patre.

Origenes vero su

Aug. in lib.
lxxvij. q. lxi.
d. sp nato dif-
ferens: ait.
Melior e sp
nato qui sp
nascit. qd q
sp nascit: no
e h e nar. et
nunq natus
aut nar. crit
si sp nascitur
Aliud eni e
nasci: aliud
nati e: ac p
hoc nati filii
us e si nunq
natus e. filli
us aut e: qd
nat e. et sp fi-
lius. Semp
git nar. est.

per Hieronimū dicit. qd filius semp generat
a patre: his vobis. Saluator noster est sa-
pientia dei sapia vo est splendor eterne lu-
cis. saluator g noster splendor est claritas.
Splendor aut non se nascit et desinit. sed
quonies ortum fuerit lumen ex quo splen-
dor orit: tonies orit etiam splendor clarita-
tis. Sic g saluator sp nascit. Un ait in li.
Sap. An omes colles generat me. No vt
qd am male legunt: generavit. His verbis
apte ostendit Origenes sane dici posse et
debere: filius semp nascit. Ad videtur co-
trarium illi verbo Grego. pmissio. f. no pos-
sumus dicere semp nascit.

Exponit pmissa verba Gregorij +
ne putetur inter doctores esse con-
trarietas.

Sed ne tantū auto

res sibi d dicere in re tātā videat: illa vba
Grego. benigne interpemur. Dns in q. ie-
sus an tpa natus est de pre. vel potius. qz
nec cepit nasci nec desit: dicamus verius
sp natus. Sed quō verius dicit h. f. qd
filius sp natus est qd illud. f. qd de pre ante
tpa natus est. Illud em sincera et catholi-
ca fides tenet ac pdicat. vt istud. Quare g
ait dicamus verius. cum vtrūq. parit sit
verum: nisi qz volebat intelligi h ad maio-
rem euidentia et expessionem veritat. dici
q. illud. His etenim verbis omis calum-
nandi versutia hereticis obstruit adit.
quibus christi fm deitatem generatio si-
ne initio et sine fine esse ac pfecta mōstrat.
Non autē adeo apte manifestatur veritas
cum dicitur. filius ante tempora genit. est
de patre. vel filius semp nascitur de patre.
Et ideo dicit Gregorius qd non possum
dicere semp nascitur. Non inq. ita conue-
nienter. non ita congrue ad explanationez
veritatis. potest tamen dici si sane intelli-
gatur. semp eni nascitur filius de patre. vt
ait Origenes. no qd quotidie iteret illa ge-
neratio. sed qz semp est. sp ergo nascit. id e
natiuitas eius sempiterna est.

qd filius sp generatur. confirmat
ex dictis Iulianij.

Questio de
iostis verbis
Gregorij.

Hic soluit

Iulianus quoqz di-

cit filium nasci ex patre in li. viij. de trinita.
his verbis. Viuens deus et nature eterne
viuentis potestas est. et qd cū sacramento
scientie sue ex eo nascit: non potuit aliō eē
q. viuens. Nam cum ait. Sicut misit me
vinens p. et ego viuo ppter patrem. do-
cuit vitā in se p viuentē p. in esse. Ecce
hic habes qd filius nascit ex patre. Itzin
eodem. Cum dicit christus. Sicut p. ha-
bet vitam in se. sic et filio dedit vitam habe-
re in semetipso. omnia viua sua ex viuente
testatus est. qd autem ex viuo viuū natuz
est: habet natiuitatis pfectum sine nouita-
te nature. Non em nouum est quod ex vi-
uo generat in viuū. qz nec ex nihilo est. et
vita que natiuitatem sumit ex vita: necesse
est p nature vnitate et pfecte natiuitatis sa-
cramentū. vt et in viuente viuat. et in se ha-
beat vitā viuentē. Ecce et hic habes qz ge-
nerat. ex viuo viuens fili. Item in eodem
In deo totum qd est viuū. deus em vita
est. et ex vita non pot. qd esse nisi viuū:
neq. ex deriuatione: sed ex virtute natiui-
tatis est. Ac si dū totū qd est viuū. et dum
totū qd ex eo nascit virtus est. habet nati-
uitatem filius: no demutatōz. Et hic dicit
qz nascit. Item in. viij. li. de tri. Donat pa-
ter filio tantū esse q. tum est ipse. cui innas-
cibilitatis esse imaginē sacramento natiuita-
tis impartit. quem ex se in sua forma gene-
rat. Hic dicit qz generat pater filii.

Breuiter docet quid de hoc cōce-
dendum sit.

Dicam ergo filiū

natum de patre ante tempora: et semp na-
sci de patre. sed congruentius semp natū.
et eundē fateamur ab eterno esse et patri co-
eternuz. id est auctori. pater em generatiōe
auctoz filij est. vt in sequenti ostendef. Et
ergo pater est eternus: ita et filius eternus
est. sed pater sine auctore. filius vo non. qz
pater innascibilis. filius natus. Et vt ait
Iulianus in. xij. li. de tri. aliud est sine au-
ctore semp esse eternū. aliud patri. id e au-
ctori esse coeternū. Ubi aut pater auctoz e
ibi et natiuitas est. qz sicut natiuitas ab au-
ctore est. ita et ab eterno auctore eterna est
natiuitas. Omne aut quod semp est: etiaz
eternum est. sed in no omne qd eternū est:
etiā innatū est. quia quod ab eterno nascit
habet eternum esse quod natuz est. Quod

Idē in eo
dem.

Attende to-
tū quod ieo
dem e viuū.

Iulianus

aut nō natum est: id cū eternitate nō uatus est. qđ xpo ex eterno natū est: id si nō eternā natū est. iam nō erit ꝛ pꝛ auctor eternus. Si qđ g̃ ei qui ab eterno patre nat⁹ est ex eternitate defuerit: id ipm nō est auctori ambiguum defuisse. Quia si gignenti est infinitum gignere. ꝛ nascenti etiam infinitum nasci est. Ad idū enī qđ int̃ natiuitatē dei filij ꝛ generationē dei pꝛis: nec sensus admittit. qꝛ in generationē natiuitas est: ꝛ in natiuitate generatio est. qꝛ sine vtroqꝛ neutꝛ est. vtrūqꝛ g̃ sine interuallo sui est.

Argumentatio heretici. p
Bed inquiet here

ticus. Omne qđ natum est nō sp̃ fuit. qꝛ i id natū est vt esset. Nemo ambigit qñ ea q̃ in rebus humanis nata sunt aliqñ nō fuerint. Sed aliđ est ex eo nasci qđ semp non fuit. aliud ex eo natū esse quod semp est. Ibi nec semp fuit qui pꝛ est. nec semp pat est. ꝛ qui non semp pꝛ est: nō semp genuit. vbi aut̃ semp pater est: semp filius est. qꝛ si semp deo patri pprium est qꝛ sp̃ est pat. necesse est filio sp̃ pprium esse qꝛ sp̃ ē filius. Quomō ergo cadet in intelligentiā nostrā vt non fuerit sp̃: cui pp̃ iū est sp̃ esse qđ natum est. Natum g̃ vnigenitū deum confitemur. sed natum añ tempa. nec ante esse qđ natum. nec ante natum qđ esse. qꝛ nasci qđ erat. iam non nasci est: sed seipm̃ demutare nascendo. Idoc autē humanum sensum ꝛ i intelligentiam excedit mundi. Non hoc capit ratio humane intelligentie. sed prudentie fidelis pꝛfectio est.

Ista est distinctio nona. In qua mgr̃ postqꝛ egit de natura cōicata p generationem: tractat de coeternitate genitoris ꝛ geniti. Et tria facit. Nam pmo ostendit patris ꝛ filij coeternitateꝛ. Secdo soluit instantie difficultatem. Tertio dissoluit incidentis questionis ambiguitatem. Pꝛimū agit a pncipio distinctionis vsqꝛ ibi. Sꝛ queris a me inqꝛ Ambro. Scdm̃ facit ab inde vsqꝛ ibi. Dic queri pōt Tertū ab inde vsqꝛ ad finem distinctionis. Et hec ē ista mgr̃ in hac distinctiōe in generali. In speciali ista mgr̃ stat in tribus ppositionibus. quarū pma est hec. Dei filius ab eterno a patre genitus est simpliciter patri coeternus. Et probat sic. Illud ē deo coeternū sine quo deus nunqꝛ fuit nec esse potuit. sꝛ hic est filius genitus a patre. igitur ipse est patri coeternus. Argumentum videtur valere: ꝛ maior ē vera. Sed minorem pbans mgr̃ in littera: proponit pmo qꝛ tres persone in diuinis idem sunt in natura. sed distincte in psonalitate. Unde infert qꝛ licet fil⁹ sit alius a patre: cum sit ab eo genitus. non tamen ante fuit pater qꝛ filius: cum persone diuine sint sibi inuicem coeternae. Postea excludit errorem alicuꝛ Arij dicentis: qꝛ si filius natus esset pncipium ha-

beret. ꝛ per consequens eternus non existeret. Hūc errorem excludit p auctoritatem Augustini dicentis. Si filius non esset coeternus patri: pater fuisset alius quando sine sapientia: eo qꝛ filius sit sapientia pꝛis. Vel pater fuisset alius quando sine filio. ꝛ postea habuisset filium. que stare non possunt. Relinquitur ergo propositio vera. Secūda ppositio est hec. filij eterna generatio est ineffabilis. Et probat sic. Illud est ineffabile quod omnem sensum superat. non solum hominū sed ꝛ angelorū. sed eterna generatio filij a patre est huiusmodi. igit̃ ipa est ineffabilis. Tenet argumentum ꝛ maior. sed minor patet in textu. vbi magister diuersis auctoritatibus sanctorū insinuat qꝛ patrem non esse priorem filio omnem intellectum creature excellit. Quis quidam male psumant ip̃sꝛ posse p intellectum creatum comprehendere. Tertia ppositio est hec. filius in diuinis congruentius dicitur semp natus qꝛ nasci. Et probatur sic. Illud est de generatione filij in diuinis potius affirmādū quod pfectioneꝛ sine imperfectione exprimit. qꝛ illud quod imperfectionem de se non excludit. sed filius qꝛ esse natum pfectionem sine imperfectione exprimit. Et filius semp nasci de seipso non excludit imperfectionem. igitur potius est affirmādū ipm̃ semp esse natum qꝛ semp nasci. Argumentum apparet euident. ꝛ maior ꝛ minor possunt haberi ex littera. cuius tota sententia potest stare in isto: qꝛ expꝛessio generationis p verbum pꝛeriti perfecti tempis: cuiusmodi est ly natus. denominat actum generationis transisse. ꝛ terminū eius actualiter in completo stare. Sed expꝛessio generationis p verbum pꝛeriti tempis: cuiusmodi est ly nasci. denominat actum generationis adhuc fieri. quod de se imperfectionem non excludit. Et pꝛis ppositio vera.

Hic de spūsancto agit. ꝛ prius qꝛ sit amor patris et filij dicit. a

Hinc post filii DI. X.

eternitatem: de spūsancto quantum deo donante videre conceditur differamus. Spūsanctus amor est siue caritas siue dilectio patris ꝛ filij. An Augustini in. xv. li. de trinita. ait. Spiritus sanctus nec patris est solius: nec filij est solius: sed amboꝛū. ꝛ ideo cōmunem q̃ inuicem se diligunt pater ꝛ filius nobis insinuat charitatem.

ex spūsanctus pprie dilectio dicatur. et tñ trinitas sit dilectio. b

Johannes autem in epistola canonica ait. De charitas est non dixit spūsanctus charitas est. Quod si dixisset: absolutior esset sermo. ꝛ nō parua pars questionis decisa. sed quia dixit. de charitas est: incertū est. ꝛ ideo querendum est. vtrum deus pater sit caritas. an filius. an spūsanctus: an de ipa trinitas? c

*Ad hunc Dila-
rij*

*Quid sit p-
prium patri
ꝛ filio*

qz et ipsa non tres dii: sed vnus deus est. Ad
 qd Aug^o in eodem libro ita dicit. Nescio
 cur sicut sapia et pater dicitur et filius et spūs
 sanctus. et simul omnes non tres: sed vna
 sapientia non ita et charitas dicatur pater
 et filius et spūs sanctus. et simul omnes vna
 charitas. Non ideo tamen quisqz nos in-
 conuenienter estimet charitatem appellare
 spūsanctum. quia et deus pater et deus fi-
 lius potest charitas nuncupari. sicut ppe
 verbum dei etiam sapientia dei dicitur. cum
 et pater et spūs sanctus sit sapia.

Responso

Sicut verbum dei proprie dicitur sa-
 pientia. et tamen tota trinitas di-
 citur sapia. ita et spūs sanctus pro-
 prie dicitur charitas. et tamen pa-
 ter et filius et spūs sanctus dicitur
 charitas.

Sic ergo proprie ali-
 quis horū trium charitas nuncupari de-
 bet. quis aptius q̄ spūs sanctus. vt. s. in illa
 summa simplici natura non sit aliud sub-
 stantia et aliud charitas. sed substantia ipsa
 sit charitas. et charitas ipsa sit substantia. si-
 ue in patre siue in filio. siue in spiritu sancto
 et tamen spiritus sanctus proprie caritas nū-
 cupatur. Ecce his verbis aperte dicit Au-
 gustinus: qz in trinitate charitas aliquan-
 do refertur ad substantiam. que cōmunis
 est trium psonarum. et tota in singulis ali-
 quando specialiter ad psonam spūs sancti.
 sicut sapientia dei aliquando p substantia
 diuina. aliquando p filio accipit. et hoc in
 multis fieri reperit.

Exemplis firmat eadē nomina p-
 prie et vniuersaliter accipi.

Multis enim ex-
 emplis doceri potest multa rerū vocabu-
 la: et vniuersaliter poni et proprie quibusdam
 rebus adhiberi. sicut legis noie aliquando
 simul omnia veteris instrumenti significā-
 tur eloquia. aliquando autem proprie vocaf-
 lex que data est p Moysen. Multa alia
 suppetunt exempla. sed in re aperta vitan-
 da est lōgitudine sermonis. Sicut ergo vni-
 cum dei verbum proprie vocamus noie sa-
 pientie: cum sit vniuersaliter si spūs sanctus
 et pater ipsa sapientia. Ita spiritus sanctus

proprio vocabulo charitas nuncupatur.
 cum sit pater et filius vniuersaliter charitas.

Autōritatē ponit qz fili^o pprie di-
 catur sapientia.

Sed dei verbum.

id est vnigenitus dei filius apte dicitur est
 dei sapientia: ore apostoli dicentis christū
 dei virtutem et dei sapientia. Spūs autē san-
 ctus vbi sit dicitur caritas: inuenim^o. si di-
 ligenter Johānis apostoli eloquiū scrute-
 mur: qui cum dixisset. Diligam^o inuicem.
 qz ex deo est dilectio: adiunxit. Et ois qui
 diligit: ex deo natus est. qz dilectio de^o est.
 Hic manifestauit se dixisse eam dilectionem
 esse deū quam dixit ex deo. Deus ergo ex
 deo est dilectio. sed qz et filius ex deo patre
 natus est. et spūs sanctus ex deo patre pce-
 dit. quoniam potius eorū hic debeamus acci-
 pere dictū esse dilectionem: merito queritur
 pater enim solus ita de^o est vt nō sit ex deo.
 et ideo dilectio q̄ ita deus est vt ex deo sit:
 non ipse pater est. sed aut filius aut spūs san-
 ctus. Sed in psequentib^o cum dei dilectio-
 nem cōmemorasset Johānes: qua dilexit
 nos. et hinc hortatus esset: vt nos inuicem
 diligamus. atqz ita deus in nobis maneat
 qz vtiqz dilectionem deum dixerat. statim
 volēs de hac re apertius aliqd eloqz: inq̄t.
 In hoc cognoscimus qz in ipso manemus
 et ipse in nob. qz de suo spū dedit nob. Spi-
 ritus itaqz sanctus de quo dedit nobis: fa-
 cit nos in deo manere. et ipm in nobis. hoc
 autē facit dilectio. Ipse est q̄ deus dilectio.
 Deus q̄ spūs sanctus qui pcedit ex deo. si-
 gnificat vbi legit. Deus dilectio est. et dile-
 ctio ex deo est. Ecce his verbis aperte di-
 cit Aug^o. spūsanctum esse charitatem pa-
 tris et filij. et intantū quoqz fmonem pdu-
 xit: vt videat dixisse spūsanctum non so-
 lum esse dilectionem patris et filij qua se in-
 uicem et nos diligunt. sed etiam qua diligi-
 mus deum. Sed vtrum ipse sit charitas q̄
 nos diligimus deum: in sequenti explica-
 bitur.

Vedit ostēdere quod pposuerat
 scz qz spiritus sanctus sit amor quo
 pater a filio et filius a patre diligi-
 tur.

Nunc vero quod
 incepimus ostēdere curem^o. s. spūsan-

De spūsācto
 testimoniu q̄
 rit. et inuenit
 vbi dicitur ee
 charitas.

Hieronymus.

etum dilectionem esse sine amore patris et filii. quo scilicet pater diligit filium. et filius patrem. De hoc Hieronymus super xliij. psalmi ait. Spiritus sanctus nec pater est nec filius. sed dilectio quae habet patrem in filium. et filius in patrem. Augustinus. q. 3. in. vj. li. de trinitate. ait. In omnibus equalis est patri filius. et est vnus eiusdemque substantie. Quapropter etiam spiritus sanctus in eadem vnitate substantie et equalitate consistit.

Quid sit spiritus sanctus hic aperitur.

Sive enim sit vnitas amboꝝ. siue sanctitas. siue charitas. manifestum est quod non aliquid duorum est quod vterque coniungit. quo genitus a gignente diligitur. genitorque suum diligit. sintque non participatio. sed essentia sua. nec dono superioris alicui: sed proprio suo fruantes vnitate spiritus in vinculo pacis. Ecce habes spiritum sanctum esse quo filius diligit a patre. et pater a filio. et quo illi duo fruunt vnitate pacis. Spiritus sanctus. vt ait Augustinus. in eodem. commune est aliquid patris et filii. quicquid illud est. At ipsa communio consubstantialis et coeterna est. que si amicitia conuenienter dici potest: dicatur. sed aptius dicitur charitas. et hec quoque substantia. quod deus substantia est. et deus charitas est. Tria ergo sunt et non amplius vnus diligens eum qui de illo est. et vnus diligens eum de quo est et ipsa dilectio. Que si nihil est: quod de dilectio est: Si non est substantia: quomodo deus substantia est.

Et spiritus sanctus sicut communis est patri et filio. ita commune nomen habet proprium.

Hic notandum est

quod sicut spiritus sanctus in trinitate specialiter charitas que est patris et filii vnio. ita et nomen tenet proprie. quod patri et filio communiter quodammodo congruit. Unde Augustinus. in xv. li. de trinitate. Si charitas inquit qua pater diligit filium: et patrem diligit filius ineffabilem communionem demonstrat amboꝝ. quid conuenientius quam vt ille proprie dicatur caritas: quod spiritus est communis amboꝝ. hoc enim sanius creditur et intelligitur: vt non solum spiritus sanctus caritas sit in illa trinitate. Sed

non frustra proprie charitas nuncupetur. propter illa que dicta sunt. sicut non solus in illa trinitate vel spiritus est vel sanctus. quod et pater spiritus. et filius spiritus. et pater sanctus. et filius sanctus. et tamen ipse non frustra dicitur spiritus sanctus. Qui enim est communis amboꝝ. id vocatur ipse proprie quod amboꝝ communiter. Alioquin si in illa trinitate solus spiritus sanctus est charitas. pater et filius non solus patris: sed etiam spiritus sancti filius inuenitur. At enim apostolus de deo patre. Transfudit nos in regnum filii charitatis sue. Si ergo non est in ista trinitate charitas dei nisi spiritus sanctus: filius est etiam spiritus sancti. Sed quod absurdissimum est: restat vt non solus ibi sit charitas spiritus sanctus. sed propter ista de quibus satis disserui proprie sic vocatur.

Ista est distinctio decima. In qua magister postquam egit de generatione filii a patre: incipit agere de processione spiritus sancti ab vtroque. scilicet a patre et filio. Et circa hoc tria facit. Primum enim ostendit spiritum sanctum amorem esse patris et filii. et persequens procedere per modum voluntatis. Secundo subiungit quod amor conuenienter appropriatur persone spiritus sancti. Tertio concludit quod etiam spiritus sanctus conuenienter nominatur nomine eodem. scilicet conuenienti tam patri quam filio. quorum quilibet est et potest dici spiritus sanctus. Primum facit a principio distinctionis versus ibi. Sic manifestauit se dixisse. Secundum subiungit ab inde versus ibi. Sic notandum est. Tertium subiungit ab inde versus ad finem distinctionis. Et hec est sententia magistri in hac distinctione in generali. In speciali sententia magistri habet in tribus propositionibus: quarum prima est hec. Charitas seu amor essentialiter spiritus sancto appropriatus est communis toti trinitati. Et probatur sic. Sicut se habet sapientia ad totam trinitatem et ad filium. ita se habet amor: ad trinitatem et ad spiritum sanctum. sed sapientia essentialiter dicta conuenit toti trinitati: et tamen appropriatur filio. igitur charitas seu amor potest conuenire toti trinitati. et tamen appropriari spiritus sancto: vt astruit propositio. Argumentum patris et maioris. sed minore probans magister in textu. proponit primo quod spiritus sanctus sit amor vel dilectio patris et filii. quod probatur autoritate. b. Augustini. xliij. de trinitate. dicens. quod spiritus sanctus nec patris est solius. nec filii est solius: sed amboꝝ. Et ideo commune quo inuicem se diligunt pater et filius nobis insinuat charitatem. Postea remouet magister quandam dubitationem exortam ex dicto. xliij. c. primo canonice sue vbi dicit. De charitate est. Di. aliquid si spiritus sanctus est amor siue dilectio et charitas. Cur tunc Iohannes non dicit: Spiritus sanctus charitas est. sed dicit. De charitate est: relinquens nobis sub dubio: an intendat ibi de tota trinitate loqui aut de aliqua persona in speciali? Ad quod respondet magister quod charitas dilectio seu amor licet sit eodem toti trinitati. tamen quousque appropriatur persone spiritus sancti. sicut etiam sapientia communis est omnibus personis. tamen specialiter appropriatur filio. Etiam quousque nomen legis eodem sit toti veteri testamento. appropriatur tamen legi Moysi. Ex quibus similes sumptus patris propositione esse veram. Secunda propositio est hec. Charitas seu amor personaliter nulli alteri proprie conuenit quam soli spiritus sancti personalitati. Et probatur sic. Illi solius personalitati et nulli alteri charitas siue amor personaliter conuenit: quod solus per modum dilectionis procedit. scilicet talis est spiritus sanctus. igitur charitas seu amor personaliter spiritus sancto proprie soli conuenit. Tenet persequentia

et maior. sed minorē pbans mgr in textu inducit tale dubiū. Btūs Johannes dicit in sua canonica vbi supra. q̄ dilectio ex deo est. Cū ergo tam filius q̄ spūs sanctus sit ex deo. vn̄ p̄ natiuitatē alius p̄ p̄cessio- nem: dubitat q̄s illorū dilectio vocat. Et respondet q̄ spūs sanctus. et hoc pbat p̄ textū sequētē in eadē ca- nonica: vbi postq̄ dicit. Dilectio q̄ nos facit i deo ma- nere in deo ē. subūgit. In hoc cognoscim⁹ q̄ in deo manem⁹ et ipse in nob. q̄ de spūs sancto dedit nobis. Sanctus itaq̄ spūs de quo dedit nob: facit nos in deo manere. Innuās p̄ hoc spūs sanctū facere illam dilectionē q̄ est ex deo. Et ista cōfirmat mgr p̄ auto- ritates sanctorū que patent in lra. igit̄ p̄positio ve- ra. Tertia p̄positio est hec. Spūs sanctus rōe com- munitis original̄ p̄cipij est nōle spūs sanctus nōiat⁹ non obstante q̄ illud nomen sit cōmune oibus trib⁹ p̄sonis. Et pbatur sic. Quodcūq̄ cōiter et equalit̄ habet originem a duobus cōuenientissime nominat̄ nomine p̄ueniente ambobus. sed spūs sanctus habz cōmune a patre et filio originem. igit̄ cōueniēter habet denominationem eis cōmune: vt p̄tendit p̄ positio p̄dicta. Argumentum apparet clarum cum maiore. sed minorē pbat magister in lra autoritate beati Augustini. igit̄ rē.

Et spūs sanctus p̄cedit a patre et fi-
lio.

DI. XI

De dicendum

est spūs sanctum a patre esse et filio: et p̄cedere a patre et filio: quod multi heretici negauerūt. Et autē de vtroq̄ p̄cedat: multis diuinoꝝ eloquio- rum testimoniis comprobatur. Dicit enim ap̄ls. Misit deus sp̄m filij sui in corda v̄ra. Ecce hic dicit spūs filij. Et alibi. Qui autē sp̄m xp̄i non habz: hic nō est eius. Ipse etiaz filius de spūs sancto dicit in euāgelio. Quē ego mittā vob a p̄re. Ip̄s autē spūs dicit̄ est vbi legit̄. Si spūs eius q̄ suscitauit cri- stuz a mortuis habitat in vob. Et ipse xp̄s dicit. Non estis vos estis q̄ loquimur. Et spūs p̄ris v̄ri qui loquit̄. Et in alio loco. Quē mittet pater in nōie meo. Et alibi ipse filius de spūs sancto ait. Et p̄re p̄cedit. His et alijs autoritatibus pluribus ostendit̄ q̄ spūs sanctus a p̄re et filio p̄cedit.

Et greci non concedūt spūs sanctū
p̄cedere a filio.

Greci tamen dicūt

Quare dica-
tur
Prima cā
Secda causa

spūs sanctū p̄cedere tm̄ a p̄re et nō a filio. Ad ideo dicūt. qz v̄ritas i euāgelio fidē in tegrā p̄tinēte: de p̄cessiōe spūs loquēs so- lum p̄re cōmemorat dicēs. Spūs q̄ a p̄re p̄cedit. Et etiā ideo. qz in p̄ncipalib⁹ cōci- lijs q̄ apud eos celebrata sunt: ita simbola eorū subiuncta anathematib⁹ sancita sūt:

vt nulli de trinitatis fide aliud docere vel alit̄ p̄dicare q̄ ibi continet̄ liceat. In qui- bus q̄dē simbolū cū spūs sanct⁹ cōmemoret̄ p̄cedere a p̄re et nō a filio. Quicūq̄ inq̄rit a filio eum p̄cedere addunt: anathema in- currunt. vñ et nos arguit̄ anathematis re- os. Addunt etiā ad assertionē sue opinio- nis et in testimoniū n̄re damnatōis de sim- bolo fidei: q̄s fm̄ traditiōz p̄dictorū conciliorū. Leo tertius rome trāscriptū in tabula argētea post altare b̄ti p̄dauilī posita poste- ris reliq̄t p̄ amore (vt ipse ait) et cautela fi- dei orthodoxe. In quo q̄dem simbolo i p̄- cessione spūs solus cōmemorat̄ p̄ his ver- bis. Et in spūs sanctū dñm et viuificatorem ex p̄re p̄cedentem. cum p̄re et filio coado- randū et glorificandū rē. Illud ē simbolū q̄s in missa cātā editū in Niceno cōcilio. in fine cui⁹ subiunctū est. Qui alit̄ docue- rit et alit̄ p̄dicauerit: anathema sit. Ideo- qz greci nos anathematizatos dicūt. qz di- cimus spūs sanctū a filio p̄cedē. q̄s ibi nō conti- net̄. Ad em̄ fm̄ nos ibi dē. Qui a p̄re filio qz p̄cedit. alit̄ a latinis ē additū. i. filio qz

Tertia est.

Responsio vbi determinat̄ p̄re-
dicta.

Nos autē illa ver-

ba ita determinam⁹. Qui aliud docuerit: vel alit̄ p̄dicauerit: vñ p̄rium docuerit: vñ p̄rio mō p̄dicauerit: anathema sit. Aliq̄ q̄ posuit p̄ opposito q̄lter et ap̄ls in eplā ad Gal. Si q̄s aliud euāgelizauerit. i. p̄trariū anathema sit. Non dicit. si q̄s addiderit. Nā si illud diceret: sibi ip̄s (vt ait Aug⁹.) p̄iudicaret q̄ cupiebat venire ad q̄sdā q̄b⁹ scribebat. Et ad Thessa. vt supleret q̄ illo- rū fidei decerant. Sz q̄ suplet q̄d min⁹ erat addit. nō q̄d inerat tollit. Qui autē p̄tergre- dit̄ fidei regulā: nō incedit in via. s̄ recedit a via. Ad illud autē q̄d de euāgelio oppo- nunt: r̄ndem⁹ ita. qz cū dicat in eo veritas spūs sanctū a p̄re p̄cedere. nō addit solo. et iō etiā a se p̄cedere non negat. sed ideo patres tm̄ nōiat. qz ad eum solet referre etiā quod ip̄ius est. qz ab illo habet.

Et greci in sensu nobiscū cōueniūt
et si verbis differant:

Sciēdum est tm̄ qz

greci p̄tinent spūs sanctū esse filij sicut p̄ris. qz et ap̄ls dicit. Sp̄m filij. Et veritas in euā

gelio. spm̄ veritatis. Sz cū nō sit aliō spm̄ sanctū esse p̄ris. Nihil: q̄ esse a p̄re v̄ filio: etiā in b̄ in eandē nobiscū fidei sn̄am cōuenire vident. licet in x̄bis dissentiat.

Autozitatib⁹ grecorum ostendit spiritum sanctum procedere etiā a filio.

Unde etiā quidaz

eorū catholici doctores intelligētes vnāz eandēq; fore sn̄am p̄dictoz x̄boz: quib⁹ dicit sp̄s sanctus p̄cedere a filio ⁊ esse filij. p̄fessi sunt sp̄m̄ sanctū etiā p̄cedere a filio

Athana.

Uñ Athanasius in simbolo fidei. Sp̄s sanctus a p̄re ⁊ filio: non factus: nec creatus: nec genit⁹: sed p̄cedēs. Ecce sp̄m̄ sanctum

Didimus

apte dixit p̄cedere a patre ⁊ filio. Didim⁹ etiam eorū maximus doctor in li. de spiritali. sp̄m̄ sanctum a filio p̄cedere dicit.

Cyrillus.

Saluator inq̄t qui est veritas. Nō em̄ loq̄tur a semetip̄o. hoc ē nō sine me ⁊ sine meo ⁊ patris arbitrio. quia inseparabilis est a me ⁊ a patris voluntate. q̄z ex se nō est. sed ex patre ⁊ me est. hoc em̄ ip̄m q̄ subsistit et loquit⁹: a patre ⁊ a me illi est. Itē. Sp̄s sanctus qui est sp̄s veritatis. sp̄s sapiētiē nō p̄t audire a filio loquēre que nescit cum hoc ip̄m sit quod p̄fert a filio. i. procedens deus de deo. Sp̄s veritatis procedens a veritate. consolator: manās ex cōsolatione. Nam Cyrillus ep̄s in eplā Nestorio directa ait. Sp̄s intelligit p̄ se fm̄ q̄ sp̄s est. ⁊ non filius. sed tñ nō est alien⁹ ab eo. Sp̄s em̄ veritatis nominat. et p̄fuit ab eo sicut ex deo patre. Iohānes q̄z

Jo. chry.

Chryṣ. in omel. quadam de expositiōe simboli sic ait. Iste est sp̄s p̄cedens de p̄re ⁊ filio: q̄ diuidit dona p̄pna p̄r vult. Idēz in alia omel. Credendū est sp̄m̄ sanctūz patris esse ⁊ filij. Istum sp̄m̄ sanctūz dicim⁹ patri ⁊ filio coequalem: ⁊ p̄cedentē de patre ⁊ filio. hoc credite: ne colloquia mala corrupant bonos mores. Ecce a doctoribus grecorū apta habem⁹ testimonia: q̄b⁹ sp̄s sanct⁹ a p̄re et filio p̄cedere ostendit. Quis ḡ lingua consteāt sp̄m̄ sanctū p̄cedere a patre ⁊ filio.

Ab inde vsq; ibi. Sciendū tñ est. Tertius x̄o ab inde vsq; ad finē distinctiōis. Et hec est sentētia m̄gr̄i in generali. In sp̄ali x̄o sn̄a m̄gr̄i stat in tribus p̄positiōib⁹ quarū p̄ma est. Veritas approbat euangeliū p̄rem ⁊ filij simul. p̄duxisse sp̄m̄ sanctū. Que p̄bat sic. Illud fm̄ veritatē euangeliā debet teneri: qd̄ ip̄a approbat ex autoritatibus noui testa mēti. Sed p̄rem ⁊ filij s̄l sp̄m̄ sanctum. p̄ducere est h̄mōi. vel ip̄m sp̄m̄ sanctū. p̄duci ab vtroq; qd̄ idem est. igit̄ p̄positio vera. Tenet argumentū ⁊ maior. sed minorē p̄bat m̄gr̄ in textu. Et p̄mo quo ad hoc q̄ fil⁹ sp̄m̄ sanctum. p̄duxit. vñ dicit scriptura. Misit de⁹ sp̄m̄ filij in corda v̄ra. ⁊ itēz. Qui aut̄ sp̄m̄ x̄pi nō h̄z: hic nō est c̄p̄. Preterea euangeliū Iohis dicit. Paraclytus aut̄ sp̄s sanct⁹ quē ego mittā vob̄ a p̄re. Secdo. p̄bat idē quo ad hoc q̄ etiam sp̄m̄ sanctus p̄cedit a p̄re. Uñ x̄ps ait i euangeliū. Nō em̄ vos estis q̄ loqm̄. sed sp̄s p̄ris vestri q̄ loq̄tur in vob̄. Et alibi dicit. Quē mittet p̄r in noīe meo. ⁊ iterūz. Qui a p̄re p̄cedit. Secda. p̄positio est. Greci falso motiuo inducū sp̄m̄ sanctū a filio. p̄cedere negauerūt. Et p̄bat sic. Illud verū greci falso motiuo negauerūt qd̄ negantes negādī motiuū male intellexerūt. Sz sp̄m̄ sanctū negare. p̄cedere a filio est h̄mōi. igit̄ p̄positio vera. s. q̄ greci falso motiuo decepti negauerunt sp̄m̄ sanctū a filio. p̄cedere. Argumentū ē apparens ⁊ maiorē suppono verā. sz minorē p̄ducēdo i textu p̄ponit p̄mo errorē grecorū: q̄ ē q̄ sp̄s sanct⁹ a filio nō p̄cedit. Qd̄ p̄mo. p̄bat p̄ illud euangeliū Iohā. xvi. Qui a p̄re p̄cedit. Et idē cātas in missā i simbolo fidei: vbi agit̄ de p̄cessiōe sp̄s sancti. ⁊ tñ illa sit ibi mentio de filio. ⁊ qd̄ ibi loquit̄ de filio: hoc latinī appofuerūt. p̄p̄t quā qd̄em op̄inōnē greci dicunt nos anathematizatos. q̄ Leo papa tert⁹ fm̄ traditionem p̄cilioz apud eos celebratorū: anathematizauit oēs aliud dicētes de trinitate q̄ in eorū concilio extitit determinatū. qd̄ dicunt attestari tabularz argenteā romē retro altare sancti Petri ⁊ Pauli posita. In q̄ post symbolū h̄t in ea scriptū. Qui aliō docuerit vel p̄dicauerit: anathema sit. M̄gr̄ x̄o nos saluando dicit. Nos aut̄ nō dicim⁹ aliud illi p̄trariū sz solū sc̄toz doctrinā explicam⁹. Etia q̄ x̄ps dicit i euangeliū sp̄m̄ sanctū a p̄re p̄cedere. nō id̄ hoc dicit q̄ non p̄cedit a filio. sed motus sui fuit ad p̄rem referre qd̄d̄ habuit. Et id̄ q̄ nō dixit sp̄m̄ sanctū a solo patre p̄cedere: nō negat eū etiā a se p̄cedere. Ex quibus p̄z. p̄positiōē esse verāz. Tertia. p̄positio est hec. Ex quo greci p̄cedūt sp̄m̄ sanctū esse sp̄m̄ filij non sensu sz x̄bis a nob̄ differūt. Istā p̄positiōē exp̄sse ponit m̄gr̄ i tertia Athanasii. Didimū. Cyrillam et Iohē Chryṣ. q̄ fuerūt doctores eorū sensisse. qui oēs apte dixerūt sp̄m̄ sanctū a patre p̄cedere ⁊ filio. vt p̄z ex eorū autoritatib⁹. igit̄ p̄positio vera.

Secm̄ ab inde vsq; ibi. Sciendū tñ est. Tertius x̄o ab inde vsq; ad finē distinctiōis. Et hec est sentētia m̄gr̄i in generali. In sp̄ali x̄o sn̄a m̄gr̄i stat in tribus p̄positiōib⁹ quarū p̄ma est. Veritas approbat euangeliū p̄rem ⁊ filij simul. p̄duxisse sp̄m̄ sanctū. Que p̄bat sic. Illud fm̄ veritatē euangeliā debet teneri: qd̄ ip̄a approbat ex autoritatibus noui testa mēti. Sed p̄rem ⁊ filij s̄l sp̄m̄ sanctum. p̄ducere est h̄mōi. vel ip̄m sp̄m̄ sanctū. p̄duci ab vtroq; qd̄ idem est. igit̄ p̄positio vera. Tenet argumentū ⁊ maior. sed minorē p̄bat m̄gr̄ in textu. Et p̄mo quo ad hoc q̄ fil⁹ sp̄m̄ sanctum. p̄duxit. vñ dicit scriptura. Misit de⁹ sp̄m̄ filij in corda v̄ra. ⁊ itēz. Qui aut̄ sp̄m̄ x̄pi nō h̄z: hic nō est c̄p̄. Preterea euangeliū Iohis dicit. Paraclytus aut̄ sp̄s sanct⁹ quē ego mittā vob̄ a p̄re. Secdo. p̄bat idē quo ad hoc q̄ etiam sp̄m̄ sanctus p̄cedit a p̄re. Uñ x̄ps ait i euangeliū. Nō em̄ vos estis q̄ loqm̄. sed sp̄s p̄ris vestri q̄ loq̄tur in vob̄. Et alibi dicit. Quē mittet p̄r in noīe meo. ⁊ iterūz. Qui a p̄re p̄cedit. Secda. p̄positio est. Greci falso motiuo inducū sp̄m̄ sanctū a filio. p̄cedere negauerūt. Et p̄bat sic. Illud verū greci falso motiuo negauerūt qd̄ negantes negādī motiuū male intellexerūt. Sz sp̄m̄ sanctū negare. p̄cedere a filio est h̄mōi. igit̄ p̄positio vera. s. q̄ greci falso motiuo decepti negauerunt sp̄m̄ sanctū a filio. p̄cedere. Argumentū ē apparens ⁊ maiorē suppono verā. sz minorē p̄ducēdo i textu p̄ponit p̄mo errorē grecorū: q̄ ē q̄ sp̄s sanct⁹ a filio nō p̄cedit. Qd̄ p̄mo. p̄bat p̄ illud euangeliū Iohā. xvi. Qui a p̄re p̄cedit. Et idē cātas in missā i simbolo fidei: vbi agit̄ de p̄cessiōe sp̄s sancti. ⁊ tñ illa sit ibi mentio de filio. ⁊ qd̄ ibi loquit̄ de filio: hoc latinī appofuerūt. p̄p̄t quā qd̄em op̄inōnē greci dicunt nos anathematizatos. q̄ Leo papa tert⁹ fm̄ traditionem p̄cilioz apud eos celebratorū: anathematizauit oēs aliud dicētes de trinitate q̄ in eorū concilio extitit determinatū. qd̄ dicunt attestari tabularz argenteā romē retro altare sancti Petri ⁊ Pauli posita. In q̄ post symbolū h̄t in ea scriptū. Qui aliō docuerit vel p̄dicauerit: anathema sit. M̄gr̄ x̄o nos saluando dicit. Nos aut̄ nō dicim⁹ aliud illi p̄trariū sz solū sc̄toz doctrinā explicam⁹. Etia q̄ x̄ps dicit i euangeliū sp̄m̄ sanctū a p̄re p̄cedere. nō id̄ hoc dicit q̄ non p̄cedit a filio. sed motus sui fuit ad p̄rem referre qd̄d̄ habuit. Et id̄ q̄ nō dixit sp̄m̄ sanctū a solo patre p̄cedere: nō negat eū etiā a se p̄cedere. Ex quibus p̄z. p̄positiōē esse verāz. Tertia. p̄positio est hec. Ex quo greci p̄cedūt sp̄m̄ sanctū esse sp̄m̄ filij non sensu sz x̄bis a nob̄ differūt. Istā p̄positiōē exp̄sse ponit m̄gr̄ i tertia Athanasii. Didimū. Cyrillam et Iohē Chryṣ. q̄ fuerūt doctores eorū sensisse. qui oēs apte dixerūt sp̄m̄ sanctū a patre p̄cedere ⁊ filio. vt p̄z ex eorū autoritatib⁹. igit̄ p̄positio vera.

Utrū sp̄s sanct⁹ p̄ri⁹ vel plen⁹ p̄cedat a patre q̄ a filio.

DI. XII.

Tem querit

cum sp̄s sanctus a patre procedat ⁊ a filio. vñ p̄us v̄l magis p̄cesserit a p̄re q̄ a filio: qd̄ nitē hereticus ostendere ita dicens. Si p̄cessit vñ q̄ sp̄s sanct⁹ a p̄re: p̄cessit vñq; aut nato iam filio. aut nō nato filio. Si vñ iā nato filio. p̄cessit. an nat⁹ ē filij q̄ p̄cesserit sp̄s sanctus. p̄p̄cessit ḡnatiuitas filij p̄cessionez

Argumenta heretica.

Hec est distinctio vndecima. In q̄ m̄gr̄ postq̄ egit de mō quo sp̄s sanct⁹ p̄cedit. agit de p̄ncipio a quo p̄cedit. Et tria circa hoc s̄nt. Nam p̄mo ostendit qd̄ circa h̄mōi p̄ncipij latini sentiat. Se cūdo subdit in quo greci ab ip̄is discrepāt. Tertio subūgit in quo greci simū ⁊ latini p̄sentiat. Primū facit a p̄ncipio distinctiōis vsq; ibi. Greca tñ dicunt.

spūsancti. Si autē pcessit a p̄re non genito filio: an pcessit q̄ filius genitus fuerit.

Responſio Augustini ad id quod p̄uo querebat. s. an prius a p̄re q̄ a filio pcesserit.

His et h̄mōi questi

Augusti

onibus magis laboriosis q̄ fructuosis respondet Aug^o. in. xv. lib. de trini. dicens. In illa summa trinitate que deus est: inter ualla tempoꝝ nulla sunt p que possz ostendi aut saltem requiri. vtrum p̄us de patre natus sit filius. ⁊ postea de ambobus processerit spūsanctus. Nunq̄d q̄ possumus q̄rere vtrum iam pcesserat de patre spiritus sanctus quando natus est filius. an nōduz pcesserat. ⁊ illo nato de vtroq̄ processit. Nō possunt p̄sua ibi ista queri. vbi nihil ex tempore inchoat: vt ex consequenti p̄ficiatur in tempore. Ideo qui potest intelligere sine tempe generationē filij de patre. intelligat sine tempe pcessionez spūsancti de vtroq̄. Ecce his v̄bis absoluta ē questio illa qua querebat. vtrum p̄us pcesserit spūsanctus a patre q̄ a filio.

hic agit de eo quod secūdo querebat. s. an pleni⁹ vel magis pcesserit a patre q̄ a filio.

Nūc tractandū est

quod secundo querebat. s. an pleni⁹ aut magis pcedat spūsanctus a p̄re q̄ a filio. Ad quod dicimus. qz sicut non an pcedit a p̄re q̄ a filio. ita non pleni⁹ vel magis procedit a patre q̄ a filio. Aug^o. tamen in. xv. li. de trini. dicit. qz spūsanctus p̄ncipalitē procedit de patre. Non frustra inquit i hac trinitate non dicit̄ verbum dei nisi filius. nec donuz dei: nisi spūsanctus. nec de quo genitum est verbum. ⁊ de quo pcedit spiritus sanctus p̄ncipaliter nisi deus pater. Ecce audistis quia spūsanctus p̄ncipalitē procedit a patre. Sed ne te hoc turbaret: ipse continuo ex quo sensu dixerit: apit dicens. Ideo addidi p̄ncipalitē. quia ⁊ de filio spiritus sanctus procedere reperitur. sed h̄ qz illi pater dedit non iam existenti. ⁊ nōduz habenti. Sed quicquid v̄nigenito verbo dedit: gignendo dedit. Sic ergo eum genuit: vt etiam de illo donum cōmune pcederet. ⁊ spūsanctus spūs esset ambōꝝ. Ecce ex-

De Aug^o. dicit spūsanctū procedere a patre.

Ex quo sensu dixerit p̄ncipalitē pcedere a patre.

posuit ip̄emet quomodo spūs p̄ncipalitē pcedat a patre. non qz prius vel magis pcedat a patre q̄ a filio. sed qz cum pcedat a filio: hoc ip̄m habet filius a p̄re.

Ex eodem sensu etiam dicitur spiritus sanctus proprie procedere a patre.

Ex eodem sensu etiam

am dicit̄ pcedere pprie de patre. In h̄ie ro. in expositione catholice fidei. Niceni⁹ symbolizat. Credimus in spūsanctū q̄ de patre pcedit pprie. Item spūsanctū verum deuz inuenimus in scriptura. ⁊ de patre esse pprie. Et ita de patre filius ⁊ spiritus sanctus pprie ⁊ vere de patre pcedit. Ecce apte dicit spūsanctum pprie eē de patre: ⁊ pprie pcedere a patre. Quod nō est ita intelligendū tanq̄ prius v̄l pleni⁹ a patre pcedat q̄ a filio. sed quia hoc habz pater a se. non ab alio. vt de ip̄o sit ⁊ procedat spūsanctus. Filius autē non a se. sed a patre hoc habet. vt de ip̄o sit ⁊ pcedat spiritus sanctus.

h̄iero.

Ex eodem sensu dicit̄ spūsanct⁹ esse et mitti a patre p̄ filiū.

Fortē etiam iuxta

hanc intelligentiā dicit̄ spūsanctus mitti p̄ filiū. ⁊ a patre esse p̄ filiū. Unde h̄ylari⁹ ad deū patrem de spūsancto ⁊ filio loquens in. xij. li. de trini. ait. In spiritu sancto tuo ex te p̄fecto ⁊ p̄ eum misso. Itē an tempora v̄nigenitus tuus ex te natus manet. ita qz ex te p̄ eum spūsanctus tuus est quod ⁊ si sensu non p̄cipiam. tamen teneo in cōscientia. In spūalibus eū rebus tuis habes sum. Item in eodem. Cōserua hanc oro fidei mee religionem. vt quod in regenerationis mee sumbe lo professus suz semper obtineam. te patrem. s. ⁊ filium tuum vna tecum adorem. spūsanctum tuum q̄ ex te per v̄nigenitum tuum est promerear. Ecce aperte dicit spūsanctum a p̄re p̄ filiū. ⁊ mitti. ⁊ esse. quod non est intelligendū quasi a patre p̄ filiū minorem mittatur vel sit. sed qz ex patre ⁊ filio est. ⁊ mittitur ab vtroq̄. sed hoc ip̄m habz filius a patre: vt ab ip̄o ⁊ sit ⁊ mittatur spūsanctus. hoc q̄ voluit significare h̄ylari⁹ distinctio

h̄ylari⁹

h̄ylari⁹

Questio cur filio dicitur de spiritu a patre procedere cum ab utroque procedat.

nem faciens in locutione: ut ostenderet i patre esse auctoritatem. Inde est etiam qd veritas ostendens psem esse auctorem pcessio- nis qua pcedit spsa a filio. dicit in euage- lio. De patre pcedit. cum de pre r filio p- cedat sps sanctus. Unde Aug. in. xij. li. de tri. querit. Si de patre r filio procedit sps sanctus: cur filius dicitur de patre pce- dit: Cur putas nisi qd solet ad eum referre. etiam qd ipius est: de quo r ipe est. sic ait. Hec doctrina non est mea: sed ei qui mi- sit me. Si ergo hic intelligit eius doctrina quam tamē non dixit suam: sed p fms. quā- tomagis illic intelligendus est sps sanctus de ipso procedere: vbi sic ait. de patre pro- cedit: vti non diceret: de me non procedit. A quo autem habet filius: vti sic deus. est eū deus de deo. ab illo vtiq; habet vti etiā de illo pcedat sps sanctus. Et ideo sps san- ctus vti etiam de filio pcedat: sicut pcedit de patre: ab ipso habz patre. Quapropter qui potest intelligere in eo quod ait filius. Sicut habet pater vitam in semetipso: sic dedit r filio vitam habere in semetipso. nō sine vita existenti iam filio vitam patrē de- disse. sed ita cum sine tempore genuisse. vt vita quam pater filio gignendo dedit coe- terna sit vite patris qui dedit. Intelligat etiam sicut habet pater in seipso: vt de illo procedat sps sanctus sic dedisse filio: vt etiā de isto procedat idem sps sanctus. r vtrū- q; sine tempore. Ita ergo dictum est spm sanctum de patre procedere: vt intelligat qd etiam procedit de filio. de patre esse et filio. Si enim quicqd habz: de patre habet filius. de patre habet vtiq; vt r de illo pro- cedat sps sanctus. sed nulla ibi tempa co- gitant que habeant pus r posterius. quia ibi omnino nulla sunt.

Ista est distinctio duodecima In qua mgr postq; egit de pncipio a quo sps sanctus pcedit. agit de ordine pcessiois eius. Et tria circa hoc facit. Nam pmo excludit ordinem tpm. Secun- do excludit ordinem dignitatis. Tertio ponit ordi- nem naturalis originis. Primum facit a pncipio huius distinctionis vsq; ibi. Nunc tractandū est qd secūdo querebat: Scdm ab inde vsq; ibi. Aug. in. xv. li. de tri. Tertū ab inde vsq; ad finem distinctionis. Et hec est sententia mgr in generali. In spali sen- tentia mgr stat in tribus ppositionibus. quarū pri- ma est. Spus sanctus duratione tempis nec pus nec posterius pcessit a patre qd a filio: nec ecōuerso. Et pbat sic. Ebi penitus nullū interuenit tps. ibi tps duratione neq; est pus neq; posterius. s; in pcessione sps sancti a pre r filio nullū oīno intueit tps. igitur sps sanctus nō pcedit a pre pus neq; posterius a filio. neq; ecōtra. r p pns ppositio vera. Tenet pnta et maior nota ē. Et minorē mgr exquens in spā qrit.

An sps sanctus pus aut magis pcedat a pre qd a filio Erarguit ad qstionē sic. Nā sps sanctus pcedit a pre Et ergo pcedit iā nato filio. vel nondū nato filio. si nato filio: igitur natiuitas filii pcessit pcessione sps sancti. Si nondū nato filio. igitur pcessio sps sancti pce- cessit generatōis filij. r p pns sps sanctus pus pcessit a pre qd a filio. Vti qstioni mgr rñdet p r cnotōz tps ab hmoi materia: ita di: Hāc qstionem in proposito non hre locū. q; in duob; oīa sunt eterna. igitur nullus pōt ibi esse ordo tps vel pōitatis duratōis. qd p- bat aucte Aug. in li. de tri. q; prz in textu. Secūda p- positio est hec. Non maior pfectioni dignitatis nec plentius sps sanctus pcedit a pre qd a filio. Hāc pro- positioē mgr pbat in. ij. c. huius distictōis qrens. Utrū sps sanctus plentius aut magis pfecte procedat a pre qd a filio. Et rñdet. Sic nō an pcedit a pre qd a filio. ita nō magis pcedit nec plentius procedit a pre qd a filio. igitur ppositio vera. Tertia ppositio ē hec. Spus sanctus q; eque pfecte sit a patre r filio procedit pncipalit r ppe a patre p filio mitit auctoritatis or- ginatōe. Que pbat sic. Spus sanctus ab illo pncipa- lit est r mitit q; hoc bz a se r a nullo alio q; ipm mit- tit. r q; ab ipso procedat. s; hmoi est solus pat. igitur ppositio vera. Tenet argumētū r maior. s; mino- rem. pbat mgr in textu p mtras auctes. q; vidēt sona- re: q; p p plentius habeat in pcessiōe q; filij. r sps sanctus procedit a pre p filio. Quas auctes mgr dicit debe- re intelligi. nō q; sps sanctus min⁹ plene vlt min⁹ pfe- cte procedit a filio q; a patre. s; q; filij nō bz hoc a se ipso q; sps sanctus ab ipso procedat eā plene r pfecte vt a patre. s; hoc bz a patre. igitur ppositio vera.

Quare sps sanctus cum sit de substā- tia patris nō dicat genit⁹ vel fili⁹ sed tantū pcedens.

Est hec consi-

randum est qstum a talibus q; les nos sumus intelligi pōt. cur sps sanctus pcedat de patre: r sit de suba patris. cur non dicatur esse natus: sed po- tius pcedere: r cur non dicat filius: Qua- re aut sps sanctus non dicat vel sit natus: r ideo non sit filius Aug. ostendit in. xv. li. de trinitate ita dicens. Si sps sanctus fi- lius diceret: amborū vtiq; filius diceret. quod absurdissimum est. Filius q;pe nul- lus est duozū: nisi patris r matris. Absit autē vt inter deum patrem r deum filium tale aliqd suspicemur. Absurdissime ergo filius diceret amborū. i. p fms r filij. Ambo- ruz enī filius diceret: si eū ambo genuissēt. qd abhorret oīm sanctorū sensus. Non q; ab utroq; est genitus: s; pcedit ab v. roq; amboz sps. Hīs verbis ostendit cur sps ritus sanctus cum sit de patre: non tū dicat genitus vel filius.

Cū sps sanctus nō dicat genitus cur filius dicat procedere

DI. XIII

Augusti.

c 4

Quid autē spūſſctūs

non dicatū genitus: sed tantū pcedens. q̄ri solet cur filius non dicatū genitus: sed et pcedens. Sicut ip̄e in euangelio Joban nis ait. Ego ex deo pcessi vel exiui: et ve ni in mundū. Non ḡ tñ spūſſanctus proce dit a patre: sed etiam filius? Ad quod dici mus q̄ cum vterq; pcedat a p̄re: dissimili ter tñ. Nam spūſſanctus (vt ait Aug. in y. li. de tri.) pcedit a patre: non quō nat? sed quō datus vel donum. Filius autē p cessit nascendo. exist vt genitus. Ac p hoc illud elucescit vt p̄t. s. cur spūſſanctus eti am nō sit filius: cū ḡ ip̄e a p̄re creat. Jō. s. non d: filius. q̄ neq; natus est sicut vnige nitus. neq; factus vt p dei gr̄az i adoptio nem nascere sicut nos.

Augusti.

Q̄ non p̄t distingui a nobis inter generationem filij et pcessionem spūſſancti.

Inter generatōez

no filij ḡ pcessionem spūſſancti: dū hic vi uimus distinguere nō sufficim? Un̄ aug. Maximino p̄missam q̄stionem reficātū. scz q̄renti cur spūſſanctus non diceret filij? cum de patris esset sba. respondens sic ait. Queris a me si de sba patris est filius. de substantia patris est etiam spūſſanct? cur vnus filius sit. ḡ alius non sit filius? Ecce respondeo. siue captas siue nō captas. De patre est filius. de patre est spūſſanct? sed ille genitus est: iste pcedēs. Ideo ille filij est patris de quo est genitus. Iste autē spū ritus est vtriusq; quoniā de vtroq; proce dit. sed ideo cū de illo loqueret ait. De pa tre pcedit. qm̄ pater pcessiōis eius auctor est: qui talē filiū genuit. ḡ gignendo ei de dit: vt etiam de ip̄o pcederet spūſſanctus. Nā nisi pcederet etiā de ip̄o: nō diceret di scipul. Accipite spūſſanctū. eūq; infusādō daret: vt a se q̄z pcedere significās: aperte oñderet stando. qd̄ spirādo dabat occulte. Quia ḡ si nasceret: nō tñ de p̄re: nec tñ de filio: s̄ de ambobus vtiq; nasceret. sine du bio filius diceret ambobus. Ac p hoc quia filius ambobus nullo mō esset: non oportuit nasci eū de ambobus. Amborū est ḡ spūſ sanctus pcedendo de ambobus.

Questio maximini

Ad hunc aug. q̄ p̄ est au ctō: pcessio nis filiorum

hic dicit q̄ non valet inter illa duo distinguere

Quid autem inter

nasci ḡ pcedere inter sit. de illa excellentis sima natura loquens explicare q̄s potest. Nam omne quod pcedit nascitur. Quis origine pcedat quod nascitur. Sicut nō om ne quod bipes est: homo est. Quis bipes sit omis qui hō est. Hoc scio. distinguere autē inter illam generationem ḡ hāc pces sionem nescio: non valeo: nō sufficio. ac p hoc q̄ ḡ illa ḡ ista est ineffabilis. sicut pro pheta de filio loquens ait. Generationem eius quis enarrabit. Ita de spūſſancto ve rissime dicit. pcessionem eius quis enarra bit. Satis sit ḡ nobis q̄ nō est a seip̄o filij? s̄ ab illo de quo natus est. nō est a seip̄o spū ritus sanctus: s̄ ab illo de quo pcedit. Et q̄ de vtroq; pcedit: sicut iam ostendimus. De spūſſancto quō ip̄e de deo sit. nec tñ ip̄ se filius sit. qm̄ pcedendo nō nascendo le gitur esse de deo. iam sup̄ius q̄tum visum est disputauimus.

An spiritus sanctus debeat dici in genitus.

Nunc consideran-

dum est cum spūſſanctus non sit genitus: vtrum debeat dici ingenitus? Ad qd̄ dici mus spūſſanctū nec genitū nec ingenitūz debere dici. Unde Aug. ad Orosium ait. Spūſſanctum nec genitum nec ingenitum fides certa declarat. q̄ si dixerim? inge nitum: duos p̄res videbimur affirmare. Si autē genitū duos credere filios culpamur. Sicut em̄ solus filius dicit genit? ita ḡ so lus p̄r dicit ingenitus. eo q̄ ab alio nō sit. Unde Aug. in. xv. lib. de tri. pater in q̄t solus non est de alio. Ideo solus appellat ingenitus. non q̄dem in scripturis. s̄ in cō suetudine disputantiū. ḡ de re tāta s̄monē q̄m valuerint pferentiū. Filius autē de p̄re natus est. ḡ spūſſanct? de p̄re p̄ncipali ter ḡ cōmunit de vtroq; pcedit. Jō. q̄z spūſſanctū genitū non dicam? dicere tñ ingenitū nō audem? ne in hoc vocabulo vel duos p̄res in illa trinitate: vel duos q̄ nō sunt de alio quispiam suspicetur. Ecce his v̄bis apte ostendit spūſſanctū nec ge nitum nec ingenitū debere dici.

Augusti.

Augusti.

q̄ Hieronymus dicit spūſſanctū ingenitum, quod videtur p̄dictis aduersari.

Hieron.

Hieronymus tamē in regulis definitionū contra hereticos dicit spūsanctum ingentum esse his v̄bis. Spūsanctus pater non est: sed ingentus atq; infectus. Pater non est: q; patris est et in p̄re est. p̄cessionem habet ex p̄re: et nō natiuitatem. Filius autē non est. quia genitus nō est. Ecce his v̄bis dicit spūsanctus esse ingentus. qd̄ videt aduersari p̄missis verbis Augustini.

Determinatio fm̄ diuersas acceptiones dicit eos locutos.

Sed ut istam que videtur repugnātiā de medio ambigam? Dicimus q; Hieron. aliter accepit nomē ingenti. et aliter Augustinus. Accepit enim Aug. ingentum qui vel quod de alio nō est. et fm̄ hoc de solo patre dicit. Hieronymus v̄o ingentum dicit non ingentum. et fm̄ hoc de spūsancto potest dici. cum spiritus sanctus non sit genitus.

Ex verbis Hieronymi ostendit. ex quo sensu dixit spūsanctum ingentum.

Quare autem Hieronymus ita accepit: ostenditur ex v̄bis suis quibus in eodem tractatu v̄itur faciēs talē diuisionem. Omne quod est. aut ingentum est. aut genitum. aut factum. Est q; quod nec natum est nec factum. et est qd̄ natum est: et factum non est. et est quod nec natum est nec factum est. et est quod factum est: et natum non est. et est quod factum est et natum est et renatum nō est. Nunc p̄positorū singulis rebus substantiam designemus. Quod ergo nec natum nec factum est: pater est. nō em̄ ab aliquo est. Qd̄ autē natū est: et factū nō est: filius est. q; a p̄re genitus est nō factus. Qd̄ itē nec factum nec natū est. spūsanctus est. qui a patre p̄cedit. Qd̄ etiā factū ē et natū nō est: celum et terra ceteraq; insensibilia sunt. Qd̄ autē factum et natū et renatū est: hō est. Qd̄ v̄o factum est et natum est: et renatum non est. animalia sunt. Ecce his verbis ostendit Hieronymus se ingentum accipere non ingentū. Aliter enim non esset p̄missa diuisio vera

scz omne quod est aut ingentū est. aut genitum. aut factum. Atq; in diuisionis huius p̄secutione. in assignatione ingenti v̄biq; ponit non natū.

Hec est distinctio tredecima. In qua mgr̄ postq; egit de mō p̄ncipio et ordine p̄cessionis spūsancti: agit de d̄ra p̄cessionis et generatōis in diuinis. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo ostendit q; spūsanctus nō p̄cedit a p̄re et filio vt eorū filius. Secundo subdit diuersitatē inter generationē et p̄cessionē. Tertio subiūgit q; spūsanctus non debeat dici genitus. P̄mū facit a p̄ncipio distinctōis vsq; ibi. Cū autē spūsanctus. Secū ab inde vsq; ibi. Tūc p̄siderā dum est. Tertū vsq; ad finē distinctōis. Et hec est sententiā mgr̄ in generali. In sp̄iali v̄o in hac distinctōe sola mgr̄ stat in tribus p̄positiōibus. quarū p̄ma est. Spūsanctus p̄cedēs filius a p̄re et filio nulla tenus illorū filius ē dicendus. Et p̄bat sic. Illud a nullo catholico est dicendū ad qd̄ sequeret tanta absurditas. s. inter deuz aliqd̄ nasci a duobus vt a patre et matre. sed hoc sequeret si spūsanctus filius patris et filij diceret. igitur hoc nō est dicendū. Tenet p̄sequētia et maior. sed minor em̄ p̄bat mgr̄ i textu p̄ autoritatem beati Augustini qua r̄ndet ad istam q̄stionem. s. Cur spūsanctus non dicit esse natus v̄ filius. cum tū p̄cedat de substantia p̄ris ita bene sic filius. Respondendo dicit q; si spūsanctus filius diceret. amboz v̄tiq; filius diceret. filius quippe nullus est duoz: nisi patris et matris. Absit autē vt inter deum patrem et inter deum filium tale aliqd̄ suspicemur. Amboz em̄ filius diceret: si ambo eū genuissent. qd̄ abhorret oim̄ sanctorū sensus. Secūda p̄positio est hec. Modus quo filius p̄cedit a solo patre distinguit a modo quo spūsanctus p̄cedit ab v̄troq;. Istā p̄positionē p̄bans mgr̄ in l̄ra querit. Cum filius non tū dicit genitus: sed etiā p̄cedens. Unde Job. viij. d. in p̄sona filij. Ego a p̄re p̄cessi. quare spūsanctus dicit tū p̄cedēs et nō genitus. Ad qd̄ r̄ndens dicit: q; licet v̄terq; ipoz tam filius q; spūsanctus p̄cedit a patre. hoc tū est diuersimodē. Nā filius p̄cedit p̄ modum nature. et ideo dicit et genitus et p̄cedens. q; omne qd̄ generat: p̄cedit. s. non eodē. Spūsanctus v̄o p̄cedit p̄ modū volūtatis sicut datus et nō natus. Cū ergo nō omne qd̄ datur ab aliquo nascit ab ipō. ideo spūsanctus dicit tū p̄cedēs et nō natus. Aliā ratōz diuersitatis filij et spūsancti assignat que est. q; filius p̄cedit a solo patre. et spūsanctus ab v̄troq;. s. patre et filio. Et addit etiam q; creatura nō sufficit ad significandū perfectam differentiam generatōis et p̄cessionis. q; v̄traq; ineffabilis est. Tertia p̄positio ē hec. Nō ē catholice p̄cedendū spūsanctū esse genitū v̄ ipm̄ esse ingentū. Et p̄bat sic. Illud nō est p̄cedendū catholice quo p̄cesso sequeret aut duos eē p̄res. aut duos eē filios in diuinis fore concedendū. sed hoc est spūsanctum esse genitū vel esse ingentū. igitur nō est concedendū. Tenet argumentū et maior. sed mgr̄ minorē p̄bans in textu querit. Cum spūsanctus non sit genitus. an debeat dici ingentus? Et respondet autoritate beati Augustini. q; nec genitus nec ingentus dici debeat. Nō ingentus: ne duo p̄res in diuinis esse videant. q; ingentus fm̄ p̄suetudinē disputatū accipit solum p̄sona p̄ris. Genitus v̄o dici non de eo q; natus nō sit. Contra qd̄ replicat p̄ autoritatez beati Hieron. dicentis spūsanctū ingentū posse dici. Et respondet q; ingentum aliter sumit a b̄ro Hieron. et alit a b̄ro Augu. Nam b. Aug. accipit ingentū. put ingentum dicit ens non ab alio. et sic con-

Diuisio hec
notanda est
diligentē

venit soli patri et non spiritui sancto. Beatus autem Hieronymus accipit ingenitum, putat dicit ens ab alio non per generationem et sic solum genuit spiritui sancto. Et quod sic accipiat. b. Hieronymus ingenitum probat per aliam auctoritatem eius quam recitat in ultimo capitulo. Igitur etc.

Quod gemina est processio spiritus sancti.

DI. XIII

Reterea dili-

gener annotandum est quod gemina est processio spiritus sancti. eterna videlicet que ineffabilis est: quia a patre et filio eternaliter et sine tempore processit. et temporalis quia a patre et filio ad sanctificationem creaturam procedit. Et sicut ab eterno communiter ac simul procedit a patre et filio. ita et in tempore cum unitate et simul ab utroque procedit ad creaturam. non diuisim a patre in filium: et a filio ad creaturam. Unde Augustinus in xv. libro de trinitate ait. Spiritus sanctus non de patre procedit in filium. et de filio procedit ad sanctificationem creaturam. sed simul de utroque procedit. Quod uis hoc filio pater dederit. ut sicut de se ita etiam de illo procedat.

Augusti.

De temporalis processione specialiter agit.

De temporalis autem

processione. Beda in omelia dominice prime post ascensionem ita loquitur. Cum gratia spiritus sancti datur hominibus. profecto mittitur spiritus a patre. mittitur et a filio. procedit a patre: procedit et a filio. quia et eius missio est ipsa processio. His verbis apte ostendit donationem gratie spiritus sancti dici processione vel missionem eiusdem. Sed cum donatio vel datio non sit nisi temporalis. constat quod et haec processio siue missio temporalis est. Hanc quoque temporalem spiritus sancti processione Augustinus in xv. libro de trinitate insinuat dicens spiritum sanctum processisse a christo quando post resurrectionem insufflauit in discipulos his uerbis. Cum resurrexisset christus a mortuis et apparuisset discipulis. in sufflauit et ait. Accipite spiritum sanctum. ut etiam eum de se procedere ostenderet. et ipse est uirtus que de illo exibat: ut legitur in euangelio. et fanabat omnes. Et ut ostenderet hanc processione spiritus sancti non esse aliud quam donationem vel dationem ipsius spiritus sancti: addit. Post resurrectionem dominus Iesus his dedit spiritum sanctum. semel in terra propter dilectionem proximi. et iterum de celo propter dilectionem

dei. quod per ipsum donum diffunditur caritas I corinthiis uersibus. quia diligimus deum et proximum.

Et aliqui dicunt ipsum spiritum sanctum non dari sed dona eius.

Sunt autem aliqui

qui dicunt spiritum sanctum ipsum deum non dari. sed dona eius que non sunt ipse spiritus. et ut aiunt: spiritus sanctus dicitur dari: cum gratia eius. quod tamen non est ipse: datur hominibus. et hoc dicunt. Beda sensisse in superioribus uerbis quibus dicit spiritum sanctum procedere cum ipsius gratia datur hominibus. tanquam non ipse met deus est et tertia in trinitate persona dei: aperte dicit Augustinus in xv. libro de trinitate. ita dicens. Eundem spiritum sanctum datum cum insufflatus Iesus. de quo mox ait. Ite baptizate omnes gentes in nomine patris et filii et spiritus sancti. ambigere non debemus. Ipse est ergo qui etiam de celo datus est discipulis penthecostes. Quod ergo deus non est qui dat spiritum sanctum. imo quantus est deus qui dat deum. Ecce his uerbis apte dicit spiritum sanctum ipsius se deum dari hominibus a patre et a filio. Et quod ipse spiritus sanctus qui deus est ac tertia in trinitate persona nobis datur. nostrisque insufflatur atque illabatur mentibus apte ostendit Ambrosius in i. libro de spiritu sancto dicens. Licet multi dicant spiritus. quia legitur. Qui facit angelos suos spiritus. unus est in dei spiritus. Ipsum ergo unum spiritum et apostoli et prophete sunt consecuti. sicut etiam uas electionis dicitur. quod unum spiritum potauimus. quasi eius qui non queat scindi. sed insufflatur animis: et sensibus illabatur. ut secularis sitis restringat ardorem. qui spiritus sanctus non est de substantia rerum corporalium. nec de substantia inuisibilium creaturarum. His uerbis apte dicit spiritum sanctum ipsum qui creatura non est: in fundamentis nostris. Item in eodem. Omnis creatura mutabilis est. sed non mutabilis spiritus sanctus. Quid autem dicere dubitemus. quod datus est et spiritus sanctus: cum scriptum sit. Caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Qui cum sit inaccessible natura. receptibilis tamen propter bonitatem suam nobis est complens uirtute omnia. sed qui solus princeps iustis. simplex substantia opulens uirtutibus. unicuique propriis. ditius de suo singulis et ubique totus. In circumscriptione ergo et infinitus spiritus sanctus qui discipulorum sensus separato insufflatur. quem nihil potest

Quod ipse spiritus sanctus qui deus est deus et mittitur.

Ambro.

test fallere. Angeli ad paucos mittebant. spūsanctus autē populū infundebat. Quis igitur dubitet quin diuinū sit quod infundit simul pluribus nec videt. Unus est spūsanctus qui datur est omnibus. licet seipatis apostolus. Et hic apte dicit Ambrosius. quod spūsanctus qui est substantia simplex cum sit unus datur pluribus. Alia quoque autoritate hoc idem astruit. scilicet quod spūsanctus qui est equalis filio hominibus datur. Sicut enim Augustinus de verbis apostoli sic. Caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spūsanctum qui datus est nobis. A quo datur? Ab illo qui dedit dona hominibus. Que dona? Spūsanctū: qui tale datur donū qualis est ipse. Magis est misericordia eius. donū datur sibi equale. quia donū eius spūsanctus est. Premissis et alijs pluribus autoritatibus apte monstrat quod spūsanctus equalis patri et filio nobis datur. nec ideo tamen minor est pater et filio. Unde Augustinus in iij. li. de trinitate ait. Nō ideo inquit minorem spūsanctum. quia et eum pater misit et filius arbitrandū est.

An viri sancti et ecclesie prelati debent vel dare possint spūsanctū. quod non dant hic ostendit deus.

Hic queritur utrum

et viri sancti dent vel possint dare alijs spiritūsanctū: Quæ si alijs dant: cum ei? donatio supra sit dicta procedit ab eis procedere spūsanctus vel mitti. Sed creator a creatura non mittit vel procedit. Restat ergo ut spūsanctū ipsi nō dent nec possint dare. Unde Augustinus in xv. li. de trinitate. Non alijs discipulorum christi dedit spūsanctū. Orabant quippe ut veniret in eos quibus manus imponebatur: non ipsi eū dabant. Quæ morem in suis prepositis etiam nunc seruat ecclesia. Denique et Simon magus offerens apostolis pecuniam non ait. Dote mibi et hanc potestatem: ut dem spūsanctū. sed cuius inquit imposuero manus: accipiat spūsanctum. Quia nec scriptura superius dixerat. Videns autem Simon quia apostoli darent spūsanctum. sed dixerat. Videns autem Simon quia per impositionem manuum apostolorum daretur spūsanctus. Ecce his verbis ostendit Augustinus. nec apostolos nec alios ecclesie prelatos dedisse vel dare spiritūsanctū.

quod non possunt dare spūsanctum hic docet.

Et quod plus est nō

posse etiam dare dicit in eodem libro subdit. De christo scriptū est quod accepit a patre permissione spūsancti. et effuderit. in quo vtraque natura monstrata est humana. scilicet et diuina. Accepit quippe ut homo. effudit ut deus. Nos autem accipere quidem hoc donū possumus pro modulo nostro. Effundere vero super alios non vti que possumus. sed ut hoc fiat: deū super eos a quo id efficitur inuocamus. His verbis expressè dicit nos spūsanctū nō posse super alios effundere. id est alijs dare.

Quod videt contrariū.

Sed huic videtur

contrariū quod apostolus ad Galatas de se loquens ait. Qui tribuit vobis spūm: et operatur virtutes in vobis. Ecce euidenter dicit se tribuisse spūm. Sed intelligendum est hoc dicitur apostolus: non quia haberet potestatem et autoritatem dandi spūsanctum. sed quia ministerium habuerit in quo dabatur a deo spūsanctus. Et enim Augustinus super eundem locum exponens illud apostoli verbum. Ab apostolo predicata est eis fides. in qua predicatione aduentum et presentiam spūsancti senserant. sicut illo tempore in nouitate inuocationis ad fidem etiam sensibilibus miraculis presentia spūsancti apparebat. ut in actibus apostolorum legitur. Apte hic ostendit quod illis spūsanctum apostolus tribuerit. Nō vti que ipsum mittendo in eos: sed predicando eis fidem christi. quam illis recipientibus quod spūsanctus in eis esset alijs signis visibilibus monstrabat. Non igitur homines quocumque spūsancti dare possunt spūsanctū.

Hec est distinctio quattadecima

In qua magister postquam egit de processione spūsancti eterna: incipit agere de processione eius temporalis. Et circa hoc tria facit. Nam primo ostendit spūsanctum a patre et filio simul temporaliter procedere. Secundo quod spūsanctus datur personaliter in suorum donorum communicatione. Tertio quod a nullo alio nisi a deo datur instrumentali operatione. Primum facit a principio distinctionis vsque ibi. Sunt autem alia. Secundū ab inde vsque ibi. Dic queritur utrum et viri sancti. Tertium vero ab inde vsque ad finem istius distinctionis. Et hec est sententia magistri in hac distinctione in generali. In specialis sententia magistri stat in tribus propositionibus. quarum prima est hec. Spūsanctum a patre et filio simul procedere temporaliter concedit: cum in creaturarum sanctificatione mittit. Et probat sic. Quia quod gratia spūsancti habet: id datur. tunc spūsanctus a patre et filio mittit: et procedere videtur. sed omnis datio spūsancti creature

facta est temporalis. igitur quoniam sic spiritus sanctus datur vel mittitur procedit temporaliter. ut dicitur propositio probanda. Tenet argumentum et maius. sed circa minoris probationem magis sic procedit in textu. Et primo ponit geminam spiritus sancti esse processionem. scilicet eternam et temporalem. Eterna est que ineffabilis est qua a patre et filio eternaliter et sine tempore procedit. Temporalis est qua spiritus sanctus mittitur ad sanctificandum creaturam rationalem. Et subdit quod quoniam mittitur ad sanctificandum creaturam: tunc procedit a patre et filio simul in illa eterna processione. Et hoc confirmat auctoritate Augustini in fine primi capituli. Hic autem gratia spiritus sancti collatio fit eius missio a patre et filio temporalis vel eius temporalis processio patet auctoritate Bede. que habet in principio secundum dei capituli. Et tandem concludit ex verbis beati Augustini. quod dominus bis spiritus sanctum dedit. Semel post resurrectionem cum insufflauit et dicit. Accipite spiritum sanctum. ut patet Joban. xx. c. Secundo post suam ascensionem. scilicet in die pentecostes. Et hoc ad significandum duplicem dilectionem. scilicet dei et patris. quam spiritus sanctus in nobis operatur. Secunda propositio est hec. Spiritus datur personaliter cum suo dono distributive. Et procedit sic. Ita spiritus sanctus mittitur et datur sicut in sacra scriptura per expositionem sanctorum doctorum mittitur vari manifeste affirmatur. sed in sacra scriptura manifeste affirmatur dari cum donis. igitur propositio vera. Tenet argumentum et maius: sed minoris probationem magis in ista: dicit quosdam errantes dixisse spiritum sanctum non esse personam danti hominibus. sed non gratiam et dona eius. Quod ostendit esse falsum: inducens ad hoc auctoritates. b. Augustinus. et Ambrosius. quibus apte ostendit quod spiritus sanctus tertia persona in diuinitate per se in suis gratiis donis hominibus mittitur et datur. Tertia propositio est hec. Spiritus sanctus a nulla creatura gratia conferri potest ut sanctitate conferri potest: nisi instrumentaliter. Et proceditur sic. Si aliqua creatura quantacumque sancta et pura posset spiritum sanctum conferre. sequeretur creatorem a creatura procedere. Patet hec sequela per hoc quod spiritus sancti datio non est aliud quam processio. ut dicitur prima propositio. Sed sequens est falsum et impossibile. igitur illud ex quo sequitur. sed hoc est oppositum huius propositionis. igitur hec vera. Istam rationem magis insinuans in littera querit. An viri sancti possunt dare spiritum sanctum. Et dicit quod non. quia si sic tunc spiritus sanctus procederet a creatura. quod confirmat per hoc quod nullibi legitur in scripturis ecclesie: quoniam viri erant sanctiores quod dedissent spiritum sanctum. sed legitur beatus orasse pro aliquibus: ut illi quibus manus imponebat: reciperent spiritum sanctum. Et ideo soluit obiectionem quandam: quam verba apostoli videntur sonare ad Gal. iiij. Qui tribuit vobis spiritum sanctum. et operatur virtutes in vobis. ubi videtur apostolus dicere se spiritum sanctum tribuisse. quod magis soluit dicens. quod ad eius predicandum datur fuit spiritus sanctus. et hoc non est nisi instrumentaliter. vnde relinquere propositio tanquam vera.

Utrum spiritus sanctus a seipso datur.

Ac consideranda.

DI. XV b

dum est: cum spiritus sanctus datur hominibus a patre et filio quod est ipsum temporaliter procedere ab utroque vel mitti. utrum etiam a seipso datur? Si datur a se. et procedit vel mittitur a se. Ad quod dicimus. quod spiritus sanctus et deus est: et donum si

ne datur. et ideo datur et datur. Dat quidem in quantum deus. et datur in quantum donum. Cum autem donatio siue datio spiritus sancti sit operatio dei. et communis sit et indiuisa operatio trium personarum. datur itaque spiritus sanctus non tantum a patre et filio: sed etiam a seipso. Unde Augustinus in xv. li. de tri. dicit quod seipsum datur. Sicut inquit corpus carnis nihil est aliud quam caro. sic donum spiritus sancti nihil est aliud quam spiritus sanctus. In tantum ergo donum dei est: in quantum datur eis quibus datur. Apud se autem deus est. et nemini datur. quia deus erat patri et filio coeternus antequam cuiquam daretur. nec quia illi dant et ipse datur. ideo maior est illi. Ita enim datur sicut dei donum: ut etiam seipsum datur sicut deus. Non enim dici potest non esse sue potestatis. de quo dictum est. Spiritus ubi vult spirat. Ecce apte dicit quod spiritus sanctus seipsum datur. Si enim spiritus sanctus seipsum dare non potest. et cum patre datur potest et filius. potest itaque pater aliquid et filius: quod non potest spiritus sanctus. Item. Si pater et filius dant spiritum sanctum. nec ipse datur aliquid. ergo per operatur et filius: quod non operatur spiritus sanctus. Dat ergo spiritus sanctus seipsum. Si autem seipsum datur. tunc et a seipso procedit et mittitur. Quod utique verum est. Nam processio temporalis spiritus sancti vel missio ipsius est donatio: et ipsa dei operatio. Procedit ergo spiritus sanctus temporaliter a se: et mittitur a se. quia datur a se.

Augusti.

Non est mirum si spiritus sanctus dicitur mitti vel procedere a se. cum etiam filius dicitur mitti a se.

De autem mireris

quod spiritus sanctus dicitur mitti vel procedere a se. Nam et de filio dicit Augustinus in ij. lib. de tri. quod non tantum a patre missus est: sed etiam a seipso et a spiritu sancto. quod filius vel spiritus sanctus sit missus: cum uterque sit ubique tanquam deus. Nam uterque inquit Augustinus legitur missus de spiritu sancto enim legitur. Quem mittet pater in nomine meo. Et iterum. Si abiero mittam cum ad vos. Et filius de se dicit. Exiui a patre: et veni in mundum. Et apostolus dicit. Misit deus filium suum. In propheta autem scriptum est ex persona dei. Celum et terram ego impleo. Itaque ubique deus est. ubique ergo est filius. ubique etiam est spiritus sanctus. Illuc ergo missus est filius et spiritus sanctus ubi erant.

Augusti.

Quomodo intelligenda sit missio utriusque.

Quo circa queren-

dum est quomodo intelligat missio filij v[er]i sp[irit]u sancti. p[ro]f[er] enim solus (inquit Aug[ustinus] in eod[em]) nusquam legitur missus: sed filius et sp[irit]u sanctus. Et de filio primo videamus quomodo missus cum ap[osto]lus dicat. Misit deus filium suum factum ex muliere. vbi satis ostendit eo ipso missum filium quo factum ex muliere. p[ro]p[ter] in de missi a patre sine sp[irit]u sancto non potuit quia pater intelligit misisse cum cum fecit ex femina. quod vtiq[ue] non fecit sine sp[irit]u sancto. Ecce hic dicit filium missum a patre et sp[irit]u sancto.

et a sp[irit]u sancto filius sit missus auctoritatibus confirmat.

Et quia sp[irit]u sancto filius sit missus

(vt ait Aug[ustinus] in eod[em]) auctoritatibus confirmat. Ipse x[rist]us dicit per Esaiam. Nunc misit me d[omi]n[us] et sp[irit]u eius. De hoc Amb[rosius] in li. ij. de sp[irit]u sancto ita ait. Quis est qui dicit. Misit d[omi]n[us] et sp[irit]u eius: nisi qui venit a patre: vt saluos faceret peccatores. i. x[rist]us. ergo et p[ater] filium misit et sp[irit]u sanctus. Id[em] in eod[em]. Pat[er] e[st] a patre. vt Esa. dicit. Puer natus est nob[is]. et filius datus est nob[is]. Pat[er] e[st] a deo dicere et a sp[irit]u. q[ui] et sp[irit]u missus est. Dicit enim filius dei. Sp[irit]u d[omi]n[us] sup[er] me: p[ro]p[ter] quod vnxit me. euangelizare pauperib[us] misit me. p[re]dicare captiuis remissionem etc. Ad cum delib[er]o Esaie legeret: ait in euangelio. Hodie completa est h[uius] scriptura in aurib[us] vestris. vt de se dictu[m] esse signaret. Vbi autem dicit sup[er] me. q[ui] quasi filius hominis et vnctus est et missus ad p[re]dicand[um]. Nam s[ecundum] diuinitatem non sup[er] x[ristum] est sp[irit]u: sed in x[risto]. Ecce his v[er]bis ostendit Amb[rosius] filium esse missum et datum nob[is]. non t[ame]n a patre: s[ed] etia[m] a sp[irit]u sancto.

et filius sit dat[us] etia[m] a seipso.

Deinde ostendit e[ss]e

datum etia[m] a seipso. ita dicens in eod[em] li. Cum non diffinita fuerit p[ro]phetam a quo datus est filius. ostendit dat[us] g[ra]tia trinitatis. vt etia[m] ipse filius se dederit. Ecce hic dicit q[ui] filius se dedit. q[ui] trinitas eu[m] dedit. Si aut[em] filius a se datus est. a se g[ra]tia missus e[st]: et a se p[er]cessit. Et hoc v[er]um est: et p[ro]cedi oportet. cu[m] eius missio sit diuina op[er]atio.

et filius sit missus a se.

Quautes a se mittatur

Aug[ustinus] astruit in li. ij. de tri. dicēs. Forte aliq[ui]s cogat: vt dicamus etia[m] a seipso missum esse filium. q[ui] et a Marie co[n]ceptus et paratus op[er]atio trinitatis est. Sed inquit aliq[ui]s. quomodo pater cum misit: si ipse se misit: Cui respondeo querens vt dicat: quomodo eu[m] pater sanctificauit: si et ipse se sanctificauit. Vtr[um]q[ue] enim d[omi]n[us] ait. Quem p[ater] inquit sanctificauit et misit in hunc mundu[m]. Et alibi. Ego pro eis sanctifico meip[s]um. Brez quero quomodo pater cum tradidit: si ipse se tradidit. Vtr[um]q[ue] enim legitur. Credo q[ui] r[ati]o[n]abit si p[ro]betur. quia vna voluntas est patris et filij. et inseparabilis op[er]atio. Sic igitur intelligat illam incarnationem et ex v[ir]gine natiuitate: in q[ui] filius intelligit missus. vna ead[em] op[er]atio patris et filij inseparabiliter esse factam: non inde separato sp[irit]u sancto. Ergo a patre et filio missus est idem filius. q[ui] a p[ater]e et v[er]bo eius factum est vt mitteret. i. incarnatus hominibus appareret. Nō enim missus est mutando locu[m]. q[ui] in mundo erat. Quapropter et pater inuisibil[is] vna cum filio secum inuisibilis: eund[em] filiu[m] visibilē faciedo misisse eu[m] dictus est. qui si ita visibil[is] fieret: vt cu[m] p[ater] inuisibil[is] esse desisteret. i. si substantia inuisibilis v[er]bi in creaturam visibilem mutata si transiens v[er]teret. ita missus a patre intelligeret filius: vt t[ame]n missus non etia[m] mittens cum patre inueniret. Cum v[er]o sic est accepta forma serui: vt maneret incommutabilis forma dei. manifestum est q[ui] a patre et filio non apparentibus factu[m] sit. quod apparet in f[il]io. i. ab inuisibili patre cu[m] inuisibili filio. id e[st] ipse filius visibil[is] mitteret.

Summatim colligit que ex predictis astruunt.

Ex p[re]dictis aperte

monstrat q[ui] filius missus est a patre et sp[irit]u sancto. et a seipso. et que sit ip[s]a missio. i. incarnationis. i. q[ui] factus est homo. per quod visibilis apparuit. quod est op[er]us commune patris et filij et sp[irit]u sancti.

Questio cur dicit a meip[s]o non veni.

Sed ad hoc opponi

Aug[ustinus] p[ri]mo de missio[n]e filij

Ambro.

Id[em] in eod[em]

Augusti.

Solutio. Si filius a seipso missus est. cur g ait. A meipso non veni? Ad h Aug. rñdet in. ij. li. de tri. dicēs hoc dictū esse fm formā serui. fm quā nō fecit vt mitteret. i. nō ē opatus incarnationē. sed fm formam dei.

Utrum semel tantum missus sit filius. an sepe.

Hic queritur vtrū.

semel tm missus sit filius: an sepe mittatur? Si em missio filij ipius tm incarnatio ē. cū semel tm incarnatus sit et semel tm. videtur missus. Ac si sepe mittit. est et alia eius missio q̄ incarnatio. Sed que est illa? Nūqd eterna genitura missio eius dicenda est: an etiam alia missio querenda est.

¶ Quobus modis dicitur filius mitti. k

Ad quod dicimus

q̄ duobus modis dicitur filius mitti preter illam eternā genituram que ineffabilis est. fm quam etiam missus posset dici: vt videtur quibusdam. sed melius ac verius fm eā dicitur genitus. Preter eam ergo duobus modis dicitur mitti. s. vel cum visibiliter mūdo apparuit carne indutus. vel cum se in aīas pias sic transfert: vt ab eis p̄cipiatur ac cognoscatur. hos duos missionis modos

Augusti. apte Aug. distinguit in. iij. li. de trini. dicens. Non eo ipso q̄ de patre natus est: missus dicitur filius. sed vel eo q̄ apparuit huic mundo: x̄bum caro factum. Unde dicit. A p̄re exiui: et veni in mundū. vel eo q̄ ex tempe cuiusdam mente p̄cipit. sicut dictū est de sapientia. Emitte illam de celis sanctis tuis. et a sede magnitudinis tue: vt mecum sit et mecum laboret. i. doceat me laborare. Et tūc unicuique mittit cum a quoque cognoscit atque p̄cipit. quantum cognosci et p̄cipi potest: p̄ captu vel p̄scientis in deū: vel p̄fecte in deo anime rationali.

¶ fm alterū semel fm alterū sepe sit missus. et fm alterū vt sit hō. et fm alterū vt sit cū hoīe.

Ecce distincti sunt

duo modi missionis filij. et fm alterū semel tm missus est dei filius. fm alterū sepe missus est: et mittit quādie. Nam fm alterū missus est vt sit hō. q̄ semel tm factū est. Scdm alterū x̄o mittit vt sit cū hoīe. quō quotidie

mittit ad sanctos. et missus est etiā ante incarnationē et ad omēs sanctos qui aī fuerunt. et etiā ad angelos. Unde Aug. de filio. i. de sapientia patris loquens in. iij. li. de trini. ait. Aliter mittit sapia vt sit cū homine. aliter missa est vt sit homo. In aīas em sanctas se transfert: et amicos dei et prophetas constituit. sicut implet etiam sc̄os angelos. Sed cum venit plenitudo temporis: missa est non vt impleret angelos. nec vt esset angelus: nec vt esset cum hoīe: vt in hominibus: vt antea in patribus erat: et in prophetis. sed vt ipm verbum fieret caro. i. homo.

¶ fm alterū modū dicitur missus in mundū. fm alterū non. m

Preterea notādū

est q̄ cū his duobus modis mittat filius. fm alterū dicitur missus in mundū. fm alterū x̄o nō. eo em mō missus ē in mūdū quo visibilimūdo apparuit. Uñ Aug. in eodem li. ait. Cum ex tempe cuiusque mente p̄cipit. mitti q̄dem dicitur. sed nō in hūc mūdum. Non em sensibilibus apparet. i. corporeis sensibus p̄sto est. Nā et nos fm q̄ mēte aliquid eternū capimus: non in hū mūdō sumus. et omniū iustorū spūs etiam in carne viuunt: tum inq̄tum diuina sapiunt non sunt in hū mundo. Ex p̄dictis liquet: q̄ preter ineffabilem geniturā duobus modis mittitur filius. s. cum visibiliter apparuit: vel invisibiliter p̄cipit mente.

Cur p̄ nō dicitur missus euz ab aliquo cognoscit vt filius. n

Hic querit cur pater

nō dicitur missus: cum ex tpe a quoque cognoscitur sicut filius? Ad q̄ dicim: qz in eo est p̄cipij autoritas: que nō hz de quo sit. a quo filius est et spūs sanctus. Pater em ē (vt ait Aug. in eodē li.) p̄cipiū toti diuinitatis. vel si melius dicitur deitatis. qz p̄cipium est filij et spūs sancti. Nam vt ait Aug. in eodem. Si voluisset etiā de pater p̄ subiectam creaturam visibiliter apparere: absurdissime tamē aut a filio quem genuit. aut a spūs sancto qui de illo p̄cedit: missus diceret. Congruent aut ille missus ē: q̄ in carne apparuit. missus aut ille qui eo non apparuit.

Putauerunt quidam filium et spiritum sanctum minores fuisse patre quia missi dicuntur.

Ideoque putauerunt

quidam heretici: cum pater non sit missus: sed filius et spiritus sanctus patrem esse maiorem ac filium minorem esse et spiritum sanctum. atque patrem quasi maiorem misisse utrumque quasi minorem. Ad Augustinum. improbat in .iiij. lib. de trinitate. illis contradicens. Non ideo inquit arbitrandum est minorem esse filium quia missus est a patre: nec ideo minorem spiritum sanctum quia pater eum misit et filius. Siue enim propter visibilem creaturam: siue potius propter principii auctoritatem vel commendationem. non propter inequalitatem vel imparitatem vel dissimilitudinem sibi in scripturis habita posita intelliguntur. Non igitur ideo dicitur pater misisse filium vel spiritum sanctum quia ille esset maior et illi minores. sed maxime propter auctoritatem principii commendandam. et quia in visibili creatura non sicut ille apparuit. Ecce ostensum est quod sit missio filii. et quibus modis mittatur.

Ista est distinctio quindecima. In qua magister postquam egit de principio temporalis processionis. scilicet qua datur a patre et filio et suo modo a virtute sanctis. Dic inquit utrum a seipso datur vel mittatur. Et circa hoc tria facit. Primum inquit utrum spiritus sanctus a seipso mitti dici debeat. Secundo qualiter mitti a filio convenit: determinat. Tertio patres non posse dici missum insinuat. Primum facit a principio usque ad. Duo circa querendum est. Secundum ab inde usque ad. Dic inquit cur pater. Tertium ab inde ad finez distinctionis. Et hec est sententia magistri in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus. quarum prima est. Spiritus sanctus sanctificando creaturam non solum a patre et filio. sed etiam a seipso temporaliter mittitur et procedit. Et probatur sic. Opera trinitatis. scilicet patris et filii et spiritus sancti ad extra sunt indiuersa. sed processio et missio ad sanctificandum creaturam est opus trinitatis ad extra. ergo est a tota trinitate et per consequens non solum a patre et a filio. sed etiam a spiritus sancto. scilicet a seipso. ut dicit propositio. Huius rationis sententiam magister explicat in textu querendo. an spiritus sanctus etiam mittitur et datur a seipso. Et dicit quod sic. Nam ipse spiritus sanctus deus est et donum est. et ideo dat et datur. dat inquit deus. et datur inquit donum est. Et postea confirmat sententiam. scilicet quod spiritus sanctus mittatur et datur a seipso tripliciter. Primum per hoc quod opera trinitatis ad extra sunt indiuersa. Secundo per hoc quod quicquid potest facere una persona ad extra: potest et alia. Si ergo potest pater dare et mittere spiritum sanctum. sequitur quod ipse spiritus sanctus etiam seipsum potest mittere et dare. Tertio per simile de filio. de quo dicit beatus Augustinus. in .ij. de trinitate. quod non tantum missus a patre et filio. sed etiam a seipso. igitur et cetera. Secunda propositio est hec. Licet filius solum semel in carne a tota trinitate mittatur. frequenter tamen in castas mentes mitti nullatenus negat. Primum huius

conclusionis partem magister probat in textu. Et primo quod solum semel missus sit in carnem. et hoc auctoritate beati Augustini dicentis. quod propter generationem eternam quam quodam generationem appellant: duobus modis missus est. scilicet visibiliter in carne. et inuisibiliter in mentem. Et hos modos missionis ponit Augustinus. Et differt una missio ab alia. Nam missio in carnem semel facta est. missio vero in mentem pluries. Hec ille. Et quod in carnem sit missus a tota trinitate probatur. Nam primo quod sit missus a patre et spiritus sancto per illud Esaię. ubi per prophetam Christus dicit. Nunc misit me deus et spiritus eius. Et quod sit missus a seipso: patet auctoritate beati Augustini dicentis. .ij. de trinitate. quod Marie conceptus et partus opus trinitatis est. Secunda huius conclusionis pars patet per beatum Augustinum ubi supra. Tertia propositio est hec. Nec filius nec spiritus sanctus est minor patre. non obstante quod pater non potest dici missus: quicquid etiam mundo appareat. Et probatur sic. Ille nunquam convenit missus dici poterit qui nunquam ab alio procedit. sed omnis processionis est auctor et principium. sed ex quo talis est pater in diuinis: pater veritas. propositio. Istam rationem explicans magister querit. quare pater non dicitur missus. Et respondet quod propter auctoritatem finem quam pater a nullo est. id nec mitti potest. Et per hoc excludit errorem quorundam hereticorum dicentium filium et spiritum sanctum esse minores patre. eo quod illi duo mittuntur: et pater non. Quod probatur esse falsum auctoritate beati Augustini. Et sic terminatur sententia huius distinctionis.

De missione spiritus sancti que fit duobus modis. visibiliter et inuisibiliter. a

Hinc de spiritu

tus sancto videndum est propter illam ineffabilem et eternam processionem qua procedit a patre et filio. et non a seipso: que sit eius temporalis processio que dicitur missio siue datio. Ad quod dicimus quia sicut filius duobus modis dicitur mitti. uno quo visibiliter apparuit. altero quo inuisibiliter castis mentibus precipitur. Ita et spiritus sanctus a patre et filio ac a seipso duobus modis procedere siue mitti siue dari dicitur uno visibiliter. altero inuisibiliter. Datur est enim visibiliter creature demonstratione. sicut in die penthecostes: alijsque vicibus. et datur quotidie inuisibiliter illabendo mentibus fidelibus.

Magister de illo modo missionis qui fit visibiliter agit.

Et primo agamus

de illo missionis modo qui fit visibili specie. De hoc Augustinus. in .ij. de trinitate. ita ait. In promptu est intelligere de spiritu sancto: cur missus et ipse dicatur. Facta est enim quodam creaturae species ex tempore in qua visibiliter ostenditur spiritus sanctus. siue cum in ipsum dominum cor-

DI. XVI

Augusti.

2

porali specie colūbe descendit. siue cum in die pēthecostes factus est subito de celo sonus quasi ferretur flatus vehemens et vise sunt illi lingue diuise sicut ignis. qui et insedit super unumquemque eorum. Hec operatio visibiliter expressa. et oculis oblati mortalibus: missio spiritus sancti dicta est. non ut appareret eis ipsa substantia. qua et ipse inuisibilis et incommutabilis est. sicut pater et filius. sed ut exterioribus visis corda hominum commota a temporalis manifestationis venientis: ad occultam eternitatem semper presentis conuerterentur. Ecce his verbis apertius Augustinus. illum modum missionis qui visibiliter exhibetur. cum tamen ipse spiritus in sui natura non videatur. qui nec in illi creaturis magis erat quam in aliis. sed ad aliud. In illis enim erat ut per eas ad homines veniens: ostenderet esse in illis ad quos ille creature veniebant. Non enim spiritus sanctus temporalis motu tunc venit vel in homines descendit. sed per temporalem motum creature significata est spiritualis et inuisibilis spiritus sancti infusio. Et ut apertius dicam. per illum modum missionis spiritus sancti corporaliter exhibitum monstrata est spiritualis et interior missio sancti spiritus. siue donatio de qua agendum est.

Cum filius sit minor patre secundum formam creatam in qua apparuit. cur non et spiritus sanctus similiter.

Sed prius querendum est.

cum filius dicatur minor patre secundum missionem qua in forma creatam apparuit. cur et spiritus sanctus non dicatur similiter minor patre: cum in forma creatam apparuit? Nam de filio qui minor sit patre secundum formam quam missus apparuit. aperte ostendit Augustinus. in. iij. li. de trinitate. dicens. Misit deus filium suum factum ex muliere: factum sub lege. usque adeo paruum ut factum. eo itaque missum: qui factus.

Fateamur ergo factum minorem. et intantum minorem inquantum factum. et intantum factum inquantum missum. Ecce habes: quod filius in quantum est missus id est factus. minor est patre. Cur ergo spiritus sanctus non dicatur patre minor: cum et ipse creaturam assumpsit in qua apparuit? Quia aliter spiritus assumpsit creaturam in qua apparuit. aliter filius. Nam filius accepit per unionem. spiritus vero non. Filius enim accepit hominem ita ut fieret homo. Spiritus vero sanctus non ita accepit

per columbam ut fieret colūba. **Deus Augustinus.** gusti. in. ij. li. de trinitate. ita ait. Ideo nusquam scriptum est quod deus pater maior sit spiritus sancto: vel spiritus sanctus minor patre. quod non sic est assumpta creatura in qua appareret spiritus sanctus. sicut assumptus est filius hominis. in qua forma ipsius dei ubi persona presentaretur. non ut haberet ubi dei sicut alii sancti sapientes. sed quod ipsum verbum erat. Aliud est enim verbum in carne. aliud verbum caro. id est aliud est verbum in homine. aliud verbum homo. Caro enim per hominem posita est in eo quod ait. Verbum caro factum est. Non ergo sic assumpta est creatura in qua apparuit spiritus sanctus: sicut assumpta est caro illa et humana forma ex virgine maria. Non enim columbam vel illum flatum vel illum ignem benedificauit. sibi in unitate persone coniunxit iam eternum. Ex predictis aperte ostenditur esse secundum quod filius dicatur minor patre. et quare filius dicatur minor patre et non spiritus sanctus.

Et filius secundum quod homo factus est non modo patre. sed spiritus sancto. et etiam seipso minor est.

Notandum autem

quod filius secundum quod homo factus est: non tamen patre: sed spiritus sancto et etiam seipso minor dicitur. Et quod etiam spiritus minor dicatur secundum formam sui Augustinus. ostendit in. j. li. de trinitate. dicens. Errauerunt homines ea que de christo secundum hominem dicta sunt. ad eius substantiam que sempiterna est transferentes. sicut illud quod ipse dominus ait. Pater maior me est. quod propter formam sui veritas dicit. secundum quem modum etiam seipso minor est filius. Quod enim non etiam seipso minor factus est quod seipsum exinanivit formam sui accipiens. Non enim sic accepit formam sui: ut amitteret formam dei. in qua erat equalis patri. In forma ergo dei unigenitus patris equalis est patri. In forma sui etiam seipso minor est. Non ergo merito scriptura dicit utrumque. scilicet et equalem patri filium. et patrem maiorem filio. Illud cum propter dei formam. sed autem propter formam sui inteligitur. De hoc eodem in. ij. li. de trinitate. Augustinus. ait. Dei filius est equalis patri secundum dei formam in qua est. et minor patre secundum formam sui quam accepit. in qua non modo patre: sed etiam spiritus sancto nec hoc tamen: sed etiam seipso minor inuenitur. Propter quod ut idem in libro. contra Maximinum ait. Non tamen patre: sed etiam seipso et spiritus sancto minor factus est. et etiam minoratus paulominus ab angelis. Est ergo dei filius: ut ipse ait in. j. li. de trinitate. de eo patris natura equal

De filio probatur.
Augustinus.

Augustinus.

Augustinus.

Augustinus.

habitu minor. i. in forma serui quam accepit. His autoritatibus ostendit aperte filius sui formam sui minor patre: et seipso et spiritu sancto.

Hylarius aliter dicit. s. q. p. sit maior nec filius tñ minor.

Hylarius aut dicit re videt: q. p. sit maior filio. nec tñ filio minor patre. Pater enim dicit maior p. autoritatem. q. in eo est autoritas generationis: s. m. quam dicit. Pater maior me est. Et ap. l. s. Donauit ei nomen qd est sup omne nomen. Cum ergo ait. Pater maior me est. hoc est ac si diceret. donauit mihi nomen. Si ergo (in q. hylarius in. ix. lib. de tri.) donantis autoritate pater maior est. n. qd p. doni confessione filius minor est. Maior itaq. donans est. sed minor iam non est: cui vnū esse donat. Ait em. Ego et p. vnū sumus. Si non hoc donat iesu vt cōstendus sit in gloria dei patris: minor p. est. Si autē in ea gloria dei donat esse qua pater est. habes et in donantis autoritate. q. maior est. et in donatis p. fessione. q. vnū sunt. Maior itaq. pater filio est. et plane maior. Cui tantū donat esse quantus est ipse. cui inuiscibilitatē esse imaginē sacro natiuitatis impartit. quam ex se in forma sua generat. Audisti lector qd sup b. dicat hylarius. cuius vba vbiq. occurrerint. diligenter nota. pieq. intellige.

Ista est distinctio sedecia In qua magister postq. egit de p. fessione spūs sancti temporalit. incipit agere de missione eius visibili. Et circa hoc tria facit. Nam pmo ostendit spūs sanctū esse visibiliter missum. Secūdo subdit q. uer visibiles missiones filij et spūs sancti se habeat ad inuicē. Tertio subiungit qualiter filius et spūs sanctus fm istas missiones se habeant ad p. m. Primum facit a p. ncipio distinctionis vsq. ibi. Sed prius querendū est. Secundū ab inde vsq. ibi. Hylarius aut dicit. videt. Tertiu. do ab inde vsq. ad finem distinctionis. In speciali do sententia magistri stat in tribus p. positionib. quaz pma est hec. Spūs sanctus ad modū filij est missus dupliciter. s. visibiliter et inuisibiliter. Et p. batur sic. Spūs sancti temporalis missio est creature sanctificatio sed creature sanctificatio dupliciter fit. aliquādo cū apparentia alicui visibil signi. quādoq. do effectu solum interiori sine visibili signo. igit missio spūs sancti est duplex. s. visibilis et inuisibilis. Istam rationem intendit magister in textu. vnde p. ponit pmo. Sicut filius dupliciter est missus. s. in carnem visibiliter. et in castas mentes inuisibiliter. Sic spūs sanctus visibiliter apparuit in die penthecostes in specie linguarū ignearū. alijsq. vicibus in specie columbe. et quoti die illabitur mentibus fidelium inuisibiliter. Et subdit postea: q. illa visibilis spūs sancti missio non fuit:

nisi quedam spūs apparentia vel manifestatio i. corporaliter creatura: tanq. in signo manifestatio: vt magister inducit in textu ex autoritate beati Augusti. Secunda p. positio est hec. Spūs sanctus non dicit minor realiter tota trinitate p. pter spūs visibilem missionem. sicut filius p. pter suam. Hanc p. positionem magister insinuans querit. Quare spūs sanctus ratione sue visibilis missionis non dicit minor p. e. sicut filius ratione sue incarnationis seu visibilis missionis dicit minor tota trinitate. Et respondet q. spūs sanctus non assumpsit colūbam vt esset colūba. sed vt i. ea appareret. et vt p. eam designaret inuisibilis missio. filius aut assumpsit humanam naturam non solum vt in ea appareret. sed etiam vt esset hō. Et id filius fm illā suā visibilem missionē dicit minor non solum patre: sed etiam seipso et angelis. vt patz ibi. Minuisti eum paulominus ab angelis et. Ad qd magister adducit multas autoritates. vt patz in lra. Tertia p. positio est hec. Pater autoritate donantis est maior filio sibi essentialiter equali. Hanc p. positionem p. batur magister autoritate Hilarij. ix. de trinitate. Donantis autoritate pater est maior. n. qd p. doni confessione filius est minor. Maior itaq. donans est. sed minor iam non est. cui vnū esse donatur. Et patz hanc p. positionem esse veram.

De missione spūs sancti qua inuisibiliter mittit.

Am nūc accedamus ad assignandam missionem spūs sancti qua inuisibiliter mittit in corda fidelium. DI. XVII

Am nūc accedamus ad assignandam missionem spūs sancti qua inuisibiliter mittit in corda fidelium. Nam ipse spiritus sanctus qui deus est: ac tertia in trinitate persona. (vt supra ostensum est) a patre et filio ac seipso temporaliter pcedit. id est mittit ac donatur fidelibus. sed que sit ista missio siue donatio: vel quomodo fiat cōsiderandū est.

Præmittit quiddam ad hanc ostensionem necessarium. s. q. spūs sanctus est charitas qua diligimus deū et p. ximum.

Hoc aut vt intelligibilis doceri: ac plenius p. spici valeat p. mittendū est quiddam ad hoc valde necessarium. Dicitū qd est supra: et sacris autoritatibus ostensū. q. spūs sanctus amor est p. ris et filij quo se inuicem amāt et nos. His aut addendū est: q. ipse idē spūs sanctus est amor siue charitas: q. nos diligim deū et p. ximū q. caritas cū ita est in nob vt nos faciat diligere deū et p. ximū. tunc spūs sanctus dicit mitti vel dari nob. et q. diligit ip. et dilectionem q. diligit p. ximum. in corpore deū diligit. q. ipsa dilectio deū est. i. spiritus sanctus

Autoritatib⁹ ira esse cōfirmat. c

De autē in re tanta

aliqd de nostro influere videamur. sacris
 autoritatibus qd dictū est corroboramus
 Augusti. De hoc Aug⁹. in. viij. li. de tri. ait. Qui p
 primū diligit: sequens est vt ipam p̄cipue
 dilectiōz diligit. De⁹ autē dilectio est. se-
 quens q̄ est vt p̄cipue deū diligit. Itē in
 eodem. De⁹ dilectio est. vt ait Iohs apls
 Et qd gimus ⁊ currim⁹ in sblimia celoz:
 ⁊ in terra querentes eū qui est apd
 nos: si nos apud eum esse velim⁹. Nemo
 dicat. nō noui qd diligit. diligit fratres: ⁊
 diligit eandē dilectiōz. Magis em̄ nouit
 dilectionē q̄ diligit q̄ fratrem quē diligit.
 Ecce iam potes notiorē deum h̄re q̄ fr̄em
 Plane notiorē: qz p̄sentiorē: qz interiorē:
 qz certiorē amplectere dilectiōz deū: ⁊ dile-
 ctione amplectere deū. Ipa est dilectio q̄
 oēs bonos angelos: ⁊ oēs dei suos conso-
 ciat vinculo sanctitatis. Quāto ḡ saniores
 sumus a timore supbie: tanto sumus dile-
 ctione pleniores. ⁊ quo nisi deo plenus est
 q̄ plenus est dilectione. Ibis vobis fati ostē-
 dit Aug⁹. qz dilectio ipa qua diligit⁹ deū
 vel primū deus est. Sed adhuc apertius
 in eodem libro subdit dicens. Dilectionez
 quam cōmendat Iohannes apls atten-
 damus. Qui diligit inquit fratrem: in lu-
 mine manet. ⁊ scandaluz in eo non ē. Ma-
 nifestum est qz iusticie p̄fectiōez in fratris
 dilectione posuerit. Nam in quo scādalu⁹
 non est: vtiqz p̄fectus est. Et n̄ videt dile-
 ctionem dei tacuisse. quod n̄ q̄ faceret ni-
 si qz in ipa fraterna dilectione vult intelli-
 gi deum. Apertissime em̄ in eadem episto-
 la paulopost ait. Ita dilectissimi diligam⁹
 inuicem. qz dilectio ex deo est. ⁊ omis qui
 diligit ex deo natus est: ⁊ cognouit deuz.
 Qui non diligit: non cognouit deuz. quia
 deus dilectio est. Ista contextio satis aper-
 te declarat eandē ipam fraternam dilectio-
 nem. Nam fraterna dilectio est qua diligi-
 mus inuicem. non solum ex deo: sed etiam
 deum esse tanta autoritate predicari. s. Ioh-
 hannis. Cum ḡ de dilectione diligit⁹ fra-
 trem. de deo diligit⁹ fratres. nec fieri pōt
 vt eandem dilectionē non p̄cipue diliga-
 mus q̄ fratrem diligit⁹. qm̄ deus dilectio
 est. Itē q̄ non diligit fratē: non est in dile-
 ctione. ⁊ q̄ nō est in dilectione: nō ē in deo.
 qz deus dilectio est. Ecce apte dixit frater
 nam dilectionem dei esse.

⁊ fraterna dilectio cum sit deus.
 non est pater vel fili⁹. sed spūsan-
 ctus. d

Cū autēz fraterna

dilectio sit deus. nec p̄ est nec filius. s. n̄
 spūsanctus. q̄ pp̄rie in trinitate dilectio v̄
 charitas dicit. Cū Aug⁹. in. xv. li. de tri.
 Si in donis dei nihil est maius charitate.
 ⁊ nullū est maius donum dei q̄ spūsanctus.
 qd sequenti⁹ est q̄ vt ipse sit charitas q̄ de⁹
 ⁊ de⁹ ⁊ ex deo. Ita em̄ ait Iohs. Dilectio
 ex deo est. Et paulopost. De⁹ dilectio est.
 Ubi manifestat eam se dilectionem dixisse
 deū quā dixit ex deo. de⁹ ḡ ex deo est dile-
 ctio. Item in eodē. Iohes volens de hac
 re aptius loqui. In b̄ inq̄t cognoscim⁹: qz
 in ipō manemus: ⁊ ipse in nobis. qz de spū
 suo dedit nobis. Spūs itaqz sc̄tus de quo
 dedit nob facit nos in deo manere. ⁊ ipm̄ i
 nobis. hoc autē facit dilectio. Ipe ē ḡ de⁹
 dilectio. Ipe igit significat vbi legit. de⁹
 dilectio est. Ex his apparet qz spūsanctus
 charitas est. Augusti.

⁊ nō ē dictuz p̄ cām illud. de⁹ ca-
 ritas est. sicut illud. tu es patiētia
 mea et spes mea. e

Sed ne forte aliqs

dicat illud esse dictum p̄ exp̄ssionem cause
 De⁹ charitas est. s. qz chari. as sit ex deo. ⁊
 nō sit ipse de⁹. sicut d̄. Deus n̄ra patiētia ē
 ⁊ spes. nō qz ipse sit ista. s. qz ista ex deo sūt.
 Occurrit Aug⁹. ostendens hoc nō esse di-
 ctum p̄ causam sicut illa in. xv. li. de trini.
 ita dicens. Non dicturi sumus charitatez
 non p̄pterea esse dictam deum: qz ipa cha-
 ritas sit vlla substantia que dei diḡ sit no-
 mine. sed qz donum sit dei: sicut dictum est
 deo. Tu es patientia mea. Non vtiqz idē
 dictum est. tu es patientia mea. qz dei sub-
 stantia est nostra patientia. sed quia ab ip-
 so nobis est. Unde alibi. Ab ipō est patia
 mea. Ihuic em̄ sensum facile refellit scriptura-
 rum ipa locutio. Tale est em̄. Tu es patia
 mea. quale est. Domine spes mea. ⁊ Deus
 meus misericordia mea. ⁊ multa s̄illa. Non
 est autem dictum. Domine charitas mea.
 aut tu es charitas mea. aut deus charitas
 mea. Sed ita dictū est: Deus charitas est
 sicut dictum est. deus spūs est. Ihuic q̄ non
 discernit intel. ectuz a domio: nō expolitio.

nem querat a nob. Non aptius q̄c̄q̄ possumus dicere. Deus q̄ charitas est. Et p̄dictis clarescit q̄ sp̄s sanctus charitas est qua diligimus deū & primum. vñ facilius est nobis ostendere quō sp̄s sanctus mittat̄ siue detur nobis.

Quō sp̄s sanctus mittat̄ vel detur nobis.

Tunc enī mitti vel

Augusti

dari dicif: cū ita in nobis est: vt faciat nos diligere deū & primum. p̄ q̄d manemus in deo. & deus in nobis. In Aug. hūc missionis modum insinuās in. xv. li. de trini. ait. Deus sp̄s sanctus q̄ p̄cedit ex deo cuz datus fuerit homi: accendit eū ad diligendum deū & primum. & ip̄e dilectio est. Non enī habet hō vnde diligit deū: nisi ex deo. Ecce quō daf̄ vel mittit nobis sp̄s sanctus. fm̄ q̄ dicif datum siue donum. Ad donū cōmendat Aug. explanans apti quō detur in eodem li. Dilectio inquit dei diffusa est in cordibus nr̄is. vt ait apl̄us p̄ sp̄m̄ factum qui datus est nobis. Nullum est isto dono dei excellentius. Solum est q̄d diuidit inter filios regni & filios p̄ditionis. Datur & alia p̄ sp̄m̄ munera: sed sine charitate nihil p̄sunt. Nisi ergo nr̄i impartiat̄ cuiq̄ sp̄s sanctus: vt eum dei & primum faciat amatorem. a sinistra non trāfertur ad dexteram. Neq̄ sp̄s sanctus pp̄rie d̄r̄: o num nisi p̄pter dilectionem. quam qui nō habuerit: & si loquat̄ oibus linguis: & habuerit p̄phetiam & oēm sciam & omnes fidem. & distribuerit sb̄am suam. & tradiderit corpus suū ita vt ardeat: non ei p̄dest. Quantū ḡ bonum est: sine quo ad eternam vitam neminē tanta bona p̄ducit. Ip̄a hō dilectio vel charitas: nam vni rei nomen est: vt nr̄iq̄ p̄ducit ad regnum. Dilectio ergo que ex deo est. & deus pp̄rie sp̄s sanctus est. p̄ quem diffundit̄ in cordibus nr̄is deus charitas. p̄ quam nos tota inhabitat trinitas. Quo circa rectissime sp̄s sanctus cuz sit deus: vocat̄ etiam donum dei. Ad donum pp̄rie q̄d nisi charitas intelligendum est: q̄ p̄ducit ad deū. & sine qua q̄libz aliō dei donū nō p̄ducit ad deū. Ecce h̄ aperitur quod supra dictū erat. s. q̄ charitas sit sp̄s sanctus: & donum excellentius. & quō hoc donum. i. sp̄s sanctus det̄ nobis. i. cū ita impartit̄ alicui. i. ita habet eē in aliquo vt eum faciat dei & primum amatorem. Ad

Quō sp̄s sanctus det̄: hic notat̄.

Predicte autoritatis colligitur summam

cum facit: tunc aut dari dicif siue mitti alicui. & tunc ille dicif proprie habere spiritū sanctum.

Utrū cōcedēdū sit q̄ sp̄s sanctus augeat̄ in hoīe. vel magis vel minus habeat̄ vel det̄.

Hic queritur si ca-

ritas sp̄s sanctus est: cum ip̄a augeatur et minuat̄ in homie & magis & minus per diuersa tpa habeat̄. vtrum cōcedendū sit q̄ sp̄s sanctus augeat̄ vel minuat̄ in homie & magis & minus habeat̄? Si enī in homie ne augeat̄. & magis vel minus daf̄ & habetur: mutabilis esse videt̄. deus aut̄ omnino immutabilis videt̄. Videt̄ ergo q̄ vt sp̄s sanctus nō sit charitas. vel caritas nō augeat̄ vel minuat̄ in homie. Item charitas & nō habenti daf̄ vt habeat̄. & habenti vt plenius habeat̄. Si ḡ sp̄s sanctus charitas est. & non habenti daf̄ vt habeat̄. & habenti vt plenius habeat̄. Sed quō daf̄ nō habenti. cum ip̄e vt deus sit vbiq̄. & in omnibus creaturis totus. Et quō pleni daf̄ vel habet̄ sine sui mutatiōe.

An sp̄s sanctus det̄ hōi & nō habenti.

Responso ad primā questionem. b

Hic ita responde-

mus dicentes. q̄ sp̄s sanctus siue caritas penitus immutabilis est. nec in se augeat̄ vel minuit̄. nec in se recipit magis vel minus. sed in homie. vel potius homi augeatur & minuit̄. & magis vel minus daf̄ vt habet̄ sicut deus dicif magnificari & exaltari i nob̄ q̄ tamen in se nec magnificat̄ nec exaltatur. In p̄pheta. Accedat hō ad cor altū: & exaltabit̄ deus. Sup̄ quem locum ait auctoritas. Deus non in se: sed in corde hoīs gr̄a deficit. Sic ergo spiritus sanctus homi daf̄. & datus amplius datur. id est augeatur. et magis & minus habetur. & tamen immutabilis existit.

Hic post illud dubij solutio

Responso ad secundam. i

Cūqz vbiqz sit. et

in omni creatura totus. sicut tñ multi q̄ eū non habent. Non enī omnes sp̄s sanctum habent in q̄bus est. alioq̄n & irrationabiles creature haberent sp̄m̄ sanctum. quod fidei pietas non admittit.

Autortate confirmat vtrancq; re-
sponſionem.

*Hic ponit cō-
firmatiōis p̄di-
cte p̄clufiōis*

Ut autem certius

fiat qđ dirimus: autoritate confirmamus
qđ spūſſanct⁹ magis ac minus p̄cipiat et
homi augeat. et nō hñti def. et hñti vt pl⁹
habeat Aug⁹. ostendit sup Job. dicens.
Sine spūſſancto constat nos xpm non dili-
gere: et eius mandata fuare non posse. et id
nos posse atq; agere tanto minus q̄to illū
p̄cipimus min⁹. Tanto vō amplius q̄to
illum p̄cipimus ampli⁹. Ideoq; nō solum
non hñti. verū etiam hñti non incassum p̄-
mittit. Nō habenti qđem vt habeat. hñti
aut vt ampli⁹ habeat. Nā si ab alio min⁹:
et ab alio amplius nō habere: sc̄tus Ihe-
seus sancto Iheſe nō diceret. Spūs qđ ē in
te: duplo sit in me. Xpo autē qđ est dei filius
nō ad mensurā datus est spūs. Neq; enī si-
ne gr̄a spūſſancti est mediator: dei et hoim
hō xps. Et enī est vnigenit⁹ dei fili⁹ equal
p̄ri: nō est gr̄e s̄ nature. Et aut in vnitatē p̄-
sone vnigeniti assumpt⁹ est hō: gr̄e est: nō
nature. Ceteris aut ad mensurā dat⁹: et da-
tus addit⁹: donec vniciusq; p̄mō sue perse-
ctionis p̄pria mensura compleat. Ecce ex-
presse habes qđ spūſſanct⁹ magis et minus
dat vel accipit. et hoi dat⁹ augeat. et hñti et
nō hñti dat. qđ spūſſanct⁹ est caritas qđ nō
habenti dat. et in habente augeat et p̄ficit.
Immo vt veri⁹ et magis p̄p̄e loquar: hō i
ea p̄ficit. et deficit aliqñ. et tunc ip̄a d̄ p̄fi-
cere vel deficere. que tñ nec p̄ficit nec defi-
cit in se. qđ deus est. *Aug⁹. in ome. ix.*
sup epl̄am Job. ait. Probet se quisq; q̄tū
in illo p̄fecerit caritas. vel potius q̄tū
ip̄e in charitate p̄fecerit. Nam si caritas
deus est. nec deficit nec p̄ficit. Sic qđ in te
p̄ficere dicis caritas. qđ tu in ea proficis.
Ecce quō intelligendū sit cū d̄: spūſſanct⁹
augeri in nobis. qđ nos in eo. s. p̄ficim⁹. sic
et alia h̄mōi.

Augusti .

Et aliqui dicunt spūſſanctus non
esse charitatem qua diligim⁹ deū
et p̄ximū.

Supra dictū est qđ

spūſſanctus caritas est p̄ris et filij qđ se in-
uicem diligūt et nos: et ip̄e idem est chari-
tas que diffundit in cordibus n̄ris: ad dili-
gendū deum et p̄ximū. Ihorū alterū om-

nes catholici p̄cedunt. s. qđ spūſſanct⁹ sit ca-
ritas patris et filij. Et aut ip̄e idem sit chari-
tas qua diligim⁹ deū et p̄ximū: a plerisq;
negat. Dicunt enī. Si spūſſanctus chari-
tas est patris et filij et nostra. eadem qđ cari-
tas est qua deus diligit nos. et qđ nos dili-
gimus eum. Hoc aut sanctorum autoritates
negare vident. Dicit enī Aug⁹. in li. de spi-
ritu et l̄ra. Un est dilectio: nisi vñ et ip̄a si-
des. i. a spūſſancto. Non esset enī in nob: ni-
si diffunderet in cordibus p̄ spm. Caritas
aut dei dicta est diffundi in cordibus n̄ris.
non qđ nos ip̄e diligit. sed qđ nos facit dile-
ctores suos. Sicut iusticia dei d̄: qđ nos iu-
sti eius munere effimur. et domini salus
qđ nos saluat. et fides xpi qđ nos fideles facit.
His verbis videt monstrari distinctio in-
ter caritatem qua nos deus diligit. et qua
nos diligimus. Et sicut iusticia nostra di-
citur dei. nō qđ ip̄e sit ea iustus. s. qđ ea nos
iustos facit. Similit̄ et fides et salus. sic vi-
detur dicta dei caritas qđ est in nob. nō qđ
ip̄e ea diligit. sed qđ ea nos diligere facit.
De h̄ etiā idē Aug⁹. in li. xv. de trini. ait. *Aug⁹. .*
Cū Jobes cōmemorasset dei dilectionez.
nō qđ nos cum: s. qua ip̄e dilexit nos: et mi-
si filij suū liberatorē p̄p̄ctis n̄ris. Ecce
et hic videt manifeste diuidere dilectionē
qđ nos diligimus deū ab ea qua ip̄e diligit
nos. Si qđ inquit spūſſanctus dilectio
est qua deus diligit. et qua nos diligimus
duplex dilectio est. imo duo diuersa ē. qđ
absurdum et a veritate longe est. Non ē er-
go dilectio qua diligimus. sed qua de⁹ tñ
diligit nos.

*Autortates
qđ vidēt p̄cia
facere*

Augusti .

Augusti .

*Ex h̄bis au-
toritatum ar-
gumentando
p̄ccidit.*

Responsio ad p̄dicta determinat
autoritates.

His respondemus

p̄dictarū autoritatū vba determinatēs h̄
mō. Caritas dei dicta est diffundi in cor-
dibus n̄ris. non qđ ip̄e nos diligit. s. qđ nos
diligere facit et. His v̄bis nō diuidit: nec
diuisa ostendit charites qđ de⁹ nos diligit ab
ea qđ nos diligimus. s. potius cum sit vna
et eadem caritas. et dicat ip̄a dei caritas
et diuersis de causis et ratioib⁹ dei caritas
appellari in scriptura ostendit. Dicit enī
dei caritas. vel qđ deus ea diligit nos. vel
qđ nos ea sui dilectores facit.

Determinatio prime autoritat⁹. n

Cum ergo ab apo-
stolo dicitur: *charitas dei diffundi in cordibus
nostri: non est dicta caritas dei qua diligit
nos. sed qua facit nos diligere. i. non ibi ap-
pellatur charitas dei: eo quod deus nos ea dili-
git: sed eo quod nos ea sui dilectores facit. Et quod
ea ratio potest dici charitas dei. quia nos
ea diligere facit: ex simili genere locutionis
ostendit. sicut dicitur: iusticia dei qua nos iusti-
ficat. et domini salus qua nos saluat. et fides chris-
ti qua nos fideles facit.*

Determinatio secunde. o

Similiter et aliam
exponimus auctoritate. ubi ait dilectiones
dei commemorari. non quod nos eum: sed quod ipse dile-
xit nos. ac si diceret. commemorat dilectiones
dei. non sicut quod ea nos diligimus deum. sed sicut
quod ipse ea diligit nos.

Aliud obijciunt. p

Sed aliud est inquit
quod magis arguet. dixit enim supra augustinus.
quod dilectio est a spiritu sancto: a quo fides. Si-
cut ergo fides non est spiritus sanctus a quo est: ita
nec charitas. Quod ergo spiritus sanctus est si ab ip-
so est. Nam si ab ipso est. et ipse est. ergo spiritus san-
ctus a seipso est. Ad quod dicimus. Spiritus san-
ctus quidem a seipso non est. sed in a seipso dat
nobis. ut supra dictum est. Dat enim seipsum
nobis spiritus sanctus. Et ex hoc sensu dictum
est: quod charitas ab ipso est in nobis. et in ipsa
spiritus sanctus est. Fides autem est a spiritu sancto:
et non est spiritus sanctus. quod donum vel datum so-
lummodo est. non deus dans.

**ex alias inducunt rationes et auctori-
tates ad idem probandum.** q

Alias quoque indu-
cunt rationes ad idem ostendendum. scilicet quod ca-
ritas non sit spiritus sanctus. quod charitas affe-
ctio mentis est et motus animi. spiritus sanctus
vero non est affectio animi vel motus mentis.
quod spiritus sanctus immutabilis est et increatus.
Non est ergo charitas.

**ex charitas est motus vel affectio
animi.** r

Quautes charitas

est affectio animi et motus mentis: auctori-
tates confirmant. Dicit enim Augustinus in. iij. lib. Augusti.
de doctrina christiana. Charitatem voco mo-
tus animi ad fruendum deo propter ipsum. et se ac-
prio propter deum. Idem in li. de moribus ecclesie
catholice: tractans illud verbum apostoli
Nec mors nec vita poterit nos separare a ca-
ritate dei. Charitas dei inquit dicta est virtus
quam animi nostri rectissima affectio est. quam coniu-
git nos deo quam eum diligimus. Ecce his verbis
expressim: quod charitas est affectio et motus ani-
mi. ac per hoc non videtur esse spiritus sanctus.

**Responsio determinans auctori-
tates.** s

Ad quod dicimus

hita dictum esse sicut dicitur. Deus est spes nostra et
patia nostra. quod facit nos sperare et pati. Ita
charitas dicitur esse motus siue affectio animi. quod
eam mouet et afficit animus ad diligendum deum.
Non autem mireris si charitas cum sit spiritus sanctus
dicatur motus mentis. cum etiam in li. Sapientie. dicatur
de spiritu sapientia: quam attigit a fine usque ad finem. quam
accipit mobilis. certum. coinquat. Ad non id dicitur
quod sapientia sit mobile aliquid vel accipit aliquid. sed
quod sui immobilitate omnia attigit. non locali
motu. sed ut ubique sit. et nusquam clusa tenea-
tur. Sic ergo charitas dicitur motus animi: non quod
ipsa sit motus vel affectio vel virtus animi. sed
quod per eam quasi esset virtus: afficit mens et mouet.
Sed si charitas spiritus sanctus est quam operatur in sin-
gulis putat vult. cum per eum mens hominis afficiat et
moueat ad credendum vel sperandum et homini.
sicut ad diligendum. Quare non sic dicitur chari-
tas motus vel affectio mentis ad credendum
vel sperandum sicut ad diligendum? Ad quod sa-
ne dici potest. quod alios accipit atque motus virtutis
operatur charitas. i. spiritus sanctus mediis virtutibus
virtutibus quarum actus sunt. utpote actum
fidei. i. credere fidei media. et actum spei. id est
sperare media spei. Per fidem enim et spem pre-
dictos operatur accipit. Diligendi vero actum per se
tamen: sine alicuius virtutis medio operatur.
id est diligere. Alii ergo hunc actum operatur
alios virtutis actus. Ideoque differunt de his
et de alijs loquitur scriptura. que istum speciali-
ter charitati tribuit. Est ergo charitas vere
spiritus sanctus. Unde Augustinus. promissum dicitur: ut apo-
stoli tractans in eodem li. charitates dicit
esse bonum quod nil melius est. et per hoc ipsam
d 5

Responso.

Augusti.

esse deū significat dicens. Si nulla res ab eius charitate nos sepat. qd esse non soluz melius: sed etiaz certius hoc bono potest? Ecce dicit qz charitatem nihil meli⁹ est. **Augusti.** ritas q̄ spūsanctus est q̄ est deus: ⁊ donū dei siue datū. qui diuidit singul⁹ fidelibus dona: nec ipse diuidit: sed indiuisus singul⁹ datur. Unde Aug⁹. vbi Johannes dicit. non ad mensuram xp̄o dari spūm ait. Lete ris v̄o diuidit. non qdem ipse spūs. s; dōa eius.

An concedendum sit qz p donum dent⁹ dona.

Hic queritur cum

spūsanctus p quē diuidunt⁹ dona ipse sit donum. vtrum concedendū sit qz p donuz diuidant⁹ ac dent⁹ dona: Ad qd dicim⁹ qz p donū quod est spūsanctus: singulis p: pria diuidunt⁹ ⁊ ipm cōmunit⁹ omnes boni habent. Unde Aug⁹. in. xv. li. de trini. ait. Per donū quod est spūsanctus in cōmune oibus membris xp̄i: multa dona q̄ sunt q̄busq; ppria diuidunt⁹. Nō enim singuli quicq; hnt oia. s; hi illa. alij alia. Quis ipm donū a quo cuiq; ppria diuidit⁹ omnes habeat. i. spūsanctū. Ap̄te dicit p donum dona donari.

Ista ē distinctio decimasēptima.

In qua mag⁹ postq̄ egit de missione spūsancti v̄sibi li sub speciebus creatis. agit de missione eius inuisibili p infusionem charitatis. Et tria pncipaliter facit. Primo em ostendit qd charitas fin essentialiam dicat. Secō subdit quō in nobis augeat. Tertio cōcludit quō actum dilectionis in nobis operat. Primum facit v̄s q̄ ibi. Hic queritur si spūsanctus charitas est. Secundū ab inde v̄s q̄ ibi. Supra dictum est qz spūsanctus est charitas. Tertium v̄o v̄s qz ad finem distinctionis. ⁊ hec in generali. In speciali sententia mag⁹ stat in tribus ppositionibus. quarum pma ē. Spūsanctus existens charitas: qua deū ⁊ primuz diligimus: tunc nobis inuisibilis mittit⁹ vel dat. cum talem dilectionem in nobis efficit vel opatur. Et p̄ barur sic. Sola charitas que facit nos in deo manere: ⁊ deum in nobis. est maximū dei donum. spūsanctus qui est maximū dei donum facit deum esse in nobis: ⁊ nos manere in deo. igit solus spūsanctus est charitas. Hanc sententiā mag⁹ ponens in lra dicit qz spūsanctus qui temporaliter missione datur inuisibilis: est caritas qua deum ⁊ primuz diligimus. Et tunc inuisibiliter mittitur vel datur. cum huiusmodi dilectione del⁹ ⁊ primuz in nobis occulte operatur. Et hoc probat magister autoritate beati Augustini. Postea magister excludit instantiam qua posset dici deum esse charitatem. ⁊ hoc debere intelligi p causam salutem. sicut etiam dicit: Deus est patientia nra ⁊ spes nostra. quia patientiam ⁊ spem in nobis operatur ⁊ causat. sic etiam dici debeat deum esse charitatem. id est charitatem in nobis causans. sed hoc remouet magister: ⁊ dicit qz hoc nomen consonat sa-

cre scripturę. in qua bene reperitur. Deus patientia mea ⁊ spes mea. sed nullibi inuenitur dictum. Deus charitas mea. vel aliquid talium: sed simpliciter dicitur. Deus charitas est. qd non fieret nisi essentialiter charitas esset. Secō ppositio est hec. Spiritus sanctus qui caritas est in nobis augeri vel minui fm qz in ipso p̄ficimus vel deficiamus nullatenus catholicę est negandū. Et p̄batur sic. Quid catholice de deo non negat quod cōueniētē similitudine in sacra scriptura cōcessum cōmuniter reperitur. sed spūsanctum in nobis augeri vel minui fm qd in ipso p̄ficimus vel deficiamus est h̄mōi. igit illud catholice nō negat. Argumentū apparet euident⁹ ⁊ maior: sed minoris p̄bationē mag⁹ ponit in textu. vbi obijcit p̄tra sniam in p̄ma ppositione. s. qz spūsanctus sit charitas. sequitur qz sicut charitas augeret⁹ in homie. ⁊ nō habet⁹ dare⁹ vt eā habeat. ⁊ h̄nt vt plentius eā habeat. sic etiā spūsanctus augeret⁹ ⁊ minueret⁹ in hoie. ⁊ dare⁹ non h̄nt. q̄ omnia sunt incōueniētia: vt apparet: eo qz videret⁹ ponere mutationē in deo. ⁊ ipm non esse v̄s qz. Ad quam mag⁹ r̄ndet di. spūsanctus qui charitas: sine oī mutatione augeri vel minui: ⁊ dari nō h̄nt dicit. qz nō recipit magis aut min⁹ in se essentialiter s; i hoie. ⁊ nō auge⁹ necq; minui⁹ sibi. s; potius ipi h̄nt: vt in ipso hoie a quo magis vel min⁹ habe⁹. sic dicit ep̄s in nobis magnificari vel exaltari. licet tñ in se magnificet⁹ vel exaltet. Dicit etiā dari nō habent. nō qz alicubi veniat v̄s ip̄s nō fuit. qd eē nō p̄t eū sit v̄s qz. sed qz alio mō alicubi esse incipit q̄ liter ibi ip̄s nō fuit. Postea adducit p̄les autoritates q̄bus p̄bat spūsanctū ab aliq̄bus magis ⁊ ab aliq̄bus minus haberi. exemplificās illud p̄ Helyseum p̄phetā: q̄ duplicem Helye petijt spūm. Per alias etiā autoritates p̄bat qz v̄s dicit⁹ p̄ficere. eo qz hō i ea p̄ficet. Tercia ppositio ē. Spūsanctus actū diligendi p seipm sine v̄tute media in nobis opat. Et p̄batur sic. Et eodē argumētō arguit p̄tra p̄s dicta. s. qz spūsanctus dicit⁹ charitas. ⁊ arguit sic. Dilectio q̄ nos diligim⁹ deuz non est dilectio q̄ de⁹ diligit nos. igit charitas q̄ nos diligimus deū nō est spūsanctus. p̄na tenet. p̄ tanto qz dilectio q̄ nos diligit deū est spūsanctus. ⁊ ergo illa qua nos diligimus deū: non ē illa q̄ deus diligit nos. sequit⁹ nostrā charitatem non esse spūsanctū. Assumptū v̄o p̄t p̄ autoritatē beati Augustini. que h̄. tr. c. hui⁹ distinctionis. Ad argumētū r̄ndet mag⁹ negando antecedēs. Ad autoritatem beati Augustini r̄ndet mag⁹ q. b. Aug⁹. noluit dicere illis v̄s qz alia esset charitas qua deus diligit nos. ⁊ alia qua nos diligimus deum. S; voluit dicere qz nomen charitatis cōuenit deo nō solum qz ip̄s diligit nos. sed etiam qz nos p̄ ip̄m sui dilectores facit. Secūdo obijcit contra idem. Nihil est a se ipso. sed charitas est ab ipso spūsancto. igit charitas nō est ip̄s spūsanctus. Minorē p̄bat mag⁹ autoritate Augustini dicentis. qz dilectio qua deus diligim⁹ est a spūsancto. sicut fides qua in deum credimus. Ad qd r̄ndet mag⁹ dicens qz nō est incōueniētis idem esse a seipso non simpliciter: sed qz a seipso datur nob. Et q̄tum ad hoc dicit. b. Aug⁹. qz charitas a spūsancto est. ⁊ ip̄a charitas est spūsanctus. fides aut⁹ qz non est de⁹ dans. sed aliqd a deo datū. Tertio obijcit. Nulla affectio est essentialis spūsanctus. s; charitas q̄ nos deū diligim⁹ est affectio animi. igit nō est spūsanctus. Minorē est. b. Augu. dicens. Charitatem v̄o eo motū animi r̄. Et respondet magister dicens. qz charitas ideo dicit⁹ motus animi. qz nos ad diligendum effectiue mouet. Nec mirū est qz charitas q̄ spūsanctus est dicit⁹ motū animi. cum de ip̄a diuisa sapientia dicatur qz sit nobilitor: omnibus mobilibus. Ihs autem sic positio magister soluit duas q̄stiones

Quarū vna sumit ex responsione iam vltimo dicta Nam ex quo charitas mouet mentē ita bñ ad credē dum ⁊ ad sperandū sicut ⁊ ad diligendū. Hęc non ita bñ dicūt affectio mentis ad credendū ad sperandū ⁊ sicut ad diligendū? Respondet magr qd hoc non pot fieri ideo qd charitas siue spūsanctus alios actus ⁊ motus virtutum operatur mediātib⁹ habitib⁹ infu sio. vtpōte credere mediāte habitu fidei. sperare mediāte habitu spei. sed actum diligendi p se sine quocunq; habitu operatur. Alia quęstio. Utrum p donū qd est spūsanctus veni alia oia dona? Et re spondet qd sic. ⁊ tñ nō oēs qui hñt spūsanctū habēt omnia dona. sed aliqui illa. aliqui ista. ⁊ sic de alijs Et p̄dicta opinio magistri non tenet: nec debite sol nit obiectionem. Igit̄ rē.

Utrum eadem ratione spūsanct⁹ dicatur donum et datum siue donatum. a

Reterea dili

genter considerandū est cum spūsanctus dicat̄ donum et datum. vtrum eadem ratioe vtrūq; nomen ei cōueniat: qd vtrūq; videri potest.

Quare ita esse videt̄. b

Cum enim idez sit

spūsanctum dari: ⁊ spūsanctum dona ri. ex eadem ratioe videt̄ spūsanctus dici datum ⁊ donū. Hoc etiā videt̄ Augusti. significare in. xv. li. de trini. cum ait. Spi ritussanctus instantū donum dei est inquā tum dat̄ eis qbus dat̄. apud se autē de⁹ est ⁊ hñemī dat̄. Ecce apte dicit spūsanctus donum appellari. qd dat̄. Si aut̄ ex eo tan tum appellat̄ donū. qd dat̄. nō ab etno fuit donum. qd non dat̄ nisi ex tempe.

Rñsio quare datum siue donatū dicat̄ spūsanctus. c

Ad quod dicimus

qd spūsanctus ⁊ donū dicit̄ ⁊ datum siue do natum. ⁊ datū siue donatū ex eo tñ dicit̄. qd dat̄ vel donat̄. qd habet tñ ex tempe.

Hic quare donum. d

Donum vero dicitur

nō ex eo tñ qd donat̄. ⁊ ex p̄tate quā habuit ab etno. vñ ⁊ ab etno fuit donum. Sempt̄ne etiā donū fuit. nō qd daret̄: ⁊ qd

pcessit a p̄re ⁊ filio. Uñ Aug⁹. in. iij. li. de tri. ait. Sic natū esse ē filio a p̄re ē. ita spū sancto donū dei esse: qd p̄re pcedere ⁊ a filio. Hic apte ostendit̄ qd spūsanct⁹ eo donuz ē qd pcedit a p̄re ⁊ a filio. sicut filius eo est a p̄re qd nat⁹ ē ab eo. Nō em̄ idē ē filio eē a p̄re ⁊ spūsancto. i. non ea p̄tate filius dicit̄ eē a p̄re qd spūsanct⁹. Nam fili⁹ dicit̄ esse a p̄re. qd genit⁹ ē ab eo. Spūsanct⁹ hō dicit̄ eē a p̄re ⁊ a filio. qd spūsanct⁹ ē donum p̄ris ⁊ filij. i. qd pcedit ab vtroq;. Eo em̄ dicit̄ spi ritus quo donū. ⁊ eo donū quo pcedens. Uñ Aug⁹. in. v. li. de tri. ait. Spūsanct⁹ qd

Quid sit filio esse a patre ⁊ spūsancto

nō ē trinitas: ⁊ in trinitate intelligit̄. in eo qd p̄re dicit̄ spūsanct⁹. relatiue dicit̄: cū ⁊ ad p̄rem ⁊ filij refer̄. qd spūsanctus ⁊ p̄ris ⁊ filij spūs est. ⁊ ip̄a relatio nō apparet in hoc noie. Apparet aut̄ cū dicit̄ donū dei. donū est enim p̄ris ⁊ filij. qd ⁊ a p̄re pcedit ⁊ a filio. Ecce his vobis apte ostendit̄ eadez re latione dici spūsanctū ⁊ donū. Donum aut̄ qd pcedit a patre ⁊ filio. p̄tetas er go qua dicit̄ spūsanctus vel donuz: pcessio ip̄a est. de qd post plenius agem⁹ cum alijs Cum ḡ ab et. nō pcesserit ab vtroq;: et ab eterno donū fuit. Non ḡ spūsanct⁹ eo tantū dicit̄ donum: qd donat̄. Nam ⁊ añ fuit donū ḡ donaret̄. Uñ Aug⁹. in. v. li. de tri. Spū sanctus pcedit. ⁊ nō ex tpe: ⁊ ab eter nitate pcedit. Sed qd sic pcedebat vt esset donabile: iaz donū erat añq; esset cui dda retur. Aliē em̄ intelligit̄ cum dicit̄ donū. aliē cum dicit̄ donatum. Nam donum pot̄ eē etiam anteq; ⁊ etur. donatū autem nisi da tum fuerit: nullo modo dici potest. Sem p̄terne ergo spiritus est donum. tempora liter aut̄ donatum. His vobis aperte osten ditur: qd sicut spūsanctus ab eterno proce dit. ita ab eterno donum est. nō qd donaret̄ a p̄re filio. vel a filio patri. ⁊ qd ab eter no pcessit donabilis.

Augusti.

Et dicit spūsanctus quo donum. ⁊ eo do num quo pro cedens.

Uñ pcedit spūsanctus.

Querit̄ cui donabilis. e

Sed queritur cui

donabil̄ vtrū p̄ri ⁊ filio. an tñ nob̄ qd non dum eram⁹? Si aut̄ nō erat donabil̄ p̄ri et filio sed tñ nobis. ⁊ ex eo donū erat. qd sic donabil̄ pcedebat. videt̄ qd filius semp ea dem ratioe donū fuerit. qd ab eterno pces sit a patre donabilis nobis in tpe. Nam et de filio legitur qd datus est nobis. Ad qd dicim⁹. qd spūsanctus nobis tñ non patri

DI. XVIII

p

Augusti

vel filio donabil' pcessit. sicut et no'is tantum dar' est. Et filius vere dar' est nobis: et ab eterno pcessit a pre. no' vt donabil' tantum: sed vt genitus qui et donari posset. **De fili' pcessit vt genitus et donabilis. spūsanct' no' vt donū et donatū. et q' pcedit ab vtroq' et q' donabilis est.** Processit g' vt genitus et donabil': s' spūsanctus non pcedit vt genitus. sed tantus vt donū. Donum aut' semp fuit. no' solum quia donabilis. sed quia ab vtroq' processit. et quia donabilis fuit. Unde Aug' in v. lib. de trini. ait. Eo ipso q' datur' erat eū de' iam donū erat etiam anq' daretur. Et ideo donabilis est. sed aliter donabilis: q' filius. Nam et aliter datus: et aliter pcessit q' filius. Filij enim processio genitura est: vel natiuitas. Spiritus sancti vero processio natiuitas non est. vtraq' vero ineffabilis est.

et sicut fili' nascendo accepit non tantū vt esset fili'. sed etiam essentia. ita et spūsanct' pcedendo accepit non tantū vt esset donū. sed etiam vt esset essentia. f

Et notandum q' si

cut filius nascendo accepit: non tñ vt fili' sit s' oino vt sit. et vt ipa substantia sit: ita et spūsanctus a patre et filio pcedendo accepit: non tñ vt spūsanctus sit vel donū. s' etiam vt omnino sit. et vt ipa sit. quod vtiq' no' accepit ex eo quo dat'. Nam cū non de' nisi ex tpe. si h' haberet ex eo q' datur. accepisset g' ex tempe vt esset. Unde aug' in. v. li. de trini. Filius non hoc tñ habet nascendo vt sit filius. sed oino vt sit. **Augusti.** Queritur ergo: vtrum spūsanctus eo q' datur habeat non tantū vt donum sit: sed omnino vt sit? Quod si non est nisi quia datur. id est si non habet esse: nisi eo q' dat'. Si c' filius nascendo habet non tñ vt sit filius qd' relatiue dicit'. sed omnino vt sit ipa substantia. quomodo iam spūsanctus erat ipa substantia: cum non prius daret' q' ess' cui da' re. ur. Non ergo eo q' datur: sed pcedendo habet vt sit donum: et vt sit essentia. sicut filius non eo q' datus est. sed nascendo accepit: non tantum vt sit filius. sed vt sit essentia. Unde Augustinus in. xv. libro de trinitate ait. Sicut filio prestat essentiam sine initio tēporis. sine mutabilitate nature de patre generatio. Ita spūsancto prestat essentiam sine vllō initio tempis. sine vllā mutabilitate nature de vtroq' pcessio. **Augusti.**

Questio ex predictis videt' q' filius no' tantū sit fili' natiuitate. sed etiam essentia. de simili' spūsanct' pcessione. g

Hic oritur questio

Si filius nascendo h'z: non tñ vt sit filius. sed vt sit essentia. et spūsanctus pcedendo non tñ vt sit donū. s' vt sit essentia. g' et fili' natiuitate essentia est. et spūsanct' pcessio est essentia. cum alibi dicat' q' nec pater eo pater est quo deus. nec filius eo filius quo deus. nec spūsanctus eo donum quo de'. Quia vt ait Aug' in. vj. li. de trini. h'z nomibus relatiua eorū ostendunt: non essentia. vnde post plenius agemus. Ad qd' breuiter respondentes dicimus. q' nec fili' natiuitate essentia est. sed tñ fili'. Nec spiritus sanctus pcessione essentia est. s' donū tñ. et tñ pter q'. et ille nascendo: et iste pcedendo accepit vt esset essentia. Non em' vt ait hylarius in. v. li. de trini. p defectioez aut p'ensionē aut d'riuationē ex deo de' est. sed ex virtute nature in naturam eandem natiuitate subsistit filius. et ex virtute nature in naturam eandem pcessione subsistit spiritus sanctus. **Augusti.**

Exponit verba hylarij. b

Quod ita intelligi

potest. Ex patre q' est vtus ingenerata: naturam quam habet eandem filius natiuitate id est nascendo. et spiritus sanctus pcessioe id est procedendo habet. Unde ipse idem apertius eloquens quod dixerat apit dicens. Natiuitas inquit dei non potest non eam de qua profecta est tenere naturā. Nō enim aliud q' deus subsistit quod non aliunde q' de deo subsistit. Ecce his verbis aperitur quomodo intelligendum sit illud. De patre generatio prestat essentiam filio. et de vtroq' processio prestat essentiam spiritus sancto. Non quia ille essentia sit filius et iste essentia sit spiritus sanctus. s' imo pprietate personali. sed q' et ille nascendo. et iste pcedendo essentiam habet eandem et totā que in patre est. **Augusti.**

et spūsanctus dicit' donum et donatum fm duos p'dictos modos processionis. i

Augusti.

Responso.

hylarius

Ex predictis patet qd

spūs sanctus sempiternus donū est. et t̄paliē datum vel donatum. Ex quo apparet illa distinctio genit̄ p̄cessionis: de qua sup̄ egimus. Nam s̄m alteram p̄cessionem d̄r donatum vel datum. s̄m a' alteram nō dicitur donum.

Scdm hoc qd donū est referē ad p̄z et filiū. s̄m qd datū ad eū qui dedit et ad eos quib' dedit. k

Et secūdum hoc qd

sempiternus donū est: referē ad p̄z et filiū. s̄m hoc nō qd dicitur datum vel donatum. et ad eū qd dedit referē. et ad eos quibus datur. et eius d̄r esse qd dat. et illorū quibus datur. Unde Aug' in. v. li. de tri. ait. Qd datur est: et ad eū qd dedit referē. et ad eos quibus dedit. Ita qd spūs sanctus nō tm̄ p̄z et filiū qd dederunt. sed etiam noster dicit qd accepimus. Spūs qd dei est qd dedit: et noster qd accepimus. ille spūs noster quos sumus. qz ipse est spūs hominis qd in ipso est. quibus et illum spūm qui hominis dicitur utiqz accepimus. sed aliter iste. aliter ille noster dicitur. Aliud est enī quod accepimus vt essemus aliud quod accepimus vt sancti essemus. Qz q̄t spūs sanctus noster dicitur: scriptura ostendit. Scriptum est enī de Johanne qd in spū hēlye veniret. Ecce dicitur est hēlye spūs quem accepit hēlyas. s. spūs sanctus. Et Moyses ait domin' Tollā de spiritu tuo: et dabo eis. i. dabo illis de spūs sancto quem iam dedi tibi. Ecce et hic dicitur est spūs Moysi. p̄datur igitur quia spūs sanctus noster dicitur spūs. sed quia nob̄ datus. et dat' utiqz ad hoc vt sancti essemus Spiritus nō creatus ad hoc est datus vt essemus.

An fili' cū sit nobis dat' possz dici noster vt spūs sanctus. l

Hic querit' utrum

et filius cum sit nob̄ datus dicitur vel possit dici noster: Ad qd dicimus: qz filius dicitur noster p̄z. noster redemptor et h̄mōi. sed non dicitur noster filius. quia filius dicitur tm̄ relatiue ad eum qd genuit. Et iō nō filius non potest dici: sed patris tm̄. In eo

ad qd dicitur datus. et ad eum qd dedit. et ad eos quibus datus est referē. vt spūs sanctus qui etiam cum in scriptura (vt supra dictū est) dicitur spūs noster. vel spūs tuus. vel illius. vt de Moyses et hēlye dictū est. nusqz tm̄ in scriptura occurrit ita dici. spūs sanctus noster vel tuus vel illius. sed spūs noster: vel tuus: vel illius. quia spūs sanctus dicitur quo donum. et utriqz relatiue dicitur ad patrem et ad filium. et hoc sempiterna relatione. Si tamen aliquādo dicitur donum nostrum. accipit donum pro donato vel dato. Cum nō donum accipit eo modo quo spūs sanctus donus patris et filij dicitur: non hominis. Ita et filius sub hac appellatione non potest dici noster. vt dicitur filius noster. sicut nec dicitur spūs sanctus noster. et tamen de filio dicitur panis noster. et de spū spūs noster. Ille noster panis. quia nos reficit nobis datus. iste noster spūs. quia nobis inspirat a patre et filio. et in nobis spirat sicut vult. Unde Aug' in. xv. li. de tri. ait. Qd de p̄re natū est: ad p̄rem solū referē cū dicitur fili'. Et ideo filius p̄ris est. et nō n̄r. Dicim' tm̄ et panem n̄m da nobis. sicut dicimus spūm nostrū.

Utrum spūs sanctus ad seipsum referat. m

Post hec queritur

utrum spūs sanctus ad seipsum referat: hoc enī videtur ex predictis posse probari. Si enī quod datur: refertur ad eum qd dat et ad eum cui datur. et spūs sanctus datur a seipso. vt p̄dictum est. ergo refertur ad seipsum. Huius questionis determinationem in posterum differimus: donec tractem' de his que relatiue dicuntur de deo ex tpe. in quibus datū et donatū continentur.

Ista est distinctio decimo octaua

In qua magis postqz tractauit de p̄cessionē spūs sancti t̄pali tam visibili q̄ inuisibili. agit de p̄prietate s̄m quā cōuenit spūs sancto t̄paliē p̄cedere. s. de p̄prietate doni. Et circa hoc tria facit. Nam p̄mo ostendit qd spūs sanctus donū et datū dicitur. Secūdo subdit vnde ipse donū esse singularit̄ sumat. Tertio excludit qd s̄m rōes doni et dati diuersimode referat. Primum facit a p̄ncipio distinctōis vsqz ibi. Et notandū. Secundum ab inde vsqz ibi. Et s̄m hoc qd sempiternus. Tertium ab inde vsqz ad finem distinctōis. Et hoc in generali. In sp̄iali enī t̄ria magis stat in tribus propositionib'. quarū p̄ma est. Spūs sanctus dicitur donum ex sua eterna p̄cessiōe. et datū ex t̄pali. Et probatur sic. Illud p̄prie de spūs sancto dicitur ex eterna p̄cessionē quod sibi cōuenit ante omnem creaturā

Qd nō d̄r sp̄ritus sanctus n̄r sed spūs n̄r

Augusti. Qd alie sp̄ritus sanctus d̄r noster alie natural.

Augusti.

Hec q̄stio nō soluitur hic. s̄ differtur in sequentibus.

et illud ex tpali quod connotat vel coegit creaturam
 existentiam. sed esse donum conuenit sibi an oim creatu
 rarum essentia. igitur ps conclusionis pbande vera.
 Istam rationem inuestigat mgr in textu querendo.
 An spūsanctus eadem rōe dicat donum et datum
 Et arguit q sic. qz donum et datū sunt eiusdē rōnis
 eo q vtrūqz eorū dicat a datione. Et rīdet magister
 q spūsanctus alta ratiōe dicat donum. et alia ratiōe
 dicat datum. Nam dicat donum. eo q ab eterno fuit
 donabil nobis: qui futuri eramus in tpe. Et dicitur
 datus seu datū ab actuali datione: eo q tpaliter nob
 datur. Et istis mouet dubiū. Quare etiam filius non
 dicat donum vel datum: cum etiam ab eterno pces
 sit vt donabilis nobis. quod patet ex hoc qz tempa
 liter datus est nobis. Juxta illud Esa. filius datus
 est nobis. Ad quod rīdet. Licet filius temporaliter et
 eternaliter pcessit vt donabilis nobis. non tñ dicat
 donum. qz filius non solum pcedit vt donabil. sed
 etiam vt genitus. Spūs vō sanctus pcedit vt dōa
 bilis: et non vt genitus. Scōs pposito est hec. Nō
 ex qcunqz pcessione hyspūsanctus qz pprie d: do
 num: sed solum a pcessione eterna qz pprie pcedit
 a patre et filio. Et pbatur sic. Sicut filius se habet
 ad natiuitatē. ita et spūsanctus hysse ad pcessiones
 sed filius eternaliter nascēdo a pte recepit qz sit filius
 igit spūsanctus recepit eternalitē pcedendo a pte et
 filio qz sit spūsanctus. Cum igit spūsanctus ex inde
 habeat qz sit donum vñ habet qz sit spūsanctus. hoc
 non habet ex quacunqz pcessione: sed tñ de proces
 sione eterna: qua pcessit a patre et filio. igitur ex eo
 dem habet qz sit donū. Tertia pposito est hec. Qz
 spūsanctus fm qz datū est possessiue referē tam ad
 ptem qz ad filiū qz etiā ad nos. et sicut d: spūsanctus
 p̄ris et filij: sic etiā dicat spūsanctus noster. Hanc p
 positionē pbatur mgr in ar. c. huius distinctōnis sic dī.
 Qz spūsanctus fm hoc qz sempiternē donū est referē
 ad ptem et filiū. fm hoc vō qz d: datū vel donatū re
 fertur ad eū qz dedit. et ad eos quibus daf. Nec con
 firmat mgr auctoritate beati Augustini li. de trinit. qz
 patent in textu. igitur rē.

OL. XIX. **Hic de qualitate triū psonarū. a**

Hinc postquā

coeternitatē triū psonarū pmo
 dulo facultatis nre insinuauim?
 Jam de earundem eq̄litate aliqd eloq̄ sup
 est. Fides enī catholica sicut coeternal. ita
 et coequales tres psonas asserit. Equalis
 est enī in omnibus patri filius. et patri et fi
 lio spūsanctus. Quia vt ait Aug. in li. de
 fide ad petrū. breuiter aperiens quō intelli
 gatur equalitas docet. Nullus horū alius
 aut pcedit eternitate. aut excedit magnitu
 dinē. aut supat potestate. quia nec filio nec
 spūsancto quantum ad nature diuine vni
 tatem p̄tinet. aut anterior aut maior est pa
 ter filio. nec filius spūsancto. Eternū quip
 pe et sine initio est: qz filius de natura p̄ris
 exiit. et eternū ac sine initio est: qz spūsan
 ctus de natura patris filijqz pcedit. Ob h
 ergo tres vnum recte credimus et dicimus

deum. quia vna p̄ris eternitas: vna smē
 sitas: vna naturalitē est. trium psonarū di
 uinitas. Ecce breuiter assignauit Aug.
 in quo trium psonarum cōsistat equalitas
 se; qz alia aliam non excellit: aut eternitate
 aut magnitudine: aut potestate.

et eternitas et magnitudo et pote
 stas in deo sunt vnum. licet ponā
 tur quasi diuersa. b

Cūqz enumerent

ista quasi diuersa. in deo tñ vnum et idem
 sunt. scilicet essentia diuina simplex et incōmuta
 bilis. Vñ Aug. in. vij. li. de tri. Non alio
 magnus alio deus est. s; eo magnus qz de.
 qz nō est illi aliud magnū esse. aliud deum
 esse. Eadem quippe eius magnitudo est. qz
 virtus: et eadem essentia que magnitudo.

Augusti.

Idē qz et filius simul vna essentia et vna
 magnitudo. Ita etiam et potentia dei et ef
 sentia diuina est. Vñ Aug. in. vij. li. con
 fess. Voluntas et potentia dei deus ipse est
 Eternitas quoqz dei essentia diuina ē. Ad
 Aug. ostendit sup illū locū psal. In gene
 ratione et generatiōe 3 anni tui. Est genera
 tio generatiōis qz non trāsit collecta de oi
 bus generatiōibus. i. sancti. In illa erunt
 anni dei qui nō transeunt. i. eternitas dei.
 Nō enī sunt aliud anni dei. aliud ipse. s; an
 ni dei eternitas dei est. Eternitas vō ipsa
 dei sba est nihil habens mutabile. Incon
 cussē teneamus qz vñ et idem est. scilicet
 essentia diuina. dei eternitas. potentia. magni
 tudo. et tamen cōsuevit scriptura hec et his
 similia quasi distincte ponere. In his er
 go verbis trium psonarum equalitatē bre
 uiter complexus est Augustinus. qz alius
 alium nec eternitate. nec magnitudine nec
 potentia superat. Et autez eternitate ali
 qua trium psonarum aliam non excedat su
 pra ostensum est. vbi coeternitas trium p
 sonarum insinuata est.

et magnitu
 do est dei esse
 tia.
 et potentia
 dei deus est.

et eternitas
 dei deus est.

Supra egit
 de eternitate

Hic de magnitudine qz ea aliqua
 psonarū aliā non excedit. c

Hinc igitur super

est ostendere qz magnitudine vel potentia
 alius aliū non excedat. et prius de magni
 tudine videamus.

¶ nō est maior vna psona alia nec
mai⁹ aliquid due q̄ vna. nec tres
vel due q̄ vna.

Sciendum est ergo

q̄ pater non est maior filio. nec pater vel fi-
lius maior spūsancto. nec maius aliqd̄ due
p̄sone simul sunt q̄ vna. nec tres similia
aliquid q̄ due. nec maior est essentia in tri-
bus q̄ in duabus. nec in duabus q̄ i vna
quia tota est in singulis. Unde Johā. Ba-
mascenus ait. Confitemur deitatis naturā
omnem p̄fecte esse in singula suarum hypo-
staseon. i. p̄sonarum. omnem in patre. omnem
in filio. omnem in spūsancto. Ideoq̄ p̄fectus
deus p̄. p̄fectus deus filius. p̄fectus
deus spūsanctus.

Quō dicit esse de⁹ pater in filio. et
fili⁹ in p̄re. et spūsanct⁹ in vtroq̄
et singulus in singulis.

Et inde est q̄ pater

dicit esse in filio: et filius in p̄re. et spūsanctus
in vtroq̄. et singulus in singul. Un̄ aug⁹.
in li. de fide ad petrū. Propter vnitatē na-
turalem totus p̄ in filio et spūsancto est: to-
tus q̄ spūsanctus in p̄re et filio est. Null⁹
horū extra quemlibet ip̄orum est. p̄p̄t. diui-
ne nature vnitatem. Ecce hic aperit. aliqd̄ te-
nus. Non enim plene potest t̄m ab homie
referari archanū: ex qua intelligentia dica-
tur singula p̄sonarū tota esse in alijs. Un̄
etiam hylarius ista interioris p̄quirens in
li. iij. de trini. ait. Affert pleriq̄ obscurita-
tem sermo dñi cum dicit. Ego in p̄re: et pa-
ter in me est. nec immerito. Natura em̄ in-
telligentie humane rationē dicti hui⁹ non
capit. nec exemplū aliqd̄ rebus diuis com-
patio hūana p̄stabit. Sed qd̄ nō intelligi-
bile est homini: deo possibile est. Loḡicen-
dum itaq̄ atq̄ intelligendū est qd̄ sit illud.
Ego in patre: et pater in me est. Si t̄m com-
p̄hendere hoc ita vt est valebimus. vt qd̄
natura rerum pati non posse estimatur: id
diuine veritatis ratio consequat. Pater
ergo in filio: et filium in patre esse. plenu-
do in vtroq̄ diuinitatis perfecta est. quia
plenitudo diuinitatis in filio: qd̄ in p̄re est: et
in filio est. qd̄ in ingenito est: hoc in geni-
to. alter ab altero. et vterq̄ vnū. Is. s. qui
est nihil habens qd̄ nō sit etiam in eo a q̄e.

non duo vnus. sed alius in alio. q̄ nō aliud
in vtroq̄: vt vnū sint in fide nostra: vter-
q̄ nō vnus. nec eundem vtrūq̄. nec aliud
confitemur. q̄ deum ex deo natū. nec eū-
dem natiuitas. nec aliud esse p̄mittit. Ean-
dem ḡ in vtroq̄ et v̄tutis similitudinem. et
deitatis plenitudinem cōfitemur. q̄ veri-
tas dicit. Ego in p̄re: et p̄ in me est. Omnia
em̄ filius accepit a patre. Nam si p̄tē ei-
dem qui genuit: accepit. neuter ḡ p̄fectus
est. deest em̄ ei vno decessit. nec plenitudo
in eo erit q̄ ex portione constiterit. Neuter
ergo p̄fectus est: si plenitudinem suā et q̄
genuit: amittit. nec qui natus est consequi-
tur. Fateamur ḡ q̄ pater est in filio. et fili⁹ i
patre: et deus in deo. vt idem hylari⁹ ait i
v̄ij. li. de trini. Non p̄ duplicē p̄uenientū
generū iunctionem. nec p̄ insitiuāz capa-
tioris s̄benaturā: s̄ p̄ nature vnitam simili-
tudinem. p̄ natiuitatem viuētis ex viuē-
tenatura dū res nō differt. duz naturā dei
non degenerat natiuitas. dū nō aliud aliqd̄
ex deo q̄ deus nascit. dū nihil i his nouū
est. nihil alienū. nihil sepabile. Ecce his v̄-
bis put humana p̄mittit infirmitas: aperit
tur ex quo sensu x̄ps dixerit se esse in patre
et patrem in se. Ex eodē etiā sensu intelli-
gitur spūsanctus esse in vtroq̄. et singula p̄-
sonarū in singul. quia. s. in singul est eadez
plenitudo diuinitatis. et vnita similitudo
nature. q̄ nō est maior diuina natura i ali-
qua harū p̄sonarū. sed vni⁹ et indifferentis
nature sunt he tres p̄sone. Ideoq̄ altera i
altera esse d̄: vt p̄dictum est. Unde amb. Ambro.
p̄dictorū v̄borum s̄ntiam nobis apicis su-
per epl̄. am. ij. ad Chon. ait. Per h̄ intelligi-
tur pater esse in filio. et filius in p̄re. q̄ vna
est eorū s̄ba. Ibi em̄ est vnitatis: vbi nlla di-
uersitas. Ecce tribus illustriū viroz testi-
monijs. s. Augl. hylarij Amb. in idem cō-
currentib⁹: reuelatiōe spūsancti i cis loq̄n-
tis: pie credere volētib⁹ ostendit. t̄m q̄si p̄
speculū et in enigmate: qualif accipiendū
sit cū dicit. pater in filio esse: vel fili⁹ in pa-
tre. vel spūsanctus in vtroq̄.

Ad id quod cepat redit. s. vt ostē-
dat q̄ magnitudine alius aliū nō
supat.

Sed iam nunc ad

ppositum redeamus. ceptoq̄ insistamus
ostendentes q̄ magnitudine nulla trium

Jo. dam.

etiam
p̄re

Augusti.

hylarius

hylarius
Dec v̄ba di-
ligēt ante

Ambro.

f

psonarū alia supat. qz nllā maior alijs nec
maius aliqd sunt due q̄ vna. nec tres q̄
due. nec maior deus q̄ singuli horū. quia
singulus horū pfectus est. nec est quo cre
scat illa pfectio.

¶ Nulla psonarum pars est in tri
nitate.

Nec ē aliqua trīuz

psonarum ps dei vel diuine essentie. quia
singulabariū verus et plenus deus est et to
ta et plena diuina essentia est. et ideo nulla
istarū in trinitate ps est. **Uñ Aug.** . li. ij.
cōtra Maximinū hereticū sic ait. Putas
deum p̄rem cum filio et spūsancto vnū deū
esse non posse. times em̄ ne p̄ sit ps vnus
dei: q̄ p̄ter ex tribus. Noli h̄ timere. Nul
la em̄ sit partiū in deitatis vnitate diuisio.
vnus est deus p̄ et filius et spūsanctus. i. ip
sa trinitas vnus est deus. Ergo inquis deus
pater est pars dei. absit. Tres em̄ persone
sunt pater et filius et spūsanctus. et hi tres
qz vnus substantie sunt: vnum sunt. et sum
me vnum sunt. vbi nulla naturarū: nulla ē
diuersitas voluntatū. Si enim natura vnū
essent: et consensione nō essent: non summe
vnum essent. Si p̄o natura dispares essēt:
nō summe vnū essent. Hi q̄ tres qz vnū sūt
pp̄ ineffabile p̄iunctionē deitatis q̄ ines
fabiliter copulant vnus deus est. Pars er
go trinitatis esse nō pōt q̄cumqz vnus est in
tribus. In trinitate q̄ que deus est et pater
deus est. et filius deus est. et spūsanctus de
us est. et simū: hi tres vnus deus. Nec huius trini
tatis tertia pars est vnus. nec maius ali
qd duo q̄ vnus est ibi: nec maius aliquid
sunt omnes q̄ singuli. qz spūalis non cor
poralis est magnitudo. Qui pōt capere capi
at. qui autē non pōt: credat. et oret vt quod
credit: intelligat. Verū est em̄ qd p̄ p̄phe
tam dicif. Nisi credideritis: non intelligen
tis. H̄is v̄bis apte ostendit indifferentem
magnitudinē trīuz psonarum. Item in co
dem. Tu nēpe dixisti vnū deū nō ex p
tibus esse compositū. et hoc de p̄re nū vnus
intelligi. Ille in q̄s virtus est ingenta sim
plex. et in hac simplici vtute in se videri
cōmemorare cum dicis. Deus deū genuit
bonus bonū genuit. sapiens sapientem. cle
mens clementē. potens potentē. Nūqd er
go bonitas et sapientia et clementia et potē
tia partes sunt vnus vtutis quam simpli
cem esse dixisti? Si dixeris ptes sunt. Si

Argumenta
tio Augusti
ni p̄tra here
ticos q̄ osten
dit p̄ez et fi
liū et spūsan
ctū h̄c p̄ez
in trinitate.

plex q̄ virtus ex p̄tibus p̄stat. Et simplex
ista virtus te diffiniēte vnus est deus. ergo
deū ex p̄tibus compositū esse dicis. Nō di
co inquis. nō sunt ptes. Si q̄ in vna perso
na patris et illa inuenis que plura vidētur
et ptes nō inuenis. qz vna vtus simplex
est. Quantomagis pater et filius et spūsan
ctus. et p̄pter indiuiduam deitatem vnus deus
et p̄pter vnus cuiusqz p̄prietatem tres per
sones sunt. et p̄pter singulorū p̄fectioz ptes
vnus dei nō sunt. Virtus est p̄. vtus est
filius. vtus est spūsanctus. hoc ueruz di
cis. Sed qz vtutem de vtute genitam. et vt
tutem de vtute p̄cedentē: nō vis eandem
habere naturā. hoc falsum dicis. h̄ contra
fidem rectā et catholicam dicis. H̄is v̄bis
apte docef: qz tres p̄sone ille nō sunt ptes
dei vel diuine essentie. Nullaqz illarū tri
nitatis ps dicenda est. nec vna maior alijs

Et dicitur tres psonas esse vnā
essentiā: nec vt gen⁹ de sp̄eb⁹. nec
vt speciem de indiuiduis predica
mus. qz non est essentia gen⁹ et p̄
sona species. vel essentia species
et p̄sone indiuidua.

Hic adiiciendū est

qz tāta est equalitas trīuz psonarum atqz in
differēs magnitudo: qz cum dicam⁹ tres p
sonas vnā esse essentiā vel sbam. neqz vt
genus de speciebus. neqz vt speciem de in
diuiduis p̄dicamus. Nō em̄ essentia diui
na genus est. et tres p̄sone species. vt essen
tia diuina species: et tres p̄sone indiuidua
Quod Augustin⁹ rationib⁹ p̄babilib⁹ at
qz irrefragabilibus apte demonstrat in li.
vij. de tri. dicēs. Si essentia genus est. spe
cies aut p̄sona: vt nōnulli sentiūt. oportet
appellari tres sbas: vt appellant tres perso
ne. Sicut cū sit aīal gen⁹ et equus species.
appellant tres equi idemqz tria animalia.
Nō em̄ ibi species pluralit̄ dicif: et gen⁹
singularit̄. vt si diceref. tres equi sūt vnus
animal. sed sicut tres equi speciali nomine.
ita tria animalia nomine generali dicunt.
Cum ergo tres psonas vnā fateamur cē
essentiam: non tres essentias. cuz tres equi
tria animalia dicant: non vnum. Idēz no
mine essentie non significari genus. nec no
mine p̄sone speciem.

P̄t̄ p̄bat qz
nō illud d̄: ut
gen⁹ de spe
ciebus

Hic p̄bat qz non dicif vt species
de indiuiduis.

Si vero dicuntur

mine persone non spem significari. & aliqd singulari atq; indiuiduū. et noie essentie speciem intelligi: vt persona non dicat sic homo. & quō dicitur hic homo. velut Abraam Isaac Jacob. vel quis alius q; etiam digito p̄is de monstrari possit. Sic quoq; illos eadē ratio confutabit. Sicut enim dicuntur Abraam Isaac Jacob tria indiuidua. ita tres homines & tria animalia. Cur ergo pater & filius & spūsanctus. s. s. fm genus & speciem & indiuiduū ista discrimus. non ita dicuntur tres essentie vt tres persone.

Alio modo probat idem. k

Alio quoq; modo

Augusti. idem probat Aug. s. q. essentia diuina non est genus. nec persone spēs. vt essentia non est species. nec persone indiuidua. Vna inquit essentia non habet species: sicut vnum animal non habet spēs. Pater q; & filius & spūsanctus non sunt tres species vnius essentie. Diuina q; essentia genus non est. & nec species est essentia diuina. & persone indiuidua: sicut homo species est. Indiuidua autē Abraam Isaac et Jacob. Si enim essentia spēs est vt homo. sicut non dicitur vnus homo esse Abraam Isaac & Jacob ita non dicitur vna essentia esse tres persone. Quia q; fm genus & spēs ista dicimus.

Nec fm materiale cāz dicunt tres persone vna essentia. l

Notandum etiam q

essentia diuina non est materia trium personarum. vt Augustinus in eodem libro docet. tanq; fm comunem eadēq; materiā tres persone dicantur esse vna essentia. sicut ex eodem auro si fierent tres statue. diceremur tres statue vnū aurū. Nō autē sic trinitatem. i. tres personas dicimur vnam essentia et deū vnū tanq; ex vna materia tria quedā subsistant. In statue enim equalibus plus auri est tres simul q; singule. & minus auri est vna q; due. In illa vero essentia trinitatis nullo modo ita est. Non ergo fm materialem causam tres personas vnam dicimur esse substantiam vel essentiam. sicut tres statue dicuntur vnum aurum.

Nec ita dicuntur tres persone vna essentia. vt tres homines vna natura vel vnius nature. m

His quoq; adden

Augusti. dum est q; tres personas non ita dicimur esse vnam essentiam vt Aug. in eodem ait. vt vnius essentie. sicut dicimus aliquos tres homines eiusdem sexus & eiusdem temperationis corpis. eiusdemq; animi: vnam esse naturam vel vnius nature. Nam in his rebus non tñ est vnus homo quantum tres homines simul. & plus aliqd sunt homines duo q; vnus homo. sicut in statue esse dicimus. ac in deo non est ita. Nō enim maior essentia est pater & filius simul q; solus pater vel solus filius. sed tres simul ille persone equales sunt singulis. Ex premissis patet q; tres persone dicuntur diuina essentia. nec fm materialem causam: vt tres statue vnū aurū. nec fm complexionis similitudinem. vt tres homines vnius nature. nec vt genus predicat de spēsibus. vel vt spēs ex indiuiduis. i. continēs de p̄tentiis. maius de minoribus.

Que videtur aduersari p̄dictis. n

His aut videntur

aduersari que qdam sacre scripture tractatores catholici in suis scriptis tradiderunt. In quibus significare videntur q; essentia diuina sit quōdammodo commune & vniuersale velut species. tres vero persone sunt tria particularia. tria indiuidua numero differentia. Unde Ioh. damascenus inter doctores grecorū maximus in libro quem de trinitate scripsit: quem & papa Eugenius transferri fecit. Communia & vniuersalia predicantur de subiectis sibi p̄tis particularibus. Comune q; substantia est. particulare vero hypostasis. id est persona. Particulare autem dicitur non quod partem nature habet: sed particulare numero. vt athomas. id est indiuiduū numero enim & non natura differre videtur hypostases. Item in eodem. Substantia significat comunem & circūplexiā speciem h. moydeon. id est similiū specie. hypostaseon. id est p̄sonarū. vt puta deus homo. hypostasis autē indiuiduū demonstrat. scz patrem filium & spūsanctum Petrum Paulum & huiusmodi. Ecce aperte dicit substantiā esse vniuersale. hypostasim vero o

Idem

Ioh. dam.

particulare. et quod deus est species ut homo. et quod pater et filius et spiritus sanctus sunt individua. sicut Petrus et Paulus: eo quod numero differunt. que promissae sententiae Augustini penitus contradicere videntur. Quid ergo dicemus ad haec? Hoc utique dicere possumus atque debemus quod ea quae Augustinus tradidit superius sine omni hesitatione tenenda sunt.

Verba Augustini tenenda dicit

Et sane potest intelligi quae Iohannes dicit. et quod ostendit.

Hec autem quae hic

dicuntur: licet in sermonis superficie aliquid a se de alienum resonare videantur. sane tamen intelligi queunt. primumque lectorem atque intellectorem plurimum exflagitant. In quorum explanatione mallem silens alios audire: quam loquendo maliuolis detrahendi occasiones prestare. Videtur tamen mihi ita posse accipi: cum ait. Substantia est commune. et hypostasis est particulare. Non ita hoc accipit cum de deo dicantur ut accipiuntur in philosophica disciplina. Sed per similitudinem eorum quae a philosophis dicuntur locutus est. ut sicut ibi commune vel uniuersale dicitur quod praedicatur de pluribus. particulare vero vel indiuiduum quod de uno solo. ita hic essentia diuina dicta est uniuersale. quia de omnibus personis simul. et de singulis separatim dicitur. Particulare vero singula quaelibet personarum. quia nec de alijs communiter nec de aliqua aliarum singulariter praedicatur.

Ex quo intellecta dicitur: quod suba dicitur species vel uniuersale et personae indiuidua

Propter similitudinem ergo praedicationis substantiam dei dixit uniuersale. et personas particularia vel indiuidua. Propter hoc idem etiam eandem diuinam essentiam dixit esse speciem communem et circūplectiuam similium specie personarum. Quia sicut haec species homo de suis praedicatur indiuiduis. velut de Petro et Paulo et alijs. nec ista specie differunt: sed conueniunt. Ita de deo tribus praedicatur personis: quae in diuinitate non differunt: sed per omnia conueniunt. Hanc ergo similitudinem inter res sempiternas et res temporales perpendens Iohannes: uniuersalitatis et particularitatis nomina: quae rebus temporalibus proprie conueniunt: ad res aeternas transtulit Augustinus. Non maiorem videtur dissimilitudinem quam similitudinem inter res praedictas. ab excellentia trinitatis praedicta nomina remouit.

Ex quo sensu dixerit personas differre numero.

Quia autem Iohannes

dicit hypostases differre numero non natura. In eo quod non differre natura ait. verissime et sine scrupulo loquitur. Quod non dicit differre numero: cauendum est quod intelligatur. Diuersis enim modis dicuntur aliquid differre numero.

Quibus modis dicatur differre numero. et secundum quem modum possit conuenire personis.

Dicuntur enim aliquid

qua differre numero: omnino ita differunt. ut hoc non sit illud nec aliquid quod illud est: vel in ipso est. Quia differunt Socrates et Plato. et homo qui apud philosophos dicuntur indiuidua vel particularia. Iuxta quem modum non potest dici tres personae differre numero. Dicuntur quoque differre numero: quia in eorum ratione siue computatione non sibi adiunguntur: sed a se inuicem discernuntur. ut cum de aliquibus rebus loquentes dicimus. una. due. tres. et secundum hunc modum forte dixit Iohannes: hypostases. id est personas differre numero. Possunt enim dici: pater est unus. et pater et filius sunt duo. et pater et filius et spiritus sanctus sunt tres. Et ita haec persona est una. et haec et illa sunt due. et haec et illa et alia sunt tres. Conuenienti tamen tres ille personae praedictae tamen distingui dicuntur. De quarum distinctione secundum praedictas in sequenti tractabitur. Nunc vero ad inceptum redeamus: quae dicta sunt repetentes: ut sepius volando familiarius innotescant.

Et una persona non est maior alia. nec tres simul quam una. et hoc ratione ostendit catholica.

Sciendum est ergo

tantam aequitatem esse in trinitate: ut ait Augustinus in viij. li. de tri. ut non solum pater non sit maior quam filius. sed nec pater et filius sit maius aliquid sit quam spiritus sanctus. aut quilibet persona minus aliquid sit quam ipsa trinitas. Quae autem ita sit: aliquid modo si fieri potest demonstrandum est. Quae tum quae ipse creator adiuuat attendamus? Inquit Augustinus in eodem. quomodo in hac trinitate due vel tres personae: non sunt maius aliquid quam una earum.

Augustini

Ratione vtrius subtilissima ad ostē
dendū q̄ ita sit.

Quod ibi magnū

dicitur: aliunde magnū nō est. q̄ eo quo ve-
re est. q̄ ibi magnitudo ipsa veritas est. et
veritas essētia. Nō ḡ ibi mai⁹ est q̄ veri⁹
nō est. Non autē verius est p̄r et fili⁹ siml̄ q̄
p̄r solus vel fili⁹. Non ḡ maius aliqd̄ vtrū
q̄ simul q̄ singul⁹ eoz. Et q̄ eque vere est
etiam sp̄s sanctus. ideo p̄r et filius sil̄ non
sunt aliqd̄ maius q̄ ip̄e. q̄ nec veri⁹ sunt.
Item in essentia veritatis hoc est veruz eē
quod est esse. et hoc est esse q̄ est magnum
esse. hoc est ḡ magnum esse q̄ veruz esse.
Nō ḡ ibi eque verum est: et eā magnuz
est. Nō ḡ ibi plus veritatis non habz. non
plus habet magnitudinis. Plus autē veri-
tatis non habet: quod verius nō est. Non
est autē verius vna p̄sona q̄ alia. vel due
q̄ vna. vel tres simul q̄ singula. Nō ergo
plus veritatis habet vna q̄ alia. vel due
q̄ vna. vel tres simul q̄ singula. Sic ergo
et ipsa trinitas non est maius aliqd̄ q̄ vna:
que q̄ ibi p̄sona. sed tam magnum q̄ singu-
la. Non em̄ ibi maior est que verior: nō est.
vbi ipsa veritas est magnitudo. Ecce mō-
do puenienti et rōe catholica ostensuz est:
quod indifferens sit magnitudo triū p̄sona-
rum. q̄ nec vna maior ē alia. nec due vna.
nec tres simul maius aliqd̄ q̄ singula.

Deus nō est dicendus triplex s̄
trinus.

Preterea cū deus

dicitur trinus. non tamen debet dici triplex
Ibi em̄ non est triplicitas: vbi summa est
vnitas. et indifferens equalitas. Vnde Au-
gustinus in li. vi. de trini. ait. Nō quoniaz
deus trinitas est: ideo triplex putāndus est
alioquin minor esset pater solus vel filius
solus q̄ simul pater et filius. Cum itaq̄ tā-
tus est pater solus: vel solus filius: vel so-
lus spiritus sanctus: quantus est simul pa-
ter et filius et spiritus sanctus. nullo mō tri-
plex dicendus est deus. Non enim pater
cum filio et spiritu sancto maior deus est q̄
singuli eoz. quia non est quo crescat illa p̄-
fectio. Perfectus autē est et pater et fili⁹ et
sp̄s sanctus. et p̄fectus dicitur deus singul⁹
eoz. Et ideo trinitas potius q̄ triplex di-
ci debet.

ex nō est ita in rebus corporeis vt
in trinitate.

In rebus corpore

is nō tm̄ est vna quantū tres sil. et pl⁹ sunt
due q̄ vna res. In trinitate x̄o summa tā-
tum est vna p̄sona quantū tres siml̄. et tan-
tum sunt due quantum vna. et in se infinite
sunt. q̄ nō est finis magnitudis earū. Ac p̄
h̄ ap̄it q̄ sup̄ius dictū est. quō singla sūt i
singul. et oia in singul. et singla i oib⁹: et oia
in oib⁹. et vni i oibus est: et vni oia. Ecce
iam ostendim⁹ sufficientē qualit̄ in trinitate
aliq̄ p̄sona aliā nō super magnitudine.

Ista est distinctio decianona.

In
qua m̄r postq̄ egit de diuinariū p̄sonarū distinctōe
et originae. hic incipit agere de earūdem equalitate.
Et circa hoc tria facit. Nam p̄mo ostendit quid req̄-
ratur ad equalitatem in cōi. Secōdo subdit applica-
tiones illorū ad p̄sonas diuinas. Tertio infert ex il-
lis conclusionem intentam. Primū facit a principio
vsq̄ ibi. Sed iam nunc ad p̄positum. Secundū ab
inde vsq̄ ibi. Sciendum est ergo. Tertium ab inde
vsq̄ ad finem distinctōis. In speciali x̄o sententia
m̄r̄i stat in tribus p̄positionib⁹. quarū p̄ma ē hec.
Personae diuinae quo ad eternitatem: magnitudinē
et potentia sunt equalēs. Et p̄bat sic. In ill̄ perso-
nae diuinae sunt eāles in q̄bus se inuicem nullatenus
sunt excedentes. h̄mōi sunt eternitates. magnitudo
et potentia. ergo in his tribus sibi p̄sonae diuinae sunt
equalēs. vt dicit p̄positio. Argumētū est euidēs et
maior. s̄ minor ē. s̄ in his trib⁹: eternitate. magnitu-
dine et potentia p̄sonae diuinae nō sunt se inuicē excedē-
tes. p̄bat p̄ hoc. s̄ ista tria. s̄ eternitas et c. sunt in
diuis p̄sonis vna essentia. licet sint diuersimode no-
minata. p̄pter quam etiam vnitate et consubstantiali-
tatem vna p̄sona dicit esse in alia. vt m̄r̄i p̄bat di-
uersis sanctorū autoritatibus. Igitur: Secūda p̄posi-
tio est hec. Diuinae p̄sonae sunt nullius essentialis di-
uersitatis. Quam p̄bat sic. Personae diuinae sunt
idem in diuina essentia: q̄ nec differūt s̄tialiter vt
partes integralce in toto integrali. nec localiter: vt
partes subiectiue in toto vniuersali. nec materialit̄
sicut diuersae aequae comunicant in vna materia. Nec
formaliter: sicut que cōueniunt in forma. Igitur nul-
la est inter eas essentialis diuersitas seu differentia.
cōsequētia tenet ex sufficienti diuisione. Sed m̄r̄i
antecedens in textu p̄bat p̄ ordinem. Et p̄mo q̄ in
diuinis nō sit diuersitas partiū sicut in toto integra-
li. p̄bat p̄ hoc q̄ in diuinis est summa nature vnitas
cui repugnat qualiscūq̄ partium diuersitas. Secun-
do p̄bat q̄ ibi nō sit diuersitas pluralis: sicut i aliquo
toto vniuersali. Nam si talis diuersitas esset ibi. illa
attendere p̄t penes compactionē essentiae ad p̄sonas.
vt si essentia esset quasi quoddā totū vniuersale re-
spectu p̄sonarum. quod nō est verū. Quod p̄bat
sic. Nam vbi est totū vniuersale: pluralit̄ p̄dicatur de
plurib⁹ p̄sonis suis. et nō est idē numero i eis. Nam
hō ē q̄sdam vniuersale totū respectu sortis et plato-
nis. et p̄dicat pl̄alit̄ de eis dicēdo. Sortes et Plato
sunt hoies. et etiā hūanitas nō est eadē nūero in sor-
te et platone. Cur ergo essentia diuina nō p̄dicat plu-
ralit̄ de diuinis p̄sonis. q̄ hec est falsa. pater et fili⁹ sūt
essentiae. Nō est. q̄ essentia ē vna et eadē i eis ambō-

Iteruz aliter
idem p̄bat.

das. Ideo essentia diuina non habet se ut totum uniuersale in diuinis. Tertio probat quod tres persone diuine non ueniunt in una essentia sicut in toto materiali. Ita quod una essentia sit materia trium personarum: sicut autem multorum uasorum. Et arguit sic. Illa quae ueniunt in una materia: plus est de materia est in pluribus eorum quam in uno. sicut plures in anulo quodam de auro quam in uno: saltem si anuli sunt in potestate eorum. Cum ergo non plus est de essentia diuina in tribus personis quam in una tantum. patet quod essentia non habet se ad personas sicut totum materiale. Quarto ostendit quod due persone non ueniunt in essentia sicut in proprietate formali. sicut ueniunt multi homines in una completionem. qui etiam propter hoc dicuntur unius nature. Nam in tali proprietate formali duo sunt aliquid magis quam unum. et tres quam duo. In diuinis autem tres persone in essentia ueniunt: non sunt aliquid magis quam due. et due non magis aliquid quam una. et per consequens non ueniunt in essentia ut plura. Contra hec postea obijcit autoritate Damasceni. dicit quod diuina essentia est uniuersalis et communis. sed tres persone sunt tria particularia. Postea respondet magister ad hoc et dicit quod uerba Damasceni non proprie sed similitudinaria sunt intellegendum. sunt enim aliquid ibi quod similitudinem tenent rei communis. et aliquid rei particularis. Similitudinem quidem rei communis tenent essentia. et rei particularis similitudinem tenent persone. unde dicitur persone numero differre sicut particularia alicuius nature communis. Ad quod respondendum est: quod aliqua differunt numero dupliciter. Uno modo sic quod unum non sit aliud. seu aliquid aliud ab alio. sicut fortiter et plato dicuntur numero differre. quia fortiter non est illud quod est plato. Et taliter diuine persone non dicuntur differre numero. quia una est illud quod alia. Alio modo dicuntur differre numero quod in enumeratione seu computatione a se inuicem discernuntur. ut cum numeramus aliquos res dicimus. una. due. tres. et sic hinc modum diuine persone dicuntur differre numero. quia possumus catholice dicere. pater est unus. et pater et filius sunt duo. et pater et filius et spiritus sanctus sunt tres. Tertia propositio est hec. Quod omnes persone diuine simul non sunt maioris deitatis quam una. et una non maioris nec minoris quam omnes. Et probatur sic. Omnes persone diuine sunt eque in magnitudine et ueritate. ita quod omnes tres non sunt maioris magnitudinis nec minoris ueritatis quam una ex quo magnum esse et uerum esse in diuinis sunt idem. Patet quod sicut omnes persone diuine sunt eque in magnitudine et ueritate. ita etiam sunt equalis deitatis. Ad probandum magister autoritate. b. Augustini. que etiam uideri concludit. quod quia deus sit trinus. non tamen potest dici triplex. eo quod triplicitas inessentialiter patitur. Nam ubi est triplicitas: ibi tria sunt aliquid magis quam duo. et duo aliquid magis quam unum. Dec Augustinus. ligitur etc.

Ostenso quod aliqua personarum aliam non superat magnitudine. nunc ostendit quod alia non excedit aliam potentiam.

DI. XX

Hinc ostende

re restat quod aliqua harum personarum aliam non excellat potentia. ut sicut una et indifferens est magnitudo trium ita una et indifferens monstratur potentia trium. Sciendum est quod non est potentior pater filio: nec filius uel pater spiritus sancto. Nec maiorem potentiam habent duo uel tres simul quam singulus eorum. quia nec plus potest pa-

ter simul et filius quam solus spiritus sanctus. Nec hi tres simul plus possunt quam singulus eorum. quia omnipotentiam quam habet pater. et filius accepit nascendo: et spiritus sanctus procedendo. Quod Augustinus. rationibus et autoritatibus probabiliter astruit in li. contra Sabariminum. quod dicebat preem meliorem ac potentioris filio.

Augusti.

Quod non potest minus filius quam pater.

Michi inquit pater minus habet ille qui dicit. Omnia que habet pater mea sunt. Nam si minus habet in potestate aliquid quam pater. non sunt eius omnia que habet pater. Sed eius sunt omnia que habet pater. tantam ergo habet potestatem filius quam pater. Equalis ergo est patri. Non enim potest qui accipit in equalis esse ei qui dedit. Tu autem hoc de potentia lapidis: quod potens sit filius. sed potentior pater. ut secundum doctrinam uestram potens potentem potuerit generare uel gignere. et non omnipotens omnipotentem. habet ergo pater omnipotentiam quam non habet filius. et si hoc est: falsum est quod ait filius. Omnia que habet pater mea sunt.

Hic ponit falsam traditionem hereticorum.

Hoc uerum fatebatur hereticus ex quo progrediebatur ad falsa.

Sed inquis. pater

a nemine potentiam accepit. filius autem a patre. Fatemur et nos filium accepisse potentiam ab illo de quo natus est potens. patri uero potentiam nullus dedit. quia nullus eum genuit. Significando enim dedit patri potentiam filio. Sicut omnia que habet in se habet sua: gignendo dedit ei quem genuit de se.

Questio Augustini qua artatur hereticum.

Sed queritur utrum

ei tantam: quanta ipsi est potentiam pater filio dederit: an minorem? Si tamen non solum potestem. sed etiam omnipotentem genuisse omnipotentem intelligitur. Si non minorem. quod omnia que habet pater filii sunt. Si patris omnipotentia filii non est. non omnia proculdubio que habet pater filii sunt. Et omnia filii sunt. omnipotentia ergo patris etiam est filii. Non est ergo pater potentior filio.

Aliter pbat filiū equalē patri. e

Ite alio modo pro bat filiū equalē patri. Ad arminuz ita dicens. Tu dicis qd p̄ genuit filiū minore sc̄po. in quo r̄p̄i derogas. q̄ si filium vni cum minore genuit. aut nō potuit. aut nō voluit gignere eq̄lem. Si dicis qd nō voluit. eū inuidū esse dixisti. Si aut nō potuit: vbi est d̄i potentia dei p̄ris. Pro: sus ad hunc articulū res colligif. vt deus pat̄ equalē sibi gignere filiū: aut nō potuerit aut noluerit. Si nō potuit: infirmus. Si noluit inuidus inuenit. Sed vtrūq; hoc falsum est. Patri ḡ filius verus equalis ē. Genuit ḡ p̄ sibi eq̄lē filiū. r̄ ab vtroq; p̄cedit vtriq; equalis sp̄s sanctus. Si enī formam suā (vt ait Aug⁹. ḡ eundem) pater in vnico filio plenā gignere potuit. nec tamē plenam genuit: ḡ minore. cogimini patres inuidum dicere. plenū ḡ deū: r̄ eq̄lez sibi genuit filiū.

Per simile oñdit qd non minores pater filium genuit. f

Hoc autē per simi- litudinem humanā ita esse demōstrat: inq̄ ens. hō p̄ si potuisset: eq̄lem filiū genuisset. Quis ḡ audeat dicere: qd hoc omnipotens nō potuit. Adde etiam. Si posset hō maiore melioreq; sc̄po gigneret filiū. S; maius vel melius deo quicq; esse nō pot. Deus ḡ cur non equalē (vt ais) filiū genuit. cui nec anni necessarij fuerunt. p̄ q̄s adimplet: equalitas: nec omnipotentia defuit. An forte noluit: ergo (qd absit) inuidit. Sed nō inuidit. equalē ḡ genuit filiū. Credamus ḡ filiū esse equalē.

Opinionem heretici ponit vt destruat. g

Sed forte dicis eo ip̄o p̄ est maior filio. qz de nullo genitus. genuit tñ equalē: Ad quod cito respondebo. imo ideo non est pater maior filio: qz equalē genuit. Originis enī questio ista est: q̄s: de quo sit. Equalitatis aut qualis aut quantus sit. qd est dicere. Ad originē p̄tinet questio qua querit q̄s: de quo sit. ad eq̄litate m̄o illa qua querit. qual aut quantus q̄s sit. Nec cum dicitur filius a pa-

tre genitus: ostendit inegalitas sbe. ḡ ordo nature. non quo alter p̄or esset altero. ḡ quo alter est ex altero. Nō ḡ fm hoc qd pater ḡnuit: r̄ filius genitus est. vel sp̄s sanctus ab vtroq; p̄cedit: equalitas vel inegalitas ibi existit. qz non fm ḡ alia p̄sona a ḡ equalis vel inegal dicit. Ecce equalitas trinitatis: r̄ vna eademq; sba. q̄tum breuiter potuimus demonstrata est in supioribus. qualiter. s. aliqua triū p̄sonarū quālibet aliā nec eternitate: nec magnitudine: nec potentia excellat.

Ista est distinctio vicesima. In q̄ magister ostensa equalitate magnitudinis diuinarū p̄sonarū in essendo: ostendit eq̄litate p̄ritis earundem in opando. Et diuidit in tres p̄tes fm tres rationes q̄bus pbat intentum. Prima ps est a principio distinctionis vsq; ibi. Item alio mō pbat. Secū dum ab inde vsq; ibi. Hoc aut p̄ similitudinem. Tertium vsq; ad finem distinctionis. In sp̄ali sententia m̄grī stat in vnica p̄positione. Patrem r̄ filiū r̄ sp̄ritum sanctum in omnipotentia cōequari tribus rationibus potest catholice p̄bari. Quarū rationum p̄ma fundat sup̄ auctoritate euangelica. Secūda super diuina diuisione immediata. Tertia super similitudine in generatione humana. Prima ratio fundatur super auctoritate Johannis. xvij. vbi dicit. Omnia dedit mihi pater. i. quicqd pater habet dedit mihi. sed pater habet omnipotentiam. igit dedit eā filio. r̄ p̄ consequens p̄sona sunt equalis potentie. ita qd omnes tres non sunt plus q̄ quilibet earū p̄ se. Secūda ratio fundatur super diuisione immediata sic. Si pater non generasset filium sibi equalē in omni potētia. aut ergo hoc esset. qz potuit: sed noluit. aut qz voluit: sed nō potuit. sed vtrūq; istorū est falsum igit illud ex eo sequit. Et hoc est oppositū p̄positio nis p̄missa. igit p̄positio p̄missa est vera. Tenet argumentū r̄ maior. Sed minorem pbat magister i r̄ r̄ta sic. Nā si deus potuit filiū generare sibi eq̄lem r̄ noluit. tunc inuidus fuit non dandō filio quod naturalis p̄opietas requisit. Si voluit r̄ nō potuit: tunc ip̄e pater infirmus fuisset r̄ nō omnipotens. sequitur ergo qd pater voluit r̄ potuit. imo generauit filium in omnipotentia sibi equalē. Tertia ratio fundatur super similitudine in generatione naturali reperta. r̄ est ista. Deus pater est. r̄ nō minus cōmunicatiuus generando filium deum q̄ hō generando filium hōiem. sed hō pater si potuisset: equalē sibi filiū genuisset. igit deus qui summe potuit: equalē sibi filium genuit. igit r̄c.

Querit quō posset dici sol⁹ pater vlt solus fili⁹ vlt solus sp̄s sanctus cum sint inseparabiles. a

Incipitur que DI. XXI
stio trahens originem ex predictis. Dicitur est enī supra qd tantus est solus pater: vel solus filius. vel solus sp̄s sanctus: q̄tum simul illi tres. et qd e 3

Si aut p̄ nō potuit vel nō voluit gignere eq̄lez filiū: infirmus vel inuidus inuenitur.

Augusti.

Hic solute obiectionem.

Augusti . due vel tres persone si nō sunt mai⁹ aliquid
 q̄ vna psona sola. Itē querit Aug⁹ . in . vi .
 li . de tri . Quō h̄ sane dici p̄nt . cum nec pat̄
 sit solus . nec filius . nec sp̄s sanct⁹ . S̄z sp̄ et
 inseparabil⁹ . et filius cū p̄re . et p̄r cūz filio . et
 sp̄s sanct⁹ cū vtroq̄ . Inseparabiles em̄ sunt
 he tres persone . Ad q̄d ita r̄ndet Aug⁹ . i
Respōsio .
Augusti . eodem . Solū deum p̄rem dicim⁹ . nō quia
 sepat̄ a filio vel a sp̄s sancto . s̄ hoc dicētes
 significam⁹ . q̄ illi fil⁹ cū eo sunt p̄r . Solus
 em̄ p̄r pater est . q̄d nō d̄r q̄ ip̄e sit solus . i .
 sine filio vel sp̄s sancto . sed p̄ h̄ filio vel spi
 ritu sancto a paternitatis cōsortio exclu
 dunt⁹ . Ita et cū d̄r . solus filio filio est . vel so
 lus sp̄s sanct⁹ sp̄s sanct⁹ ē . nō diuidit filio
 a p̄re . vel sp̄s sanct⁹ ab vtroq̄ . sed a cōsor
 tio filial⁹ p̄p̄tatis excludunt⁹ p̄r et sp̄s san
 ctus . et a cōsortio p̄cessibil⁹ p̄p̄tatis p̄r et
 filius . Cum ḡ d̄r . tant⁹ est solus p̄r . q̄tū si
 mul illi tres . p̄der hoc q̄ d̄r . solus . nō sepat̄
 p̄r ab alijs . sed . hic est sensus . Solus pat̄ . i .
 p̄r q̄ ita p̄r est . q̄ nec filius nec sp̄s sanctus
 tantus est . r̄c . S̄z it̄ intellige cū d̄r . sol⁹ est fi
 lius . vel solus est sp̄s sanct⁹ . Solus ḡ pat̄
 d̄r . v̄t ait Aug⁹ . in eodem . q̄ nō nisi ip̄e ibi
 p̄r est . et solus filio . q̄ nō nisi ip̄e ibi filio est
 et solus sp̄s sanctus . q̄ nō nisi ip̄e ibi sp̄s
 sanctus est .

Utrū possit dici sol⁹ pater est de⁹
 solus filio est de⁹ . vel solus sp̄s san
 ctus est de⁹ . vel pater ē sol⁹ deus
 vel filius est solus de⁹ . v̄l sp̄s san
 ctus est solus deus .

Post hec queritur

Utrū sicut d̄r . solus p̄r est p̄r . v̄l solus filio
 est filio . ita possit dici . solus p̄r est de⁹ . v̄l so
 lus filius ē de⁹ . ita et de sp̄s sancto . Aut p̄r
 est solus de⁹ . filio est solus de⁹ . Ad q̄d dici
 mus . q̄ p̄r et filius et sp̄s sanctus d̄r etiam
 vnus de⁹ . et h̄ trinitas s̄z p̄p̄e dicif esse so
 lus deus . sicut solus sapiēs . solus potens .
 Sed nō videt̄ debere dici a nob⁹ v̄bis no
 stris v̄tentib⁹ . nisi vbi s̄mo autōritatibus
 occurrit . sol⁹ p̄r ē de⁹ . v̄l p̄r est sol⁹ de⁹ . ita
 de filio et sp̄s sancto dicim⁹ . **Ūn aug⁹ . in . viij .**
Augusti . li . de tri . ait . Quō ostendim⁹ quō possit di
 ci solus p̄r vel solus filio . considerāda est ill
 la s̄nta q̄ dicif . Nō esse solū p̄rem deū v̄z
 solū . s̄ p̄rem et filiū et sp̄m sanctū . Ecce ha
 bes q̄ nō solus p̄r dicendus est esse verus
 deus . Itē in eodē . Si q̄s interrogat . p̄r so
 lus v̄trū sit de⁹ . Quō respōdebim⁹ nō esse

Augusti .
 Q̄ nō d̄r sol⁹
 p̄r deus est .

Q̄ p̄r nō est
 idē solus de⁹
 sed trinitas

nisi forte dicam⁹ ita esse q̄dē p̄rem deū . sed
 nōcū esse solū deū . Esse aut̄ solū deū dica
 mus p̄rem et filiū et sp̄m sanctū . Ecce et h̄
 habes . q̄ p̄r non debet dici solus deus at
 q̄ h̄ solū in pte subiecti t̄m accipe quidam
 volūt . In pte x̄o p̄dicati si sic concedūt q̄
 p̄r est solus deus . S̄z ex v̄bis Aug⁹ . vid̄
 ostendī . q̄ p̄p̄e solus de⁹ dici debeat tota
 trinitas . Et h̄ trinitas (v̄t ait Aug⁹ . cōtra
 Maximinū) intelligif . cūz ap̄ls dic̄ . Bea
 tus et solus potens . et ibi . Soli sapiētī deo .
 et ibi . Inuisibili soli deo . Nō em̄ de solo pa
 tre hec accipiēda sunt . v̄t p̄tēbat maxi
 minus et alij heretici . s̄ de trinitate . Sicut
 et illud . Solus h̄z immortalitē . q̄ s̄m re
 ctam fidem ip̄a trinitas est vnus solus de⁹
 beatus . potēs . sapiēs . inuisibil⁹ . **Ūn aug⁹ . Augusti .**
 in eodem . Cū vnus de⁹ sit trinitas . hec sit
 nobis solutio questiois . v̄t intelligamus
 solū deū sapiētē . solum potētē . p̄rez et fi
 liuz et sp̄m sanctū . q̄ est vnus et solus de⁹ .

Quō dicif trinitas solus de⁹ . cū
 ip̄a sit cū spiritib⁹ et animab⁹ san
 ctis .

Sed iterum queri

tur . quō ip̄am trinitatē dicim⁹ solum deū
 cū sit cū spiritib⁹ et animab⁹ sanctis . Ad q̄d
 r̄ndet Aug⁹ . in . vi . li . de tri . ita dicēda . Tri
 nitatē dicim⁹ deū solū . quōis sp̄ sit cū spiri
 tibus et animabus sanctis . sed solū dicim⁹ . q̄a
 nō aliud q̄ ip̄a trinitas de⁹ est . Nō em̄ illi
 cū illa de⁹ sunt vel aliq̄ alia . s̄ ip̄a trinitas
 t̄m . nō illi vel alia deus est .

Et si de p̄re solo p̄dicta dicerētur .
 nō tamen excluderet filius et spi
 ritu sanctus .

Verūtamenē v̄t ait

Aug⁹ . et si de solo p̄re p̄dicta dicerent⁹ . non
 t̄m excluderet filius vel sp̄s sanctus . q̄ h̄
 tres vnū sunt . sicut in Apocal⁹ . de filio legi
 tur q̄ h̄z nomen scriptum q̄d nemo scit nisi
 ip̄e . Nō em̄ inde sepat̄ p̄r vel sp̄s sanctus
 Et cum dicif . Nemo nouit patrem nisi filio
 lius . nō inde sepat̄ pater et sp̄s sanct⁹ . q̄ in
 sepat̄abiles sunt . Aliq̄n etiam nominant⁹ pa
 ter et filius et tacet sp̄s sanctus . v̄t veritas
 ad patrem loquens ait . Et cognoscant te
 et quem misisti Iesum x̄pm esse vnū veū
 deū . Cur ergo inquit Aug⁹ . Itacuit de spi

Augusti .

Augusti .

ritu sancto? Quia consequens est ut ubi quod nominat unus: sicut pater et filius. tanta pace uni adherens intelligat. etiam ipsa pax. Quis non commemoret. uno quod istorum nominato etiam reliqui intelligunt. quod in pluribus scripturae locis occurrit.

Ista est distinctio vicesima prima

In qua quidem distinctione magister postquam declaravit equalitatem magnitudinis diuinarum personarum in essendo. et similiter equalitatem potestatis in operando. Consequenter declarat qualiter dictiones exclusiue dicuntur de deo. Et tria circa hoc facit. Nam primo inquit an termini personales de personibus cum dictione exclusiua dicantur. Secundo an termini essentialis de personibus cum exclusione vere dicantur. Tertio dat quendam modum generale: quod predicta sanius intelligantur. Primum facit versus ibi. Post hec querit. Secundum versus ibi. Tertium versus ad finem distinctionis. In speciali sententia magister stat in tribus propositionibus. quarum prima est. Concedende sunt propositiones in quibus termini personales de personibus terminis cum dictione exclusiua sumptis predicantur. Iam propositionem magister probando inquit. Cum dictum sit quod tantus sit solus pater vel solus filius: quod est intelligendum cum dicitur solus pater. vel solus filius. cum non sit pater sine filio. nec filius sine patre. Hinc est quod per hoc non excludit una persona ab alia. sed proprietates relatiua notat ibi conuenire vni. ita quod non alteri. Hinc sensus est. Solus pater. i. qui ita est pater quod non filius. Similiter solus filius. i. qui ita est filius quod nulli alteri conuenit filiatio diuina. Secunda propositio est hec. Negande sunt propositiones in quibus de terminis personalibus termini essentialis cum exclusionis affirmantur. Hanc probans querit de istis propositionibus. solus pater est deus. vel spiritus sanctus est solus deus. nec etiam ista est concedenda. Primum est solus deus. vel filius est solus deus. quod si solus deus totum uocant trinitatis: et non solum unam personam. Tertia propositio est hec. Personae diuine sunt tante coherentie quod una earum non exprimit. nisi alie intelligantur. Hanc propositionem probat magister autoritate beati Augustini. igitur etc.

De nominum differentia quibus utimur loquentes de deo. a

DI. XXII.

Ist predicta nominibus differendum videtur de nominum diuersitate quibus loquentes de unitate ac trinitate ineffabili utimur.

Deinde demonstrandum est quibus modis de ea aliquid dicatur. Illud quod precipue tenemus: quedam esse nomina distincte ad singulas personas pertinentia. ut ait Augustinus. in. ix. li. de trinitate. que de singulis tantum dicuntur personis. Quedam vero unitatem essentie significantia sunt: que et de singulis singulariter. et de omnibus communiter dicuntur. Alia vero sunt que translative ac per similitudinem de deo dicuntur. Unde Ambrosius. in. ij. li. de trinitate.

Ambro.

ait. Quo purius niteat fides: tripartita videtur deriuanda distinctio. Sunt enim nomina quedam que euidenter proprietatem personarum deitatis ostendunt. Et sunt quedam que perspicuam diuine maiestatis exprimentur veritatem. Alia vero sunt que translative et per similitudinem de deo dicuntur. Proprietatis atque indicia sunt: generatio. filius. uerbum. et homo. Unitatis vero eterne sapientia. ueritas et homo. Similitudinis vero splendor character speculatus et homo.

Remissis addit quedam esse nomina que tpaliter deo conueniunt et relatiue dicuntur. b

His adijciendum est

quedam esse nomina (ut Augustinus ait. in. v. Augusti. li. de trinitate) que ex tempore deo conueniunt. et relatiue ad creaturam dicuntur. quorum quidam de omnibus dicuntur personis. ut dominus. creator. refugium. Quedam autem non de omnibus. ut donatus. datus missus. c

De hoc nomine trinitas addit. c

Preterea est unum

nomen quod de nulla persona singulariter dicitur sed de omnibus simul. i. trinitas: quod non dicitur secundum substantiam. sed quasi collectivum pluralitatem designat personarum.

De alijs nominibus que tpaliter deo congruunt. et non relatiue dicuntur. d

Sunt etiam quedam

nomina que ex tempore deo conueniunt. nec relatiue dicuntur. ut humanatus. incarnatus. et homo. Ecce sex nomina differentias assignauimus: quibus utimur loquentes de deo. de quibus singulis agendum est.

ex illa nomina que ad singulas pertinent personas proprie relatiue dicuntur ea vero que unitatem essentie significant ad se dicuntur. et de singulis. et de omnibus communiter dicuntur personis et singulariter non pluraliter in substantia accipiuntur. e

e 4

Sciendum est ergo

q̄ illa que p̄pe ad singulas p̄sonas p̄tinēt: relatiue ad inuicem dicunt. sicut pater et filius. et vtriusq̄ donū sp̄s sanctus. Ea x̄o que vnitates essentie significant ad se dicuntur: et ea que ad se dicunt: substantialiter vtiq̄ dicunt. et de omnibus cōmunit. et de singulis singulariter dicunt p̄sonis. et singulariter non pluraliter accipiunt in summa vt deus. bonus. potens. magnus et h̄mōi. Que aut relatiue dicunt: substantialiter nō dicunt. Unde Aug^o. in. v. li. de trini. ait. Quicquid ad se dicit: p̄stantissima illa et diuina sublimitas substantialiter dicit. Quod aut ad aliqd dicit: non substantialiter dicit: sed relatiue. Tantaq̄ est vis eiusdem substantie in patre et filio et sp̄s sancto. vt quicquid de singulis ad seipos dicit: non pluraliter in summa: sed singulariter accipiat. Dicitur enim. pater est deus. et filius est deus et sp̄s sanctus est deus. quod s̄m substantiaz dici nemo dubitat. Non tamen dicim^{us} hanc trinitatem esse tres deos: sed vnū deū. Ita dicit pater magnus. filius magnus. et sp̄s sanctus magnus. non tres magni: sed vnus magnus. Ita etiam omnipotens pater omnipotens filius. omnipotens sp̄s sanctus. Non t̄m tres omnipotentes: sed vnus omnipotens. Quicquid igitur ad seipm dicit deus. et de singulis p̄sonis similiter dicit. et s̄l de ipsa trinitate nō pluraliter sed singulariter dicitur. Et qm̄ non est aliud deo esse. et aliud magnum esse. s̄ hoc idem est illi esse: quod est magnum esse. Propterea sicut nō dicimus tres essentialiter: sic dicim^{us} tres magnitudines. s̄ vnā essentia et vnā magnitudinē.

De^o magn^o ē ea magnitudine q̄ de^o est. sic de bonitate et de oib^{us} q̄ s̄m substantia dicitur.

Deus enim non est

magnus ea magnitudine q̄ nō est qd̄ ip̄e. vt quasi p̄nceps eius sit. alioq̄ maior esset illa magnitudo q̄ de^o. Deo aut nō est aliqd maius. ea igitur magnitudine magn^o ē qua ip̄e est. Ideoq̄ nec tres magnitudines dicim^{us}: s̄ vnā magnitudinē. nec tres magnos: sed vnū magnū: qz nō p̄cipatiōe magnitudinis de^o magn^o est. s̄ seip̄o mag^o magn^o ē. qz ip̄e ē sua magnitudo. Ita et de bonitate et eternitate et omnipotentia dei dicēdū ē. et de oib^{us} ino q̄ de deo p̄nt p̄nunciari s̄balit. q̄ bus ad seipm dicit. nō trāstatiue ac p̄ similitudi-

nem: s̄ p̄pe. si t̄m de illo p̄pe aliqd ore hois dici p̄t. Ecce apte docuit q̄ noia vnitatis diuine maiestatis significantia. et ad se dicunt de deo. i. sine relatiōe et de oib^{us} p̄sonis cōmunit. et de singul^{is} diuisim dicunt. nec pluraliter sed singulariter in summa accipiuntur. Illa x̄o noia que p̄pe ad singulas p̄tinēt p̄sonas: relatiue non substantialiter dicunt. Quē p̄pe singulariter in trinitate p̄sona dicit. vt ait Aug^o. in eodem. mul- lo mō ad seipm. sed ad aliā inuicem vel ad creaturā dicit. Et ideo relatiue: nō substantialiter dici manifestum est.

Ista est distinctio vicissimā secun-

da. In qua mag^o pacto tractatu de diuisis rebus: incipit agere de diuinis nobis. Et circa hoc duo facit. Nam p̄mo ponit differētias diuinorū nomⁱⁿ. Secundo subdit regulas p̄dicationis eorū. P̄mū facit a p̄ncipio distinctōis vsq̄ ibi. Sciendū ē ergo. Scdm̄ ab inde vsq̄ ad finē distinctōis. In sp̄ali x̄o sententia mag^o stat in vna p̄positiōe. cui mag^o annexit duas regulas. Propositio ē hec. Noia de deo dicta inueniantur in septuplici d̄ra. Nam mag^o deducit exēplari riter dicit. q̄ qdam sunt noia notionalia: seu p̄prietates p̄sonales exp̄mētia. vt generatio. x̄bū. d̄nus. p̄r. filius. sp̄s sanctus. Quēda essentialia seu vnitatis essentie referentia. vt de^o. veritas. sapia. potētia. bonitas. magnitudo. x̄tus et suba. Quēda trāsumptiua. i. s̄m similitudinē de deo p̄dicata. vt splēdor. carudo. lux. speculū. leo. agnus et similia. Quēdam t̄palia seu deo solū et tēp̄e p̄uenientia. et hoc dupliciter vel in respectu ad creaturā relatione extrinseca. vt d̄ns. creator. refugū. redemptor. saluator. et h̄mōi. Vel in respectu ad creaturas. relatione t̄m intrinseca. vt incarnatus. humanatus. Et est aliud nomen qd̄ solū de omnibus p̄sonis simul et de nulla singulartim dicit. quod s̄m relationem dicit intrinseca. qz in se claudit terminos sue relatiōis. vt hoc nomen trinitas. h̄mōi nomⁱⁿ diuinorū septuplicem d̄ram ponit mag^o in textu. vt dicit p̄positio p̄dicta. quam veraz esse reputo. P̄ra harū regularū est q̄ noia p̄p̄a ad singulas p̄sonas p̄tinētia: non substantialiter sed relatiue dicunt. Pater: qz non p̄t dici. pater est filius. aut filius est pater: aut pater et filius sunt sp̄s sanctus. et eōuerso. que est p̄dicatio absolute essential^{is} et substantia. Sed bñ dicit. pater est filij pater. filius est patris filius. que est p̄dicatio relatiua. Scdm̄ regula est. q̄ nomina ad vnitatem essentie spectantia. vt sapia. bonitas. potētia. virtus. magnitudo. et h̄mōi de singulis p̄sonis singulariter. et de omnibus simul non relatiue: sed substantialiter in singulari et non in plurali affirmantur. Nam bene dicit. Pater est de^o. sapientia. potentia. bonitas. magnitudo. virtus. Et similiter de filio et sp̄s sancto. et de omnibus siml. Unde bene dicitur. Pater filius et sp̄s sanctus sunt deus. sapientia. bonitas et c. Non aut pluraliter dicit potest. Pater et filius et sp̄s sanctus sunt dii. sapientie. potentie. bonitates. x̄tutes. igit et c.

De hoc nomine quod est persona quod cum s̄m substantiam dicat t̄m pluraliter nō singulariter in summa accipitur.

Augusti.

Augusti.

DI. XX
III.

Redictis ad

p iiciendus est: q̄ cū oia noīa q̄ fm sbam de deo dicunt. singularit̄ r nō plalit̄ de oib' in summa dicant psonis: vt supra ostēsum ē. Est tñ vnū nomen. s. psona. qd̄ fm substantiam dicat̄ de singulis psonis. r plalit̄ nō singularit̄ in summa accipit̄. Dicim' enī p̄ est psona. filius est psona. spūsanct' est psona. r hoc fm sbam dicat̄. Nect̄m dicitur p̄ r filius r spūsanctus sunt vna psona: sed tres psonae. hoc q̄ nomen excipit̄ a p̄dicta regula nominū: q̄ fm sbam de deo dicunt. quia cum hoc ad se dicat̄. r fm sbam stantiaz. pluraliter tñ nō singularit̄ in summa accipit̄.

Autozitas q̄ psona ad se dicat̄. et fm substantiam.

Q̄ autem persona

Augusti

Q̄ p̄ nō eo est p̄ quo ē.

fm sbam dicat̄ Aug'. ostendit in. vii. lib. de tri. dicēs. Nō est aliud deo esse. aliud psona esse. s. oīno idem. Itē in hac trinitate cū dicim' psonam p̄ris: non aliud dicim' q̄ sbam patris. Quocirca vt sbam p̄ris ipse pater est. non quo pater est. s. quo ē. Ita r psona p̄ris non aliud q̄ ipse p̄ est. Ad se quippe dicat̄ psona. non ad filiū vel spiritū sanctū. sicut ad se deus dicat̄. r magnus. r bonus r iustus r h̄mōi. Et quemadmodū hoc illi est esse qd̄ deum esse. qd̄ magnū eē. qd̄ bonū esse. ita h̄ est illi esse qd̄ psonaz eē. Ecce expresse habes q̄ psona fm substantiam dicat̄. vt cum dicat̄. pater est psona. h̄ sit sensus. p̄ est diuina essentia. Sicut cum dicat̄. filius est psona. spūsanctus est psona. i. essentia diuina.

Cur p̄ et fili' et spūsanct' non dicant vna psona et vna substātia. et vnus deus.

Ideo orit̄ hic que

Augusti

Solutio

stio difficil' qd̄dem: s. non inutil' q̄ q̄rit. Cur non dicant̄ hi tres vna psona sic vna essentia: r vnus de' ? Quā q̄stionem Aug'. diligenter tractat atq; cōgrue explicat in. vii. li. de tri. ita dī. Cur non h̄ tria sūt vnā psonam dicim' sicut vnā essentia r vnū deū s̄ dicim' tres psonas: ū tñ tres deos: aut tres essētiās nō dicim' ? Quia volum' vel vnū aliqd̄ vocabulū suare huic signifi-

cationi q̄ intelligit̄ trinitas. ne oīno tacere mus interrogati: qd̄ tres essent. cū tres esse fateamur. Cū q̄ querit̄ qd̄ tres. vt ait Aug. in li. v. de tri. Quidā p̄sus inopia humanū laborat eloquiū. dictū est tñ tres psonae nō vt illud dicere. s. ne tacere oīno. Nō enī rei ineffabil' eminētia h̄ vocablo explicari valet. Ecce ostendit q̄ nēcitate dicat̄ plalit̄ psonae. vtz vt hoc vno noīe querentibus de tribus respondeamus.

Augusti

Qua necessitate dictū sit tres psonae a latinis. et a grecis tres hypostases vel substantie.

Qua necessitate n̄

solū a latinis p̄mo: sed etiā grecis eadē p̄ne sup hac re laborās noīm penuria coartatur. Cū Aug'. qd̄ a grecis vt latinis necessitate de ineffabili trinitate dictū sit aperiens in. vii. lib. de tri. ait. Loquēdi causa de ineffabilib' vt fari aliquo mō possem': dictū est a grecis. vna essentia: tres sbe. i. vna vsta: tres hypostases. Alii enim greci accipiūt sbam q̄ latini. A latinis autē dictum est vna essentia vsta: tres psonae. qz non aliter in sermone n̄ro. i. latino essentia q̄ sbam solet intelligi. Et vt intelligat̄ saltez in enigmatē: placuit ita dici. vt cū querere tur qd̄ tria sint. aliqd̄ dicere: q̄ tria esse fides vera p̄nūciat. Cū r p̄rem nō dicit esse filiū: r spūsanctū. s. donū dei. nec p̄rem dicit esse nec filiū. Cū q̄ q̄rit qd̄ tria vel qd̄ tres. conferim' nos ad inueniendū aliqd̄ nomē q̄ cōplectamur h̄ tria. Neq; occurrit aīo. qz supeminētia diuinitatis vstati eloquiū facultatē excedit. Verius enī cogitatur deus q̄ dicit̄. r verius est q̄ cogitat̄.

Augusti

Q̄ de' ver' cogitat̄ q̄ dicat̄. r ver' ē q̄ cogitat̄

Quid hoc noīe tres significat̄.

Pater ergo et fili'

r spūsanctus. s. quoniam tres sunt. quid tres sunt queramus. quid cōmune habeāt Non enī possunt dici tres patres. qz tantū pater ibi pater est. nec tres filij. cum nec pater ibi sit filius nec spūsanctus. nec tres spiritus sancti. quia spiritus sanctus p̄p̄a significatiōe quā r donū dei dicit̄. nec pater est nec filius. Quid q̄ tres? Si tres psonae esse dicūt. cōe est eis id qd̄ psona est. Certe enī quia pater est psona. r filius est persona: r

spū sanctus est psona. ideo tres psonae dicuntur. Propterea q̄ dicimus tres psonas. qz cōmune est eis id qd psona est. Ex p̄ dictis apte intelligi potest: quia necessitate dictū sit a latinis tres psonae: cū psona s̄m s̄bam dicat. Unde et tribus cōmune est id qd psona est. i. hoc nomen psona.

Quare nō dicim⁹ tres deos eē patrem et filiū et spū sanctū. vt dicimus tres psonas. cū id qd deus est sit eis cōmune qz pater est de⁹. et filius est deus. et spiritus sanct⁹ est deus.

Sed queritur hic

cum dicamus patrem et filiū et spū sanctū esse tres psonas. qz cōmune est eis qd psona est. i. quia pater est psona. et filius est psona. et spū sanctus est psona. cur nō dicamus similiter tres deos. cū et p̄ sit deus. et filius sit deus. et spū sanct⁹ sit deus. Quia sc̄ illud scriptura contrā dicit. hoc autē et si non dicit. nō tñ p̄tradicit. *Aug⁹*. h̄c mouens questionē atq; diffiniēs in li. vii. de trini. ita ait. Si ideo dicimus p̄rem et filiū et spū sanctū esse tres psonas: qz cōmune est eis id quod psona est. cur non etiam tres deos dicimus? Certe vt predictum est: quia pater est psona. et filius ē psona. et spū sanctus est psona. ideo tres psonae dicuntur. Quia q̄ pater est de⁹. et fili⁹ est deus. et spū sanctus deus. cur nō dicantur tres dī. Ecce p̄posuit hanc questionē. At tēde qd respondeat subdens. An ideo nō dicunt tres dī: qz scriptura nō dicit tres deos. Sed nec tres psonas alicubi scripture textus cōmemorat. An ideo licuit loquendi disputandūe necessitate tres psonas dicere. nō qz scriptura dicit. sed qz scriptura non p̄tradicit. Si autem dicerem⁹ tres deos: contradiceret scriptura dicens. Audi ist⁹ deus tuus de⁹ vnus est. Ecce absolutio questionis: quare potius dicam⁹ tres psonas q̄ tres deos. qz. i. illud non contra dicit scriptura.

Alia questio cur non dicim⁹ tres essentias vt tres psonas. cum scriptura non contradicat.

Verum et hic alia

emergit questio quam Aug⁹. cōsequenter *Augusti*. annectit dicens. Cur in d̄t. et tres essentias non licet dicere. qd similiter scriptura sicut nō dicit: ita nō p̄tradicit? At si dicit⁹ qz p̄pter vnitatem trinitatis non dicunt tres essentiae: sed vna essentia. Quero cur nō p̄pter eandem vnitatem trinitatis dicat vna psona et nō tres psonae? Et em̄ est illis cōmune nomen essentiae. ita vt singulus quisq; dicatur essentia. sic illis cōmune est psonae vocabulum. Quid igit̄ restat: vt fateamur loquendi necessitate a grecis et latinis paria h̄ vocabula aduersus insidias vel errores hereticorum. Cūq; conaret humana inopia loquendo p̄ferre ad hominū sensus. qd in secretario mentis de deo tenet. siue p̄ piā fidem. siue p̄ qualem cūq; intelligentiam: timuit dicere tres essentias. ne intelligeretur in illa summa equalitate vlla diuinitas. Rursum non poterat dicere non esse tres quedam. Quod quia dixit Sabellius i heresim lapsus est. Questuit ergo: quid tria diceret? Et dixit tres psonas: siue tres substantias s̄m grecos.

Sicut nos dicim⁹ tres psonas ita greci tres substantias quas dicunt hypostases. aliter accipientes substantiam q̄ nos.

Quod enī de perso

nis s̄m n̄ram. hoc de substantiis s̄m consuetudinem grecorū oportet intelligi. Sic em̄ illi dicunt tres substantias vna essentia. id est tres hypostases vnam vsiam. quemadmodum nos dicimus tres psonas vna essentiam vel substantiam. Quāq; et illi si vellent sicut dicunt tres substantias tres hypostases. possent dicere tres personas tria profopa. Illud autem maluerūt dicere. qz fortasse s̄m lingue sue consuetudine apti⁹ dicē.

Et in trinitate nō est diuersitas nec singularitas v̄ solitudo. sed vnitas et trinitas et distinctio et idem ptitas.

Jam sufficiēter vt

p̄nto ostēsum est: q̄ n̄citate dicam⁹ tres psonas. et q̄re nō s̄nt tres deos vel essentias qz. i. in altero obuiat scriptura. i. alio diuinitatis intelligētia. quia ibi nulla penit⁹ est di-

Augusti. ueritas. sicut nec singularitas uel solitudo. sed unitas et trinitas. Unde Augustinus in libro vii. de trinitate ait. Humana inopia querens quid iiceret tria. dixit tres personas uel substantias. Quibus nominibus non diuersitatem uoluit intelligi. sed singularitatem noluit. ut non solum ibi unitas intelligatur: ex eo quod dicitur una essentia. sed trinitas ex eo quod dicitur tres persone. **Hy-lari?** larius quoque in libro vii. de trinitate ait. Dominus dicit. Qui me uidet: uidet et patrem. Cum hoc dicitur: excluditur singularitas. atque unicus. id est solitarius intelligentia. Nam nec solitarium sermo significat. et indifferentem tamen naturam professio docet. Unus est enim in filio pater per naturam unitam similitudinem. Unum sunt enim natus et generans. unum sunt neque unus. Non itaque solitarius filius est. nec singularis nec dispar. Item in eodem. Sicut in patre et filio credere duos deos impius est. ita patrem et filium singulariter deum predicare sacrilegium est. Nihil in his nouum. nihil diuersum. nihil alienum. nihil separabile est. De hoc etiam Augustinus in libro questionum ueteris ac noue legis ait. Unus est deus. sed non singularis. Item Ambrosius in libro de trinitate ait. Quod unius est substantie: separari non potest. et si non sit singularitatis sed unitatis deus unus cum dicitur. nequaquam deitatis trinitatem excludit. Et ideo non quod singularitatis: sed quod unitatis est predicatur. Ecce ex predictis ostenditur: quod nec singularis. nec diuersus. nec unicus uel solitarius constituendus est deus. quia singularitas uel solitudo personarum pluralitatem excludit. et diuersitas unitatem essentie tollit. Diuersitas inducit separationem diuinitatis. Singularitas adimit distinctionem trinitatis. Ideo Ambrosius in primo libro de trinitate ait. Non est diuersa nec singularis equalitas. Nec iuxta Sabellianos personam filiumque confundens. Nec iuxta arianos personam filiumque discernens. Pater enim et filius distinctionem habent. separationem uero non habent. Item in eodem. Pater et filius diuinitate sunt unum. nec est ibi substantie differentia. nec ulla diuersitas. Alioquin quomodo unum deum dicimus? diuersitas enim plures facit. Constat ergo ex predictis: quod in trinitate nulla est diuersitas. si tamen aliqui in scriptura inueniuntur dicti tres diuersae persone et homines. diuersas dicit distinctas. quod non debet dici deus multiplex. **h k**

Et sicut in trinitate

te non est diuersitas. ita nec multiplicitas. et ideo non est dicendus deus multiplex: sed trinus et simplex. Unde Ambrosius in libro de tri. ait. Est in patre et filio non discrepans: sed una diuinitas. nec confusum quod unum est. nec multiplex esse potest quod indifferens est. Absolutus itaque deus non est.

Ista est distinctio uicesima tertia

In qua magister postquam egit de nominibus diuinis generaliter. agit de hoc nomine persona specialiter. Et tria circa hoc facit. Nam primo excipit hoc nomen persona de regula predicta que de his que substantialiter predicantur dabatur. Secundo ostendit quod hoc nomen persona non singulariter: sed pluraliter de oibus personis predicatur. Tertio addit quod in diuinis nec diuersitas essentialis nec singularitas personalis proprie dicitur. Primum facit uersus ibi. Ideo oritur. Secundum ab inde uersus ibi. Jam sufficienter. Tertium uero ab inde uersus ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri statim tribus propositionibus. quarum prima est. Hoc nomen persona non personaliter: sed substantialiter dicitur de diuinis. Probat ut sic. Omne nomen quod de diuinis predicatur non relatiue sed absolute. hoc est non personaliter: sed substantialiter dicitur. sed hoc nomen persona est huiusmodi. igitur predicatur non personaliter: sed substantialiter. Tenet argumentum et maior. sed minorem probat magister in textu: excipiens hoc nomen persona a regula prius dicta. Secunda propositio est hec. Hoc nomen persona de omnibus diuinis personis simul: non singulariter: sed pluraliter predicatur. Et per hoc excipit a regula data superius in precedente distinctione de nominibus que substantialiter dicuntur in diuinis. ubi dicebat quod nota que substantialiter dicuntur in diuinis. uel que spectant ad unitatem essentie. de qualibet persona singulariter: et de omnibus simul dicuntur in singulari. ut sic dicendo. pater et filius et spiritus sanctus sunt tres persone. que est uera. Sed hec est falsa. Pater et filius et spiritus sanctus sunt persona. Tertia propositio est hec. In diuinis nec diuersitas substantialis: nec singularitas personalis est ponenda et concedenda. Et probatur ratione sic. Illa in diuinis non sunt concedenda: quibus concessis tolleretur essentie unitas: et personarum diuersitas. Sed diuersitas substantialis et singularitas personalis sunt huiusmodi. igitur non sunt in diuinis concedenda. ut dicit propositio prima. Argumentum tenet. et primas probat magister in textu. igitur etc.

Quid significet his nominibus unum uel una. duo uel due. tres uel tria trinum uel trinitas. plures uel pluralitas. distinctio uel distincte. cum his utimur de deo loquentes. a

Ita diligenter **DI. XX**
III

inquiri oportet. cum in trinitate non sit diuersitas uel singularitas: nec multiplicitas: uel solitudo

Diuerse dicitur aliqui personae. uel. uel. uel.

quid significet his nomibus .s. vnus vel vna. duo vel due. tres vel tria. trin⁹ vel trinitas. plures vel pluralitas. distincte vel distinctio. cum dicif vnus deus. due psonne vel tres psonne. plures persone distincte sunt psonne. vel cum dicif distinctio psonarum. pluralitas psonarum. trinitas personarum et hmoi. Videtur eni hoc dicetes numeroꝝ quantitates et reru mltitudinez vel multiplicatam in deo ponere. Quid ista ibi significant: ipo de quo loquimur apiente insinuare curemus.

Abagis illa dicunt ad excludendum ea que non sunt in deo q̄ ad ponendum aliqua. b

Si diligenter premissis aut: itatum verbis intendimus. vt dictoꝝ intelligentiam capiamus. magi videtur horu yborum vsus introductus ratione remouendi atq; excludendi a simplicitate deitatis que ibi non sunt: q̄ ponedi aliqua.

Quid p vnū significet cum dicif vnus deus. c

Cum enim dicitur vnus deus: multitudo deoꝝ excluditur. nec numeri quantitas in diuitate ponitur tanq̄ diceref. de⁹ est. nec multi sunt vel plures dij. *Uñ Amb. in li. de tri. ait. Cū vnū dicim⁹ deum: vnitas excludit numerum deoꝝ. nec quantitatē in deo ponit. q̄ nec numerus nec quantitas ibi est.*

Ambro.

Quo sensu dicif vn⁹ est pater. vel vnus est filius. d

Similiter cuz dicif tur. vnus est pater. vel vnus est filius. et hmoi. ratio dicti hec est q̄ non sunt multi p̄es. vel multi filij. ita et de similib⁹. Item cum dicimus plures esse psonas: singularitatem atq; solitudinem excludimus. nec diuersitatem nec multiplicatam ibi ponimus. quasi diceref. Sine solitudine ac singularitate psonas confitemur. Unde *hylarius in. iij. li. de tri. sic ait. Dixit de⁹. Faciamus hoiem ad imaginē et similitudinez nostram. Quero nunc an solum deum sibi locutū existimes. an hunc fmonem eius intelligas ad alterū extitisse? Si solum fuisse*

Et q̄ intelligētia dicant⁹ p̄sone plēs.

hylarius.

dicis: ipius voce argueris dicētis. Faciamus et n̄r̄z. Sustulit eni singularitatis ac solitudinis intelligentiā p̄fessio p̄fortij. q̄a aliq̄d consortiū esse nō pot̄ ipi solitario. ne q̄ solitudo solitarij recipit faciam⁹. nec aliēno a se diceret nostram. Attēde lector: his verbis et vide. q̄ nomine consortij pluralitatem significauit. p̄fessio ergo cōfortij est p̄fessio pluralitatis: quam p̄fessus est dicens. Faciamus et n̄r̄z: pluraliter eni vtrunq; dicif. Sed hac p̄fessione pluralitatis non diuersitatem vel multitudinē posuit. sed solitudinem et singularitatem negauit. Sic q̄ cum dicimus plures psonas vel pluralitatē psonarū. singularitatis et solitudinis intelligentiā excludimus.

Quid p ternariū significet cuz dicitur tres persone. e

Ita etiam cuz dicimus tres psonas. nome ternarij nō quantitatem numeri in deo ponim⁹. vel aliquā diuersitatē: sed intelligentiā. non ad alium nisi ad p̄em et filium et spūsanctū dirigēdam significamus. vt sit huius dicti intelligentia. Tres psonne sunt. vel tres sunt pat̄ et filius et spūsanctus. id est. nec tm̄ pater. nec tm̄ filius. nec tm̄ pater et filius in deitate sunt. sed etiam spūsanctus. et nō ali⁹ ab his. Similiter non tm̄ est ibi hec persona. vel illa. vel hec et illa. sed hec et illa et illa: et non alia. Et hoc fore ita intelligēdū aug⁹. satis ostendit vbi dicit q̄ illo nomine nō diuersitatem intelligi voluit. sed singularitatem noluit.

Augusti.

Quid p duo cuz dicif due psonne. vel pater et filius duo sunt. f

Similiter cuz dicitur. duo sunt: pat̄ et filius. nō dualitatis quantitatē ibi ponimus. sed hoc significamus: q̄ non est tm̄ pater. nec tantū filius. sed pater et filius. et hic non est ille. ita et de alijs hmoi. Ita etiam cum dicimus. pat̄ et filius sunt due psonne. hoc significam⁹ q̄ nō tantū pater est psona. nec tm̄ filius est psona. sed p̄ est psona. et fill⁹ est psona. et hec non est illa.

Ex quo sensu dicif in psonis distinctio vel perione distincte. g

Cū autem dicimus distincte sunt persone. vel distinctio est in personis. confusione atque p̄mixtione excludimus. et hanc non esse illam significamus. Quia addimus distincte sunt persone proprietatibus siue differentes proprietatibus. aliam esse hanc personam. et aliam illam suis proprietatibus significamus. Et cum dicimus aliam et aliam non diuersitatem vel alienationem ibi ponimus: sed confusionem sabellianam excludimus.

Quomodo ibi accipiatur discretio. b

Ita etiam dicuntur discrete persone vel cum dicitur discretio in personis esse: eandem intelligentiam facimus. Eodem enim modo ibi accipitur distinctio quo discretio. Et congrue dicitur ibi esse discretio vel distinctio: non diuersitas vel diuisio siue separatio. Unde Ambrosius in .i. libro de tri. Non est ipse pater et filius: sed inter patrem et filium expressa distinctio est.

Ambro.

Quo trinitas ibi accipiat. i

Cum vero dicitur trinitas: id significari videtur quod significat cum dicitur tres persone. ut sicut non potest dici pater est tres persone: vel filius est tres persone. ita non debet dici. pater est trinitas. vel filius est trinitas.

Hoc videtur contrarium esse pre- dictis. k

Hic non est pre- mittendum. quod cum supra dictum sit deum nec singularem nec multiplicem esse confitendum idque sanctorum autoritatibus sit confirmatum. In contrarium videtur sentire Irido. dicens. Distinguendum est inter trinitatem et unitatem. Est enim unitas simplex et singularis. trinitas vero multiplex et numerabilis. quia trinitas est trium unitas. Ecce unitatem dicit esse singularem. et trinitatem multiplicem et numerabilem. Sed ad hoc dicimus: quia singularem accepit si: ut et alij accipiunt unum. multiplicem vero et numerabilem sicut alij dicunt trinum.

Irido.

Ista est distinctio vicesimaquarta. In qua magister ostensa significatio eius nominis persona. put sumit per se: agit de significatio eiusdem. put sumit cum terminis numeralibus sibi adiunctis. Et circa hoc tria facit. Nam primo ostendit quod per terminos numerales in diuis excludit multiplicem substantiam. Secundo quod per ipsos remouet solitudinem personalem. Tertio quod per eorum distinctionem secludatur confusio personalem. Primum facit a principio distinctionis usque ibi. Item etiam cum dicitur. Secundum ab inde usque ibi. Cum autem dicimus distincte. Tertium ab inde usque ad finem distinctionis. Et tunc in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. In diuis per nomina numeralia ad unitatem essentie spectantia solam multiplicem excludimus. Hanc magister inuestigat querendo: quid per terminos numerales et nomina pertinentia ad pluralitatem seu multitudinem seu distinctionem in diuis significet. Nam si vera dicuntur de deo. videtur suam significatio ponere in deo. Ad quod respondens magister dicit. quod significatio talium nominum vel terminorum non admittit in diuis ad aliquid ponendum sed potius remouendum. quod declarat exepio. Nam cum dicitur deus vnus: vnus pater enim. per illud terminum numerali vnus nulla quantitas vel numerus in deo ponitur: sed tamen deorum aut aliorum excludit pluralitatem. Secunda propositio est hec. Per nomina numeralia pluralitatem exprimentia in diuis: singularitatem et solitudinem excludimus personalem. Hanc magister probat per hoc quod dicit. quod cum dicitur pluralitas personarum: non multitudo ponitur: sed singularitas et similitudo excludit seu tollit. Cum enim dicitur tres. negamus ibi esse solam duas. Et cum dicitur duas: negamus ibi esse solam vnam. Tertia propositio est hec. Cum enim personas diuis distinctas esse dicimus: tunc earum confusione et p̄mixtione contra sabellianum excludimus. Hanc propositioem magister probat et citat. quod in homine trinitatis et discretionis non diuersitas in deo ponitur: sed commixtio et confusio negatur. igitur etc.

Quid significat cum dicitur pluraliter tres persone vel due persone. a

Reterea con- siderandum est cum hoc nomine DI. XXV

persona (ut predictum est) sine substantiam dicatur: que sit intelligentia dicti cum pluraliter profertur tres persone: vel due persone. et cum dicitur. Alia est persona patris. alia est persona filij. alia est persona spiritus sancti. Si enim in his locutionibus persone vocabulum essentie intelligentiam facit: plures essentias confiteri videmur: et ita plures deos. Si vero essentie significationem ibi non tenet. Alia est huius nominis ratio cum dicitur. Pater est persona. vel filius est persona. et alia cum dicitur. Pater et filius et spiritus sanctus sunt tres persone. et cum dicitur. Alia est persona patris. alia filij. et huiusmodi.

f

ex videt fm essentiam dici alia est
psona patris, alia filij, siue tres p-
sone, vt cum dicif, pater e psona,
filius est psona. b

Augusti .

Persona enim vt

supra ait Aug^o. ad se dicitur, et idem e deo ee p-
sonam qd esse: sicut idem est ei esse qd deus
esse. Unde manifeste colligit qd essentia di-
uinam pdicamus dicentes. Pater est psona,
filius est psona, spūs sanctus est psona, id e
essentia diuina, et omnino vnū et idem signi-
ficatur nomine psonae, i. diuina essentia cui
dicif, pater est psona, et filius est psona, qd
significat nomine dei cum dicif, pater est deus,
filius est deus. Ita etiam idem significat
cum dicif, Deus est et e, et deus est perso-
na. Etroq; em noie essentia diuina intelli-
gitur, qz vtrunq; fm sbam dicif. Cum no
dicif, pater et filius et spūs sanctus sunt tres p-
sone, quid noie psonae significam? an essen-
tiam. Hoc em videt si supraposita verba
Aug^o, diligenter scrutemur. Supra em di-
xit qd ideo tres psonas dicimus, qz id qd p-
sona est: comune est tribus. Et item qz pa-
ter est psona, et filius est psona, et spūs sanctus
est psona, ideo tres psonae dicuntur. Videt qd
eamdem tenere significationem hoc nomen
psona cum dicif tres psonae, quā habz cui
dicif, pater est psona, filius est psona, spi-
ritus sanctus est psona. Quia vt ostendit
Aug^o, hoc dicif, i. tres psonae ppter illud
qz id quod psona est: comune est eis. Id e
qd comune est eis, i. pater et filius et spūs sancto
videt significari noie psonae: cum dicif tres
psonae.

Ex noie pso-
ne id signifi-
cat cu dicitur, pater
est psona, qd
significat no-
mie dei cu dicitur
pater est deus;

Aliter etiā videt posse ostendi, qd
fm essentia dicat, etiā cū plurali-
ter pferat. c

Aliter etiam vide-

tur posse ostendi: qd ibi nomine psonae signifi-
cat essentia cum dicitur tres psonae. At enim su-
pra dixit Aug^o. Ea necessitate dicim^{us} tres p-
sonas vt responderem^{us} querentib^{us} qd tres vel
qd tria. Cum qd querif qd tres vel qd tria,
conuenient^{er} rñdet cum dicif tres psonae. At
cum querif, qd tres vel qd tria, ppter quid
de essentia querif. Non enim inuenif qd il-
li tres sint nisi essentia. Si qd questioni recte
respondemus, oportet vt respondendo es-
sentiam significemus, alioqn non ostendi-

Augusti .

mus qd tres sint. Si vo rñdentes essentias
significam^{us}: ipam essentia psonae noie intel-
ligimus: cum dicif tres psonae.

Opinio quorūdam qui putāt esse
tiam significari noie psonae cū dici-
mus tres psonas. d

Quibusdam vide-

tur qd noie psonae significet essentia: cui dicitur
tres psonae ppter qd Aug^o dicit ideo
dici tres psonas, qz comune est eis id qd e
psona, vt sit talis intelligentia, pater et fi-
lius et spūs sanctus sunt tres psonae, id e sunt
tres id habentes comune qd est psona, id
est tres sunt quoz qz quisq; est psona, id est
essentia. Sed quō iuxta hanc intelligentia
dicet, alia est psona patris, alia filij. Et hoc
etiam ita volunt intelligere, s. alius est pater
et alius est filius, id em eōe hñtes qd e pso-
na. Et hoc confirmāt autoritate Aug^o, qd i
vij. lib. de trini. ait, Tres psonas eiusdem
essentiae, vel tres psonas vnā essentia dici-
mus. Tres aut psonas ex eadē essentia nō
dicimus: quasi aliud ibi sit qd essentia est,
aliud quod psona est. Hac autoritate et p-
missis conant^{ur} asserere in pdictis locutioni-
bus nomen psonae essentia significare. Sz
quid respondebunt ad id qd ipse Aug^o, in
li. de fide ad ppetrū dicit, s. qd alius est pater
in psona siue psonaliter, alius psonaliter fi-
lius, alius psonaliter spūs sanctus. Quō em
alius psonaliter pater, alius psonaliter fi-
lius, alius psonaliter spūs sanctus, si inesse
psonam omnino conueniūt, id est si psona
essentiae tm intelligentia facit. Ideo nob vi-
detur alit^{er} hoc posse dici pgruentius iuxta
catholicorū doctorū autoritates.

Augusti .

Augusti .

Ex hoc nomen psona tripliciter in
trinitate accipit, et hec est, vt illis et
catholica doctrina de psona et p-
sonis. e

Sciēduz est igitur

qd hoc nomen psona multiplicē intelligentia
facit: nō vnā tm. Et vt hylari^{us} ait in li. iij.
de trini. Intelligentia dictorū ex causis est
assumēda dicendi, qz nō fm omni res: sed rei
fmo subiectus est. Discernētes qd dicendi
cās hui^{us} nois, s. psona: significatioz distin-
guimus dicentes, qd hoc nomen, s. persona

hylarius.

pprie fm sbam dicif. ⁊ essentia significat. sicut supra ostendit Aug. cum dicif. Be^o est psona. pater est psona. Quadā tñ necessitate (vt supra dixit Aug.) translātū est h nomen: vt pluraliter dicere tres psonas cū quereret. qd tres vel qd tria. vbi nō significat essentia. i. naturā diuinā que cōis ē tribus psonis. sed subsistētiā v^l hypostasēs fm grecos. Greci quippe (vt supra dixit Aug.) aliter accipiunt substantiā. id ē hypostasim. aliter nos. Nos enim substantiam dicim⁹ essentia siue naturā. Personā autē dicimus sicut illi dicunt sbas. i. hypostasēs. Si ergo nos ita accipimus psonas vt illi accipiūt sbas vel hypostasēs. At illi aliter accipiūt hypostasēs q̄ nos substantiam. aliter ergo nos accipimus psonas q̄ sbam. Cum igitur dicimus tres psonas: nō ibi psona nomine essentiam significam⁹ Quid ergo dicimus? Dicimus qz tres psonae sūt id est tres subsistentie. s. tres entes. p q̄ greci dicunt tres hypostasēs.

Ostendit verba Augustini conuenire huic sententia. f

Et hic sensus adiu

natur ex vobis Aug. pmissis si interi⁹ intelligant. Quia enim pater est psona. i. essentia ⁊ filius est psona. ⁊ spiritus sanctus psona. Ideo dicunt tres psonae. i. tres subsistentie tres entes. Non enim pōt dici tres subsistentie v^l entes: nisi singulus eorū esset psona. i. essentia. Quia igitur eis cōis est id qd ē psona. i. essentia. Id recte dicunt tres psonae. i. subsistentie vel subsistentes. vt sicut essentia que eis est cōis: vere ac ppe est. ita illi tres vere ac ppe subsistentie vel entes intelligant. Ideoqz Aug. causas dictorū discernens. dicit tres psonas esse vnā cēntiā v^l eiusdē essentia. nō ex eadē essentia: ne aliud intelligatur ibi esse psona. aliud cēntia. Tres enim psonae. i. subsistentie. vna sunt cēntia ⁊ vnus essentia. Nō autē sunt vna psona v^l vnus psonae. licet psona fm sbam dicat aliqui. Nam si hoc diceret: p̄fusio fieret in personis.

Obiectōi illorū hic rēdet qua nō tūc pbare psonas fm cēntiaz accipi. qz rēdem⁹ querētib⁹ quid tres vel quid tria. g

Ad hoc autē quod

illi dicūt: cū querif qd tres vel qd tria. de essentia querif. qz nō inuenitur qd illi tres sint nisi essentia. p h volentes nos inducere: vt noie psonae essentia intelligam⁹: cum rēdemus tres psonas. ita dicim⁹. Indubie tabiliter verū est: qz nō inuenif vnū aliqd qd illi tres sint nisi essentia. Anū enī sunt illi tres. i. essentia diuina. Unde veritas ait Ego ⁊ pater vnus sum⁹. Verūm cū querif: qd tres vel qd tria. non de essentia q̄ritur. nec ibi qd ad essentia referit. Sed cū fides catholica tres esse p̄sterec. sicut Johannes in epla canonica ait. Tres sunt q̄ testimoniu p̄hibent in celo. q̄rebat quid illi tres essent. i. an essent tres res. ⁊ q̄ tres res. ⁊ quo nomie ille tres res significarent. Et ideo loquendi necessitate inuentū est h nomen psona ad respondendum. ⁊ dictuz est tres psonae.

Quid tres res et quid vna res hic dicif. h

Nō autē te moue

at q̄ dixim⁹ tres res. Non enim hoc dicētes diuersarū rerū numez ponim⁹ i trinitate: s̄ ita tres res dicim⁹ vt easdē esse vnā quandam summā rem p̄stearimur. An Aug. in s. li. de doc. chrī. sic ait. Res q̄bus fruēduz est nos beatos faciūt. Res igitur q̄bus fruendum est sunt pater ⁊ filius ⁊ spūs sanctus. Eademqz trinitas vna quedā summa res est. cōmuniqz fruētibus ea. si tamen res ⁊ non rerum omnium causa sit. Non enim facile potest inueniri nomen quod tāte excellētie conueniat: nisi quod melius dicif trinitas h vnus de⁹. Sicut ergo tres res dicuntur. ⁊ he sunt vna res. ita tres subsistentie dicuntur. ⁊ he sunt vna essentia. Ecce ostensuz est que sit intelligentia hui⁹ nois psona cū dicimus tres psonas.

Ex quo sensu dicat. alia est psona patris. alia filij. alia spūs sancti. i

Nūc inspiciamus

vtū fm eandē rōez ⁊ cām dicat. alia est psona patris. alia filij. alia spūs sancti. Quod vtiqz sane intelligi pōt. vt sit sensus talis. Alia est subsistentia v^l hypostasis patris alia subsistentia filij. alia subsistentia spiritus sancti. Et alia subsistentia pater. alia filius. alia spūs sanctus.

f 2

Augusti .
Quid signifi-
cat cum dicif
tres persone
tres subsistē-
tie v^l tres en-
tes non tres
essentia.

Augusti .

Augusti .

Quo hec intelligantur, alius in persona pater, alius filius, alius spiritus sanctus.

Deinde queritur.

utrum secundum eandem rationem accipiat cum dicitur. Alius est pater in persona, alius in persona filii, alius in persona spiritus sanctus. siue alius personaliter pater, alius personaliter filius, alius personaliter spiritus sanctus? Ad quod dicimus quia et si possit eodem modo accipi, congruentius tamen ex ratione dicti alia variatur intelligentia, ut hic persone nomine proprietates persone intelligatur, ut sit sensus talis. Alius est in persona vel personaliter pater, id est proprietate sua alius est quam filius, et filius proprietate sua alius est quam pater. Paternali enim proprietate distinguitur hypostasis patris ab hypostasi filii, et hypostasis filii filiali proprietate discernitur a patre, et spiritus sanctus ab utroque processibili proprietate distinguitur.

Et secundum hunc modum etiam in predictis locutionibus potest accipi.

Hoc etiam modo sane

potest accipi persona in premissis locutionibus cum dicitur. Alia est persona patris, alia filii, id est alia est proprietate quam pater est pater, alia quam filius est filius, alia quam spiritus sanctus est spiritus sanctus. Ita etiam nomine persone quodammodo proprietates intelligere voluit cum dicitur tres persone, si melius est ut substantias vel hypostasises intelligamus cum dicimus tres personas. Ex predictis colligitur quod nomen persone in trinitate tripliciter tenet rationes. Est enim ubi facit intelligentiam essentie, et est ubi facit intelligentiam hypostasis, et est ubi facit intelligentiam proprietatis.

Authoritatibus sanctorum ostendit quod dixit.

Quod autem secundum substantiam

dicitur et essentiam aliquam significet, supra ex dictis Augustini apte ostendimus. Et hoc pro hypostasi atque proprietate accipiat: ex autoritatibus sanctorum ostendi oportet: ne coniecturam nostram aliquid ausi dicere videamur. De hoc Hieronymus in expositione fidei catholice ad Alipium et Augustinus episcopus ita ait. Non est presertim aliquis in trinitate gradus nihilque quod inferius superiusve dici possit: sed tota di-

uinitas sui perfectione equalis est, ut exceptis vocabulis que proprietatem indicant personarum, quicquid de una persona dicitur: de tribus possit dignissime intelligi, atque ut consistentes Trinum unam eandemque trinitatis dicimus esse essentiam vel substantiam, et deum unum in tribus personis fatemur. Ita etiam impietatem Sabellij declinantes: tres personas expressas sub proprietate distinguimus, non ipsum sibi patrem, ipsum sibi filium, ipsum sibi spiritum sanctum esse dicentes, sed aliam patris aliam filii, aliam spiritus sancti esse personam. Non enim nota tantummodo: sed etiam nomen proprietatis, id est personas: ut greci exprimitur hypostasises, id est substantias ostendemus. Nec pro filii vel spiritus sancti personam aliquam excludit. Nec filii vel spiritus sanctus patris nomen personamque recipit, sed pater semper pater, et filius semper filius, et spiritus sanctus semper spiritus sanctus. Itaque substantia una sunt: sed personis ac nominibus distinguuntur. Ecce hinc apte dicit Hieronymus, proprietates esse personas, et personas esse substantias. Unum manifestum sit quod diximus, id est persone nomine significari et hypostasim et proprietatem. Ita etiam Damascenus personas dicit esse hypostasises et eas dicit entes: ita inquit. In deitate una natura ostendemus et tres hypostasises secundum veritatem entes, id est personas.

Ista est distinctio vicesima quinta. In qua magister postquam egit de nominibus significatibus unitate et pluralitate in divinis, incipit agere de quodam nomine quod horum recipit additionem, id est de hoc nomine persona. Et circa hoc tria facit. Primum ostendit quod significet cum dicitur tres persone vel due persone. Secundum quod importat per hoc cum dicitur, alia persona patris, alia filii, alia spiritus sancti. Tertio quod denotat cum dicitur, Alius est in persona pater, alius filius, etc. Primum facit a principio distinctionis usque ibi. Dicitur incipimus. Secundum ab inde usque ibi. Deinde quod videtur. Tertium vero usque ad finem distinctionis. In speciali nota magister stat in tribus oppositionibus, quarum prima est hec, quod hoc nomen persone quod stat id est supponit per essentiam. Hanc oppositionem magister investigans quod dicitur pluraliter, pater et filius et spiritus sanctus sunt tres persone, vel cum dicitur singulariter, Alia est persona patris, alia persona filii, et alia persona spiritus sancti, quod ibi significet nomen persone. Si enim essentiam significet, igitur variatur significatio persone in singulari et in plurali, quod videtur inusitatum. Postea obicit ad alteram partem dicendo: quod tam in singulari quam in plurali essentiam significet. Quod autem in singulari essentiam significat: probat ex his que iam dixerat. Et quod in plurali essentiam significet: probat duabus rationibus. Prima est, beatus Augustinus dicitur. Cum dicimus tres personas: significamus illud quod commune est patri et filio et spiritus sancto, sed nihil est commune eis nisi essentia, igitur nomine persone pluraliter sumpto significatur essentia. Secunda ratio talis est. Quid querit de essentialibus interrogantibus, quid est essentia, respondemus tres persone, igitur hoc nomen persona in plurali significat essentiam. Secunda oppositio est hec. Hoc nomen persona capit quodammodo per hypostasim vel substantiam. Hanc magister probat ponendo opinionem propriam dicit, quod licet nomen persone de se significet

Quod aliter hanc accipit persona quam supra hanc proprietate accipitur.

Summa dictorum colligitur.

Hieronymus.

30. dam.

substantia. in transferre quos. propter penuriam vocabulorum: ad significandum suppositum vel hypostasim. vnde sensus est. Pater filius et spiritus sanctus sunt tres persone. id est tres hypostases vel tres subsistentes. Tertia propositio est quod hoc nomen personae multoties supponitur pro proprietate personali sub eius differentia. Hanc magister palchre probat in textu per auctoritates et exempla. Igitur etc.

De proprietatibus personarum. scilicet pro de hoc nomine hypostasis.

DI. XX VI

Hinc de pro

rietatibus personarum: quos frequenter in hoc tractatu commemorauimus: aliquid loqui non oportet. Sed primum audiamus quid de hoc nomine hypostasis hieronymus dicit. Aut enim sub hoc nomine venenit latere. sed hoc dicitur secundum quod heretici eo utebantur ut simplices seducerent scilicet per personam et per essentiam. ut siue diceretur vna in hypostasi. siue tres. minus periculosos ad inconueniens deducerent. cum non erat hoc nomen ita apud catholicos vulgatum. nec ita eius significatio determinata ut modo. Et ideo hieronymus dicit hoc nomine non utendum fore sine distinctione vel expositione tunc. scilicet quando cum hereticis contendebat: ita scribens de fide catholica ad Damasum papam. Ab arriano: in principio hypostasion nouellum nomen a me heretico romano exigitur Interrogamus: quid tres hypostases arbitrentur intelligi? Tres personas subsistentes autem Respondemus nos ita credere. Non sufficit eis sensus. In primo nomine estlagiat. quod nescio quid venenit in syllabis latere. Clamamus. Si quis tres hypostases. id est tres subsistentes personas non putat: anathema sit. Si quis autem hypostasim vltra intelligens. non tribus personis vna hypostasim indicit. alienus a christo est. qui. scilicet tres hypostases dicens sub nomine pietatis tres naturas conatur asserere. Sufficiat nobis dicere vnam substantiam et tres personas perfectas equales. taceamus tres hypostases: si placet. Nomen hoc non bene suspicionis est: cum in eodem in christo sensus dissentiunt. Aut si rectum putatis: tres hypostases cum interpretatio. abus suis debere nos dicere non negamus. Sed mihi credite. venenit sub me. lateat. Transfiguratur enim se angelus sathan in angelum iucis. Hic vobis non negat utendum esse nomine hypostasis. sed hereticos eo praeue vfos ostendit contra quos cautela opus erat in distinctione si gnificationis. alioquin sibi tradideret qui su

hiero.

pra tres hypostases consistet.

De proprietatibus personarum et de nominibus earum relatiuis.

Ita de proprietate

bus personarum videamus: quae etiam notiones siue relationes in scriptura plerumque dicuntur. In illa sancta trinitate: quae ideo a nobis repetitur. ut cordi nostro tenacius infigatur ait Augustinus in libro de fide ad Petrum. Aliud est genuisse quod natum esse. aliud quod procedere quod genuisse vel natum esse. Unde manifestus est quod alius est pater. alius filius. alius spiritus sanctus. Et est proprium solius patris. non quod non est natus ipse. sed quod vnum filium genuerit. proprium quod solius filii. non quod ipse non genuit. sed quod de patris essentia natus est. Proprium quoque spiritus sancti. non quod nec natus est ipse nec genuit: sed quod solus de patre filioque procedit. Ecce breuiter assignauit tres proprietates trium personarum: quarum vna non est alia. Hoc enim significauit cum dixit. Aliud est genuisse quod natum esse. aliud quod procedere. id est alia proprietates siue notio est generatio. et alia natiuitas. alia processio quam alijs nominibus dicuntur paternitas. filiatio. Has proprietates designant nomina personarum. scilicet pater filius et spiritus sanctus: quae relatiue sunt et ad se inuicem dicuntur. quod notant relationes quae non sunt deo accidentales. sed in ipsis personis ab eterno sunt immutabiles. ut non modo appellationes relatiue. sed etiam relationes siue notiones in rebus ipsis. id est in personis sunt.

Augusti.

Quid sit proprius patris. Quid sit proprius filii. Quid sit proprius spiritus sancti.

Hic de nominibus relatiuis quae notant ipsas relationes.

non omnia quae de deo dicuntur secundum substantiam dicuntur. quaedam enim secundum relationem dicuntur. nihil tamen secundum accidens.

Quocirca sciendum

est: non omne quod dicitur de deo dicitur secundum substantiam. quia quaedam dicuntur secundum relationes qui non est accidens. quia non est mutabilis. Unde Augustinus in v. libro de trinitate ait. Nihil in deo secundum accidens dicitur. quod nihil ei accidit. Nec tamen omne quod dicitur: secundum substantiam de deo dicitur. In rebus creatis atque mutabilibus quod non secundum substantiam dicitur: restat ut secundum accidens dicatur. In deo autem nihil quidem secundum accidens dicitur quia nihil in eo mutabile est aut amissibile

Augusti.

f 3

Recte omne quod dicitur secundum substantiam dicitur. Dicitur enim ad aliquid sicut pater ad filium: et filius ad patrem. quod non est accidens. quod et ille spiritus est pater. et ille spiritus est filius. et ita spiritus. quod spiritus natus est filius. nec cepit unquam esse filius. Quod si aliquando esse cepisset. aut aliquando desineret esse filius. secundum accidens diceretur. Et quod pater non dicitur pater: nisi ex eo quod est ei filius. et filius non dicitur filius: nisi ex eo quod habet patrem. non secundum substantiam hec dicuntur: sed ad invicem ista dicuntur. neque tamen secundum accidens. quod et quod dicitur pater: et quod dicitur filius. et eternum atque incommutabile est eis. Ecce aperte his verbis ostenditur quodam dicitur de deo secundum substantiam. quedam secundum relationem. nihil tamen secundum accidens. Ostenditur etiam proprietatem patris esse quod habet filium. et proprietatem filii quod habet patrem. Ideoque cum dicitur eternum et incommutabile esse quod pater dicitur et quod filius dicitur. ita intelligi voluit. id est. proprietatem quod pater est pater. et proprietatem quod filius est filius: eterna est et incommutabilis. quod et pater spiritus pater. et filius spiritus filius. Unde et Iulianus proprietatem personarum assignans in. xij. li. de trinitate. ait. Si spiritus patri proprium est quod spiritus est pater. necesse est spiritus filio proprium esse ut spiritus est filius. Ubi enim spiritus pater est: spiritus et filius est. quod non spiritus pater est. non spiritus genuit. Item in eodem. Nato deo: manifestus est proprium esse quod filius est.

Dylari^o. p^ope
tates p^oris et
filij determi
at.

Quare dicatur esse proprium unigeniti quod est filius dei. cum etiam homines sint filii dei.

Hic queritur quo

modo dicatur proprium nato deo quod est dei filius vel genitus ex deo. cum etiam homines filii dei dicantur et sint. secundum illud. Filii excelsi omnes. Et ad Moysen de populo israel dominus ait. Filius meus primogenitus israel. Sed magna est distantia. Homines enim filii dei sunt factura: non natiuitatis proprietate. Deus autem filius originis proprietate filius est: et veritate natiuitatis: non factura vel adoptione. et illi quidem ante sunt quam filii dei sunt: Fiunt enim filii: non nascuntur filii dei. Unde Iulianus solum deum natum originis proprietate dei filium ostendens inter ipsum et homines filios dei euidentissime distinguit in. xij. li. de trinitate. ita dicens. Verum deo patri quod ex deo nascitur vere filius est. et nos quidem filii dei sumus: sed per facturam. Fuimus enim aliquando filii iracundie. sed filii dei per adoptionem effecti sumus potius quam na-

Dylarij auto
ritate confir
mar solutoz.
Altra distin
ctio int^o deuz
filij. et hoim
filios. qz ille
nat^o fil^o. hi
facti filij.

scimur. et quod omne quod sit antequam fiat non fuit. Nos cum filii non fuissetis: efficiamur. Unde enim filii non eramus: sed per gratiam facti sumus: non nati neque generati: sed adquisiti. Acquisiuit enim nos deus sibi. et per hoc dicitur nos genuisse. Genuisse enim deum filios: nisi quod cum proprietatis significatione cognoscimus dicitur. Et adoptione enim homo factus est filius dei: non ex generatione: neque ei proprietatem sed nomenclaturam. ac per id non vere filius est. quod nec proprie natus dicitur. nec spiritus filius. Unigenitus autem deus nec fuit aliquando non filius. nec fuit aliquid antequam filius: nec quod ipse nisi filius. Atque ita qui semper est filius. nascibilitatis proprietate ac veritate filius eius est solius quod genuit. et ille tamen qui genuit pater spiritus est. quod sicut ille filius origine. ita ille pater generatione.

Quod homo dicitur filius trinitatis. et trinitas potest dici pater hominum.

Homo vero qui fi

lius dei est factura: non tamen pater: sed et filius et spiritus sancti filius est. id est. totius trinitatis. et trinitas ipsa pater eius dici potest. Unde Augustinus. in v. libro de trinitate. dicit. Non potest dici trinitas pater: nisi forte translative ad creaturas propter adoptionem filiorum. Quod cum scriptum est. Audi israel. dominus deus tuus deus unus est. Non utique excepto filio aut spiritu sancto oportet intelligi: quod unum dominum deum nostrum recte dicimus. etiam patrem nostrum per gratiam suam nos regenerantem. De hoc etiam Iulianus in sexto libro de trinitate. ait. Omnibus per fidem deus pater est. quibus est pater. per eam fidem Iesum christum dei filium commitemur. Ecce ostensum est quare proprium dicatur esse dei nati quod filius est. quia. si ipse solus natus proprie dicitur. Unde Iulianus in li. iij. de trinitate. ait. Dominus dicens clara filium tuum. non solo nomine contestatus est se esse filium. sed et proprietate. Nos filii dei sumus. sed non taliter filii. Hic enim verus et proprius est filius origine: non adoptione. veritate: non nomenclatione. natiuitate non creatione.

Augusti.

Iulianus.

Quod spiritus sanctus proprie dicitur donum dei. quod proprietate est donum ut filius natiuitate. et utroque modo dicitur relative et secundum eandem relationem.

Ita etiaz de spūsa

cto dicendū est qui ppe dicit donū dei. cū tñ r alta plura sunt dona dei. Sz spūssanctus ita ppetate mutabili r eterna donum est. sicut filius ppetate est fili. Eo enim dz donum quo spūssanct. r vtroqz vtiqz nomine relatiue dz. Eadēqz relatiōe dz spūssanctus r donū. licet ipsa relatio nō appareat i h noie spūssanct. sicut in h noie donuz. **Augusti.** **Uñ Aug. in .v. li. de tri. ait.** Spūssanctus q nō est trinitas: s̄ in trinitate intelligit. I eo q ppe dz spūssanct. relatiue dz. cū r ad patrem r ad filiū refer. qz spūssanct. r p̄ris r filiū spūs est. Sz ipsa relatio nō apparet in h noie. Apparet aut cū dz donū dei. Donū em est patris et filiū. qz r a p̄re pcedit r a filio. Sz spūssanctus ineffabil qdam p̄ris filiū qz cōmuniō est. Et ideo fortasse sic appellatur vt iam dixim. nec iterare piget. qz p̄ri r filio pōt eadem appellatio cōuenire. Itaz hoc ipse p̄rie dz: qd illi cōit. Quia etiam p̄ spūs. r filius spūs. r p̄ sanct. r fili. sanctus. Et ex noie qd vtriqz conuenit vtriqz cōmuniō significet. vocat donū amborum spūssanctus. Ecce habes qre spiritussanctus p̄rie dicit donū. r q relatiue dz. siue donū. siue spūssanct. Et q nomen sibi p̄p̄riū tevet: qd cōiter p̄ri r filio p̄ueit: sed diuisim. Et est sciendū qz cū p̄r vt fili. dicit spūs siue sanctus neutri relatiue dz. sed s̄m subam.

An p̄r vel filius vel trinitas ipsa possit dici spūssanctus.

Hic queri pōt vtz

p̄r vel filius: vel etiam ipsa trinitas possit dici spūssanctus. sicut diuinctim dz r spiritus r sanctus. De hoc **Aug. in .v. lib. de tri. sic ait.** Trinitas nullo mō pōt dici fili. spūs nō sanctus pōt qdem vniuersalit̄ dici s̄m id qd scriptū est. Qm̄ deus spūs est. Itaqz pater r fili. r spūssanctus. quoniaz vnus de. est. r vtiqz de. sanct. est. pōt appellari trinitas r spūssanctus. Sed tñ tunc spūssanct. relatiue nō dicit: s̄ s̄m essentiaz qz p̄rie spūssanct. q nō est trinitas: sed in trinitate dicit relatiue.

Quidā putāt spūssanctū nō dici relatiue ad p̄rem et filiū. quia nō vicissim respondent sibi vocabula sed falso.

Quidam tamē pu

tant spūssanctū vt donū non dici relatiue ad p̄rem vel ad filiū. Si em̄ inqunt h relatiue ad se dicit: suis inuicem sibi respondēt vocabulis. vt sicut dicit pater filij pater. r filius patris filius. ita dicit pater spūssancti vel doni pater. r spūssanctus vel donū patris spūs vel donū. Sed non ita ē in omnibus relatiuis. Non em̄ omnia q relatiue dicunt: suis ad se inuicem respondent vocabulis. Unde Augustinus horū elidens opinionem in qnto libro de trinitate. Non te moueat inquit quoniā diximus spiritussanctum non ipsam trinitatē: sed eum qui ē in trinitate relatiue dici. licet non ei respondeat vicissim vocabulū eius ad quē referatur. Dicimus em̄ spūssanctum patris: sed non vicissim dicimus patres spūssancti: ne filius eius intelligat spūssanctus. Item dicimus spūssanctum filij. sed nō dicimus filij spūssancti. ne p̄ eius intelligat spūssanctus. In multis em̄ relatiuis hoc p̄tingit: vt non inueniat vocabulum quo sibi vicissim respondeant. Cum ergo dicim. donuz patris r filij. non qdem possum. dicere patrem doni aut filium doni. Sed vt hec vicissim respōdeant: dicim. donū donatoris r donatorē doni. qz hic potuit inueniri vsitatum vocabulū. illic nō potuit. Donuz ḡ donatoris: r donator doni cū dicimus: relatiue vtrūqz ad inuicem dicim. donator tñ non fuit deus nisi ex tpe. cum spūssanct. sit donum etiam ab eterno.

Ista est distinctio vicesimasexta.

In qua magister pacto tractatu de diuinis nominibus: incipit agere de p̄p̄rietatibus ipaz psonarum: a quibus nomina imponunt. Circa quod tria facit. Nam p̄mo ostendit p̄positum. s. que sit illa p̄p̄rietas. Secundo mouet questionem quandaz circa dicta r soluit eam. Tertio p̄ponit aliam questionem quam discutit. Primū facit a p̄ncipio distinctōis vsqz ibi. Hic queritur quomodo. Secundū ab inde vsqz ibi. Hic queri potest. Tertū nō ab inde vsqz ad finem distinctōis. In sp̄iali sententia mgr̄i stat i tribus p̄p̄ositionibus. quarum p̄ma est hec. Nomina p̄p̄rietas psonales significantia nūq̄ accidentaliter: sed tñ relatiue p̄dicantur. Huiusmodi nō noia sunt paternitas. filiatio. processio. genuisse. natum esse: generatio. natiuitas. pater. filius r spūssanct. r huiusmodi. Hanc p̄p̄ositionem magister p̄hans p̄mitit p̄mo q hoc nomen hypostasis in p̄mitiua ecclesia a catholicis illibenter in vsu de diuinis assumebatur. non quia diuinis non conueniebat. sed qz sumptum p̄ supposito subsistente in natura diuina optime congruit. sed eo quia heretici abutebantur: sumentes ipsum pro essentia. r sic simplices p̄ ipsum decipiebant. Secundo subdit que sint p̄p̄rietas personales de quibus vult agere dicens. qz qz non est p̄p̄rietas patris inq̄tum pater q ipse non sit na

Augusti.

Augusti.

Quid sit spiritussanctus.

Augusti.

... sed certe q̄ generat. Et, pprietas filij est nō q̄ non generat. sed certe q̄ sit generatus vel genitus. Et pprietas spūsancti est nō q̄ ipse sit natus vel q̄ generat. sed q̄ a p̄re et filio pcedat. Et pprietas p̄sonalis patris est generare. filij generari. spiritus sancti pcedere vel spirari. De autem pprietates sunt relationes quedam: quibus p̄sonae ad se invicem relate distinguunt. et illis nominibus nominantur pater, filius, spiratio. et nomina p̄sonarum. sicut pater et filius et spūsanctus a seipsis sumuntur. Tertio ostendendo nomen p̄dicatōis horū nomina subijgit p̄bationem p̄positiōis p̄dicatōis. q̄ h̄mōi t̄m relate et nō accidentalit̄ p̄dicant. eo q̄ sp̄ ad allq̄ eterne et incōmutabiliter dicunt. Et hoc p̄bat m̄ḡ auctoritate beati Augustini que habet. l. ij. c. huius distinctionis. Secunda p̄positio est hec. Sola secunda p̄sona in deitate p̄prie dicitur filius dei. et tertia p̄prie dicitur donum dei. Hanc p̄positionem magister insinuans in textu querit. Quomō hoc sit verū q̄ esse filium dei solum sit p̄prium secunde in deitate persone: cum t̄m sepius inueniat in scriptura q̄ hoies nominent filij dei. Ad quod r̄ndet m̄ḡ. q̄ licet iueniatur scriptū q̄ homines sunt filij dei. hoc t̄m nō est nisi p̄ gratiam vel p̄ gratuitam adoptionē. et nō p̄ generationem naturā. ut homines sunt filij solum per t̄palem factionē: non p̄ generationē. sicut est secunda p̄sona in deitate. Et est etiam alia differētia. Nā cum dicit q̄ homo sit filius dei. ibi ly deus non supponit solū p̄sona patris. Sicut dicit de spūsancto. q̄ esse donū sit spūsancti p̄prium. q̄ licet m̄ta sint dei dona. nulli t̄m illorū conuenit esse donū eternū. sicut spūsancto b̄m̄ conuenit: q̄ est donū dei eterna p̄cessione: sicut filius dei eterna generatōe. et sicut filius p̄ generationē refert ad p̄rem. ita spūsanctus p̄ p̄cessionem refert seu relatiue s̄ ad p̄rem et filium. que q̄dem relatio licet non apparet apte in hoc nomine. s. spūsanctus. manifeste t̄m apparet in hoc noie donum. Tertia p̄positio est hec. Quāuis hoc nomen. s. spiritus sanctus tertie p̄sonae diuine sp̄cialit̄ appropatur eo t̄m omēs tres p̄sonae quibz̄ cōmuniter nominantur. Hanc p̄positionem p̄bans magister querit. Utruz sicut quibet p̄sonarum p̄t̄ dicit spūsanctus. an etiam ita tota trinitas p̄t̄ dicit spūsanctus? Et respondet ad hoc auctoritate. b. Augusti. dicitis. q̄ tam pater q̄ filius q̄ etia tota trinitas posset dicit spūsanctus. cum quibet utarū sit spūs et sanctus. et etiam tota trinitas sit spūs et sancta. Sed qm̄ aut pater aut filius aut tota trinitas dicit spūsanctus. tunc spūsanctus nō est nomen p̄prium p̄sonale neq̄ relatiuum. Pro quo notandum q̄ spūs p̄t̄ accipi duplicit̄. Uno mō. p̄t̄ dicitur a spiritualitate. et tunc dicitur essentialiter. et conuenit cuilibet p̄sonae: et etiam trinitati. Alio mō ut dicitur a spiratione. et tunc dicitur relatiue. et conuenit solum tertie p̄sonae. Similiter ly spūsanctus potest accipi p̄ duabus distinctionibus distinctis. et tunc conuenit tam patri q̄ filio et spūsancto. et etiam toti trinitati. Vel potest accipi pro vna sola dictione. et sic conuenit soli tertie persone in trinitate. Ultimo magister excludit errorem quorūdam dicentium q̄ isti termini spūsanctus et donum non sunt nomina p̄sonalia tertiam p̄sonam in diuinis significantia. eo q̄ non dicuntur relatiue ad hos terminos. s. pater et filius. Quod p̄bans per hoc. q̄ non potest dici. pater est spūsancti pater. et similiter non potest dici. filius est spūsancti filius. q̄ alio sequere spūsanctū filium genuisse. q̄d falsum est. Magister respondet nō obstantē q̄ pater et spūsanctus seu donū sibi invicem non respondent vocabul. nihilominus dicuntur relatiue. q̄ in his oportet magis accipere vocabula s̄m̄ sensus relationis q̄ s̄m̄ sonum vocis. ut sic dicat. Spūsan-

ctus est spiratoris spūsanctus. et bonus est datoris donū. sicut etia dicit in creatis. Caput est capiti caput. et ala alati ala. igit̄ et.

An easdē pprietates assignēt Augustin⁹ et Hylarius. et an iste sint que dicunt paternitas et filiatio et p̄cessio.

Ac queri pōt + DI. XX VII

Utrum pprietates quas Hylarius supra assignauit. s. q̄ pater semp est pater. et filius semp est filius: sint ille eedem pprietates quas Augustinus superius distinxit dicens p̄prium esse patris q̄ genuit filium. et p̄prium filij q̄ genit⁹ est a patre. et spūsancti q̄ ab utroq̄ procedit. Ac deinde ytrum et iste sint ille que dicuntur paternitas. filiatio. p̄cessio? Vide-

Quo nō videtur eedē pprietates q̄ ponit Hylarius et Augustinus.

Responso ubi ostendit easdem esse pprietates.

Ad quod sine p̄iudicio aliorū dicimus. q̄ easdē pprietates notauit vterq̄: licet diuersis vbiis. Ad cū Hylarius ait ita intelligi debet. Proprius patris est q̄ semp pater est. id est pprietas patris est qua semp pater est. Semp vero pater est. q̄ semp genuit filium. Ita et p̄prium filij est q̄ semp filius est. i. pprietas filij est qua sp̄ filius est. Filius nō semp est. quia semp genitus est. Ergo pprietas qua pater est. est quia semp genuit. Et hec eadem dicit paternitas vel generatio. Et pprietas qua filius semp est filius. q̄ semp genitus est a patre. et hec eadem dicit filiatio vel genitura. vel natiuitas. vel origo. vel nascibilitas. Sic et pprietas qua sp̄ri-

Quo sint intelligenda p̄t̄ta vbi Hylarij.

tus sanctus est spūs sanctus vel donum est. qz pcedit ab vtroqz. ⁊ hec eadem dicif p- cessio. In pmissis q locutionibz eedē signi- ficate sunt pprietates.

Quō non est omnino idem dicere esse p̄rem et genuisse vel h̄re filiuz ita ⁊ de alijs.

Rectamen videt

nobis omnino esse idem dicere aliquid esse p̄rem ⁊ genuisse filiū. vel aliqd esse filiuz: ⁊ habere p̄rem. vel esse spūs sanctū ⁊ proce- dere ab vtroqz. alioqn pater non esset no- men hypostasis. i. p̄sonae: sed p̄prietatis tm̄. similē filiuz ⁊ spūs sanctus. Et ita non per tria nomia significarent tres p̄sonae. Ideo qz dicimus: qz patris nomē non tm̄ relatio- nem notat: sed etiā hypostasim. i. substan- tiam significat. ita ⁊ filiuz ⁊ spiritus sanctus.

Dec nota p̄ filiuz ⁊ spūs sanctus nō tm̄ relatōes. sed etiā hyposta- ses significat

Relationum nō vocabula sunt patris filiatio. p̄cessio. nec p̄so- nas significat Quid intelli- gat cū dicitur de⁹ p̄r ⁊ de⁹ est fili⁹. ⁊ de⁹ est spūs sanct⁹

Relationuz nō vocabula. s. paternitas filiatio. p̄cessio. vel gignere vel gigni. p̄- cedere. ipas tm̄ relationes: nō hypostasēs significant. siue habere filium: ⁊ h̄re patrē. vt verbi gratia. Cum dicimus. deus ē pa- ter. nomine patris ⁊ relationem notamus. ⁊ diuinam hypostasim significam⁹. vt sit intelligentia talis. Deus vel diuina essentia est pater. id est ille qui genuit. id est hypo- stasis que habet filium. Sicut deus ē filius. id est hypostasis genita vel habēs patrem. Itē etiam deus est spūs sanctus. i. hyposta- sis p̄cedens ab vtroqz siue ille qui p̄cedit.

Quid intelli- gat cum dicif de⁹ genuit. et de⁹ genuit⁹ est.

Cum nō nomina relationū ponimus i p̄dicatis: notiones ipas tm̄ significamus. non hypostasēs. vt cum dicimus. deus ge- nuit. i. habet filium. ⁊ deus genitus est. id est habet p̄rem. Et tunc oportet intelligi i subiectis hypostasēs tm̄. nō essentiā que il- lis p̄prietatibus determinant.

⁊ p̄prietates determinant hypo- stasēs. non substantiam. id est na- turam.

Ille enim proprie- tates singule singul p̄prie conueniūt per- sonis. ⁊ p̄ eas persone determinant: ⁊ a se inuicem differunt: sed a se non secedūt. Vñ Johannes B. amascenus. Non differunt ab inuicem hypostasēs sm̄ substantiā: sed sm̄ characteristicā idiomata. id ē determi- natiuas p̄prietates. Characteristica nō. i.

Jo. dam.

determinatiua sunt hypostaseon. ⁊ non na- ture. etem hypostasēs determinant. Item esse quidem intemporaliter ⁊ eternalit̄ dici- mus diuinam verbū hypostasim simplicē: omnia habentem que habet pater. vt eius homouision. id est consubstantialē: nati- uitatis modo ⁊ habitudine a paternali hy- postasi differentem. nunq̄ nō a paternali hypostasi secedentem. Idem apertius ex- p̄mens p̄sonales p̄prietates in eodem ait. Differentiam hypostaseon. id est p̄sonarū in tribus p̄prietatibus. id est paternali et filiali ⁊ p̄cessibili recognoscimus. Inseces- sibilis autem ipas hypostasēs ⁊ indistabi- les inuicem. ⁊ vnitas quidem inconsufibi- liter. Tres em̄ sunt ⁊ si vnite. diuinas autē indistanter. Etenim singula p̄fecta est hypo- stasis. ⁊ p̄prietatē s. existentie mo- dum p̄prium possidet. sed vnite sunt substā- tia. ⁊ non distant neqz secedunt a paternali hypostasi. Ecce hic habes distinctas tres illas p̄prietates: que supra diuersis signifi- cate sunt modis.

Dicuntur p̄prietates agte.

⁊ sunt alia nomia p̄sonarū eadē p̄- p̄rietates notat̄. s. genitus. geni- tor. verbum. imago.

Hic non est preter- mittendū: qz sicut p̄r ⁊ fili⁹ ⁊ spūs sanct⁹ no- mina p̄sonarū sunt. ⁊ p̄prietates persona- les designāt. ita etiā sunt ⁊ alia nomia per- sonarū. i. que ipas p̄sonas significāt. ⁊ ea- rum p̄prietates denotant. ⁊ easdem quas ⁊ nomia p̄dicta. Unde ⁊ relatiue dicuntur. s. genitor. genitus. verbum. imago. Vñ Au- gusti. in. v. li. de trinitate. ait. Videndū est in- quit hoc significari cum dicitur ingenit⁹. qd significat cum dicitur filiuz. Ideo em̄ filiuz quia genitus. ⁊ quia filiuz vtiqz genitus. Sicut autē filiuz ad patrem: sic genitus ad genitorem refertur. ⁊ sicut pater ad filium: ita genitor ad genitum. Idem in sexto lib. de trinitate. Verbum quidem solus filiuz accipitur. non simul pater ⁊ filiuz tāqz am- bo sint vnum verbum. Sic enim vbum dicitur quomodo imago. non autē pater ⁊ filiuz simul ambo imago. sed filiuz solus est imago patris: quemadmodū et filiuz. Idem in. vij. libro de trinitate. Verbum sm̄ qz sapientia est ⁊ essentia. hoc est quod pa- ter. sm̄ qz verbum: non hoc est quod pater: quia verbum non est pater. ⁊ verbum rela- tiue dicitur: sicut filiuz. Item in eodem

Augusti

De noie vbi ⁊ imaginis

Quo dicitur
vbi dicitur quo
sapia.

Sicut filius ad patrem refert. ita et vbi
ad cum cuius est vbum refert cum dicitur
vbum. Et ppter terra non eo vbo quo sapien-
tia dicitur. quia vbum non ad se dicitur. sed tñ
relatiue dicitur ad eum cuius est vbu. sicut
filius ad patrem. Eo quippe est filius quo
vbum. et eo est verbum quo filius. Sapien-
tia vero quo essentia. et ideo quia pater et
filius sunt vna essentia et vna sapientia. Itē
in eodem. Non ē pater ipse verbū sicut nec
filius nec imago. Quid autē absurdius ē
imaginem ad se dici. Idem in. v. Dicitur re-
latiue filius. relatiue etiā dicitur vbu et ima-
go. et in omnibus his vocabul' ad patrem re-
fert. Nihil autē horū pater dicitur.

Quo dicitur
vbi dicitur et quo
filius.

Breuiter summam colligit intelli-
gentie pdictorū. f

Apte ostensum est

q' sicut filius vel genitus relatiue dicitur ad
patrem. ita vbu et imago. Et q' eo dicitur
vbu siue imago quo fili'. i. eadē ppetate si
uenotione dicitur vbum et imago qua fili'.
sed non eo quo vbum dicitur sapientia vel
essentia. quia non notione qua dicitur vbu
dicitur sapientia. Nam sapia dicitur fm essen-
tiam. non fm relationē.

General' regla eorū que ad se. et
eorū que relatiue dicuntur. quicquid
enī ad se sil' ambo dicuntur. sed non
ita in pdictis relatiuis. s

Et est hic aduertē

da quodam generalis regula eorū que ad
se. et eorū que relatiue dicuntur de patre et
filio. Quicquid enim ad se dicuntur. vt ait
Aug'. in. vj. libro de trinitate. non dicitur
alter sine altero. id est quicquid dicuntur
quod substantia eorum ostendat: ambo si-
mul dicuntur. Ergo nec pater est deus sine
filio. nec filius sine patre. sed ambo sil' de'.
sed non ambo simul pater: non ambo simul
filius: vel vbum vel imago.

Augusti.

An fm substantiā dicat' deus de
deo. et hmōi. h

Hic queritur cum
dicitur. deus de deo. lumen de lumine. et

hmōi. vtrum dicant' fm substantiā. Nam
fm relationē constat ista non dici. Si vero
fm subam dicuntur simul ambo. s. pater et
filius. possunt dici deus de deo. lumen de
lumine fm predictam regulam. Ad qd
dicimus. q' licet deus fm substantiā dica-
tur. et lumen. et sapientia et hmōi. et nūq' re-
latiue accipiant'. aliquando tñ pro relati-
uis. i. p' psonis: sed non relatiue accipiunt'
vt cum dicitur. deus genuit deū. alteruz pro
patre. alterum pro filio ponimus. similiter
cum dicitur. deus de deo. lumen de lumine.
In alijs q' locutionibus sepe reperiuntur
nomina essentie ad significatiōē psonarū
deducta. vt cum dicitur. deus natus. deus
mortuus. deus passus. vbi fili' nū significat'
catur. Ita et de solo filio intelligit'. cum di-
citur de' de deo. et hmōi. Uñ Aug'. que-
rens quō hmōi dicant' in. vij. li. de tri. ait.
Quomodo deus de deo. lumen de lumine
dicitur? Non enim simul ambo de' de deo
sed solus filius de deo. s. pater. nec ambo si-
mul lumen de lumine. sed solus fili' de lu-
mine patre.

Responso vbi
noia substan-
tie dicant' ali-
quā ponit p' p-
sonis.

Augusti.

et tantū fm nomen substantie di-
citur illud de illo. non fm nomia
psonarum. i

Et est sciendum q'

fm nomina sbe tñ dicit' illud de illo. licet
ibi illa nomina sbe nō significant. Scdm
vō eadem nomia psonarū: nūq' dicit' filio
de illo: sicut vbum de vbo. vel filius de fi-
lio. q' hmōi noia diuersis psonis cōuenire
non pnt. Quod Aug'. licet obscure in eo-
dem li. ita dicit. hoc solū de eis dicit' nō po-
test illud de illo qd sil' ambo non sunt. i. illo
solo noie nō possum' vti ad ostendendum
vnū de vno. qd sil' ambobus non cōuenit.
Sicut vbu de vbo dici nō pōt. q' nō siml'
ambo verbum. nec imago de imagine. nec
filius de filio. q' non simul ambo filius vel
imago. Et sicut noia sbe aliquā intelligētiā
psonarū distincte faciūt. ita etiā interdum
tot' trinitatis sil'. Uñ Aug'. in eodem lib.
ait. In p'ris noie ipse pater p se p'nciatur.
In dei vō noie et ipse pater et fili' et spūsan-
ctus. vt cū dicitur. Nemo bonus: nisi solus
deus. q' trinitas est vnus deus.

Augusti.

Q' noia sub-
stantie p'ncipi
trinitatis intel-
ligentiam si-
gnificant.

Ista est distinctio vicesimasepti-
ma. In qua magister postq' egit de tribus p'p'ati-
bus psonalibus. s. pater. filio et spūratione

Snt q significatur nomibns pprijs. agit de eisdem
 fm q significat nomibus alienis. Et tria circa hoc
 fact. qz primo agit de his put significat terminis
 equalentibus psonalibus. Secundo agit de eis put
 significat terminis essentialibus. Primum facit a
 pncipio distinctionis vsqz ibi. Dic non est pterendū.
 Scdm vsqz ibi. Et est hic aduertenda. Tertium ab
 inde vsqz ad finem distinctionis. In spciali do gntē
 tia mgrī stat in tribus ppositionibus quarū prima
 est hec. Omnia vocabula alieni psonē ppria signifi-
 cant nisi vnam pprietatem ex parte rei qua illa per-
 sona pprie distinguitur ab alijs psonis determina-
 tue. z pbat sic. Eadem est pprietas que significat
 istis nomibus. pater. paternitas. generatio actiua
 respectu p̄ris. Et istis filius. filiatio. generatio passi-
 ua respectu filij. Et istis sp̄s sc̄i spiratio passiva. p
 cedere ab vtriusqz respectu sp̄s sc̄i. Si istis p̄petari-
 bus p̄sonē pprie distinguunt ab inuicē vcr̄maliue
 lgit oia vocabula alieni p̄sonē pp̄a rē. Inā senten-
 tiam mgr̄ ponēs q̄rit: an eadē pprietas sit q̄ impor-
 tatur nomē p̄ris. paternitatis. generatiōis actiue.
 Et sit an eadem sit q̄ importat noīe filij z filiatōis
 generatiōis passiue. Quā q̄stionem mgr̄ ponēs sub
 his v̄bis querit. Utrū sit idem esse p̄rez z genuisse
 filiū. Et vtrū idē sit esse filiū z natum a p̄re? Ad qd
 mgr̄ respondens dicit qz licet eadem p̄petas signifi-
 cetur istis nomib⁹. s. esse p̄rem z genuisse filium. seu
 p̄r z paternitas. hoc tñ est sub diuersis rōib⁹. Nam
 nomib⁹ p̄sonarū cuiusmodi sunt pater. fil⁹ z spiri-
 tus sanctus: significat non p̄petas tñ: s; bypostasis
 Sed nomibus pprietatū cuiusmodi sūt paternitas
 z filiatio: significat ip̄e p̄petates fm se vel act⁹ ip̄-
 sarum pprietatum. vt generare. nasci vel generari.
 Secunda p̄positio est hec. Hec nomia genitus. ver-
 bum. imago non substantialit ex parte rei seu ad se
 sed ad patrem dicuntur relatiue. Et p̄batur sic. Illa
 noīa q̄ pprie filio cōueniūt: z eius p̄sonalē pprieta-
 tem p̄re exp̄mūt: nō substantialit sed respectiue re-
 spectu p̄ris dici p̄t. sed ista noīa v̄bū imago genit⁹
 sunt b̄mōi. ergo non substantialit ex pte rei seu ad se
 dicuntur: sed relatiue ad patrem. Argumentuz tenet
 z maior. Sed minor p̄batur in textu autoritate. b.
 Aug⁹. que dicere intendit qz genitus dicitur genito-
 ris genitus. z verbum dicentis v̄bum. z imago ima-
 ginati imago. que oīa soli filio cōueniūt respectu pa-
 tris. ergo minor vera. z p̄ consequēs p̄positio pb̄-
 da. Tertia p̄positio est hec. Solū essentialia de p̄s-
 bus sūt z de seip̄s affirmant. Et p̄tz p̄ hoc qz b̄n po-
 test dici. Pater z filius z sp̄s sanctus sunt deus. vel
 potētia diuina. sc̄la z bonitas diuina sunt deus. Sed
 nō p̄t dici. p̄r z filius sunt pater vel sunt filius. Cū
 p̄tz qz solū essentialia possunt sūt z pluribus dici. vt
 dicit p̄positio pb̄anda. etiam illa solū dicunt de se.
 vt lumen de lumine. de deo. qd nō p̄t dici de no-
 minibus relatiuis. non em̄ p̄t dici pater de patre.
 aut filius de filio. Ad p̄bat autoritate. b. Aug. vj
 de tri. c. v. dicentis. Hoc solū de eis dici nō p̄t. illō
 de illo. quod simul ambo nō sunt. i. illo noīe nō pos-
 sumus vti ad ostendendū vñ de vno. qd simul am-
 bobus non cōuenit. sicut v̄bum de verbo. qd non si-
 mul ambo v̄bum. nec filiū de filio: qd non sūt ambo
 Et subiungit magister: qz sicut illa essentialia nomia
 aliqñ intelligentiam distinctionis p̄sonarū faciūt. ita
 z interdū totius verba simul. qd p̄bat autoritate
 Augustini li. de tri. c. iij. dicētis. In p̄ris nomē ip̄e
 p̄r p̄nunciat p̄ se. In dei aut noīe z ip̄e z h̄l⁹ z sp̄s
 ritus sanctus. vt cū d̄r. Nemo v̄bis nisi solus deus.
 qz trinitas est vnus de⁹. Et hec est sn̄a mgr̄ in hac
 distinctione in spciali.

Q non tantum tres predictae pro-
 prietates sunt in personis. s; etiaz
 que alijs significantur nominib⁹.
 vt ingenuus.

Reterea consi DI. XX VIII.

P derari oportet qz non tñ tres p̄-
 dicte pprietates siue notiones
 in psonis sunt. verū etiam alie que alijs no-
 tantur nominibus. Nam etiam hoc nomē
 ingenuus relatiue dicit de p̄re tñ. z aliam
 designat notionem q̄ pat vel genitor. Nō
 est em̄ idem esse patrem z esse ingenuuz. id
 est non ea notioe pater dicit qua ingenu⁹.
 Pater em̄ (vt p̄dicū est) dicit fm pprieta-
 tem generatiōis. Ingenuus aut fm pprie-
 tatem innascibilitatis. Differt ḡ pater a fi-
 lio autoritate generatiōis. differt etiaz pro-
 prietate innascibilitatis. id est qz ingenu⁹.
 In Aug⁹. distinguēs inter p̄petatē q̄ pat
 dicit. z illam q̄ dicit ingenuus in .v. li. de
 trini. sic ait. Non est h̄ dicere ingenuuz qd
 est patrem dicere. qz z si filium nō genuiss;
 nihil phiberet dicere cum ingenuuz. Et si
 gignat q̄s filium: non ex eo ip̄e est ingeni-
 tus. qz geniti homines gignūt alios. Non
 ergo ideo dicit pater: qz ingenuus. Ideo-
 qz cum de deo patre vtrūqz dicat. alia no-
 tio est qua intelligit genitor. alia qua inge-
 nitus. Genitor em̄ dicit ad genitū. id est fi-
 lium. Cum v̄o ingenuus dicit nō quid sit
 sed qd non sit ostendit. hoc exemplis pla-
 num faciendum est. Qz dicit ingenuus:
 hoc ostēdit qz non sit filius. sed genitus et
 ingenuus cōmode dicunt. filius aut latine
 dicitur. Sed vt dicat infilius. non admit-
 tit: loquendi consuetudo. nihil tamen intel-
 lectui demit: si dicat non filius. quē admo-
 dum etiā si dicat nō genitus. p eo qd dici-
 tur ingenuus nihil aliud dicit. Ideo non
 est in reb⁹ cōsiderandū qd vel sinat vt non
 sinat dici v̄sus fm̄onis nostri. sed qz reruz
 ip̄az intellectu seluceat. Non ergo iaz
 tantū dicamus ingenu⁹: sed etiam nonge-
 nitum. qd tñ valet. Nūquid ḡ aliud dici-
 mus q̄ nō filiū? Negatiua porro particla
 nō id efficit: vt qd sine illa relatiue d̄r: eadē
 p̄posita substantialit dicat. sed id tñ nega-
 tur quod sine illa aiebat sicut in alijs predi-
 camentis. cum dicimus homo est. substā-
 tiam designamus. Qui ḡ dicit non homo
 est. non aliud genus p̄dicamenti enūciat
 sed tñ illud negat. Sicut ḡ fm substantiaz

Augusti :
 De ingenuo
 plana assig-
 tio. s. qd rela-
 tiue d̄r z alia
 est notio qua
 d̄r ingenuus
 alia qua pat

Exēplis v̄bis
 ad hoc ostē-
 dendū

Qz tñ valet
 nō genit⁹ q̄n-
 tū ingenu⁹ ce-
 tan: undē nō
 filius.

ait. hō est. sic fm subam nego cū dico non hō est. At si tantū valet quod dicitur genit⁹. q̄tum valet quod dicitur filius. Tantūdem ḡ valet quod dicitur nongenitus. q̄tum valet quod dicitur non filius. Relatiue autē negamus dicendo nongenitus. Ingenitus porro quid est: nisi nongenitus. Non ḡ recedi fa relatiuo p̄dicamento cum ingenu⁹ dicitur. Sicut enim genitus non ad se dicitur: sed q̄ ex genitore sit. ita cum dicitur ingenu⁹ non ad se dicitur: sed q̄ ex genitore nō sit ostēditur. Vtrūq̄ tamē relatiue dicitur. Quod autē relatiue p̄nunciat: non indicat substantiam. Quāuis ergo diuersum sit genitus ⁊ ingenitus. tñ non indicat diuersam substantiam. q̄ sicut filius ad patrem. ⁊ non filius ad nonpatrem refertur. ita genitus ad genitorem. ⁊ nongenitus ad nongenitorem referat: necesse est. Ecce euidenter ostēdit q̄ ingenitus relatiue dicitur. ⁊ de solo p̄re accipitur. Alias notio est qua dicitur ingenitus. alia qua pater. Atq̄ tantū valet cum dicitur ingenitus: q̄tum nongenitus vel nō filius.

An sicut solus pater dicitur ingenu⁹ dicitur debeat nongenitus. vel non filius. b

Ideo solet queri. +
vtrum sicut solus pater dicitur ingenu⁹: ita ipse solus debeat dici nongenitus: vel non filius. vñ nec etiam spūsanctus possit dici non filius vel nongenitus? Quibusdam videtur q̄ pater solus debeat dici nō genitus vel non filius. Spiritus vō sc̄tus sicut non dicitur ingenu⁹. ita inq̄unt non est dicendus nongenitus vel non fili⁹. Debet quidem dici ⁊ credi spūsanctus non esse genitus vel non esse filius. sed non debet dici esse nongenitus vel non filius. Alijs autem videtur q̄ cum spiritus sanctus non possit dici ingenu⁹. potest tamen dici nō genitus vel non filius. ⁊ autem Augustinus supra ait: tantum valere cum dicitur ingenu⁹ quantum cum dicitur nongenitus vel non filius: ethymologiam nominis ostendendo cum hoc dixisse dicunt. nō ratione p̄dicatiōnis.

Que sit proprietates fm quaz dicitur pater ingenu⁹. c

Si autem vis sci⁹ re que sit p̄prietates fm quam dicitur pater ingenu⁹. audi hylarium ipsam vocantem hylarius. innascibilitatem in. iiii. lib. de trinitate ita accipiem. Est vnus ab vno sc̄z ab ingenito genitus. proprietate videlicet in vno quoq̄ ⁊ et originis et innascibilitatis. Significata ergo in scripturis personarum intelligētia et distinctio innascibilitatis natiuitatisq̄ (sensu) solitarius deus non est opinandus. Discretō ergo vel distinctio personarum in scripturis posita est. in nullo autē nature distinctio.

Arriani nitebatur p̄bare alterius substantie p̄rem. alterius filiū. q̄ ille ingenu⁹. iste genit⁹. quib⁹ rñdēs Ambrosi⁹ dixit se hoc nomē in scripturis non legisse diuinis. d

Illud etiam taceri nō oportet. q̄ arriani ex eo p̄bare nitebantur alterius substantie esse patrem. alterius filiū. quia ille ingenu⁹. ⁊ iste genit⁹ dicitur cum diuersum sit esse ingenu⁹ ⁊ esse genitum. Unde Ambrosi⁹ eorum q̄stioni responddēs: dicit se in diuinis scripturis hoc nomē sc̄z ingenu⁹ nō legisse. ita inq̄tes in. iiii. lib. de spūsancto. Cum dudum audierint quidam dicentibus nobis filium dei q̄ generatus est patri qui generauit in equitate esse nō posse. quibus ille generatus sit. iste generauit. quia generatio est nature. aduersus quidē illam questionem vocē sibi arbitratur acclusaz. sed in tergiversatione damabili in eodē loco vestigium vertūt vt putēt mutatiōne fieri questionis mutatiōe sermonis dicentes. Quomodo possūt esse ingenu⁹ ⁊ genitus vnus nature atq̄ sube. Ergo vt respondeam mihi p̄posite q̄stioni: primo oim in diuinis scripturis ingenu⁹ nusq̄ iuenio. nō legi. nō audiui. Cui⁹ ḡ mutabilitatis sūt hoies hmoi. vt nos dicat ea vsurpare q̄ nō sūt sc̄pta. cuz ea q̄ sunt scripta dicamus. ⁊ ipsi obiciāt q̄ scriptū non sit. Nonne ipsi sibi aduersantur. ⁊ auctoritatem calumnie sue derogant. Attēde lector qm hoc nomine ingenu⁹ nolebat vt Ambrosi⁹ p̄pter hereticos. Ita ⁊ nos subdicere q̄dā oportet p̄pter calumniant. ū insidias: q̄ catholicis ac pijs lectoribus secure credi possunt. Sunt etenim quedā que

Nota q̄ omne ingenu⁹ ⁊ nō genitū. fm nō eodē modo.

Opinio quorundam.

Aliorum opinio.

hylarius.

Ambrosi⁹.

nō tante sunt religionis ⁊ autoritatē, vt eis nos oporteat sp̄ritendo ac recipiēdo seruire. verū silentio aliqñ p̄teriri queūt. nec illius tñ sunt pueritatis. qñ cū oportunitus fuerit: eis vñ liberū habeamus.

An diuersum sit esse patrem et esse filium.

Preterea queri so-

let cū supra dictū sit. qz aliō est dicere ingentū. aliud p̄rem. Et qz diūsum sit genit⁹ et ingenit⁹: vtrū sūt diuersum sit esse p̄rem et esse filium: an idem? Ad qd̄ dicim⁹ qz ex eodem sensu quo dicim⁹ diuersum genitus ⁊ ingenit⁹: ⁊ quo d̄: non esse idem dicere genitū ⁊ ingenitū. p̄d̄t̄ dici non esse idē: s̄ diuersum esse p̄rem ⁊ esse filiū. v̄ esse sp̄s sanctum. qz non ea notioe p̄ est p̄ q̄ filius est filius. vel qua sp̄s sanctus est sp̄s sanctus. Ideo ex hoc sensu ⁊ cedim⁹ qz aliud est esse p̄rem. ⁊ aliud est esse filiū. qz alia notio est qua p̄ est p̄. alia q̄ filius est fili⁹. Sed si transponas vt dicas. aliud ē p̄rem eē. aliud filiū esse. variat̄ intelligētia. ⁊ ideo non cōcedit̄. Est em̄ sensus tal̄. ac si dicat̄. aliud est quo p̄ non q̄dem p̄. sed est. aliud quo filius est. non q̄dem filius: sed est. qd̄ penitus falsum est. Eo em̄ pater est quo p̄ de⁹ est. i. p̄ essentiam vel naturam. Ac filiū eo deus est quo pater deus est. Eo ergo fili⁹ est quo pater est. Et ita idem est p̄rem esse ⁊ filiū esse: sed nō est idem esse p̄rem ⁊ esse filiū. **Aug⁹** in. v. li. de tri. ait. Quāuis diūsum sit esse p̄rem ⁊ esse filiū. nō est tñ diuersa s̄ba. quia non hoc s̄m s̄bam dicitur: s̄ s̄m relatiū. quod tñ relatiū nō est accidens. qz non est mutabile. Ecce diuersum esse dicit esse p̄rem ⁊ esse filiū. qd̄ iuxta rōez p̄dictam accipi oportet. qz. s̄. alia notio est qua est p̄. alia qua est filiū. Non em̄ s̄m essentiam p̄ dicim⁹ pater. vel filiū filius: s̄ s̄m relationem.

Quō dicat̄ sapientia genita v̄ nata. an s̄m relationez an s̄m substantiam.

Sciendum quoqz

est: qz sicut solus filius d̄: verbum vel imago. ita etiam ip̄e solus dicim⁹ sapientia nata vel genita. Et ideo querit̄ vtrū hoc rela-

tiue dicat̄. ⁊ si relatiue dicim⁹. an s̄m eādē relationem qua dicitur verbum ⁊ imago? De hoc **Aug⁹** in. vii. li. de trinita. ita ait. **Aug⁹** Ad dici accipiamus cum dicim⁹ verbuz: ac si dicatur nata sapientia: vt sit filius ⁊ imago. Et hec duo cum dicim⁹. i. nata sapientia: in vno eorū. eo qz est nata ⁊ v̄bū ⁊ imago ⁊ filius intelligat̄. Et in his omnib⁹ nominib⁹ non ostendat̄ essentia. quia relatiue dicim⁹. At in altero qd̄ est sapia: etiam essentia demonstrat̄. quontā ⁊ ad se dicim⁹. seip̄a em̄ est sapiens. Et hoc est ei⁹ esse qd̄ sapere. Unde pater ⁊ filius simul vna sapientia: quia vna essentia. **Caue lector:** qz **Aug⁹** liter hoc intelligas quod hic dicit **Augustinus**. Videt̄ em̄ dicere qz cum dicim⁹ nata sapientia: ibi sapientia essentiam significet. ⁊ nata relationez notet. Ad si ita est cogimur dicere essentiam diuinā esse natam: quod superioribus repugnat. Sed ad B dicimus: qz in altero. i. in eo qz nata est. eadem notio intelligat̄: que notat̄ cum dicim⁹ verbum ⁊ imago. In altero v̄o. s̄. sapientia demonstrat̄ essentia. id est demonstrat̄ qz filius sit essentia. quia sapientia s̄m essentiam dicim⁹. Et ideo cum dicim⁹ nata sapientia: intelligat̄ qz ip̄e qui natus est: essentia est. ibi tñ sapientia non p̄ essentia: sed pro hypostasi facit̄ intelligentiā. vt sicut quando dicim⁹ verbuz vel filius: intelligit̄ hypostasis cum sua p̄p̄tate. Item cum dicitur nata sapientia: idem intelligit̄. id est genita hypostasis. Ideo vigilanter ait idem esse intelligendum cū dicim⁹ verbū. ⁊ cum dicitur nata sapientia. i. eadem relatio: eadez qz hypostasis cui inest illa p̄p̄tate. Et ex B adiuuat̄ illud quod sup̄ius diximus. s̄. cum dicim⁹ p̄ vel filius vel sp̄s sanctus. nō tñ ille p̄p̄tates significant̄ cum d̄: pater: nitas filiatio. sed etiam hypostasis cū suis p̄p̄tatebus.

⁊ imago aliquando dicitur s̄m essentiam.

Illud etiaz sciri o-

portet: qz cū supra dictū sit imaginē relatiue dici de filio: sicut v̄bū vel filius. interdum tñ rep̄itur s̄m substantiā dici. Unde **Aug⁹** in li. de fide ad p̄trū dicit qz vna ē sancte trinitatis essentialit̄ diuinitas et imago: ad quam factus est homo. **hyla.** etiaz in. v. libro de trinitate ait. homo fit ad cō. **hylarius.**

Augusti .

Qualit̄ intel ligēda sint p̄missa verba **Augustini**

Quō dicat̄ sapia genita vel nata ⁊ an s̄m relationē an s̄m substāz

Ratio vbi dicit esse diuersū eē p̄rem et esse filiū. s̄ si patet esse et filiū esse

Augusti .

munē imaginez. Nomē nō discrepat. natu-
ra non differt. Una est em̄ ad quā hō crea-
tus est spēs. Ex his v̄bis ostendit q̄ ima-
go aliquē essentia intelligentiā facit. ⁊ tunc
ad se dicit ⁊ non relative.

Ista ē distinctio vicesima octava

In qua mgr̄ postq̄ actū est de p̄teritis p̄sonali-
bus incipit agere de p̄teritis nō p̄sonalibus.
Et tria circa hoc facit. Primo ostendit quō se habe-
at hoc nomen ingentus ad alias notiones. Secun-
do subdit quomō ista duo se habeant ad invicem. s.
patrem esse ⁊ filium esse. Tertio ostendit quō hoc no-
men imago quandoq̄ tenetur essentialiter. quando
q̄ p̄sonaliter. Primum facit a principio huius distinc-
tionis vsq̄ ibi. Preterea queri solet. Secundū ab inde
vsq̄ ibi. Illud etiā taceri non oportet. Tertium ab in-
de vsq̄ ad finem distinctionis. Et tūc de ista mgr̄ in
hac distinctione in generali. In sp̄iali sententiā mgr̄
stat in tribus p̄positionibus. quarum p̄ma est hec.
Ingentus est notio solus patris. alia tamen a pa-
ternitate qua pater refertur ad filium. Hanc p̄posi-
tionem p̄bens p̄ponit. q̄ p̄ter tres p̄terites per-
sonales. s. paternitatem. filiationem ⁊ p̄cessionem. sunt
alio p̄terites alio nōlate nomib⁹. de quorū numero
est hoc nomen ingentus quod spectat ad patrem.
⁊ importat aliam p̄teritatem q̄ hoc nomen p̄sonitas.
quod p̄bat p̄ hoc. q̄ esse ingentū non est de ratōe
patris. eo q̄ aliquis potest esse pater absq̄ hoc q̄ sit
ingentus. q̄ multi genti genuerunt. Secūda p̄posi-
tio est hec. Idem est p̄ter esse qd ⁊ filium esse. Quis
esse p̄ter ⁊ esse filium careant idem p̄terite. i. non sunt
idem. Quod p̄bat p̄ hoc q̄ sensus p̄positionis. s. pa-
trem esse sit idem quod filium esse est iste. i. idem est
quo pater est. ⁊ id quo filius est. quia. s. vna diuina
essentia est id quo vterq̄ iporū est. ⁊ iste sensus ē ve-
rus. Sed terminis transpositis sic dicēdo. Esse p̄ter
est idem qd esse filium. tūc sensus est. Eadem est pro-
prietas qua pater est pater. ⁊ qua filius est filius. et
iste sensus est falsus. q̄ paternitate pater est pater.
⁊ filius filiatione est filius. Tertia p̄positio est hec.
Hoc nomen imago relative dicit de solo filio. sed es-
sentialiter de tota trinitate. Quam p̄bat mgr̄ quo
ad secundam eius p̄ter sic. Imago q̄nq̄ essentialit̄
accipit. vt q̄n accipit p̄ ipō exemplari nature diuine
ad cuius imaginem factus est homo. ⁊ hoc p̄bat
auctoritate Augustini ⁊ Hieronymi quo ad p̄mā p̄ter
sententiā probata fuit. Et hec est sententiā mgr̄ in
speciali.

De principio qd relative dicitur. et mul-
tiplicem notat relationem. a

DI. XX
IX.

Et preterea

aliud nomen multiplicem no-
tans relationem. s. principium.
Dicit em̄ principium semp̄ ad
aliquid. ⁊ dicit pater principium. ⁊ filius pn-
cipium. ⁊ sp̄s sanctus principium. sed disse-
renter. Nam pater dicit principium ad filium
⁊ ad sp̄m sanctum. Unde Aug⁹. in. iij. li.

bro detri. ait. Pater est principium totius
diuinitatis. vel si melius dicitur deitatis.
q̄ ipse a nullo est. Non em̄ habet de quo sit
vel de quo procedat. sed ab eo ⁊ filius ē ge-
nitus. et sp̄s sanctus procedit. Non ḡ dicitur
principium totius deitatis. q̄ vel sui vel
diuine essentie principium sit. sed quia prin-
cipium est filij ⁊ spiritus sancti. in quibus sin-
gulis tota diuinitas est. Filius ad spiri-
tum sanctum dicit principium. Spirit⁹ nō
sanctus non dicit principium nisi ad creatu-
ras. ad quas pater etiam dicit principium
⁊ filius ⁊ trinitas ip̄a simul. ⁊ singula per-
sonarum principium dicit creaturarū. Pa-
ter ergo principium est sine principio. Filius
principium de principio. Spiritus sanctus pn-
cipium de vtroq̄. i. de p̄re ⁊ filio.

Ab eterno pater est principium et
filias. sed sp̄s sanctus nō. immo
cepit esse principium. b

Et pater ab eterno

principium est filij. ⁊ pater ⁊ filius p̄cipiūz
spiritus sancti. quia filius est a patre. ⁊ spiri-
tus sanctus ab vtroq̄. Sp̄s nō sanctus
non ab eterno principium est. sed esse cepit
quia non dicitur principium nisi ad crea-
turas. Cum ergo creature esse ceperunt. et
sp̄s sanctus esse cepit principium earum.
Ita etiam pater ⁊ filius esse cepit cum spiri-
tus sancto vnum principium creaturarum.
quia creature esse ceperunt a patre ⁊ filio ⁊
sp̄s sancto. ⁊ dicuntur hi tres: non tria: sed
vnum principium omnium creaturarū. quia
vno eodemq̄ modo principium rerū sunt.
Non enim aliter sunt res a patre. et aliter a
filio. sed penitus eodem modo. Ideo apo-
stolus intelligens hanc trinitatem esse vnum
principium rerū ait. Et ipō. per ipsum: ⁊ in
ipō sunt omnia. Cum nō audiuim⁹ om-
nia esse ex deo. vt ait Augustinus de natu-
ra boni. omnes vtriq̄ naturas intelligere
debemus. ⁊ omnia que naturalia sunt. Nō
enim ex ipō sunt peccata: que naturā non
seruant: sed viciant: que ex voluntate pec-
cantium nascuntur. Omnium ergo que
naturaliter sunt: vnum principium est pater
cū filio ⁊ sp̄s sancto. ⁊ h̄ esse cepit. Ab eter-
no autem pater principium est filij genera-
tione. et pater ⁊ filius vnum principium spi-
ritus sancti. Unde Aug⁹. in. v. li. de trinitate. Augusti.

Quo p̄ p̄nci-
piū totū diu-
nitatis dicit.

Quo filius ⁊
ad qd dicit
principium. et
sp̄s sanctus
etiā trinitas.

Quo hi tres
sunt creature
principium.

Quo accipit
dum sit omnia
esse ex deo

Quo p̄ habet
no ē principium
filij. ⁊ p̄ et fi-
lius sp̄s sancti

Augusti.

ita ait. Dicitur relative pater. idemque relative dicitur principium. Sed pater ad filium dicitur principium deo ad omnia que ab ipso sunt. Et principium dicitur filius. Cum enim diceret ei. Tu quis es? Respondit principium quod et loquitur vobis. Sed nuncquid patris principium est. imo creatorem se voluit ostendere: cum se dixit esse principium. sicut et pater principium est creature quod ab illo sunt omnia. Cum vero dicimus et patrem principium et filium principium: non duo principia creature dicimus. quia pater et filius simul ad creaturam unum principium est: sicut unus creator. Si autem quicquid in se manet et gignit vel operatur aliquid: principium est eius rei quam gignit: vel ei quod operatur. Non possumus negare etiam spiritum sanctum recte dici principium. quia non eum separamus ab appellatione creatoris. quod scriptum est de illo quod operatur. et utique in se manens operatur. Non enim in aliquid eorum que operatur ipse mutatur et vertitur. Unum ergo principium ad creaturam cum patre et filio est spiritus sanctus. non duo vel tria principia. Ecce apte ostendit Augustinus patrem et filium et spiritum sanctum esse unum principium rerum creaturarum. id est uno eodemque modo esse principium. et illud modum satis aperuit. quia scilicet operantur omnia. et quod similiter operantur hi tres. ideo unum principium esse dicuntur.

Hic ostendit quod pater sit principium filii. et ipse et filius principium spiritus sancti.

Deinde in eodem libro

bro continue ostendit quod pater dicatur principium ad filium. et ad spiritum sanctum ipse filius. dicitur ideo esse patrem principium filii. quod genuit eum. et patrem et filium esse principium spiritus sancti. quod spiritus sanctus procedit vel datur ab utroque. Ait enim ita. Si gignens ad id quod gignit principium est: pater ad filium principium est. quod genuit eum. Utrum autem et ad spiritum sanctum principium sit pater. quia dictum est de patre procedit. non parva questio est. Quod si ita est: non iam principium eius tantum erit rei quam gignit vel facit: sed et eius quod datur. et quod procedit ab ipso. Si ergo quod datur vel quod procedit: principium habet a quo datur vel procedit. fatendum est patrem vel filium unum principium esse spiritus sancti: non duo principia. Sed sicut pater et filius ad creaturam relative unus creator et unus dominus dicitur. sic relative ad spiritum sanctum unum principium.

Ad creaturam vero pater et filius et spiritus sanctus unum principium. sicut unus creator et unus dominus. Ecce habes quod pater principium filii dicitur. quod genuit eum. Quia generatione est pater: et principium filii dicitur. id est generatione. In quam etiam dicitur auctor filii. Unde Iulianus in. iiii. li. de tri. ita ait. Ipso quo pater dicitur eius quem genuit auctor ostendit. id nomen habens quod nec ex alio profectum intelligatur. et ex quo is qui genitus est substituisse doceatur. Non ita ecclesia unum innascibilem deum. Non ita unigenitum dei filium. Confiteatur patrem ab origine liberum. confiteatur et filium originem ab initio. non ipsum ab initio: sed ab initiali. non per se ipsum: sed ab eo qui a nemine est natus ab eterno. natiuitatem. scilicet ex paterna eternitate sumentem. Edita est hic fidei confessio. sed confessionis ratio nondum exposita est. et ideo querenda. scilicet quod intelligendum sit quod ait filii originem esse ab initio. et non ipsum esse ab initio: sed ab initiali. hoc utique subdens: determinauit quod accepit initium. in quibus originem filii esse ab initio. Ac si diceret. Non ita intelligas originem filii esse ab initio: quasi ipse filius habeat initium. sed quod ipse est ab initiali id est a patre a quo sunt omnia. Nam licet filius sit principium de principio. non est tamen concedendum quod filius habeat principium. Quod si filius sit principium de principio. et pater principium non de principio. Quod est principium de principio: principium sine principio. sicut filius non est pater. Nec tamen duo principia: sed unum. sicut pater et filius non duo creatores: sed unus creator.

Ex his colligitur quod pater eo est principium filii quo pater generatione scilicet et eodem etiam auctor filii Iulianus.

Nota quod dicitur filium non esse ab initio sed ab initiali.

Apert ex quo sensu illa dicitur veritatem dicitur.

Cum pater et filius sint unum principium spiritus sancti. queritur an eadem notione.

Unum autem principium

sunt pater et filius: non tantum creaturarum: ut dictum est supra. sed etiam spiritus sancti. Ideo queri solet utrum eadem notione pater sit principium spiritus sancti et filius. an sit alia notio qua pater dicatur principium spiritus sancti. et alia qua filius? Ad quod dicimus: cum pater dicatur principium spiritus sancti et filius: quia spiritus sanctus procedit vel datur ab utroque. nec aliter procedit vel datur a patre quam a filio. Hanc intelligi potest patrem et filium eadem rela-

Responso.

Hic adiungit de spiritu sancto quod ipse principium sit

Quere que sit notio qua pater et filius de principio spiritus sancti.

tione vel notione principium dici spiritus sancti. Si vero queris que sit illa notio quaz ibi notat principium. Nomen eius non habemus. sed non est ipsa paternitas vel filiatio: imo notio quidam que patris est et filij. quia ab eterno pater et filius unum principium est spiritus sancti. Donator autem (ut predictum est) dicitur pater vel filius ex tempore. sicut spiritus sanctus donum vel donatum.

Ista est distinctio vicesimanona. In qua magister postquam egit de innascibilitate. put significatur hoc nomine ingenitus. agit de conspiratione. put significatur hoc nomine principium. Et dividitur in tres partes. In quarum prima ostenditur qualiter tota trinitas per hoc nomen principium se habet ad creaturas. In secunda subditur quomodo per idem nomen. scilicet principium persone se habeant ad invicem. In tertia subiungitur concludendo quod non sit aliquod eorum nomen quo exprimitur relatio patris et filij et spiritus sancti. sicut per nomen principium exprimitur relatio patris ad spiritum sanctum. Primum facit a principio distinctionis versus ibi. Deinde in eodem libro. Secundum ab inde versus ibi. Unum autem principium. Tertium facit ab inde versus ad finem distinctionis. Et tamen in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. Pater et filius et spiritus sanctus sunt unum principium creaturarum temporaliter. Hanc propositionem magister probans dicit quod hoc nomen principium secundum quod relative dicitur in divinis importat tamen relationem dei ad creaturas. vel relationem personarum ad invicem. Et postea dicit quod quilibet persona et tota trinitas dicitur principium creaturarum et eorum que naturaliter esse habent non sunt peccatorum. quia natura viciant. et hoc est ratio creationis. propter quam creationis relatio intelligitur inter deum et creaturas. Sunt enim omnes persone unum principium respectu creature. et hoc ex tempore non ab eterno. propterea dicit quod una persona est principium alterius. Nam pater est principium filij. quia ipse genuit. et pater et filius sunt principium spiritus sancti. et hoc non ex tempore et essentialiter: sed notionaliter. Secunda propositio est hec. Pater est principium filij. pater et filius sunt unum principium ipsius spiritus sancti. Hoc magister declarat auctoritate beati Augustini que sententia liter premissa est. Tertia propositio est hec. Relatio qua pater et filius referunt ad spiritum sanctum non habet aliquod nomen proprium versus aliter. Hanc propositionem magister probans querit. Utrum pater et filius sunt eadem notione unum principium spiritus sancti. Et respondet quod sic. licet non habeamus nomen illam notionem exprimens. Nam nomen illud. scilicet commune spiratio quo doctores illam notionem nominant temporibus magistri nondum fuit in usu. nec adhuc inuentum. Postremo notandum est quod hoc nomen principium transiens in predicationem divinum non sumitur uniformiter. Nam quandoque accipitur personaliter. ut cum dicitur principium de principio. et quandoque notionaliter. ut cum dicitur pater et filius sunt unum principium spiritus sancti. quandoque essentialiter. ut cum dicitur. Pater et filius et spiritus sanctus sunt unum principium creature. Et tamen in speciali.

De his que temporaliter de deo dicuntur et relative secundum accidens quod non deo sed creaturis accidit.

Vnt eni que DI. XXX

dam que ex tempore de deo dicuntur eius temporaliter veniunt sine sui mutatione. et relative dicuntur secundum accidens secundum quod accidit deo: sed quod accidit creaturis. ut creator. dominus. refugium. datum vel donatum. et huiusmodi. De his Augustinus in v. li. de trinitate ait. Creator relative dicitur ad creaturam sicut dominus ad suum. Item non aliquez moueat quod spiritus sanctus cum sit coeternus patri et filio. dicitur tamen aliquid ex tempore. veluti hoc ipsum quod donatum diximus. Nam semper eterne spiritus sanctus est donum. temporaliter autem donatum. Et si dominus non dicitur nisi cum habet incipit suus. etiam ista appellatio relativa ex tempore est deo. Non enim sempiterna creatura est: cuius ille dominus est. ergo dominum esse non sempiternum habet. ne cogamur etiam creaturam sempiternam dicere. quia ille sempiternus non dominaretur: nisi etiam ista sempiterna famularetur. Sicut autem non potest esse seruus qui non habet dominum. sic nec dominus qui non habet suum.

Oppositio quod non ex tempore sit dominus quod est dominus temporis quod non est ex tempore.

Sed hic aliquis dicit quod non ex tempore competit deo haec appellatio qua dicitur dominus. quia non est tantum dominus rerum que ex tempore ceperunt: sed etiam illius rei que non cepit ex tempore. id est ipsius temporis. Quod non cepit ex tempore. quia non erat ante tempus quod inciperet. Et ideo non cepit esse dominus ex tempore. Ad quod dici potest quia licet non cepit ex tempore dominus esse temporis. cepit tamen esse dominus temporis. quia non semper fuit tempus. et ipsius hominis ex tempore cepit esse dominus. De hoc Augustinus in eodem libro. continet ita ait. Quisquis extiterit huius eternum deum solum dicat. tempus vero non esse eterna propter varietatem et mutabilitatem. sed tamen ipsa tempora non in tempore esse cepisse. quia non erat tempus antequam tempora inciperent. Et ideo non in tempore accideret deo ut dominus esset. quia ipsorum temporum dominus erat. que utique non in tempore esse ceperunt. Quid respondet de homine qui in tempore factus est. cuius utique dominus non erat antequam esset. Certe ut dominus hominis esset: ex tempore accidit deo. et ut omnis amoueat controuersia: certe ut tuus dominus esset vel meus qui modo esse cepimus: ex

Augusti.

Augusti.

Quo intelli-
genduz sit ni-
hil dici d deo
fm accidē. z
q sunt accidē
tia relatiua .

ipe habuit. Quō g obtinebimus nihil
fm accidens dici deum: nisi qz ipi nature
nihil accidit quo mutet. vt ea sint acciden-
tia relatiua. que cū aliqua mutatiōe reruz
de qbus dicunt accidunt. sicut amic⁹ rela-
tiue dicif. Non em̄ amicus esse incipit: ni-
si cum amare cepit. Fit ergo a'iqua muta-
tio voluntatis vt amicus dicaf. Num⁹
ho cum dicif p̄cium: relatiue dicif. nec tñ
mutatus est cum esse ceperit p̄cium. nec cū
dicatur pignus: z hmōi. Si ergo num⁹
potest nulla sui mutatione totiens dici re-
latiue: vt neqz cum incipit dici. neqz cū de-
sinit aliquid in eius natura vel forma qua
numus est mutationis fiat. q̄to facil⁹ de
illa incommutabili dei substantia debem⁹
accipere qz ita dicaf relatiue aliquid ad crea-
turam. vel q̄uis temporaliter incipiat di-
ci. non tñ ipi substantie dei accidisse aliqd
intelligaf. sed illi creature ad quam dicif.
qualiter etiam r. fugium nostrum dicitur.
Refugiū em̄ nostrum dicif deus relatiue.
ad nos em̄ refertur. z tunc refugiū nostrū
fit cum ad eum refugimus. Nunqd tñc fit
aliquid in ei⁹ natura quod anteq̄ refuge-
remus ad eum non erat: In nobis ergo fit
aliqua mutatio: qui ad eum refugiendo ef-
ficimur meliores. In illo aut̄ nulla. Sic et
pater noster esse incipit: cum p eius gratiā
regeneramur. qui dedit nobis potestātē fi-
lios dei fieri. Substantia ergo nra mutat̄
in melius: cum filij eius efficiamur. Similit̄
z ille pater noster. esse incipit. sed nlla sui cō-
mutatione substantie. Ergo temporalit̄
dici incipit deus: quod antea non dicebat̄
manifestum est relatiue dici. non tñ fm ac-
cidens dei qz aliquid ei acciderit. sed plane
fm accidens eius. ad quod dici aliqd de⁹
incipit relatiue. Ex his apte ostenditur
qz quedam de deo t̄paliiter dicunt̄ relatiue
ad creaturas sine mutatione deitatis. fm̄
sine mutatione creature. z ita accidens est
in crea: ura nō in creatore. z appellatio qua
creatura dicif relatiue ad creatorez: relati-
ua est. z relationē notat q̄ est in ipa creatu-
ra. Appellatio ho illa q̄ creator relatiue d̄z
ad creaturā: relatiue q̄dem est. sed nullā no-
tat relationem que fit in creatore.

Per similitudi-
nem ostendit qz
pōt deus dici
qd an n dice-
batur sine sui
mutatiōe. vt
numus dicif
p̄cium.

Qz de⁹ d̄z re-
fugiū relati-
ue z ex t̄pe si-
ne sui muta-
tione.

Qz p̄ d̄z rela-
tiue.

Similit̄ p̄-
dicendi inteli-
gentiā p̄strit
git.

Hic soluit̄ questio qua querebat̄
vtrū spūsanct⁹ dicaf datū relati-
ue ad se cum ipse det se.

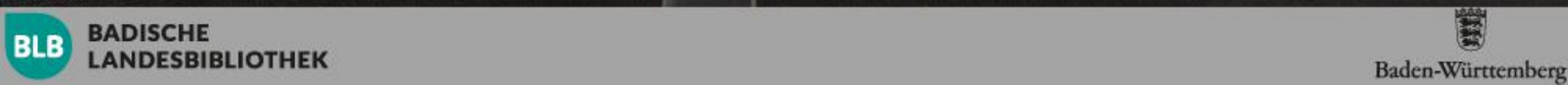
Hic pōt solui que-

stio superius proposita: vbi querebat̄ cū spi-
ritus sanctus datū dicaf vel donatus. Qd
aut̄ dat̄ refertur ad eum q̄ dat. z ad illū cui
datur. z spūsanctus det seipm. vtrū ad se-
ipm relatiue dicatur cum dicif dari v̄ do-
nari? Cui questionē respondentes dici-
mus spūsanctum dici datum v̄ donatū
relatiue. z ad dantem z ad illum cui datur
Dans autem siue donator est pater cūz fi-
lio z spūsancto. Hec tamen dicimus spūm
sanctum referri ad se. sed appellatio dati v̄
donati refertur ad dantem z ad recipiētes
quia non potest aliquid dici datum nisi ab
aliquo z alicui detur. Cum autem spūsan-
ctus dari a se vel datus a se dicitur: relati-
ue quidem dicif ad illum cui dat. z est ap-
pellatio relatiua. z in illo cui dat mutatio
fit: non in dante.

Solutio

Ista est distinctio tricesima hui⁹
p̄mi libri. In qua mgr postq̄ egit de innascibilitate
z cōmuni spiratione. agit incidentalit̄ de q̄busdam
relationib⁹. que conueniūt deo ex t̄pe. Et tria facit.
Nam p̄mo ostendit deum ad creaturā ex t̄pe referri
Secundo subdit deū p̄ talem relationem nō mutari
Tertio exemplificat hoc p̄ spūsanctū z dicif t̄pali-
ter dari. Primū facit a principio distinctiōis vsqz ibi.
Quō ergo obtinebim⁹. Secū ab inde vsqz ibi. Hic
pōt solui. Tertū ab inde vsqz ad finē distinctiōis Et
hec est snia huius distinctiōis in generali. In sp̄ali
sententia mgr̄ stat in trib⁹ p̄positiōib⁹. quaz p̄ma
est hec. Cōstat deū ad creaturas ex t̄pe referri.
Hāc p̄positiōē mgr̄ pbans dicit. qz illa q̄ dicif de
deo relatiue t̄paliit̄ dicunt̄ de ipō fm accidēs. nō fm
accidēs qd in deo sit: sed qd in creaturis est. z exem-
plificat hoc p̄ hmōi nomia creator. dñs. refugiū z si-
milia. q̄ nō p̄nt deo cōuenisse ab et̄no. cū ab et̄no nō
habuit creaturā ad se refugientē seu suū. s; incipit
h̄re ex t̄pe. Cōtra qd mgr̄ obijciēs dicit qz de⁹ nō in-
cepit esse dñs t̄pis. qz non incipit in t̄pe nec ex t̄pe.
Ad qd mgr̄ r̄ndens dicit. qz de⁹ incipit esse dñs t̄-
poris: qū t̄ps incipit esse. Hū sicut t̄ps nō incipit eē
in t̄pe seu ex t̄pe. ita de⁹ nō incipit esse dñs t̄pis in t̄-
pore seu ex t̄pe. sed cum t̄pe. Secūda p̄positiō est hec.
Deus p̄ relationem q̄ refert̄ ad creaturā non mutat̄
Vtius p̄positiōis rationē veritatis mgr̄ assignat
di. qz ipa relatio est solū in creatura reali sed tñ ex
appellatio est in deo respectu creaturarū. Qd exem-
plificans dicit. qz sicut numus fit p̄cium seu incipit
esse p̄cium sine sui mutatione. ita deus sine sui muta-
tione fit creator. Terna p̄positiō est hec: qz spūsan-
ctus sine sui mutatione puris mentibus dat̄. Hanc
p̄positiōē mgr̄ pbat soluedo questionem suā quā
superius distinctiōe. xvij. reliq̄rat insolūtā. Estruz. s.
spūsanctus dñs seipm possit referri ad seipm Et re-
sponder qz cū spūsanct⁹ dicif datus vel missus a se:
tūc relatiue d̄z ad eū cui dat. z est relatio fm nomē.
z non fm rem. z fit mutatio in illo cui dat nulla mu-
tatione facta in ipō donante. Et tñ de snia mgr̄ in
hac distinctiōe in generali.

Quō dicaf filius equalis p̄ri. an
fm substantiā. an fm relationem
ita et similis.

OLXXXI

De re a consi

p derari oportet: cum tres persone
coequales sibi sint. vtrū relati-
ue hoc dicat: an fm substantiam: et si rela-
tiue: vtrum fm relationem an fm essentia
consideranda sit equalitas? Deinde quid
sit ipa equalitas? Ad quod dicimus: quia
sicut simile nihil sibi est. Similitudo enim
(vt ait hylarius) sibi ipsi non est. ita et egle
aliquid sibi non dicit. ac p hoc sicut simile
ita et equale relatiue dicit. Dicit ergo rela-
tiue filius equalis patri. et vtriq; spūsan-
ctus. Est tamen equalis patri filius. et vtri-
q; spūsanctus ppter summam simplicita-
tem essentie et vnitatem. Equalis est ergo
filius patri fm substantiam. non fm rela-
tionem. Unde Aug. in. v. li. de trini. ait.
Querimus fm quid equalis sit patri fili?
non fm hoc q; ad patrem dicitur filius eq-
lis est patri. Restat ergo vt fm id equalis
sit q; ad se dicitur. Quicqd autem ad se di-
citur: fm substantiam dicit. Restat ergo
vt fm substantiam sit equalis. Eadē ergo
est vtriusq; substantia. Item in sexto lib: o
Satis est videre nullo modo filium equa-
lem esse patri. si in aliquo. s. quod p̄tineat
ad significandam eius substantia in equal
inuenit. In omnibus ergo equalis est p̄ri
filius. et est eiusdem substantie. Equalis est
etiam spūsanctus. et in omnibus equal p-
pter summam simplicitatem illius substātie
Ex his p̄spicuum sit q; fm substantiam fi-
lius est equalis patri. et vtriq; spūsanctus
et appellatio tm̄ relatiua est. Equalitas er-
go patris et filij non est relatio vel notio. s; naturalis vnitatis et idemp̄tatis.

hylari?

Augusti

Quid sit eq-
tas.

**Hic quō dicat similis, et quid sit
similitudo.**

Hoc idem etiam di

cimus de simili et similitudine. Cum em̄ di-
citur filius similis patri: relatiue qdem di-
citur. sed similis est patri propter vnitatem
essentie. Est ergo appellatio tantū relatiua
Similitudo vō indifferens ess. n̄tia. Unde
quibusdam non indocte videt nomine eq-
litas vel similitudinis non aliquid poni
sed remoueri. vt ea ratione dicatur fili? eq-
lis patri. quis nec maior est eo nec minor.
et hoc propter vnitatem ess. n̄tie. Ita et si-
milis dicitur. quia nec diuersus: nec alien?
nec in aliquo dissimilis. Et hoc ppter essen-

Quibusdam
videt q; noie
eq-
litas vel si-
militudinis nō
ponit aliqd:
s; remouet.

tie simplicitatem. Non ergo fm q; fili? est
genitus a patre: equalis vel inequalis est
patri. nec similis vel dissimilis. sed equal et
similis fm substantia.

**De snia sancti hylarij qua i trini-
tate psonarū ppria ostendit.**

Non est igitur hic

p̄mittendum q; vir illustris hylarius
pprietates psonarum assignans dicit i pa-
tre esse eternitatē. speciem in imagine. vsus
in munere. Que tante difficultatis sunt v-
ba: vt in eorum intelligentia atq; explana-
tione vehementer laborauerit Aug. vt ip-
se ostendit in sexto libro de trini. ita dicens
Quidam cum vellet breuissime singularū
in trinitate personarum insinuare propria.
Eternitas ē inquit in patre. species in ima-
gine. vsus in munere. Et quia non me-
diocris autoritatis in tractatione scriptu-
rarum et assertionem fidei vir extitit. Hec em̄
hylarius in libris suis posuit. Horū ver-
borum. id est patris et imaginis et muner-
is eternitatis speciei et vsus abditam scruta-
tus intelligentiam: q̄tum valeo non eo se-
cutum arbitror in eternitatis vocabulo. ni-
si q; pater non habet patrem de quo sit. fili?
autem de patre est vt sit. atq; vt illi coeter-
nus sit. Imago enim si perfecte implet illud
cuius imago est: ipa coequatur ei. nō illud
quod est imago ē
s; cū cui? ima-
go ē necesse ē
vt imago de-
mōstrat? Im-
ago ergo ē rei
ad rem coc-
quādā et ima-
ginata et indē-
creta simili-
tudo. Est er-
go pater. et tris
filius. q; ima-
go p̄ris ē fil-
ius. Et quia
imago est vt
rei imago sit
sp̄s necesse est
et naturā et es-
sentia? fm q;
imago ē in se
b̄at auctori?

Et quo sen-
su intelligēda
sunt vba hyl-
arij h docet
aug. et p̄us q;
re p̄ri eterni-
tas tribuat.
Hylar? in li.
de sinodis.
Imago eius
ad quā imagi-
nat? sp̄s idē
ferens ē. Ne-
q; em̄ ipse sibi
q; q; imago ē
s; cū cui? ima-
go ē necesse ē
vt imago de-
mōstrat? Im-
ago ergo ē rei
ad rem coc-
quādā et ima-
ginata et indē-
creta simili-
tudo. Est er-
go pater. et tris
filius. q; ima-
go p̄ris ē fil-
ius. Et quia
imago est vt
rei imago sit
sp̄s necesse est
et naturā et es-
sentia? fm q;
imago ē in se
b̄at auctori?

**Hic de spiritu sancto quare vsus
dicat.**

Est aut ineffabilis

quidā complexus p̄ris ⁊ imaginis q̄ nō ē sine p̄fruitione. sine charitate. sine gaudio Illa ergo dilectio: delectatio. felicitas vel b̄ritudo. si tñ aliq̄ hūana voce digne dicif vsus ab illo appellata est breuiē. ⁊ est i trinitate sp̄ssanct⁹: nō genit⁹: sed genitoris genit⁹: sua uital. ingenti largitate atq; vberitate pfundens oēs creaturas p̄ captu eaz. Itaq; illa tria si a se inuicem determinari vident. ⁊ in se infinita sunt. Qui videt hoc v̄l ex pte vel p̄ speculuz in enigmatē: gaudeat cogitans deū ⁊ gr̄as agat. Qui v̄o nō videt: sed at p̄ pictatē ad vidēdū. nō p̄ cecitatem ad calūniādū. qm̄ vn⁹ ē de⁹. ⁊ in trinitas.

¶ Nō mō illa v̄ba hylarij. sed explanatio augustini sup̄ his obsecrissima ē.

Ecce habes q̄lit v̄ba hylarij p̄missa accipienda sunt. licet t̄te sint p̄fūditas: vt etiā adhibita expositione: vir aliq̄tenus ea intelligere valeat humanus sensus. cuz ⁊ ip̄a eozū explanatio quaz hic Aug⁹. edidit: plurimū in se habeat difficultatē ⁊ ambiguitatis.

¶ fm̄ hanc expositionem non distinguunt̄ ibi pp̄rietates p̄sonarū tres.

Non eni scdm̄ pre-

missam expositionem distinguunt̄ h̄ tres ille pp̄rietates super⁹ assignate. sed ip̄e hypostasēs distincte ab inuicē mōstrat. Eternitatis tñ noīe eadem vidē designata pp̄tates: quā notat hoc nomen ingentus. Sz videam⁹ qd̄ sit qd̄ ait. Imago si p̄fecte impletur: imago est: ip̄a coequat̄ ei. nō il. d̄ sue imagini. Videt̄ em̄ dicere qd̄ fili⁹ qui ē imago p̄ris: patri coequat̄. nō p̄ fili⁹. cuz ⁊ filius dicat̄ equal̄ p̄ri in septura. ⁊ p̄ fili⁹. ⁊ filius h̄ h̄za p̄re vt sit ei equal̄. p̄ aut̄ nō h̄za filio. ⁊ tñ fili⁹ plene ac p̄fecte equal̄ est p̄ri. i. imago ei cui⁹ est imago.

Quare dicat̄ hylari⁹ pp̄ria p̄sonarū assignasse i verbis p̄dictis. cuz ibi nō sunt exp̄sse pp̄rietates.

Propria ergo per-

sonarū in p̄dictis v̄bis assignasse d̄ hylari⁹. qz̄ relatiua noīa p̄sonarū posuit. s. patris imaginis ⁊ muneris. que relatiue dicunt̄ de p̄sonis. ⁊ pp̄rietates notant̄ q̄bus distinguunt̄ p̄sone. Itaq; em̄ dicif sp̄ssanctus munus relatiue sicut donū. Verūta-

men ip̄as pp̄rietates alijs tribus nomib⁹ nō significauit: iuxta p̄dictam Aug⁹. expositionem: nisi solo nomine eternitatis. quoniam non ip̄am paternitatē. s̄ eā voluit intelligi notionem q̄ dicif ingentus.

¶ earundē p̄sonarū distinctionez notat Aug⁹. alijs verbis sine exp̄ssione triū pp̄rietatū.

Illud etiā sciri op-

tet qd̄ earundē triū p̄sonarum distinctionē Aug⁹. ostendere volēs. sine exp̄ssione illarum triū pp̄tatum sup̄ius cōmemoratarum in p̄mo li. de doctrina christiana sic ait. In p̄re est vnitas. in filio eq̄litas. in sp̄ssancto vnitatis equalitatisq; cōcordia. Et h̄ tria vnū omnia p̄pter patrem. equalia omnia p̄pter filium. cōnexa omnia p̄pter spiritū sanctum. Itaq; pater ⁊ filius ⁊ sp̄ssanct⁹ ⁊ singulus quisq; horū deus est. ⁊ siml̄ omnes vnus deus. ⁊ singulus quisq; horum plena substantia est. ⁊ simul omēs vna substantia. pater nec filius est nec sp̄ssanctus ⁊ filius nec pater est nec sp̄ssanctus. Spiritus sanctus nec p̄r est nec filius. sed p̄r tñ pater. ⁊ filius tñ filius. ⁊ sp̄ssanctus tñ sp̄ssanct⁹. Eadē trib⁹ eternitas. eadem in cōmutabilitas eadem maiestas. eadē potestas. In his v̄bis apte insinuat̄ p̄sonarum triū distinctio.

Quare p̄ri attribuat̄ vnitas. et filio equalitas.

Sz plurimos mo-

uet qd̄ patri attribuit vnitatē. filio equalitatem. Cū em̄ vnitas dicat̄ fm̄ sb̄am. non tantum in patre est: s̄ etiam in filio ⁊ in sp̄ssancto. ⁊ equalitas vna est p̄ris ⁊ filij ⁊ sp̄ssancti. Cur igitur patri attribuit vnitas: ⁊ filio eq̄litas. Forte eadem ratione attribuit patri vnitas fm̄ Augustinum. qua supra eidem eternitas fm̄ hylariū. quia vix pater ita est: vt ab alio non sit. Et quia filij genuit vnū secum deū. ⁊ sp̄ssanctus ab eo procedit vnus cum eo deus. Vnitas ergo in patre esse dicitur. qz̄ nec est aliquid aliud a q̄ sit. Non em̄ ab alio est. nec ab eo aliq̄s vel aliquid est ab eterno. quod vnū cū eo non sit. filius em̄ ⁊ sp̄ssanctus vnū sunt. vnū p̄re. Cū veritas ait. Ego ⁊ p̄r vnū sum⁹.

hylarius in li. de synodis. Si q̄s inasabile ⁊ sine initio dicat filij q̄s duo sine principio. et duo inasabilia. ⁊ duo inata. dicens vobis faciat deos: anathēa sit Caput. n. qd̄ ē p̄ncipiū oīm s̄c̄. Caput aut̄ qd̄ ē p̄ncipiū xpi de⁹. Sic enī ad vnū initabile oīm. in itā p̄ filij vnuerfa referi filij inasabile p̄ferri in p̄ssimū ē. Sz enī non erit vn⁹ deus. qz̄ deū vnū p̄dicant nata vnus inasabile dei exigit. Cū ergo de⁹ vn⁹ sit duo inasabile v̄l ē p̄r cū idē deo deus vn⁹ sit cū p̄ de⁹ sit. ⁊ filij de⁹ sit. qz̄ inasabile sola penes vnū sit. filius aut̄ idē deo deus. qz̄ et inasabile eētia notus existat Caput ei oīm filij de⁹ est. et ad vnū deū oīa hoc s̄du. ⁊ hac p̄sside referit̄ cū ab eo sumat̄ vnuerfa p̄ncipiū cū ip̄e p̄ncipiū sit. Sz de eodē. Sz creatoris substantiā voluntas dei attulit. s̄ natura dedit filio ex inasabile ac nata substantia p̄fecta naturitas. Tria em̄ cuncta creata sunt q̄ lia de⁹ eē voluit. filij autē

probabiliū fm̄ Hylarij. Tertio assignat rōem appropi-
 atōriū sūis dicitōriū. Prīmū facit vsq; ibi. Nō est p̄
 tereundū. Scdm̄ vsq; ibi. Dic dicit oportet. Tertium
 Nō ab inde vsq; ad finē dīstīctōnis. Et hec est sūa
 m̄grī in generalī. In sp̄cīali sūa m̄grī stat in trib; p̄-
 positionibus. quarū p̄ma est hec. Equitas et similitu-
 do sunt in diuinis relationes tm̄ fm̄ rōnes. Et m̄grī
 hanc p̄positionem p̄bans querit tres questiones.
 Et p̄ma est. Utrū hoc nomē eq̄le in diuis dicat sub-
 stantiā vel relationē. Et r̄ndet q̄ relative dī. eo q̄ si
 cut nihil p̄p̄e dicit sibi ipsi simile. ita etiam non p̄t
 dici equale p̄p̄e. Scdm̄ querit. Utrū eq̄litas fm̄ es-
 sentia vel relationē attendat. Et r̄ndet q̄ fm̄ essen-
 tiam non fm̄ relationē. Qd̄ p̄bat autoritate. b. au-
 gustini dicentis. Querimus fm̄ quid sit equalis pa-
 tri filius. nō fm̄ hoc q̄ ad p̄rem dī filius equalis est
 patri. Restat ergo q̄ fm̄ hoc eq̄litas sit qd̄ ad se dicit.
 q̄qd̄ aut ad se dicit fm̄ subaz dicitur. restat ergo q̄
 fm̄ subam est equalis. Tertio querit qd̄ sit ip̄a eq̄li-
 tas in diuinis. Et r̄ndet q̄ sit quedaz relatio fm̄ no-
 men solum. i. relatio ratiōis. et realiter nihil aliud
 est q̄ idēp̄tias v̄tatis diuinariū p̄sonarum. Et ad
 dī q̄ idē dīcendū est de similitudine in diuis. i. q̄
 dicit et attendat fm̄ substantiam seu v̄nitatem essen-
 tie. Et q̄ sit relatiū fm̄ nomen. Et postea ex p̄cedi-
 ctis approbat opinionē quorundā dicentū. i. q̄ simi-
 le et equale in diuinis non dīcunt positue: sed nega-
 tiue. eo q̄ equalitas excludit differentē magnitudi-
 nem. Similitudo aut excludit omnē diuersitatē. Se-
 cūda p̄positio est hec. In diuinis fm̄ appropiātoz
 affirmant de p̄re eternitas et v̄nitas. de filio imago
 et equalitas. de sp̄s̄sancto amboz n̄crus et caritas.
 Hanc magister insinuat ex verbis Hylarij atq; red-
 dens rōem ex dicitis. b. Augu. q̄ dicit eternitatē pa-
 tri app̄: p̄tari. q̄ cum eternitas p̄uenit p̄ncipium.
 Ideo cōuenit patri: q̄ p̄pter p̄ncipij p̄uationem ina-
 nascibilis affirmat. Imāginem. eq̄litatē. sp̄m̄ et pul-
 chritudinem dicit appropiā: t̄ari filio: p̄pter p̄fectam
 et p̄portionatā rēp̄sentatiōz p̄t̄is. Rēp̄ntat em̄ filio
 cum summa similitudine et eq̄litate. Munus autē et
 nexum charitatis vsq; ascribit sp̄s̄sancto. eo q̄ p̄
 ip̄m̄ et ab ip̄o om̄ia nobis donant et infunduntur ad
 n̄ram v̄nitatē. Tertia p̄positio est hec. Quamuis
 p̄r et filius et sp̄s̄sanctus v̄nū sunt. nō tm̄ dīci debent
 v̄nū: nisi cū additōe. vt dicat. v̄nū deus. v̄nū creator
 Cuius rō est. q̄ neutriū genus referē ad essentia. idō
 cum dī p̄r et filio et sp̄s̄sanctus sunt v̄nū intelligit
 essentia. vel aliqd̄ talium. Māsculinū Nō genus
 referē ad p̄sonam seu hypostasim. et non cum dicat.
 pater et filius et sp̄s̄sanctus sunt v̄nū. nisi fieret ad
 dīto vt diceret v̄nū deus vel v̄nū potēs vel v̄nū
 sciens. tolleret dīstīctio p̄sonarū vel poneret ip̄arū
 p̄fūso. Et tm̄ de sententia in sp̄cīali.

Utrum p̄r vel filius sp̄s̄sancto di-
 ligat cum diligere idem deo sit qd̄
 esse. a

Incozitur que

stio ex p̄dictis deducta. dicitur
 est em̄ supra atq; sanctorū auto-
 ritatibus ostensum q̄ sp̄s̄sanctus est com-
 munito patris et filij et amor quo p̄r et filius
 se inuicem diligunt. Ideo querit Utrū pa-
 ter vel filio p̄ sp̄s̄sanctum diligit? Quod
 v̄tīq; videt oportere dici fm̄ autoritates

suprapositas. quibus ostendit sp̄m̄scm̄
 esse quo genitus a gignente diligatur. geni-
 toremq; suū diligat. Sed e contra si p̄r v̄l
 filius dicat diligere p̄ sp̄m̄sanctū: videt
 esse p̄ sp̄m̄sanctum. q̄ nō est aliud deo eē
 et aliud diligere: sed idem. q̄ vt ait Aug. i. Augusti .
 xv. li. de trini. Quicqd̄ fm̄ qualitates in il-
 la simplici natura dici videt fm̄ essentiam
 est intelligendū. vt bonus. malus. immor-
 tal. sapiens. diligens et hm̄ōi. Ideoq; si p̄r
 vel filius diligit p̄ sp̄m̄sanctū. p̄ ip̄m̄ sp̄m̄
 esse videt. neq; tm̄ essentia sua diligit: s̄ eti-
 am dono.

Hec questio insolubilis ē. huma-
 num supans sensum in qua autori-
 tates sibi occurrunt. b

Huic questionī cū

altitudine nimie p̄funditatis p̄tineat id so-
 lum r̄ndemus qd̄ Aug. significare videt
 scz q̄ p̄r et filius se diligant et v̄nitatē p̄uēt.
 non solū essentia sua: sed suo dono proprio
 qd̄ licet supra positum sit. iterare tm̄ non p̄t
 get. q̄ sic expedit. Sit q̄ Aug. in. vj. li. de
 trini. ita. Manifestū est q̄ nō aliq; duoz
 est quo v̄terq; p̄iungit quo genitus a gi-
 gnente diligatur genitoremq; suū diligat.
 sintq; nō p̄ticipatione: sed essentia sua neq;
 dono sup̄ioris alicui. s̄ suo p̄prio seruan-
 tes v̄nitatē pacis. Ecce hic dicit q̄ essen-
 tia sua et dono fuāt v̄nitatē. Idē in. xv. li.
 de tri. ait. In illa trinitate q̄s audeat dice-
 re p̄r nec se nec filio nec sp̄m̄sanctū dili-
 gere: nisi p̄ sp̄m̄sanctū. Hic apte oñdit pa-
 tres non tm̄ p̄ sp̄m̄sanctū diligere. Nō au-
 tem simpliciter dicit p̄rem non diligere p̄ sp̄-
 ritūsanctum.

Utrum p̄r sit sapiens sapia quam
 genuit. sicut diligit amore qui ab
 ip̄o p̄cedit. c

Pretere adiligēter

inuestigari oportet v̄truz pater sapiens sit
 sapia quam genuit quētm̄ filius est? Qd̄
 videt a simili posse p̄bari. Si em̄ p̄r diligit
 amore qui ab ip̄o p̄cedit: cur non et sapien-
 tia vel intelligentia quā ip̄e genuit sapit v̄l
 intelligit? Hanc questionem v̄gere videt
 vt ait Aug. in. vj. li. de trini. quod scripsit
 ap̄lus dicens christi dei v̄tutem et dei sapi-
 entiam. Ubi querit: v̄trum ita sit pater sa-
 pientie et virtutis sue. vt hac sapia sapiēs

DI. XXX
 II.

b

Augusti .

Augusti .

Apte dicit q̄
 pater et filius
 cōtīnēt dono
 suo diligit se
 et pacē p̄uant

Dic determi-
nar dices pa-
tre no esse sa-
pientem sapia
qua genuit.

Aug. II. de
xliij. quest.
Cum sapiens
deus sit sapi-
entia sapiens
dicit sine qua
cum vel fuisse
aliqui. vel esse
pl. se nephas
e credere. no
pticipar de sa-
pientie sapiens
di. sicut aia q
et esse et no ee
sapiens pot. s
q ipse ea ge-
nerit qua sa-
piens de sapi-
entiaz. Ad ad
uerre lector
patre dicit sa-
pientie genita
sapia. qd em
alio obuat
testimonio.
Ex hoc au-
gustinus corri-
git in li. retrac-
ta. in quibus
Dicit in li. lxx-
xliij. qstionu.
de pre. q cas
genuit qua sa-
piens de sapi-
entiam. Sed
mel. ista que
stionē in li. po-
stea de trini.
tractant.

fit qua genuit. et hac virtute potēs quaz ge-
nuit. Sed absit vt ita sit. q: si hoc est ibi ee
qd sapere. non p illam sapiam quaz genuit
sapiens dicit pater. alioqn non ipa ab illo
sed ille ab ipa est. Si em sapientia quaz
genuit causa est ipsi vt sapiens sit. etiā vt sit
ipa illi causa est. quod fieri non pot: nisi gi-
gnendo eum aut faciendo: s nec genitricē
nec p dtricem pris vllō mō qsq dixerit sa-
pientia. Quid em est infanti? Ergo p ipa
sapia est q sapiēs est. Filius xpo dicitur sapiētia
pris. et virtus patris. non q: p p'cum sit sa-
piens vel potens. s q: filius sapia et virtus
est de p' sapia et virtute. Ex his g ptz q pa-
ter non est sapiens sapientia genita. s seipo
sapia ingenita.

Utrum filius sit sapiens sapientia
genita vel ingenita.

Post hec queri so-

let a quibusdā vtrum filius sit sapiēs sapien-
tia genita vel ingenita. Si em nō ē sapiēs
sapia genita. nec seipo sapiens ē. Si vō sa-
pientia genita sapiens est. nō videt sapiens
esse sapia ingenita. et ita nō videt esse sapi-
ens a patre. cū a p're habeat oia. Ad qd di-
cimus: q: vna est sapientia patris et filij et
spūs sancti sicut vna essentia: q: sapia in illi
nature simplicitate est essentia. et tñ fili' tñ
est sapientia genita. et pater tñ est sapia in-
genita. vel a sapientia ingenita. Et cum ip-
se sit ibi esse quod sapientem esse. relinquit
vt sapia genita sit sapiens de sapia ingenita.
Non g filius dicitur sapia dei tāq ipse so-
lus intelligens sit vel sapiēs sibi et p'ri et spi-
ritui sancto. q: vt ait Aug. in. xv. li. de tri.
Si solus ibi filius intelligit et sibi et patri et
spūs sancto. ad illā redit absurditatē vt pat-
er nō sit sapiens de seipo: s de filio. Nec sapi-
entia sapiam genuit. sed ea sapia p' dica-
tur sapiens esse quā genuit. Ubi em non ē
intelligētia: nec sapia pot esse. Bōq si pat-
er nō intelligit ipse sibi: s filius intelligit p'ri. p
fecto filius p' rem sapientez facit. Et si h est
deo esse qd saps. et ea illi est essentia q sapia
non filius a p're quod verū est. s a filio po-
tius pater hz essentia. qd absurdissimuz at-
q falsissimū est. Est g deus p' sapiens ea
q ipse est sua sapientia. et filius sapia patris
est sapiens de sapia que est pater. de quo ē
genitus filius. Ita et p' est intelligēs ea q
ipse est sua intelligentia. Nō em est sapiēs
q non esset intelligens. Filius aut intelligē

p' est sapiēs
ea sapia qua
ipse est et de ea
nō est genit'
et sapiens illa
ingenita hec
vna tñ sapia

tia patris. de intelligentia genitus est q est
pater. de qua et intelligēs est. Proinde p'
est sapia. et filius sapia. et vterq: vna est sa-
pientia. et tñ solus p' est ingenita sapia. et fi-
lius solus genita sapia. nec tñ alia sapientia
dat. alia sapia filius. s vna eademq: est. sicut
pater est deus ingenitus. et fili' est de' ge-
nitus. neq: deus genit' est de' ingenit'. nō
ideo tñ alius deus est pater alius fili'. sed
vnus deus vterq: nō aut vnus. Alius est
em genitus. alius ingenitus. s nō ali' de'.
imo vterq: vnus siue vnus deus. Ita nō
est sapientia genita sapientia ingenita. sed
alia est sapientia genita. alia ingenita. non
tamen est alia sapientia. sed vna eadezq: sa-
pientia.

An filius sit sapiens seipo vel per
seipm.

Ex p'dictis constat

q: filius nō est sapiēs a se: neq: de se. sed de
p're et a p're. Querit aut solet. vtrū filius sit
sapiens seipo vel p seipm? Quidam di-
cunt multiplicem hic fieri intelligentiam. et
ideo distinguendū fore ita. vt cum dicitur fi-
lius esse sapientem seipo vel p seipm. Si
sui natura et essentia sapientem intelligas:
verus sit intellectus. Si vō a seipo vel de
seipo sapientem esse intelligas. falsitati sub-
iectam habes intelligentiam. Alij vero
simpliciter et absq: determinatiōe cōcedunt
hōi locutiōes. filius est sapiens p se. sed
nō a se vel de se. et filius est deus p se. et est p
se. sed nō a se vel de se. Hoc cōfirmātes ver-
bis hylarij qui filiū non a se: sed p se agere
in li. ix. de trini. ait. Nature inquit cui con-
tradictis heretice hec vnitās est. vt ita p se
agat filius ne a se agat. et ita non a se agat.
ut p se agat. Intellige filium agentem: et p
eum patrem agentem. Non a se agit. cū pa-
ter in eo manere monstratur. p se agit:
cum fm natiuitatem filij agit ipse que placi-
ta sunt. Infirmus sit non a se agendo: nisi
a deo ipse agit. non sit xpo in vnitare natu-
re si que agit. et in quibus placet non per se
agit. Sicut ergo inquit. filius p se agit: s
non a se. Ita et filius debet dici sapiens per
se. sed non a se. Sic et ipse per se deus est vel
esse dicendus est (vt aiunt) sed non a se vel
de se.

Solutio fm
quosdam.

Allozū deter-
minatio.

hylarius.

An vna tantum sit sapientia pa-
tris.

Post hec a quibus

non nititur
idam pba
q non vna
a est sapien
a patris

dam solet queri. vtrum vna tm sit sapietia
pris? Quod non esse nitunt pbare h mo.
Filius inquit est sapietia pris genita: q
pater sapiens non est. Est igit aliqua sapi
etia patris qua sapiens no est. Est autem
7 sapietia patris ingenita. 7 ea pater sapi
ens est. Est ergo quedam sapietia patris
qua sapiens est. 7 ipa non est illa sapietia
patris qua pater sapiens non est. Non est
g vna tantu sapietia patris. Item sapien
tia ingenita est sapietia patris. 7 sapietia
genita est sapietia patris. Non est autem
sapietia ingenita sapietia genita. Non e
igitur vna tantu patris sapietia. Hec et
his similia tanq sophistica 7 a veritate lo
ginqua. cunctisq in theologia peritis pa
tentia abijcimus. responso indigna aduer
tentes. Id tamen adijcimus quia vna est
tantu sapietia patris. sed non vno mo di
citur. Nam sapietia patris dicit illa qua
genuit. 7 sapietia patris dicit ea qua sapi
ens est. Diuersa e ergo ratio dicti. Illa est
dicitur patris. qz eam genuit. 7 ea dicit sa
pietia patris. quia ea sapit. Vna est tam
sapietia patris. quia sapietia genita e ea
dem sapietia 7 ea qua sapiens est. siue ea
qua sapiens est intelligat psona pris siue
essentia patris. qz psona pris q intelligitur
cum dicit sapia ingenita. 7 psona filij que
significat cum dicit sapietia genita. vna ea
dem sapietia est. que essentia diuina itel
ligit. comunis tribus psonis.

Et in trinitate est dilectio que e tri
nitas et tamen spussanctus est di
lectio que non est trinitas. nec io
due sunt dilectiones. ita et de sapi
entia.

Et sicut i trinitate

dilectio est. q est pater. filius 7 spussanctus
que est ipa essentia deitatis. 7 tm spussanctus
dilectio est. que no est pater vel filius. nec
ideo due dilectiones sunt in trinitate. quia
dilectio que pprie spussanctus est: est dile
ctio que trinitas est. non tm ipa trinitas est
sicut spussanctus est essentia q trinitas est:
non tamen ipse trinitas est. Ita in trinitate
sapietia est que est pater 7 filius 7 spiritus
sanctus. que est essentia diuina. 7 tamen fi
lius est sapietia que no est pater vel spussa

ctus. Nec ideo due sapietie ibi sunt. quia
sapietia que pprie est filius: est sapia que
est trinitas. ipa tamen non est trinitas sicut
filius est essentia que est trinitas. ipse tamen
non est trinitas.

Qua ratione pr non dicit sapiens
ea sapietia quam genuit eadem
videt debere dici q no sit diligens
pater vel filius dilectione qua ab
vtrorq pcedit.

Pretere adiligenter

notandu est q ea ratione qua pater non di
citur sapiens ea sapia quam genuit. videt
fore dicendum q pater non diligit filium:
vel filius patrem ea dilectioe que ab vtro
q pcedit. s. que pprie spussanctus est. Si
cut em idem est deo sapere quod esse. ita est
ei idem diligere qd esse. Ideo qz sicut nega
tur pater esse sapiens sapietia qua genuit
q si ea diceret sapiens. no ipa ab eo: sed ip
se ab ea intelligeret esse. Ita videt non de
bere ccedi q pater vel filius diligit dile
ctione que tm spussanctus est. qz si ea. dili
git pater vel filius. non spussanctus videt
esse a patre 7 filio. sed pater 7 filius a spiri
tusancto. quia idem est ibi diligere qd esse.
At supra dictus est: atqz auctoritate Augu
stini sanctu. q in trinitate tria sunt. vnus
diligens eum qui de illo est. 7 vnus diligens
eum de quo est. 7 ipa dilectio. 7 non est ali
quis duoru quo genitus a gignente diligit
tur: genitorq suu diligit. Quibus verbis
aperte significat patrem filium: 7 filiu pa
trem diligit. ea. s. dilectione que no est ali
quis eoru: sed tantu spiritussanctus. Cum
idem ergo sit ibi diligere quod esse. quod di
citur pater vel filius non esse ea dilectione
qua alter alterum diligit. Cum ideo pr ne
getur sapere sapietia quaz genuit ne ea ef
se intelligat.

Et hec questio inexplicabilis est
que excellit infirmitatem homi
nis.

Difficilem mibi fa

teoz hanc questionem precipue cu ex pre
dictis oriatur que similem videtur habe

6 4

Hylari?

re rationem. quod mee intelligentie atten-
dens infirmitas turbatur. cupiens magis
ex dictis sanctorum referre quam afferre. Opti-
mus enim lector est: inquit Hylari? in .i. lib.
de tri. qui dictorum intelligentiam expectet
ex dictis potius quam imponat. et retulerit ma-
gis quam attulerit. neque cogat id videri dictis
contineri quod ante lectionem presumpserit
intelligendum. Cum ergo de reb? dei sermo
est. concedamus deo sui cognitionem dictis-
que eius pia veneratio famulemur. Inve-
stiget ergo diligenter pius lector rationem di-
ctorum: si forte dictorum aliqua valeat repe-
rire causam quam nota ipsa premissa valeat repe-
tere explicari valeat. Ego autem hanc que-
stionem non absolvens: sed errorem exclu-
dens profiteor: non esse dictum patrem diligere
si ius vel filium patrem. ea dilectione que ab
utroque procedit. quam non est aliquis eorum. sed tan-
tum spiritus sanctus tanquam ea dilectione patris
vel filius. Sed sic ea patris diligit filium et filius
patrem: ut etiam per se ea que ipse est dilectione
diligit. sic et filius. non autem sic ut per se non
diligit et filius. sed per eam tantum. Quis hec in
illa trinitate (inquit Augustinus?) opinari vel affir-
mare presumat. Eam tamen questionem lectorum
diligentie plenius dijudicanda atque absol-
uendam relinquimus ad hoc minus suffi-
cientes.

Hec est distinctio tricesima secun-
da huius primi libri. In qua magister postquam assignat idem
quodammodo appropinquat: tunc determinat. quasdam du-
bitationes ex assignatione huiusmodi emergentes deter-
minat. Et tria facit. Nam primo determinat qualiter
personae comparantur secundum proprium et appropriatum spiritus sancti
Secundo quod circa appropriatum filii. Tertio quod
circa utrumque simul. Primum facit a principio distin-
ctionis usque ibi. Preterea diligenter est inue. Secun-
do ab inde usque ibi. Preterea diligenter est notandum.
Tertium vero ab inde usque ad finem distinet. Et tamen de
sua huius distinctionis in generali. In speciali senten-
tia magister stat in tribus propositionibus quarum prima est
hec. Patris et filius diligunt se mutuo. scilicet ab ipso proce-
dente. Hanc magister probans querit. An pater et filius dili-
gant se. scilicet ab ipso procedente. Et arguit quod non. Nam
diligit et esse in diuisa sunt idem. si ergo pater et filius dili-
gant se. scilicet ab ipso procedente: pater et filius diligunt se
capiendo diligere notionaliter. scilicet per se est quod eodem
spirato. et sic differunt diligere ab essentia secundum rationem. et
per se factum argumentum per illa parte non procedit.
Secunda propositio est hec. Nec pater nec filius sapit sapi-
entia genita vel nascente. Hanc propositionem magister
probans tres determinat. Prima est. Utrum
pater dicat sapiens sapia quas genuit? Et arguit quod sic
quod pater diligit amore quam ab ipso procedit. ideo videtur quod etiam
sapit sapia eadem quas genuit. Et rident quod ista non
est concedenda. pater sapit sapientia genita. seu pa-
ter sapit per illam sapientiam quam genuit. nec filius qui
est sapientia genita videatur esse causa sapientie in pa-
tre. et hoc confirmat auctoritate. b. Augustini. Secunda

questio est. Utrum filius sit sapiens sapia genita vel
ingenita. Et rident magister dicens. quod filius debet
dicat sapiens sapia ingenita. eo quod ipse sit sapiens sapi-
entia genita sicut pater. Circa quod notandum quod iste
due propositiones. scilicet pater est sapiens sapientia inge-
nita. et filius est sapiens sapientia ingenita. sunt am-
be vere. sed differunt secundum quod hi ablatiui in eis positi di-
uersimode construi possunt. Uno modo in habitu di-
ne principij formalis. et secundum illum modum pater est sa-
piens sapientia ingenita. et huius propositionis est sen-
sus. quia sapientia ingenita est ipse pater. et sic seipso
sapiens est formaliter. cum sit idem sibi esse et sapere
et secundum istum sensum intellectus est falsus. filius est sa-
piens sapia ingenita. quod designat illum formaliter esse
sapiens patre. et per consequens patrem formaliter esse
filium. propter idemprimitatem sapientie et esse in filio.
Alio modo potest ille ablatiuus construi in habitu di-
ne principij effectiui. et sic ista est falsa. pater est sapiens sa-
pientia ingenita. quod significat patrem esse de sapien-
tia ingenita. et sic esset a seipso. quod falsum est. Illa
vero. filius est sapiens sapientia ingenita isto modo est ve-
ra. quia sensus est quod filius sit de sapientia ingenita. ad
illum intellectum concedit a magistro in ista. Tertia que-
stio. Utrum filius possit dici sapiens sapia genita seu
ipso quod idem est. Et rident quod aliqui concedunt istam
propositionem. filius est sapiens sapientia genita vel
seipso. non tamen filius est sapiens a seipso. quod intelligi
debet filius est sapiens sapientia genita vel a seipso
quod idem est. verum est formaliter: sed non effectiue.
Tertia propositio est hec. Tantum una et eadem est sa-
pientia patris ingenita et genita secundum rem. et differunt
solum secundum rationem. Hanc magister probans querit
Utrum tamen una sit sapientia patris et filii. Et arguit quod
non. quia ista est sapientia genita et ingenita. et ergo
non est tamen una. Et magister respondet argumentum
non valere. eo quod ibi committitur fallacia figure dictio-
nis. quia quod sapientia sumit cum his terminis geni-
ta et ingenita trahit ad standum per personam. Sed quod
simpliciter stat sine additioe tunc supponit per essen-
tia. Et subdit. sicut in veritate est dilectio que est pater
et filius et spiritus sanctus. scilicet ipsa diuina essentia. et tamen
spiritus sanctus est dilectio que nec est pater nec filius. non
tamen sunt due dilectiones in deo. sed una tantum. Sic in deo
est una sapientia que est pater et filius et spiritus sanctus
seu diuina essentia. et sapientia genita que nec est pater
nec spiritus sanctus. sed filius. non tamen sunt plures sapientie
sed una tantum. et per se ipsa sapientia ingenita dicat sapientia
patris. eo quod per se ipsam formaliter sapit. sapientia etiam
genita dicat sapientia patris. non tamen quod ea formaliter
sapit: sed quod eam genuit. non tamen sequitur quod sint due sa-
pientie: sed tamen una que est diuina essentia. Secunda
questio est. Cur pater non dicat sapere sapientia geni-
ta vel ab ipso procedente. sicut dicat diligere dilectione
ab ipso procedente. cum tamen idem est ibi sapere et esse
et similiter idem diligere et esse. Ad quod rident ma-
gister quod diligere potest capi essentialiter. et tunc tam-
secundum rem quam etiam secundum modum significandi absolute di-
ligere non est aliud quam esse. et quod diuina essentia. et sic
capiendo diligere. pater nullo modo potest se diligere
spiritus sancto seu amore procedente a se. Alio modo po-
test capi notionaliter pro spiratione passiva. et licet
sic non est aliud quam essentia diuina secundum rem. non tamen secundum
modum significandi est idem quod essentia diuina seu esse
quia essentia seu esse dicat absolute. diligere autem rela-
tiue. Et ideo non sequitur pater spiritus sancto vel amo-
re diligit. igitur spiritus sancto vel amore procedente est.
Sicut non sequitur pater paternitate est pater. ergo
pater paternitate est. Sic non sequitur homo diligit ho-
minem amore ab ipso procedente. igitur homo amor
est. Cum ergo sapere in diuino semper sumat essen-

ualiter et nunq̄ notionalit̄ sicut diligere igit̄ patres
sapia genita sage: sequere ip̄m esse sapiaz genitam
Ad diligere aut̄ non s̄ sequit̄ diligere dilectioe pro
ducta. et p̄ p̄s licet p̄ non dicat̄ sage sapia genita.
p̄t̄ n̄ dici diligere dilectioe p̄cedente seu p̄ducta.
Et hec est sententia maḡi in sp̄ali.

Utruz proprietates psonarū sint
ipse p̄sone vel deus. id est diuina
essentia.

DI. XXX
III.

Est supra di

cta interi⁹ cōsiderari atq; s̄-
tilit̄ in q̄ri oportet. U. p̄ p̄e
tates psonarū q̄bus ip̄e p̄s-
ne determinant̄ sint ip̄e p̄sone. et sint deus
id est diuina essentia. an ita sint in p̄sonis:
vt no sint p̄sone. ac p̄ hoc nec diuina essentia
ex̄m̄ in p̄sonis sint p̄prietates: n̄cō inficiari
audet. cum apte clamat̄ autoritas. q̄ in p̄-
sonis est p̄prietas et in essentia vnitas. Su-
peri⁹ q̄ m̄ltis sanctorū testimonijs astruxi-
mus p̄sonas p̄ p̄prietates distingui atq; de-
terminari. ip̄asq; p̄prietates tres. sc̄. p̄p̄rijs ex-
p̄ssim⁹ vocabul. Cū q̄ p̄prietates ip̄e ab eter-
no fuerint: q̄bus ip̄e p̄sone determinantur
et differūt. quomō essent si in eis nō essent et
quō in eis essent. et ip̄e p̄sone nō essent qui
ibi ess̄ m̄ltiplicitas. Quo circa sicut p̄p̄ri-
tates esse in p̄sonis. ita et eas p̄sonas cō-
stite-
mur. sicut supra autoritate h̄ierō. vt nō p̄-
geat r̄uocare ad mentē: p̄fessati sum⁹ i ex-
positioe fidei ita dicētis. Sabellij here-
sim̄ declinat̄: tres p̄sonas exp̄ssas sub p̄-
p̄tate distingui. Nō em̄ noia t̄mō: sed
etiā noim̄ p̄prietates. i. p̄sonas. vel vt greci
exp̄munt hypostases h̄ est s̄b̄st̄t̄ias p̄stite-
mur. Ecce apte dicit p̄sonas p̄p̄riatib⁹ di-
stingui. et ip̄as p̄prietates esse p̄sonas. cui⁹
h̄ p̄ba p̄stringim⁹. q̄ supra lat⁹ posuim⁹.

Ex p̄p̄riatib⁹
sunt p̄sone.

Dico. breui-
ter t̄git̄ q̄ su-
pra posita s̄t
vt aliō addat

Ex p̄p̄riatates sint diuina eēntia. b

Unqz de simplici

tate deitatis supra disserem⁹ auct̄ib⁹ san-
ctorū. sc̄. Auḡ. h̄yl. Z̄sid. necnō et Boetij.
euidēt̄ mōstrauim⁹ deū h̄ eē oīno qd̄ in se
h̄z. excepto q̄ p̄ h̄z filiū: nec est fili⁹. et fili⁹
h̄z p̄f̄ez: nec est p̄f̄. et sic esse in natura triuz:
vt q̄ h̄z h̄ sit qd̄ h̄z. et totū qd̄ ibi est vnū eē
vnā vitā esse. qd̄ mō nō iteramus: ne fasti-
diū lectori ingeram⁹. Si q̄ p̄prietates ibi
sunt: singula earū est id in quo est: et vnuz

Ex predictis
p̄cludit̄ p̄p̄-
tates esse p̄s-
nas et vnā
essentiam.

eadēq; vita singule sunt. Fateamur q̄ et p̄-
p̄tates esse in trib⁹ p̄sonis. et ip̄as esse p̄s-
nas atq; diuinam essentiam.

Autoritate astruit q̄ p̄prietates sit
natura.

Qd̄ eniz p̄prietates

etiā diuina natura sit: ostēdit h̄ylarius di-
cens natiuitatē filij esse naturā. An̄ in. vij.
li. de trini. ait. Vtriusq; natura nō differt.
vnū sunt p̄f̄ et fili⁹. h̄z q̄ hoc sacri natiuitat̄
vt cōplectat̄ i se et nomē et naturā et p̄tatem
q̄: natiuitas nō p̄t̄ nō esse ea natura vnde
nascat̄ fili⁹. Idē in. vij. Natiuitas p̄p̄rietas
est. veritas est. Idē in. vij. dicit. q̄ nature
natiuitas sit intelligenda esse i natura dei.
Supra em̄ dixit q̄ p̄p̄rium p̄ris ē q̄ sp̄ p̄f̄
est. et p̄p̄rium filij est q̄ sp̄ filius est. signifi-
cans q̄ p̄p̄rietas patris est pater. et p̄p̄-
rietas filij est filius. h̄is alijsq; pluribus
autoritatibus aperte significari videtur.
q̄ p̄p̄rietas filij filius sit. sic et deus. ita et
p̄p̄rietas patris et p̄p̄rietas spiritus sc̄i.

h̄ylarius.

Quidam negant scz proprietates
esse personas et diuinam naturaz
et quare.

Hoc autem aliqui

negant: dicentes q̄dez p̄prietates in perso-
nis esse: s̄ nō esse p̄sonas ip̄as. q̄ ita dicūt
esse in personis vel in essentia diuina: vt nō
sint interi⁹ sicut ea sunt que s̄m̄ subst̄t̄iā
dicuntur de deo. vt bonitas. iusticia. s̄ ex-
trinsecus affixa sunt. atq; ita esse rationib⁹
probare contendunt. Si enim inquirunt
p̄prietates sunt p̄sone: non eis p̄sone de-
terminantur. Contra quod dicimus. quia
etiā seip̄is persone differunt. sicut supra
h̄ieronymus loquēs de patre et filio et spi-
ritu sancto dicit. Substantia vnuz s̄t: sed
p̄sonis ac nominibus distingunt̄. Sed
iterum addunt. Si p̄prietates ip̄e diu-
ina essentia sunt cum essentia non differant
tres persone. nec p̄prietatibus differūt.
Quomodo enim differt pater a filio: eo q̄
diuina essentia est cum in essentia vnū sunt.

Obiectio cō-
rū p̄ma q̄ vo-
lūt p̄bare p̄-
p̄tates non
esse p̄sonas.

Secunda ob-
iectio.

Responsio ad p̄missa autoritate ni-
tens.

Horū doctrinis no

uis et humanis cōmentis vbo ibilarij re-
spondeo. Immensum est qđ exigif et incō-
prehensibile: extra significantiā est sermo-
nis. extra sensus intētionē. nō enūciat. nō
attingit. nō tenet. vbo:ū significantiam rei
ipius natura cōsumit. Sensus cōtēplatio-
nem inspiciabile lumē obsecat. intelligen-
tie capacitatē qđ sine nullo continet: exce-
dit. **Q**uibi qđ in sensu labes est. in intelligen-
tia stupor est. **I**n sermone vō non itaz infir-
mitatem: s̄ silentiū confitebor. piculosum
nimis est de rebus tantis actā recōditū ali-
qđ vltra p̄scriptū celeste p̄ferre: vt vltra
p̄finitionem dei fmo de deo sit. forma fidei
certa est. **N**on qđ aliquid addēdū est: s̄ mo-
dus constituendus audacie. qđ qđ vltra q̄
ritur: nō intelligit.

**Quō improbi heretici iustāt alia
addentes.**

Obiectio ter-
tia.

Leterū hereticorū

improbitas instinctu diaboli fraudulen-
tie excitata nondū quiescit. sed in tāta rerū
questione addit. Si paternitas et filiatio i
deo sine in diuina essentia sunt. eadez ergo
res sibi pater est et filius. Nam in q̄ pater-
nitas est: p̄r est. et in quo filiatio est: fili⁹ est
Si ergo vna eademq; res habet in se pat-
nitatem et filiationem. ip̄a generat et gene-
ratur. quod dicentes in Sabellianaz here-
sim p̄rabunt. extendentes p̄rem in filium
cū ip̄m sibi filiū: ip̄m p̄ponant et p̄rem. Si
vō negauerint in vna dei essentia paterita-
tem esse et filiationem. quō qđ dicunt eē deū
his atq; alijs argumentorū aculeis vtun-
tur: in sue opinionis assertionē. vt veritatē
formā dissecant.

**Risio cōtra hāc eorū opinionem
vbi tradit qđ pprietates nō penit⁹
ita eē in dei eēntia sicut i hyposta-
sibus dicunt.**

Quorū audaciere

sistentes atq; ignorantie pudentes aude-
bimus aliquid sup hoc loqui. p̄ paternitas
et filiatio non ita eē omnino in diuina sba
dicunt: sicut in ip̄is hypostasibus. in qui-
bus ita sunt qđ eas determināt. vt ait Jo-

han. Damas. Caracteristica idiomata sūt
id est determinatiue pprietates hypostase
os et nō nature. etem hypostasim determi-
nant et nō naturam. Ideoq; licet paterni-
tas et filiatio sint in diuina essentia. cū eam
non determinent. nō ideo pōt dici: qđ diui-
na essentia et generet et generet. **V**el qđ ea-
dem res sit sibi pater et filius. Ita enim pro-
prietates determinat psonam: vt hac pp̄eta-
te hypostasis sit generans. et illa alia hypo-
stasis sit genita. et ita nō idem generat et ge-
nerat. sed alter alterū.

**Querit quomō proprietates pos-
sunt esse in natura. nec eam deter-
minent.**

Sed forte queres

cum he pprietates non possunt esse in pso-
nis qđ eas determinēt: quō in diuina essen-
tia esse possint: ita vt nō eam determinent?
Respondeo tibi et hic cum hylario. Ego
nescio non requiro. et consolabor metamē.
archangeli nesciūt. angeli non audierunt.
secula non tenent. p̄pheta non sensit. ap̄ls
non interrogauit. filius ip̄e nō edidit. **C**el-
set ergo dolor querelarū. non putet homo
sua intelligentia generatiōis sacramentum
posse consequi. **A**bsolute tamen intelligen-
dus est pater et filius et sp̄s sanctus. **S**tati
hoc sine intelligentia vborum. **E**st filius a
patre qui est vnigenitus ab ingenito. pro-
genies a parente. viuus a viuo. non natu-
ra deitatis alia et alia. qđ ambo vnuz. **H**oc
credendo incipe. p̄curre. p̄siste. et si non p̄-
uenturū sciam. tñ gratulabor profecturū.
Qui em̄ pie infinita p̄sequit. et si nō contin-
gat. aliqñ tamen p̄ficiet p̄cundo. **S**z ne
te inferas in illud secretū et arch. anū inopi-
nabilis natiuitatis: ne te immergas summā
intelligentie cōphendere p̄sumens. s̄ in-
tellige incomphensibilia esse. **H**is alijsq;
multis euidēt ostendit nobis nullatenus
licere maiestates p̄scrutari. ius ponere po-
testati. modū circūscribere infinito.

**Quib⁹ autoritatib⁹ opinionē suā
scz qđ pprietas patris vel filij non
sit deus: munitant.**

Meruntamē non

dum desistunt impatientie sp̄i agitati: sed
opinionem suam etiam sancto:ū autoritati

bus munire conantibus ostendere voluit proprietatem qua pater est pater. et proprietatem qua filius est filius: non esse deum. ad hoc inducentes verba Augustini super illud locum psalmi. Et non est sibi. ita dicentis. Deus estis quoddam sibi est. Unde etiam in fide catholica sic edificamur. ut dicamus patrem et filium et spiritum sanctum unius esse substance. Quid est unius substance? Quicquid est pater quod deus est. hoc est filius. hoc est spiritus sanctus. Cum autem pater est. non illud est quod vel quo est. Pater enim non ad se: sed ad filium dicitur. ad se autem deus dicitur. Eo igitur quod vel quod deus est: substantia est. Et quia eiusdem substantie est filius. proculdubio et filius est deus. At vero quod pater est. quod non substantie est. sed refertur ad filium. non sic dicitur filium patrem esse sicut dicitur filium deum esse. Ex his verbis significari dicitur. quod proprietates patris vel proprietates filii non sit deus vel essentia divina. Cum enim dicitur. eo quod deus est substantia est. sed quod pater est: substantia non est. aperte inquit ostendit id esse substantiam quod deus est. Ad vero quod pater est: non esse substantiam. Item cum ait. Pater non illud est quod est. ostendit eum non esse patrem eo quod substantia est. Non enim simpliciter dixit. Pater non est illud quod est: sed ait. Cum pater est: non est illud quod est. significans quod pater est: non esse illud quod est. id est essentiam. Hec illi ita exponentes sua commenta simpliciter et incaute vera videri faciunt. Nos autem aliter fore ista intelligenda dicimus. Dicentes enim eo quod deus est: substantia est. et quod pater est: substantia non est. hoc intelligi voluit: quia essentia deus est. et deitate substantia est. Eo enim sibi est quod deus est. et conuertitur. cuius ea est deitas que est sibi. et substantia que deitas. sed quod pater est non est substantie id est non quo patet eo substantia est. quod proprietate generationis pater est qua substantia non est. Ipsam tamen proprietatem substantiam esse non negavit. Ita etiam illud intelligendum est quod ait. Cum pater est non illud est quod est. id est non illo pater est. quod vel quo ipse est. id est essentia. sed notione.

Alii etiam verbis Augustini utuntur. ut asserant quod dicunt. scilicet. proprietates personarum non esse dei substantiam. k

Item illis verbis

Augustini vehementer insistent superius positus. scilicet. quod verbum sibi quod sapientia est et essentia. hoc est quod pater sibi quod verbum non hoc est quod pater. Si inquit verbum non est hoc quod pater sibi hoc quod est verbum. Ad ergo quo verbum est non est illud quod pater est. Proprietas ergo quo verbum est: non est id quod pater est. non est igitur divina essentia: Ad quod dicimus. quia licet sibi quod verbum non sit: hoc quod pater est. ea tamen proprietates qua verbum est: est id quod pater est. id est divina essentia. sed non est hypostasis patris.

Responsio.

Ista est distinctio tricesima tertia huius primi libri. In qua magister postquam egit de propriis et appropriatis. incipit agere de differentia communium et propriorum. Et tria facit. Nam primo determinat unitatem. Secundo respondet ad contrarias rationes. Tertio ad contrarias autoritates. Primum quidem facit a principio distinctionis usque ibi. Hoc autem aliqui negant. Secundum ab inde usque ibi. Verum tamen non desistunt. Tertium ad finem. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus. quarum prima est hec. Proprietates personales sunt identice cum personis et natura divina. Hanc magister probat querit. Alteram proprietates sunt ipse persone. et verum sint ipsa divina essentia. Postea soluit dicens. quod proprietates tripliciter sunt in personis. iuxta illud. b. Gregorius in prefatione dicentis. Et in personis proprietates. et in essentia unitas. proprietates enim fuerunt ab eterno. et non potest dici quod fuerunt sine subiecto. igitur videtur fore dicendum quod fuerunt in personis. Secundo ostendit quod proprietates sunt ipse persone. Nam proprietates sunt in personis. sed in personis nulla est diversitas. igitur proprietates sunt ipse persone. Et hoc confirmat autoritate beati Hieronymi. Tertio ostendit quod proprietates sunt ipsa divina essentia seu natura. quod probat sic. Propter divinam simplicitatem deus est. quicquid habet ubi non repugnat relativa oppositio. sed divina essentia habet proprietates. ergo proprietates sunt divina essentia seu natura. Hanc rationem magister confirmat autoritatibus diversorum autorum: que patent in textu. Secunda propositio est hec. Errant qui ex hoc quod proprietates personales sunt divina essentia inferunt divinam essentiam posse generare. Hanc probans magister ponit errores quorundam dicentium. quod licet sint proprietates in personis non tamen sunt ipse persone. sed sunt quasi extrinsecus affixe. Postea sibi hunc errorem inducunt tres rationes. Quarum prima talis est. Si proprietates sint persone. ergo non distinguunt neque determinat seipso: Respondet magister negando consequentiam. Ad probationem dicit non esse inconueniens idem distinguat seipsum. quod probat autoritate. b. Hieronymi. Secundo sic. Si proprietates sunt divina essentia. ergo sicut persone dicuntur conuenire in essentia. ita etiam debet dici personas conuenire in proprietatibus. quod falsum est. Respondendo magister dicit istam materiam propter nimiam sui altitudinem humanum excedere intellectum. quod probat autoritate Hieronymi. Tertio sic. In quocumque est paternitas in diuisis

Qualiter retorqueant verba Augustini ad suam proprietatem.

Qualiter intelligenda sunt illa verba quod dicitur

hoc generat: sed in essentia est paternitas. ergo generat. Et sicut arguit de filiatione. Et rident magister per distinctionem dicentes. quod proprietates esse in aliquo potest intelligi dupliciter. Uno modo illud in quo sunt determinando et distinguendo. Et isto modo in personis. et in quocumque isto modo est paternitas hoc potest generare. Alio modo illud in quo sunt non determinando neque distinguendo. et sic dicunt esse in divina essentia. et in quocumque sic est paternitas: illi non convenit generare. nec illi in quo sic est filiatione convenit generari. cum ergo proprietates sunt in divina essentia non determinando eam. propter argumentum ad propositum non concludere. Contra solutionem magister insinuat querendo. Si proprietates non possunt esse in personis nisi eas determinent. quod tunc possunt esse in essentia eam non determinando. Et rident quod hoc exprimitur est super intellectum humanum. quod confirmat magister auctoritate. b. Hilarij. Tertia propositio est hec. falluntur qui ex identitate paternitatis et essentie arguunt seu concludunt paternitate patres esse deum. Huius ratio est. quod proprietates sunt in divinis ut determinantes et distinguentes. cuiusmodi sunt in personis. Et firmat auctoritate. b. Augusti. Et tamen de sententia magistri huius distinctionis in speciali.

Opinio quorundam non idem esse personam et essentiam vel naturam dicitur et eandem essentiam non posse esse patrem et filium et spiritum sanctum.

DI. XXX
III.

Redictis autem

ad iudicandum est. quod quidam perverfi sensus homines in tanta profecerunt insaniam: ut dicerent non idem esse naturam dei et personam siue hypostasim. dicentes eandem essentiam non posse esse patrem et filium sine personarum confusione. Si enim inquit ea essentia que pater est: filius est. idem sibi pater est et filius. Si hac rem dicitis esse patrem: aliam quere quam dicitis esse filium. Si hoc aliam non queresis: sed eandem dixeris. idem genuit et genitus est. propter hoc et homini in naturam et personam dividunt ita ut non recipiant unam deitatis naturam et simplices esse tres personas. Ideo testimonio Hilarij defendere nituntur. qui in. vij. li. de tri. querens. utrum apostolus spiritum dei nominans et spiritum christi: idem significaverit. utroque verbo inquit ita. Sententia predicator volens naturam unitatem in patre et filio ait. Spiritus dei in vobis est. Si quis autem spiritum christi non habet: hic non est eius. Si autem spiritus eius qui suscitavit Jesum et spirituales omnes sumus si in nobis est dei spiritus. sed et hic spiritus dei est et spiritus christi. Et cum christi spiritus in nobis est. eius spiritus in nobis est qui suscitavit christum. Et cum eius qui suscitavit christum in nobis est spiritus. et spiritus in nobis est christi. Nec tamen non dei est spiritus qui in nobis est. Discerne ergo heretice spiritum christi a spiritu dei. et excitati a

Auctoritates
quod per eis face-
re videtur post
de li. Hilarij

mortuis spiritum christi a spiritu dei christum a mortuis excitantis. Cum quis habitat in nobis spiritus christi: spiritus dei sit. et spiritus christi a mortuis excitati spiritus dei tantum sit christum a mortuis excitantis. Et quoniam nunc in spiritu dei. virum naturam an rem nature significata existimes? Non est enim idem natura quod res nature. sicut non idem est homo et quod hominis est. nec idem est ignis et quod spiritus ignis est. et sic hoc non est idem deus et quod dei est. Huius dicti occasione presertim heretici dogmatizaverunt non idem esse personam et naturam dei. asserentes naturam dei non esse tres personas. Intelligentes in his premissis verbis Hilarij per rem nature personam. et nomen nature divinam naturam. Et ideo dicunt Hilarij interrogasse hereticum. utrum per spiritum dei putaret significatam esse naturam an rem nature. ut sic ostenderet distinguendum esse inter naturam et rem nature. id est personam.

Hic docet quomodo eis obviat ipsi? scripture circumstantia. et qualiter predicta intelligi debeant et quod spiritus factus est res unius nature patris et filij. et est ipsa natura.

Hoc quidem dicunt

non intelligentes pia diligentia scripture circumstantiam: qua considerata percipi potest: quomodo premissa dixerit Hilarij. Subsequens enim in eadem serie ostendit in spiritu dei aliquam significari personam. ut cum dicitur. Spiritus domini super me. Aliquando significari filium. ut cum dicitur. In spiritu dei eicio demonia. nature sue potestate se demones eiecerunt demonstrans. Aliquando spiritum sanctum. ut ibi. Effundam de spiritu meo super omnes carnem. Quod dicit consummatum fuisse: cum apostoli spiritu sancto misso omnibus linguis locuti sunt. Deinde quare hanc distinctionem fecerit. et quod in superioribus per verba apostoli idem spiritus sanctus significatus sit. et quod ipse sit res unius nature patris et filij: aperte ostendit inquit ita. Hec idcirco sunt demonstrata. ut quacumque parte heretica falsitas se contulisset. finibus veritatis concluderet. Habitat enim in nobis christus. in quo habitante habitat deus. et cum habitat in nobis spiritus christi: non aliud habitat quam spiritus dei. quod si per spiritum sanctum christus in nobis intelligitur esse. hunc tamen ita spiritum dei ut spiritum christi esse noscendum est. et cum per

Questio Hilarij. utrum in spiritu dei natura vel res nature significata sit idem

Ad non est natura quod res nature

Quid sit quomodo sensum trahat ex illis verbis.

Verba Hilarij ponit quod premissa sit natura agit

naturā dei natura ipsa habitat in nobis. in differēs natura filij credit esse a patre. cum spūsanctus q̄ est spūs christi et spirit⁹ dei: res nature demonstrat vni⁹. Quero nunc ergo quomō non ex natura vnum sunt? A patre pcedit spūs veritatis. a filio mittit: et a filio accipit. Sed omnia que habet pater filij sunt. Idcirco qui ab eo accepit: dei spūs est. et idem spūs christi est. Res nature filij est. sed et eadem res et nature patris est et dei excitantis christum a mortuis spirit⁹ est. et idem spiritus christi est a mortuis excitati. In aliquo differt christi et dei natura. ne eadem sit si p̄stari potest. vt spiritus q̄ dei est: non sit etiam christi. Est q̄ in nob spūs dei. et est in nobis spūs christi. et cum spūs christi inest: inest spūs dei. Ita cū qd̄ dei est et christi est. et quod christi est dei ē. non pōt quid aliud diuersum christus esse q̄ deus est. Deus igitur christus est vni⁹ cum deo spiritus. fm̄ illud. Ego et p̄ vnū sumus. In quo docet veritas vnitatē esse nature. non solitudinem vnionis. Ecce si h̄ verba diligenter attendas. inuenis spiritū sanctū rem nature dici patris et filij. et eundem dici esse naturam dei: vbi dicit p̄ naturam dei natura ipsa habitat in nobis: si p̄ spiritūsanctum christus est in nobis.

Itaq; in trinitate non ita distinguendum est inter naturam et rem nature. sicut in rebus creatis. Quia vt ait Iulianus. Compatio terrenorū ad deum nulla est. et si qua compatiorum exempla interdū afferunt: nemo ea existimet absolute in se ratiois perfectionē continere. Non enī humano sensu de deo loquendū est.

¶ ppter res creatas illud dixerit nō idē ē natura et res nature. c

Ad naturam ergo rerum creatarum respiciens inq̄t. Nō idē est natura quod res nature. subiciens exempla de ipis creaturis. Inde ostendens erroris esse sub mensura creaturarum metri creatorem. addit. et fm̄ hoc non idem est deus: et quod dei est. ac si diceret. Si ad instar creaturarū de creatore sentis. cogeris fateri qz nō idem est deus et quod dei ē. qd̄ dicere impium est. cū spūs dei de⁹ sit. et dei filius sit deus.

¶ nō aliud est de⁹ et que sua sunt. b

ita vt insint. alia enī sūt que insūt. alia que non insunt. d

Non ergo s̄m cor⁹

porales modos: vt in eadem subdit serie) accipienda sunt hec que de deo dicuntur. vbi euacuās opinionem corū q̄ ita putant aliud deum esse: et aliud qd̄ dei est. aliq; naturam dei et rem nature. vt est in creaturis. Ap̄te docet non aliud esse deum et que sua sunt. ita vt insint illi sic dicens. hō aut aliquid ei simile cum alicubi erit: alibi non erit. quia id quod est: illic continetur vbi fuerit in forma. vt non vbiq; sit q̄ insistens alicubi sit. Deus autem immēse v̄tutis viuens potestas. quem nūq; non assit: nec desit vsq;. que se omnem p̄ sua edocet. et sua non aliud q̄ se esse significat. vt vbi sua insint ipse esse p̄ sua intelligat. Non autē corporali modo cum alicubi sit. non etiaz vbiq; esse credat. cum p̄ sua in omnibus esse nō desinat. Non autem aliud sunt q̄ qd̄ ipse est que sua sunt. Et hec ppter nature intelligentiam dicta sunt. h̄is verbis aperte significatur. si tamen intelligis heretice. q̄a diuina natura nō aliud est ab his que sua sunt: ita ut insint. et p̄ illa in omnibus suis ē que non insunt. Sua enim sunt etiam que non insunt. id est omnes creature. et sua sūt que insunt: vt tres persone que sunt eiusdē nature et eadem natura. sicut supra Augustini testimonio firmauimus dicentis tres personas esse eiusdem essentie vel eandem essentiam. sed non ex eadem essentia. ne aliud intelligatur essentia. aliud persona. Nō tamen diffitemur aliquam distinctionē habendam fore fm̄ intelligentie rationem cū dicitur hypostasis. et cum dicitur essentia. quia ibi significatur quod est cōmune tribus. hic nō non. Est tamen hypostasis essentia. et econuerso. Fateamur ergo vnum atq; idem esse tres personas fm̄ essentiam. differentes autem pprietatibus. Cū Augustinus sup locum preteritum psal. ait. Aug. super psal.

Queris quid sit pater? Respondetur deus. Queris quid sit filius? Respondet deus. Queris quid sit pater et filius? Respondetur deus. De singulis interrogatus: deus responde. De vtroq; interrogatus. nō deos: sed deum responde. Non sic in hominibus. Tanta enim est ibi substantie vnitatis: vt equalitatem admittat. pluralitatem nō admittat. Si ergo tibi dictum fuerit euz dicitis filium esse quod pater est. p̄fecto filius b

Discutit p̄dica vba. et nō ita esse distinguendū trinitate sicut in creaturis.

¶ Aliq; est in rōe intelligentie distinctio cum dicitur hypostasis: et cum dicitur essentia

Aug. super psal.

pater est. Responde s̄m substantiā tibi dixi: hoc esse filium quod pater est. nō s̄m id quod ad aliud dicitur. Ad se enim dicitur deus. ad patrem dicitur filius. Rursumq; pater ad se dicitur deus. ad filium dicitur pater. Quod pater ad filium dicitur non est filius quod dicitur filius ad patrem non est pater. Quod dicitur pater ad se. filius ad se. hoc est pater et filius. i. deus.

Utrum ita possit dici deus trium personarū vel tres persone vni⁹ dei. vt dicitur. vna essentia trium personarū et tres persone vnius essentie. e

Hic considerandū

est. cum deus sit diuina essentia. et ita dicitur vnus deus esse tres persone: sicut vna essentia dicitur tres persone. vtrum ita valeat sane dici. vnus deus trium personarum. vel tres persone vnius dei. sicut dicitur. vna essentia trium personarum. et tres persone vnius essentie? In his locutionibus scripture vnus nobis emulandus videtur: vbi frequenter reperitur ita dictum. Vna est essentia trium. et tres sunt persone vnius essentie. nusq; autem occurrit legisse vnū deū trium personarum. vel tres persone vnius dei. ¶ Quod ideo puto sanctos doctores vitasse. ne ita forte acciperetur in diuinis personis. ut accipitur cuz de creaturis simile qd dicitur. Dicitur enim deus Abraam Isaac et Jacob. et deus omnis creature. Quod vtiq; dicitur propter principium creatōis vel gratie p̄uilegium. et creature subiectionem vel seruitutem. Cum ergo in trinitate nihil sit creatum vel seruiens vel subiectum non admittit fides in trinitate talem locutionis modum. Ita etiam econuerso non dicitur de dei essentia: q; ip̄a sit essentia Abraam Isaac et Jacob: vel alicuius creature. ne creatoris vel creature naturam confundere videamur.

¶ licet potētia. sapiētia. bonitas de deo s̄m substantiā dicantur in scriptura. tamen solent hec nomina distincte ad personas interdū referri. f

Ex p̄dictis constat

q; sicut essentia. ita potētia. sapientia. bonitas de deo dicunt s̄m substantiā. Que autem s̄m substantiam de deo dicunt: tribus personis pariter cōueniūt. Vna est ergo potētia. sapientia. bonitas patris et filij et sp̄s sancti. et hi tres eadem potētia. eadem sapientia. eadem bonitas. Vñ aperitur in trinitate summa esse p̄fectio. Si enī ibi deesset potētia: vel sapientia vel bonitas. non esset summum bonum. Sed quia ibi est perfecta potētia: infinita sapientia: incomprehensibilis bonitas. recte dicitur et creditur summum bonum. Cumq; vnus et idem penitus sit in deo potētia. sapientia. bonitas. in sacra tamen scriptura frequenter solent hec nomina distincte ad personas referri. vt patri potētia. filio sapientia. spiritui sancto bonitas attribuat. qd q; re fiat: non est ociosum inquire.

Quare id fiat. s. q; p̄ri potētia. filio sapientia attribuat. g

Id ergo sacri elo

qui prudentia facere curauit. ne dei immensitatem similitudine creature metiret. Vixerat enim scriptura sacra. Quia deus pater est. et q; deus filius est. et audiuit h̄ homo qui hominem patrem viderat: deū patrem non viderat. et cogitare cepit ita esse in creatore: vt viderat esse in creaturis. a q; bus hec nomina translata sunt ad creatore. In quibus pater est prior: filio. filius ē posterior: patre. et ex antiquitate in patre defectus. ex posteritate in filio imperfectio sensus solet notari. Ideo occurrit scriptura dicens patrem potentem. ne videatur p̄o filio: et ideo minus potens. et filium sapientē ne videat posterior: patre. et ideo minus sapiens.

Quare spiritui sancto bonitas attribuat. b

Dictus est etiā spi

ritus sanctus deus. et dictus est habere spiritum deus. et videbatur hoc quasi nomē inflationis et tumoris. Unde humana conscientia ad deum pro rigore et crudelitate accedere metuit. Ideo scriptura temperauit sermonem suum spiritum bonum nominans: ne crudelis putaretur qui mitis

Uti scriptura
re i his sc̄n-
dum tradit.

Quare nō cō-
sueuerat scri-
ptura dicere
vnū deū trū
personarū et ecō-
uerso cuz di-
cat vnā essen-
tia trū p̄so-
narum.

erat. nō q̄ p̄ solus sit potens v̄l magis potens. ⁊ filius solus sapiens vel magis sapiens. ⁊ sp̄s sanctus solus bonus vel magis bonus. Una est q̄ potentia. sapia. bonitas triū sicut vna essentia. Ideoq̄ sicut d̄: s̄m̄ homouision. i. substantiali patri. ita et co-omnipotens.

De hoc noie homouision. vbi i autoritatem receptum sit. et quid significet.

Hic non est preter-mittendū quod Augustinus in libro secundo contra Maximinū dicit de hoc noie homouision: quo latini tractatores frequēter vtunt̄. Pater inquit ⁊ filius vni⁹ sūt eiusdem substantie. Hoc est illud homouision quod in concilio Niceno aduersus hereticos Arrianos a catholicis patribus veritatis autoritate firmatum est. Qd̄ postea in concilio ariminenſi p̄pter nouitatem verbi minus q̄ potuit intellectam. quam tñ fides antiqua peperat multis paucoꝝ fraudes deceptis. heretici impietas sub heretico impatore Constantino labefacta retemptauit. Sed post non longum t̄pus libertate fidei catholice preualete. postq̄ vis vbi sicut debuit intellecta est. homouision illud catholice fidei sanitate longe lateq̄ defensum est et diffusum. Quid enim est homouision nisi vnius eiusdemq̄ substantie. Quid est in quā homouision: nisi ego ⁊ pater vnum sum⁹. Non q̄ inter p̄phanas vocū nouitates hoc vitandum est.

De noib⁹ que translative et p̄ similitudinem de deo dicunt̄.

Pretereasciendū est q̄ in assignatione distinctiōis nominū inter alia que supra diligēter executi sum⁹ quedam diximus translative ⁊ p̄ similitudinē de deo dici. vt speculū. splendor. character. figura ⁊ huiusmodi. de quibus pio lectori breuiter trado qd̄ sentio. vt. s̄. rōe similitudinis p̄siderata ex causis dicēdi dictoꝝ intelligentiā assumar: sed catholicam.

Nihil dignū excellentia ineffabilis trinitatis se tradidisse dicit ad alia transiturus.

De sacramēto vni-

tatis atq̄ trinitatis summe ⁊ ineffabilis: multa iam diximus. Nihil tñ eius ineffabilitate dignū credidisse p̄stemur. s̄ potius ex nobis mirificam eius scientiam. nec potuisse nos ad illam puenire.

Ista est distinctio tricesimaquarta huius p̄mi libri. In qua postq̄ egit de cōp̄tōe p̄petatū ad p̄sonas. agit de cōp̄tōe p̄prietatum ad essentia. Et tria facit. Nā p̄mo agit de p̄sone et essentie diuersitate. Secūdo tractat de essentie ad p̄sonas causalitate. Tertio recapitulat de attributoꝝ congruitate. P̄mū facit a p̄ncipio h̄o dis. vsq̄ s̄bi. Dic p̄siderandū ē. Scdm̄ vsq̄ s̄bi. Ex p̄dictis p̄stat. Tertius ab inde vsq̄ ad finē dis. Et tñ de scia i generalit̄ In sp̄ali scia ma. stat i n tri. p̄po. q̄rū p̄ma est hec. Nos catholici tenemur p̄sonas diuinas asserere esse idē cū diuina essentia. ⁊ eas solū rōe differre. Hęc p̄positionē mgr̄ p̄bas. p̄po nit p̄mo: quō qd̄a heretici dixerūt essentia ⁊ p̄sona nō esse idē. q̄ si esset eadem essentia p̄ q̄ filius. ergo eadē res generat ⁊ generat̄ Et istud cōfirmat autoritate h̄yl. di. q̄ res nature ⁊ natura nō sunt idē. sed p̄sona diuina ē res diuine nature. essentia aut̄ d̄: ip̄a natura. ergo differunt. Rūdeo q̄ h̄yl. in creaturis intelligēdū ē: nō in diuis vbi natura ⁊ res nature sunt idē. qd̄ p̄z autoritate h̄yl. di. q̄ de⁹ nō ē aliud ab his q̄ insunt. i. attributis ⁊ p̄sonis. Postea mgr̄ r̄idet ad rōem di. q̄ s̄m̄ rōez differūt essentia ⁊ hypostasis. ⁊ dicit q̄ generas ⁊ generatū pueniūt in suba. nō tñ pueniūt in p̄sonalitate. Secūdo p̄positio est hec. Quāuis tres p̄sonas vni⁹ esse essentie debeam⁹ dicere. nō tamē vni⁹ deū triū p̄sonarū v̄sitata locutiōe debemus asserere. Hanc p̄positionē mgr̄ p̄bas q̄rit. Ex quo de⁹ sic diuina essentia. vtrū ita dicat vni⁹ deus tres p̄sone. et virū ita valeat sane dici. vni⁹ de⁹ triū p̄sonarum. vel tres p̄sone vni⁹ dei. sicut d̄: vna essentia triū p̄sonarum. ⁊ tres p̄sone vni⁹ essentie? Et r̄idet q̄ non. q̄a sic de⁹ significaret in aliq̄ habitudine p̄ncipij respectu p̄sonarū. Nec est s̄s̄ de essentia. q̄ ali⁹ ē modus significādi noie dei. ⁊ ali⁹ noie essentie. Quia ratio est q̄ h̄ de⁹ significat in rōe p̄ncipij effectui. essentia vero non. Tertia p̄positio ē hec. Attribuemus p̄i potentia. filio sapiam. ⁊ sp̄s sancto bonitatē nō obstante q̄ oib⁹ eque essentialit̄ sine distinctiōe s̄l pueniūt. Hanc mgr̄ p̄bas dicit. q̄ attribuem⁹ p̄i potētiaz eo q̄ in creaturis p̄ribus inesse cōsuevit debilitas. Sciam filio. eo q̄ in creaturis filij solēt esse ignari. Et bonitatē sp̄s sancto. eo q̄ i creaturis sp̄s timorem ⁊ inflationē importat. Postea dicit q̄ hoc nomē homouision ab antiq̄s p̄mo fuit p̄cessum. tandē p̄p̄ malū vsum hereticorū fuit damnatū ⁊ p̄hibitū. S̄ finaliter p̄p̄ veritatē rei iterato fuit receptum. Deum dicit de noib⁹ translative. ⁊ nō vult aliud dicere nisi q̄ assignāda est rō s̄m̄ quā transferuntur. Et tñ de scia huius distinctionis ins̄p̄ali.

De quibusdam que s̄m̄ subst̄ntiā de deo dicunt̄. q̄ sp̄alē efflagitant tractatū. s̄. de scia et p̄scia et p̄uōētia. et dispositiōe. p̄destinatiōe voluntate et potentia.

a

b 2

DI. XXX
V

Unde supra

disseruerimus ac plura dixerimus de his cōit que fm sbam de deo dicunt. eorū tñ quedā specialem efflagitant tractatū. de quibus am modo tractandū est. id est de scientia. p̄scientia. p̄uidencia. dispositioe. p̄destinatōe. voluntate ⁊ potentia. Sciendū ergo est q̄ sapientia vel scientia dei: cum sit vna et simplex. tamen p̄pter varios rerum stat⁹ ⁊ diuersos effectus. plura ac diuersa fontē nomina. Dicit̄ em̄ non tñ scientia. s̄ etiā p̄scientia vel p̄uidencia. dispositio. p̄destinatio ⁊ p̄uidencia. Et est p̄scientia siue p̄uidencia non de futuris tantū: sed de omnibus. de bonis. s̄. ⁊ de mal. Dispositio v̄o de faciendis. P̄destinatio de omnibus saluandis: ⁊ de omnibus bonis. quibus ⁊ hic liberant̄ ⁊ in futuro coronabuntur. P̄destinavit em̄ deus ab eterno homines ad bona eligendo. ⁊ p̄destinavit eis bona p̄parando. Ex homines p̄destinavit: ap̄ls ostendit dicēs. P̄destinavit quos p̄sciuit fieri cōformes imaginis filij sui. et alibi. Elegit nos an̄ mūdi p̄stitutōz: vt essemus sancti ⁊ immaculati. Ex aut̄ bōa eis p̄pauerit: p̄phet̄ Esaias ostendit dicēs. Oculus non vidit deus a bs te q̄ p̄parasti diligentib⁹ vel expectantibus te. Ergo ab eterno p̄destinavit q̄sdā futuros bonos et beatos. i. elegit vt essent boni ⁊ beati. ⁊ bona eis p̄destinavit. i. p̄parauit. P̄uidencia aut̄ est gubernandozū. que vtiq; eodez mō videt accipi quo dispositio. Interdū tamen p̄uidencia accipit̄ p̄ p̄scientia. Sapientia v̄o vel scientia que de omnib⁹ est sc̄z bonis ⁊ mal. ⁊ de p̄sentibus p̄teritis et futuris. ⁊ non tñ de t̄p̄alibus: s̄ etiā de eternis. Non em̄ ita scit deus ista t̄p̄alia: vt sc̄ipm̄ nesciat. sed ip̄e solus sc̄ipm̄ perfecte nouit. cuius sc̄ie compatiōe ois creatura rescia imperfecta est.

Ex sapia dei cū sit vna. tñ p̄pter varios stat⁹ rez. pla fortitur vocabula De q̄b⁹ sit p̄scientia vel p̄uidencia

De quibus dispositio De quibus p̄destinatio

Ex ⁊ hoies p̄destinant̄ ad bona. ⁊ bōa bob⁹

De quibus p̄uidencia.

De sapia vel sc̄ia. ⁊ de quibus

Utrū scia v̄l p̄scia vel dispositio. v̄l p̄destinatio potuerit esse in deo. si nulla fuissent futura. **b**

Hic cōsiderari oportet: vtrū scia vel p̄scia vel dispositio vel p̄destinatio potuerit esse in deo si nulla fuissent futura: Cū em̄ p̄scia sit futurozū ⁊ dispositio faciendorū. ⁊ p̄destinatio saluādorū. si nulla essent futura. si nihil esset factu

fus deus. vel aliq̄s saluatorus. non videt̄ potuisse in deo esse p̄scientia vel dispositio vel p̄destinatio. Potuit aut̄ de⁹ nulla p̄scire futura. potuit non creare aliq̄d vel non saluare aliquos. Potuit q̄ in deo nō esse p̄scientia vel dispositio vel p̄destinatio. Ad hoc aut̄ ita a quibusdam opponit̄. Si inquit potuit p̄scientia dei non esse in deo ab eterno. ⁊ potuit non esse. Si v̄o potuit non esse cum p̄scientia dei sit eius sc̄ia. ⁊ scientia sit eius essentia. Potuit q̄ non esse ab eterno: id quod est diuina essentia. Ita et de dispositione ⁊ p̄destinatione que est diuina essentia obijciunt. Addunt quoq; et alia ita loquentes. Si potuit deus nō p̄scire aliqua: cū idem sit deo p̄scire quod scire ⁊ scire q̄d esse. potuit ergo non esse. Item. Cū idem sit deū p̄scium esse: ⁊ deum esse. si potuit non esse p̄scius. potuit nō esse deus. Potuit aut̄ non esse p̄scius: si potuit nulla p̄scire. At potuit nulla p̄scire. quia potuit nulla facere.

Oppositō

Ratio q̄ p̄scia et dispositio et p̄destinatio quasi relative dicunt̄ ad futuras res vel faciendas. **c**

Ad hoc iuxta modū

nostre intelligētie ita dicimus. P̄scientia ⁊ dispositio vel p̄destinatio ad aliquid dici videt̄. Sicut em̄ creator ad creaturam relative dic̄. ita p̄scia vel p̄scius ad futura referri videt̄. ⁊ dispositio ad faciēda. ac p̄destinatio ad saluanda. Verū tamen creator ita relative dic̄: vt essentiam non significet. P̄scientia v̄o vel p̄scius. ⁊ in respectu futurozū dic̄. ⁊ essentiaz designat. Ita etiam dispositio ⁊ p̄destinatio Ideoq; cum dic̄. Si nulla essent futura: non esset in deo p̄scientia. vel nō esset deus p̄scius. Quia varia est ibi causa dicendi. distingui oportet rationem dicti. Cum ergo dicis. Si nulla essent futura: non esset in deo p̄scientia. vel non esset p̄scius. Si in dicendo hanc causam attendis. s̄. quia nulla essent subiecta eius p̄scientie. vnde ipsa possit dici p̄scientia vel ip̄e p̄scius. q̄d vtrunq; dicitur propter futura. verus est intellectus. Sin autem ea ratione id dicis q̄ non sit in eo sc̄ia qua p̄scit futura. v̄l q̄ ip̄e non sit deus qui est futurozū p̄scius: falsa est intelligentia. Similiter ⁊ ille locutiones deicrimande sunt. Potuit non

esse scientia dei. vel potuit non esse sci. et potuit deus non scire aliqua. i. potuit esse q. nulla futura subiecta essent eius scientie. et ita non posset dici sciens vel prescire vel scientia eius prescia. no. tm. eo minus ipse esset: vel eius scientia. Sed non posset dici sciens vel prescire vel prescientia. si eius scientie futura nulla forent subiecta. Similiter de dispositione et predestinatione vel providentia. Hec enim vt dictum est ad temporalia referuntur. et de temporalibus tm sunt.

et scia dei no tantu est de tpalibus sed etiam de eternis.

Scientia vero vel sapientia non tm de temporalibus: sed etiam de eternis est. Ideoq. et si nulla fuissent futura. esset tamen in deo scientia eadem que modo est. nec minor esset q. modo. nec maior est q. esset. Sciuit ergo deus ab eterno eternum. et omne quod futurum erat et sciuit immutabiliter. Scit quoq. non minus pterita et futura q. p. sentia. et sua eterna sapientia et immutabili: scit ipse omnia q. sciuntur. Omnis enim ratio superne et eterne sapientie (vt ait Ambrosius) in eo est. quia omnem sapientia et essentiam capit sua immensa sapientia.

Quare omnia dicant esse in deo et quod factus est. habet vita esse in eo.

Augusti
sup Gen.

Propterea omnia dicunt esse in deo et fuisse ab eterno. Unde Aug. sup Gen. Hec visibilia inquit ante q. fierent non erant. quomodo ergo nota deo erant q. non erant? Et rursus. Quomodo ea faceret que sibi nota non erant: non enim q. fecit ignorans. Nota ergo fecit: non facta cognouit. Proinde anq. fierent et erant et non erant. Erant in dei scientia. no. erant in sua natura. Ipsi autem deo no. audeo dicere alio modo innotuisse cum ea fecisset: q. illo quo ea nouerat vt faceret. Apd. que non est transmutatio: nec vicissitudinis obumbratio. Ecce hic habes q. hec visibilia anteq. fierent in dei scientia erant. Ex hoc ergo sensu omnia dicunt esse in deo. et omne quod factum est dicitur vita esse in ipso. non ideo q. creatura sit creator. vel q. ista tpa-

lia essentialit sint in deo. sed q. in eius scia sp. sunt que vita est.

et eadem rone dicunt omnia ei presentia.

Inde est etiamq. omnia dicunt ei presentia esse. non soluz ea que sunt. sed etiam ea que pterierunt. et ea que futura sunt. fm illud. Qui vocat ea q. non sunt tanq. ea que sunt. Quia vt ait Ambrosius in libro de trinitate. Ita cognoscit ea q. non sunt vt ea que sunt. Et hac ratione omnia dicunt esse in eo vel apud eum siue ei presentia. Vn. Aug. sup illum locum psal. Et pulchritudo agri mecum est. No. inqt. mecum est. q. apud deum nihil pterit. nihil futurum est. Cum illo sunt omnia futura. et ei non detrahunt iam pterita. Cum illo sunt omnia cognitione quadam ineffabili sapientie dei. Ecce hic apit Aug. ex qua intelligentia accipienda sunt hmoi. vba. oia sunt deo pntia. in deo sunt oia vel cum deo. vel apud deum. vel in eo vita. q. ineffabil. oim. cognitio in eo est.

Ambro.

Augusti.

Ista est distinctio tricesimaquinta huius pmt. libri. In qua mgr. postq. egit de deo et conditionibus eius que ipm concernunt in essentia. incipit agere de ipso fm conditiones que ipm respiciunt in operando. Et tria circa hoc facit. Nam primo ostendit quod multipliciter accipiat scientia dei. Secundo inquit an scientia dei dependet a rebus scitis. Tertio inquit que sint a deo scita et qualiter primum facit a principio vsq. ibi. Dic. p. siderari oportet. Secundum vsq. ibi. Propterea omnia dicuntur. Tertium no. vsq. ad finem distinctionis. Et hec est sententia mgr. in generali. In sp. scia magistri stat in tribus ppositionibus. quaru. pma. e. hec. Unica et inuariabilis est dei scientia. q. ppter varios rerum status diuersis nominat. vocabulis. Hanc mgr. p. banis dicit q. scientia dei que est vna. de attributis essentialibus: specialem requirit tractatum. et non solum scientia: sed etiam pscientia. dispositio. p. destinatio et. puidencia. Prescientia em. dicit respectu omnium futurorum: siue honoru. siue maloru. Dispositio no. respectu sciendoru. Predestinatio est de hominibus saluandis. et de bonis q. bus hic a malo liberant. et in futuro coronabunt. Prouidentia est de gubernandis. et similiter dispositio. sed differunt. quia dispositio ad fieri et esse rei. puidencia aut. respicit ad bn. habentem et ad rei. conseruandam. Inter du. tm. puidencia accipit. p. pscientia. Scia. no. siue sapientia dicit respectu omnium vniuersaliter: siue pscientia p. teritoru. futuro. bonoru. et maloru. et non solum respectu temporalium. sed etiam respectu eternorum. Secunda ppositio est hec. N. si nulla essent futura. an. adhuc p. scia. dispositio. p. destinatio in deo fuissent. Et arguit pmo q. no. Na. oia ista dicunt p. respectu ad futura. ergo si nulla essent vel fuisset futura: ista in deo. locu. non habuissent. In p. trarium. arguitur sic.

b 3

Predestinatio dei dispositio et presciantia sunt idem quod scientia dei. Scientia est idem quod essentia. ergo a primo ad ultimum presciantia dei est idem quod essentia. Sed essentia dei est da to etiam quod nullum futurum esset. ergo presciantia dei fuisse in deo circumscripto omni futuro. Et respondet magister quod si nulla fuissent futura: tolleretur presciantia dei quantum ad respectum et antecessionem quam importat ad futura. sed non quantum ad essentiam que tali respectu subsistit. presciantia enim scientiam dicit cum respectu. ablato vero respectu scientia manet: que deo ab eterno comperit. et propter creaturarum existentiam vel differentiam in nullo augetur vel minuitur. Tertia propositio est hec. Deus omne preteritum et omne futurum ut sibi presentia intuetur. Et probatur sic. Omne illud deus tanquam presens intuetur quod in eius essentia actualiter continetur. sed omnia preterita presentia et futura sunt et fuerunt ab eterno in dei essentia. ergo deus omne preteritum et futurum tanquam sibi actualiter presentia intuetur. consequentia tenet. scilicet maior et minor sunt magister in textu. ergo propositio vera. Et tantum de sententia etc.

Utrum concedendum sit omnia esse in dei essentia vel in eo per essentiam + ut omnia dicuntur esse in dei cognitione vel presentia. a

DI. XXX VI

Olet hic que

ri cum omnia dicantur esse in dei cognitione seu presentia vel in deo per cognitionem. et eius cognitio vel presentia sit diuina essentia. utrum concedendum sit omnia esse in diuina essentia: vel in deo per essentiam? Ad quod dicimus quod dei cognitio eius utique essentia est. et eius presentia in qua sunt omnia: ipsius cognitio est. nec tamen omnia que sunt in eius presentia vel cognitione: in eius essentia esse dici debent. Si enim hoc diceretur: intelligeretur esse eiusdem cum deo essentie. In deo enim dicitur esse per essentiam quod est diuina essentia quod est deus. Hic ergo deus apud se in presentia sua: que non habet in sui natura. Unde Augustinus. de verbis apostoli ita ait. Elegit nos ante mundi constitutionem. Quis sufficit hoc explicare. Eligunt qui non sunt: nec errat qui eligit. nec vane eligit. Eligunt tamen et hic electos quos creaturus est eligendos. quos habuit apud semetipsum: non in natura sua. sed in presentia sua nondum erant qui bus permittebat. sed et ipsi permitti sunt quibus permittebat. Ecce hic apte dicit deus apud semetipsum habere electos ante mundum. non in natura sua: sed in presentia sua. cum tamen eius presentia non aliud sit quam eius natura. quod ipsius presentia eius est noticia. Idcirco tamen ad electos referri cum ait. In natura sua. id est illorum: illos quippe habuit ab eterno apud se. non in natura sua. id est illorum. quia nondum erant. sed in sua presentia. quia eos ita nouit ac si es-

Responso.

Augusti.

sent.

Utrum mala debeant dici esse in deo ubi sunt omnia bona. cum utraque sunt in eius cognitione et presentia. omnia enim cognoscit. b

Post predicta queritur.

Utrum omnia dicantur esse in deo non per essentiam nature: sed per cognitionem scientie. Deus sciat bona et mala. utrum concedendum sit simpliciter mala esse in deo. siue esse in deo per cognitionem? Scit enim deus et sciuit ipse omnia. tam bona quam mala: etiam ante quam fierent. et presciuit ab eterno ea futura. Ideoque cum omnia bona diximus esse in deo propter presentiam cognitionis. eadem ratione videtur dicendum omnia mala esse in eo: cum ea sepe nouerit. et per cognitionem eius presentia fuerint. Preterea cognouit enim deus ab eterno quosdam futuros malos et eorum maliciam (ut ait Augustinus.) presciuit: sed non preparauit. Tunc ergo peccata omnisciat. nunquam intelligendum est ea includi in illa generalitate locutionis. qua dixit apostolus omnia esse in deo. Ex ipso inquit et per ipsum et in ipso sunt omnia. Sed quis nisi insanus dixerit mala esse in deo? Illa enim esse in deo intelliguntur: que ex ipso et per ipsum sunt. Ea vero per ipsum sunt et ex ipso quorum auctor est. sed non est auctor nisi bonorum. Non ergo ex ipso et per ipsum sunt nisi bona. ita ergo non in ipso sunt nisi bona. Non ergo mala in deo sunt quod licet ea noscat. non tamen ita omnino noscit ut bona. mala quasi de lege cognoscit. ut ait propheta. Et alta a longe cognoscit. id est superbiam. Et alibi ad deum loquens de malis ait. De absconditis tuis ad implendum est ventris eorum. Quod exponens Augustinus. Abscondita inquit peccata sunt: que a lumine tue veritatis absconduntur. Sed quod peccata a lumine veritatis diuine absconduntur: cum a deo sciuntur. Si enim non sciret. quod de illis iudicaret. et per illa malos damnaret: Alibi propheta. Quia neque ab oriente neque ab occidente deest. Quod exponens Cassiodorus. inquit. Neque a bonis neque a malis deest deus sed omnibus presens et cognitor est. Cognoscit ergo deus: et bona et mala per scientiam. sed bona cognoscit etiam per approbationem et per beneplacitum. mala vero non. Unde Cassiodorus super psalmum dicit. Peccata abscondita deo sunt. quia non nouit. id est approbat. Et ex eo sensu Augustinus dixit ea abscondita a lumine dei. Qui etiam in libro ad Heluidium

Que intelli- gant esse loco

Quod omnia ita cognoscit deus mala ut bona. quod mala tamen presciant bona vero per beneplacitum et beneplacitum.

insinuat cognitionē dei varijs modis acci-
piendam inueniens. Si ad sciaz referas nō
ignoz: et deus aliquos vel aliqua. q̄ tamen
in iudicio q̄busdam dicet. Non noui vos:
sed eoz improbatio hoc verbo insinuata ē
Ecce nō cognoscere dicif deus que nō ap-
probat. q̄ ei non placent. Apparet itaq; ve-
ruz esse q̄s dixim⁹. s. q; quodam mō cogno-
scit deus bona quo non cogscit mala: p̄-
riter q̄dem vtraq; eodemq; mō noscit q̄tū
ad noticiā. sed bona etiam approbatōne et
bñplacito cognoscit.

Hic apit quare bona tantū dican-
tur esse in deo et nō mala. c

Et inde est q̄ bona

tñ dicunt esse in deo nō mala. et illa prope
heclonge. q; licet in deo aliq̄ dicant esse p̄-
pter cognitiōis p̄sentiaz. et de bōa et mala
cognoscat. mala tñ nō cognoscit nisi p̄ noti-
ciam. bona x̄o non solū p̄ sciam: s̄ etiam p̄
approbatōnem et bñplacitū. Et obtalez co-
gnitiōe aliq̄ dicunt esse in deo. s. q; ita ea
scit vt etiam approbet et placeant. i. ita scit
vt eozū sit auctor.

q̄ idem est oia esse ex deo. et p̄ ip-
sum et in ipso. d

Proinde si diligen-

ter inspiciam⁹: idem videt esse omnia esse ex
deo. et p̄ ipm et in ipso. Un̄ Amb. in. ij. lib.
de sp̄sancto. hec tria ex ipso et p̄ ipm et in
ipso sunt omnia vnum esse supra diximus.
Lū dicit p̄ ipm esse omnia. nō negauit in ip-
so esse omnia. Eandem vim habēt omnia h̄
scz cum ipso et in ipso et p̄ ipm. et vñ in his
atq; consimile: non contrariū intelligitur.
Ecce habes q; ex eadem intelligentia scri-
ptura dicit omnia esse in ipso. et p̄ ipm. et ex
ipso et cum ipso. Cum ḡ ex eadem rōe omnia
dicant esse ex deo vel p̄ ipm. non solum q; scit:
sed etiam q; eozū auctor est consequi-
tur vt eadem ratōe ita esse in deo dicantur
scz q; scit et eozū auctor esse dicif. q; in illo
viuimus et mouemur et sum⁹. quia eo au-
ctore sumus. mouemur et viuimus. Lū er-
go non sit auctor nisi bonoz. merito sola
bona in eo esse dicunt sic ex ipso et p̄ ipsum
Cum ergo in eius cognitiōe vel p̄ntia sint
omnia. s. bona et mala. in eo tamen non di-
cant esse nisi bona quozū auctor est. Un̄

Aug⁹. in li. de natura boni. Cum audim⁹ Augusti.
in q̄t ex deo et p̄ ipsum et in ipso esse omnia.
omnes ytiq; naturas intelligere debemus.
et omnia que naturaliter sunt. Neq; enim
ex ipso sunt peccata que naturam non ser-
uant: sed yciant que ex voluntate peccan-
tium nascuntur omnia. Hic aperte dicif q;
in illa generalitate locutionis bona tñ cō-
tinentur.

q̄ oia ex patre et p̄ patrem et i p̄re
sunt. ita et de filio et de sp̄sancto
est dicendū. licet p̄pter p̄sonas fi-
at distinctio. e

Preterea sciēdum

est: q; licet ibi indicet distinctio p̄sonarum
cum d: ex ipso et p̄ ipm et in ipso. omnia tñ ex
p̄re et p̄ patrem et in p̄re sunt. Sūt de filio et
sp̄sancto accipiendū est. Un̄ Aug⁹. in pri-
mo li. de tri. Non p̄fule in q̄t accipiendum
est q̄s ait ap̄lus. ex ipso et p̄ ipsum et in ipso.
Ex ipso dicens p̄pter p̄rem. p̄ ipm p̄pter
filium. in ipso p̄pter sp̄sanctū. Vigilan-
ter aut attende: ne q; patrem volēs intelli-
gi dixit ex ipso. sic intelligas oia esse ex p̄re
vt neq; omnia esse ex filio vel ex sp̄san-
cto. cum ex patre et p̄ p̄rem et in p̄re omnia
esse sane dici possunt. sicut et de filio et de sp̄-
ritu sancto dicendū est.

q̄ nō oia que ex deo sunt etiaz de
ipso sunt. sed ecōuerso. f

Illud etiam hic an-

nectendum est. q; non omnia que dicuntur
esse ex deo: etiam de ipso esse dici debeant.
Quia vt ait Augustinus in libro de natu-
ra boni. Non hoc significat penitus ex ipso
quod de ipso. Quod eniz de ipso est: potest
dici esse ex ipso. sed non omne quod ex ipso
est: potest dici esse de ipso. quia non est de
sua substantia. Ex ipso enim sunt celum et
terra. quia ipse fecit ea. non autem de ipso:
quia non de substantia sua. Sicut aliquis
homo generat filium vel faciat domū. Ex
ipso est filius. ex ipso est et domus. sed filius
de ipso. domus x̄o de terra et ligno: non de
ipso.

Que dicta sunt summatim collig-
git. g
b 4

Ambro.

Augusti.

Augusti.

Ex premiffis aper-
tum est q in dei cognitione siue pntia sunt
omnia. f. bona & mala. sed no oimodo sunt
sibi mala quo bona. & q in deo bona tantu
sunt. sicut ex ipso & p ipm. no mala. Et ex q
sensu hec accipienda sunt: assignatu est. Et
q de ipso non dicit esse pprie quod aliud
est ab ipso. Ex ipso aut esse dicunt omnia q
eo auctore sunt.

Ista est distinctio tricesimasexta.
Huius pmi libri. In qua magister postq egit de scia
dei fm se. agit de compatione reru scitaru ad scien-
tem. Et tria facit. Nam pmo ostendit q non omnia
sunt in dei essentia sicut sunt in dei scientia. Secun-
do subdit qualiter se habeat scientia dei ad bona et
mala. Tertio concludit q non omnia que sunt ex deo
patre possunt dici de ipso. Primus facit a pncipio di-
stinctionis vsq sibi. Post pdicta querit. Secundum
vsq sibi. Illud etiam hic aduertendum. Tertius ho
vsq ad finem distinctionis. In speciali sententia ma-
gistrat in tribus ppositionibus. quaru prima est
hec. **Ulicet omnia sunt in dei scientia: non tam om-**
nia sunt in eius essentia. Hac magister pbat respod-
dens ad hanc questionem. Utrum omnia que deus
cognoscit possunt dici esse in eius essentia: sicut dicitur
tur esse in eius scientia. que idem est quod sua essen-
tia. Et respondet q non omnia que sunt in essentia
diuina sunt eiusdem nature cum deo. Ea aut que
sunt in eius scientia: non sunt eiusdem nature cu deo
Ideo omnia cognita a deo possunt dici esse in diuina
scientia. licet no possunt dici esse in eius eentia. Se-
cunda propositio est hec. **Stat deum altqualiter co-**
gnoscere bona qualiter non cognoscit mala. Hanc
magister probans querit. Utrum mala que cogno-
scuntur a deo possunt dici esse in deo? Et respondet
q non. q illa solum dicunt esse in deo ad que deus se
habet in ratione pncipij. non autem sic se habet de
ad mala. Tertia propositio est hec. **Licet omnia que**
sunt de deo possunt dici ex ipso: non everso omnia
que sunt ex ipso possunt dici de ipso. Hec propositio
patet p hoc. q esse de deo dicitur ab ipso fm substan-
tialitatem. Sed esse ex deo denotat generalem prin-
cipationem. Unde patet q nihil de deo pprie dicitur
nisi quod est de eius substantia. Sed ex deo dicitur
esse omnia que quouis modo sunt ab ipso principia-
ra. Si ergo omne illud quod est ex eo dicitur esse de
deo. omnes creature dicerentur esse substantiales ip-
si deo. quod falsum est. sed solum persone filij & spiritus
sancti que sunt de patre possunt dici ipsi cosubstan-
tiales. Et tm in spali.

Quibus modis dicat deus esse in rebus.

DL. XXX
VII

Quonia de
monstratu est ex parte. quomodo
omnia dicant esse in deo adden-
dum videt hic quibus modis dicat deus
esse in rebus. si tamen id humana mens: vel
ex parte digne valeat cogitare. vel lingua

sufficit eloqui. Sciendu ergo est q de
incommutabiliter semp in se existens. presen-
tialiter. potentialiter essentialiter est in omni
natura siue essentia sine sui diffinitione. et in
omni loco sine circumscriptione. & in omni tem-
pore sine mutabilitate. Et pterea in sanctis
spiritibus & aiabus est excellenti. f. p gra-
tiam inhabitans. & in hoie xpo excellentissi-
me. in quo plenitudo diuinitatis corporaliter
habitat. vt ait aplos. In eo em deus habita-
uit no p gram adoptionis: s p gram vnio-
nis. De aut ista qz capacitate humane
intelligentie excedit: falsitatis arguere aliq
psumant. sanctoru autoritatib? munienda
mibi vident. Beatus Greg? sup cantica
canticoru inqt. Licet deus comuni modo
oibus rebus insit pntia. potentia. sba. tam
familioz mo p gram dicit esse in illi qui mi-
riscentiam operu dei acutius & fidelit? con-
siderant. De hoc em eode Aug?. ad Bar-
danum in li. de pntia dei ait. Lu de sit na-
tura incorporea & incommutabiliter viua. eter-
na stabilitate in seipo manes: tot? adest re-
bus oibus. & singul? totus. sed in qbus ha-
bitat: habent eu p sue capacitatis diuersi-
tate. alij amplius. alij minus. quos ipse sibi
dilectissimu templu gra sue bonitatis edifi-
cat. Ilylarius qz in. viij. li. de tri. apertissi-
me docet deum vbiqz esse. Deus inqt im-
mense vtutis viuens potestas q nusqz non
assit. no desit vsqz. se omne p sua edocet vt
vbi sua sint ipse esse intelligat. No aut cor-
porali mo cu alicubi sit. non etia vbiqz esse
credat. cum & in omnib? esse non desinat.
Amb. in. j. li. de spusancto. Spusanctuz
pbat no esse creatura. quia vbiqz est. qd e
ppum diuinitatis ita dices. Lu ois crea-
tura certis nature sue sit circumscrip-
tibus. quod quis audeat creatura appellare
spusanctu. qui no habeat circumscrip-
ta terminatamqz vtutem. q & in oibus & vbi-
qz sp est. quod vtiqz diuinitatis & domina-
tionis est ppum. Idem in eode. Dni e oia
comple. q dicit. Celu & terra ego copleo
Si g dñs est q celu coplet & terra. qd g pot
spusanctuz iudicare dñationis & diuine
pratis exort q repleuit orbē: Et qd pl? est
repleuit & icum toti? mudi redemptorem.

Ex his alijsq pluribus autoritatibus
aperte monstrat. q deus vbiqz & in omni
creatura essentialiter. pntialiter. potētia-
liter est.

Et in scis no mo est. s etiam habi-
tat qui no vbiqz est habitat.

De in om-
ni est essentia
potentia. sed
in sanctis per
gratiam. & in
domine xpo
p vnione per-
sone.

Aucto ita
et confirmat

Grego.

Augusti.

Ilylarius.

Ambro.

In sanctis vero etiam

habitat in quibus est per gratiam. non enim ubique est ubi habitat. ubi vero habitat ibi est. In solis bonis habitat: qui sunt templum eius: et sedes eius. Unde per Esaiam dominus ait. Scelum mihi sedes est. terra autem scabellum pedum meorum. quia in electis quod sunt celum habitat deus et regnat. qui eius voluntati devotum obtemperant. Malos vero quod sunt terra: iudicij distractione calcant. Unde et in li. Sap. dicitur. Thronus sapientie anima iusti. quia in iustis specialius est quam in aliis rebus: in quibus tamen omnibus totus est. Quod admodum aqua (ut ait Augustinus in epistola ad Hieronymum de origine anime) per omnes particulas corporis tota adest simul. nec minor in minoribus. nec maior in maioribus. Ita tamen in aliis intensius. in aliis remissius operatur. cum in singulis particulis corporis essentialiter tota sit. Ita et deus cum sit in omnibus essentialiter actus. in illis tamen plenius esse dicitur quod inhabitat. id est in quibus ita est ut faciat eos templum suum. et hi tales cum eo sunt iam ex parte: sicut in beatitudine perfecte. Malis vero et si ibi sint ubi ipse est quod nusquam deest. non tamen sunt cum eo. Unde Augustinus super Iob. Non satis fuit dicere. ubi ego sum et illi sunt. sed addidit. mecum. quia et miseri potest esse ubi et ille est: qui nusquam deest. Sed beati sunt cum illo. quia non sunt beati nisi ex eo quod cum illo sunt. quod fruuntur eo. et videtur illi sic esse. Malis vero non sunt cum illo. ut ceci in luce non sunt cum luce. nec boni ita nunc sunt cum eo. ut videatur per spiritum. et si sunt alii quo modo cum eo per fidem. Quod autem deus habitat in bonis: ex illis aliquatenus intelligere valebis que supra dicta sunt. cum de spiritu sancti processione temporaliter ageretur. ubi licet ex parte exponitur. ex parte enim cognoscimus et ex parte prophetamus: quod spiritus sanctus habitat in nobis. quod non sine patre et filio inhabitat.

Ubi erat vel habitabat deus antequam esset creatura.

Si autem queris ubi

habitat deus antequam facti essent? Dicimus quod in se habitabat. Unde Augustinus in li. 3. Mala xuminu. In templo inquit suo habitat deus. scilicet in sanctis qui sunt templum dei modo secundum fidem ambulantes. et templum dei erunt aliquando secundum speciem. qualiter etiam nunc templum dei sunt angeli. Sed dicitur aliis. Antequam facti

ceret deus celum et terram: antequam faceret sanctos ubi habitabat? In se habitabat deus. apud se habitat. et apud se est. Non ergo sancti sicut domus dei: ut ea subtracta cadat deus. Immo sic habitat deus in sanctis. ut si ipse discesserit: cadant.

Abulta hic breuiter docet que confirmant predicta.

Sciendum est etiam

quod ut ait Augustinus in li. ad Bardanum. Dicitur nisi stultissime nequit. spiritus sanctus non habet locum in nostro corpore: quod totum a se nra impleuerit. Similiter etiam dicitur Augustinus alicubi impediri trinitatem. ut pater et filius et spiritus sanctus alicubi simul esse non possunt. Verum illud est multum mirabilis: quod cum deus ubique sit totus. non tamen in omnibus habitat. Quis porro audeat opinari: nisi insepabilitatem trinitatis penitus ignoret. quod in aliquo possit habitare pater et filius in quo non habitat spiritus sanctus. Aut in aliquo spiritus sanctus in quo non habitat pater et filius. Fatenendum est ergo ubique esse deum per diuinitatis presentiam: sed non ubique per inhabitantis gratiam. Propter hanc enim habitantis gratiam non dicimus per nossem quod es ubique. cum et hoc verum sit: sed quod es in celis. in sanctis. in quibus est quodam excellentiori modo.

Quod deus habitator est quorundam non deum cognoscentium deum. et non quorundam cognoscentium.

Illud quoque mirabile est.

Quia ut ait Augustinus in eodem. Deus est habitator quorundam non deum cognoscentium deum. et non quorundam cognoscentium deum. Illi enim ad templum dei non pertinent: quod cognoscentes deum non sicut deum glorificant. Ad templum dei pertinent puuli sanctificati sacro christi et remunerati spiritu sancto: quod non deum valent cognoscere deum. Ergo que poterunt illi nosse nec habere: isti poterunt habere antequam nosse. Mirabilis autem sunt illi. quibus est deum habere quod nosse. Hic aliquatenus aperit Augustinus. quod deus habitat in aliquo. id est habeat. cum vicia ita est in aliquo ut ab eo cognoscat et diligat.

Quod deus totus ubique sit presentiam. non potest intelligi ab humano sensu.

Augusti .

Augusti .

Si vlt intelligere quod habitat: redire per dicta de spiritu sancto.

Augusti .

Augusti .

b. 5

Ex predictis patet

q̄ deus vbiq̄ totus est p̄ essentiā. ⁊ in sanctis habitat p̄ gr̄am. Cūq̄ sup̄ius licet tenuiter ostensum sit q̄ rōe dicat̄ habitare in quibusdam. efflagitaret ordinis ratio id etiā assignari quō vbiq̄ p̄ essentiā ⁊ totus sit nisi huius cōsideratiōis sublimitas atq̄ imensitas humane mentis sensum oīno excederet. Et cū ait Chrysostomus sup̄ epistolā ad hebr̄. Sicut multa de deo intelligimus: q̄ loqui penitus nō valemus. ita multa loquimur q̄ intelligere nō sumus idonei. Verbi gr̄a. Quid vtiq̄ de⁹ est: scimus ⁊ dicim⁹. quō aut̄ vbiq̄ sit: intellectu nō capimus. Item Quid est incorporea q̄dē virtus: q̄ oīm est cā bonorum scim⁹. quō aut̄ vel que ista sit: penitus ignoramus.

Chrys.

Quorūdam opinio qui p̄sumunt ostendere quō de⁹ vbiq̄ sit p̄ essentiā. potentiā. p̄ntiam.

Quidam tamen im-

mensa ingenio suo metiri p̄sumentes h̄ ita fore intelligendū tradiderūt q̄ deus vbiq̄ p̄ essentiā esse dicit̄. nō q̄ dei essentiā p̄ se sit in omni loco ⁊ omni creatura. s̄ q̄ oīs natura atq̄ omne q̄d naturalit̄ est: in quocūq̄ loco sit p̄ eum habet esse. ⁊ oīs locus in quo illud est. Idem etiam dicunt ideo deū vbiq̄ dici esse p̄ntiam vel p̄ potentiā. quia cuncta loca sunt ei p̄ntia. ⁊ que in eis sunt. nec in eis aliq̄d opari cessat. Vt ⁊ ipsa loca ⁊ q̄d in eis est: nisi ipse confuet: manere nō p̄nt. In eis q̄ p̄ se deus esse dicitur. vt aut̄. q̄ p̄ virtutem p̄prie se sue facit. vt etiam loca sunt ⁊ omnia que in eis sunt. S̄ licet hec vera sint que asserunt in explanandis intelligentiis p̄dictorū. In illis t̄m verbis quibus dicit̄ deus vbiq̄ esse p̄ essentiā. plus p̄ntineri credendū est q̄ hō viuens capere non valet.

Q̄ de⁹ cū sit in oīb⁹ rebus. nō t̄m sordibus rerū inquinat̄.

Solet etiam ab eis

dem queri. quō deus s̄baliter insit omnibus rebus: ⁊ corpaliū sordib⁹ inq̄nationib⁹ nō p̄tingat: q̄d tam friuolū est: vt nec responsione sit dignū. cū etiā sp̄s creat⁹ sordibus corporeis etiā leprosi vel q̄tuncūq̄ pollu-

ti inq̄nari nō possit. Sol q̄ radios suos sine sui pollutiōe effundit sup̄ loca ⁊ corpora nō solum mūda: s̄ etiā immūda ac sordib⁹ fetentia. quoz̄ p̄actu hoīes ⁊ alie quedam res inficiunt̄. Sol v̄o radij impolluti ⁊ in contaminati ea contingētes existūt. Nō ē q̄ mirandū: si essentiā diuina oīno simplex ⁊ incommutabilis omnia replet loca. ⁊ omnibus creaturis essentialiter inest: nec tamen cuiusq̄ rei sordibus contaminat̄ vel p̄tingatur. Unde Aug⁹. in lib. de natura boni Lum̄ in deo inquit̄ sint omnia que condidit. nō t̄m inquinat̄ eū illi qui peccant. De cuius etiam sapientia que attingit a fine vsq̄ ad finem fortiter. dicit̄ attingit omnia p̄pter suam mundiciā. ⁊ nihil inquinatum in eaz̄ incurrit. Postremo respondeat̄. Quid potius de deo respondendū existiment. vt q̄ nūq̄ p̄ essentiā sit. vel vbiq̄. vt q̄ alicubi ita q̄ non vbiq̄. Sed quis audeat dicere q̄ nūq̄ diuina essentiā sit. vel q̄ alicubi ⁊ nō vbiq̄ sit. Si enim ita est alicubi q̄ non vbiq̄. ergo localis est. Est ergo vbiq̄ tota que continet totum. ⁊ penetrat totum que nec p̄ sui simplicitate diuidi: nec p̄ sui puritate maculari. nec p̄ sui immensitate villo mō comprehendī potest. Unde Aug⁹. Deus vbiq̄ est. cui non locis sed actionibus p̄pinquamus.

Q̄ deus vbiq̄ sit et in omni tēpore non tamen localis est. nō circumscriptibilis. nec loco nec tpe mouetur.

Quoniam diuina natura

veracit̄ ⁊ essentialit̄ sit in oī loco ⁊ in omni tpe. nō t̄m mouet̄ p̄ loca vel p̄ tempora nec temporalis nec localis est. Localis nō est: q̄ penitus non circūscribit̄ loco. quia nec ita est in vno loco q̄ nō sit in alio. Neq̄ dimensionem habet: sicut corpus cui fm̄ locum assignat̄ p̄ncipium. medium ⁊ finis. ⁊ aū ⁊ retro. dextra ⁊ sinistra. sursum ⁊ deorsum quod sui interpositione facit distantia circumstantiū. Quobus nāq̄ his modis dicit̄ in scriptura aliq̄d locale siue circūscriptibile ⁊ econuerso. i. vel q̄ dimensionē capiēs longitudinis. altitudinis ⁊ latitudinis distantias facit in loco. vt corpus. vel quia loco diffinitur ac determinat̄. quoniam cū sit alicubi nō vbiq̄ inuenit̄. quod non solum corpore. sed etiam omni creato spiritui congruit. Omne ergo corpus omnimodo locale est.

Per ille ⁊ minus ostendit Aug. de agone xp̄iano. Timent q̄daz fieri non potest ne humana carne habitet substantia dei inq̄nef. et t̄m p̄dicat̄ istū visibile solē radios suos p̄ oīnes feces ⁊ sordes spargere. et eos m̄bos ⁊ sordes ros suari. Ergo visibilia nulla a visibilib⁹ immūdis p̄tingi p̄nt et non inq̄nari. Et magis in visibilib⁹ ⁊ incommutabilis veritas

Per inconueniens ostendit deū vbiq̄ esse

Quib⁹ modis aliq̄d dicatur locale vel circūscriptibile

De spu crea-
to qd fm alte-
ru modu nec
local nec cir-
cumscribibilis e-
st. cozp^o ho
oino locale z
circumscribibile
deus illocalis
z incircumscri-
ptibilis.

Augusti .

De^o z inte-
rior. antiqoz
z nouioz om-
nibus.

Spūs ho creatus quodammodo est local. et
quodammodo non est local. Local quidem
dicitur. qz diffinitioe loci terminat. qm cum
alicubi pns sit totus: alibi no inuenit. No
autem ita local est: vt dimensionē capiend
distantiam in loco faciat. Diuisa g sola esse
tia omnino illocal z incircumscribibilis est.
que nec locis mouet aliquo modo. s. vel de-
terminatione finita: vel dimensione susce-
pta. nec temporibus. s. affectu z cognitiōe.
His em duobus modis. s. loco vel tempo-
re fit mutatio creature: q longe est a creatore.
Unde Aug^o. sup Gen. Deus inqt omi-
potens incōmutabili eternitate. volūate.
veritate sp idem mouet post tempus crea-
turam spūalem. mouet etiā p tpus z locuz
creaturā corpalez. vt eo motu naturas qz
condidit administret. Cum g tale aliquid
agit: nō debem^o opinari eius substantiam
q deus est tempibus lociqz mutabilem. si
ue p tempora z loca mobilem. cum sit ipse
z interior omni re. quia in ipso sunt omnia.
z exterior omni re. qz ipse est sup oia. z anti-
quior omnibus. qz ipse idem est an omnia.
z nouior omnibus. qz ipse idem est post oia.
scz post oim initia. Ecce hic apte osten-
ditur qz nec locis nec temporibus mutatur
vel mouet deus. Spūalis aut creatura p
tps mouet. corporalī ho etiam p temp^o
z locum.

Quid sit mutari fm tps. k

Mutari aut p tem-

pus est variari fm qitates interiores vel
exteriores q sunt in ipa re que mutatur. vt
qm suscipit vicissitudinē gaudij. dolori. sci-
entie. obliuionis. vel variationē forme. si-
ue alicuius qlitatis exterioris. hęc em mu-
tatio q fit fm tps: variatio est. qualitatum
q fit in cozpali vel spūali creatura. z iō vo-
catur tempus.

Opinio quorundā qui dicit spūs
creatos non moueri loco nec esse
locales. l

De mutatioe vero

loci magna inter conquiretes disceptatio
xsa. Sunt em qui dicunt nullum spiritū
aliquo modo posse mutari loco. ab oi spū-
tu locum vniuersaliter remouere volētes:

qm fm dimensionē tm z circūscriptionem
locū cōstare asserunt. atqz id solū esse loca-
le. vel in loco esse dicūt qd dimensionez re-
cipit z distantia in loco facit. Et hoc dicūt
Aug^o. sensisse mutationē tps tm spirituali
creature tribuentem. loci ho z tempis coz-
poree.

Hic respondet eis. m

Sed vt supra dixi-

mus: duplicif dicit res esse local vt circū-
scriptibilis. s. vel qz dimensionē recipit et
distantia facit. vel quia loci termino diffi-
nitur. quozū vtrunqz cōuenit cozporee crea-
ture. alterum ho tm spūali. Nam vt supra
diximus cozpalis creatura ita est local vel
circūscriptibilis qz determinat diffinitioe
loci. z qz dimensionem recipiēs distātiā
facit. Spūalis ho tantū diffinitioe loci cō-
cludit. cum ita sit alicubi qz nō alibi. Sed
nec dimensionem recipit. nec distātiāz in
loco facit. quia si multi essent spirit^o h. non
eo coangustarent locum. quo min^o de coz-
poribus cōtineret. Ideoqz Aug^o. attribu-
it mutationem loci cozpori: non spiritui.
qz licet spūs transeat de loco ad locuz: non
tamen ita vt dimensionibus circūscriptus
interpositione sui faciat distātiā circūstā-
tium sicut corpus.

Cōclusio ex pdictis q spūs creati
sūt locales et circūscriptibiles qd-
ammodo. Spūs vero dei oino in
circūscriptibilis. n

Sūt ergo spiritus

creati in loco. z transeūt de loco ad locum.
z quodammodo locales z circūscriptibiles.
nō omni eo modo quo creature cozporee. Spi-
rit^o aut increat^o q de^o est: in loco quidē est
z in omni loco. sed oino illocal z incircum-
scriptibilis. Unde Beda sup Lucam ait. Beda
Cum ad nos angeli veniūt: sic exterius im-
plent ministerium. vt tamen ante deuz in-
terius p contemplationem assistant. quia
z si angelus est spūs circūscriptus. sumus
tm spūs q deus est: incircūscriptus est. in-
tra quem currit angelus quocūqz mittat.
Ecce hic scif qz spūs angelicus circūscri-
ptus est. Spūs aut q de^o est incircūscriptus
Alibi etiā Amb. distātiā ostendens inter
spūm increatū z spūm creatum dicit. sera.

Aug. hba s
dicta. p se fa
cere dicit.

Beda

Ambro.

phim de loco ad locū transire inq̄ens ita in li. de tri. Dixit Elias. q̄ missus est ad me vn̄ de seraphin. Et sp̄s q̄dem sanctus d̄ missus: s̄ seraphin ad vnū. sp̄s x̄o ad omnes. Seraphin mittit in misterio. spiritus op̄at ministeriū. Seraphin de loco ad locū transit. Non em̄ cōplet oīa: s̄ ip̄e repletur a sp̄u. h̄ic apte ostendit q̄ angeli quodammodo locales sunt.

Cum repetitione superiorum confirmat autoritatibus deus esse ubiq̄ sine locali motu.

Fateamur itaq̄

diuinam naturam p̄ immensitate sui nusq̄ deesse. eamq̄ solā omnino illocalē: et oīno incircūscriptibile: nullo p̄cludi loco: s̄ a fine vsq̄ ad finē attingere. nō tamen spacio: s̄ a magnitudine nec locali motu. s̄ immensitate atq̄ imobilitate sue essentie. An̄ auḡ. ad Bardanū ait. Nō q̄si spaciōsa magnitudine opinemur d̄cū p̄ cūcta diffūdi. sic fumus aut lux ista diffundit. s̄ potius sicut in duobus sapientib̄: quorū alter altero corpe grandior est: s̄ sapiētiōr non est. vna sapia ē. nec ē in maiore maior. nec in minore minor. nec minor: i vno q̄ in duob̄. ita deo sine labore regens et p̄tines mundū: i celo tor̄ est. i terra tor̄. et in vtroq̄ tor̄. et nullo p̄tētus loco. s̄ i i seip̄o ubiq̄ tor̄. Ideo q̄ sup̄ ps̄l̄ ait. Ad x̄bū dei p̄tinet nō ē i p̄te s̄ ubiq̄ esse p̄ seip̄m. h̄ec em̄ est sapia dei q̄ attingit a fine vsq̄ ad finē fortit̄. nō t̄m motu locali: s̄ immobilitate sui. velut si moles aliq̄ saxea impleat aliquē locū. dicit q̄ attingit a fine illius loci vsq̄ ad finē. cū t̄m alterum nō deserat atq̄ occupādo. Nō q̄ h̄z motū localem x̄bum illud. et sapia illa solida est et ubiq̄. Ex p̄dictis innotescit q̄ deo est ita ubiq̄ p̄ essentia. q̄ nec spaciōsa magnitudine diffundit. nec vno d̄. s̄to loco aliū occupat. q̄ localem motum non h̄z. Ideoq̄ Auḡ. volēs p̄scindere a dei puritate oēm localem motū et localem circūscriptōz. potius dicit oīa esse i illo q̄ ip̄m ē alicubi. nec tam ip̄m ē locū q̄ nō ē in loco. i li. lxxxiij. q̄ ita inq̄ens. Deo nō alicubi ē. q̄ alicubi ē p̄tinet loco. q̄ p̄tinet loco: corp̄ ē. Deo aut̄ nō ē corp̄. nō q̄ alicubi ē. et t̄m q̄ ē i loco nō ē. i i lo sunt pot̄ oīa q̄ ille alicubi. nec t̄m ita i illo vt ip̄e sit loc̄. Loc̄ ei i spacio ē: q̄ lōgitudine et latitudine et. latitudine corporis occupat. nec deo tale aliqd̄ ē. et oīa q̄

Augusti.

in ip̄o sunt. et loc̄ non ē: nec i loco ē. Loc̄ t̄m dei: s̄ improp̄e dicit templū dei. nō q̄ eo p̄tineat. Ad aut̄ nihil melius q̄ aīa mūda intelligit. Ecce hic dicit deū nō esse in loco: s̄ intelligendū est eū non esse in loco localē. s̄ q̄ nec circūscriptōz: nec localem motum habet.

Oppositio qua videt̄ p̄bari q̄ deus mutet̄ loco.

Ad hoc autē solet

opponi sic. Quotidie sūt creature q̄ an̄ nō erāt. et in eis deo est: cū an̄ nō est i eis. est q̄ ubi an̄ nō erat. ideoq̄ mutabil̄ esse videt̄. Sed licet quotidie incipiat esse i creaturis in q̄bus an̄ nō erat. q̄ ille nō erāt. hoc tam̄ fit sine sui mutatiōe. q̄liter in mūdo cepit eē quem fecit. t̄m sine mutabilitate. et s̄l̄ desinit esse in q̄b̄ an̄ erat sine sui mutatiōe. nec t̄m ip̄e desinit locū: s̄ locus desinit esse.

Epiloḡ ubi exponit̄ quare in p̄dictam venerit disceptationem. q̄

Iaz sufficienter de

monstratū esse videt̄: quō omnia dicātur esse in deo. et deus in omnibus. quam disceptationem quasi incidenter suscepimus q̄ id videbatur postulareres: circa quaz noster p̄labatur sermo. Bisserebamus enim de scia siue sapientia dei. et cum docerem̄ deum scire omnia. quesitū est vtrum p̄pter cognitionem quā de omnibus habet: dicentur omnia esse in deo. an alia rōne hoc diceret̄ scriptura. huius ergo questionis occasio in p̄missam nos deduxit disputatōz.

Ista est distinctio tricesima septima huius p̄mi libri. In qua magister postq̄ egit quomodo res sint in deo. hic incipit agere quomodo deus est in rebus. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo ostendit modos veros quibus deus est in rebus. Secundo remouet falsos modos quibus non est in ip̄is. Tertio ostendit qualiter de nouo incipit esse: et desinit esse in creaturis. Primum facit a principio distinctionis vsq̄ ibi. Cūq̄ diuina natura. Secundū ab inde vsq̄ ibi. Ad hoc autē solet. Tertium vsq̄ ad finem distinctionis. Et tantū in generali. In specialia sententia magistri stat in tribus propositionibus. Quarum prima est hec. Quāuis deus sit in omnib̄ creaturis p̄sentialiter. potentialiter et essentialiter. s̄ solus iustus est tanq̄ in propria habitatiōe. Dāc magister probans. p̄ponit deum esse in omnibus reb̄. Uno modo cōmunit̄ p̄ potentia. p̄sentiam et essentia. In oīa natura et essentia sine sui dispositiōe. In omni loco sine sui circūscriptiōe. In omni t̄pe sine mutabilitate sui. Alio mō specialiter est in sanctis. quos p̄

grām inhabitāis templū suū ipos est efficiēs. Tertio nō dicit spēalissime esse in hōie xpo . in quo plenitudo diuinitatis copaliter habitat p grām vnionis . et hūc tertiu modū mgr dimittit . eo q p̄meat ad tertium libru sententiarū . Postea mgr p̄dicta affirmat p autoritates . Et subdit postmodū q quis deus sit in rebus omnibus . non tñ credendū est diuinam puritatem quouis mō posse maculari . p hoc q̄ i rebus immūdis p̄ns extitit . sicut nec spūs humanus p vnionem ip̄ius ad corpus leprosum inquinat . nec sol q̄ suis radijs feda attingit defen dat . Et iustos inhabitare dicit deus . q̄i t̄pallit̄ et ad nos in eos p̄cedit . Sca p̄positio est hec . Deus solus vbiq̄ exis : non variat qualicūq̄ loco vel t̄p̄s mutatione . Hec p̄positio p̄ponit p̄mo . q̄ diuina natura sit in loco . non tñ circūscribit̄ vel diffinit̄ a loco . Qd̄ ostendit p hoc q̄ duplex mutatio inuenit̄ in natura . Creatura . n . coporalis loco diffinit̄ et circūscribit̄ . sp̄ialis aut̄ solus diffinit̄ . Item copalis creatura p t̄p̄s et locū mouet̄ sp̄ialis aut̄ p t̄p̄s . aut̄ fm t̄p̄s mutari potest fm affectiones temporū subiacētes . Postea querit̄ . Utrum mutari p locum cōueniat sp̄i . Et r̄ndet q̄ transire de loco ad locū : ita q̄ diffinit̄ et nō circūscribat̄ hoc cōuenit̄ sp̄itibus . sed transire de loco ad locū circūscriptiue eis nō conuenit̄ . Deinde addit q̄ locabile et circūscriptibile et mutabile deo non cōuenit̄ . Tertia p̄positio est hec . Deus sine sui mutatione de nouo incipit̄ vel desinit̄ esse in creaturis . Ista p̄positio patz̄ in textu in penul . c . huius d̄tinctionis circa finē . Et tñ in speciali .

Hic credit ad p̄positū . repetens superius dicta vt addat alia . a

Hinc ergo ad

ppositū reuertentes : cepto instamus . Supra dictū est q̄ p̄scia dei futuroū tñ est . s̄ oim̄ tā bonorum q̄ maloz . Scia x̄o vel sapia nō mō de futuris : s̄ etiaz de p̄sētibz et futuris . nec tñ de t̄p̄alibus : s̄ etiā de eternis . qz seipm̄ nouit̄ deus . Hic orit̄ q̄stio nō dissimulāda vtrū . s̄ scia vel p̄scia sit causa rerum . an res sint cause scie vel p̄scie dei . Videf̄ em̄ p̄scia dei causa esse eozū q̄ ei subsunt . ac necessitatem eueniendi eis facere . qz nec aliq̄ futura fuissent : nisi deus ea p̄scisset . nec possunt nō euenire : cum deus ea p̄sciuerit . Si autē impossibile est ea nō euenire : qz p̄scita sūt . videf̄ q̄ ip̄a p̄scia q̄ p̄scita sunt eis esse causa eueniēdi . Impossibile est ea nō euenire : cū p̄scita sūt . qz si nō euenirēt cū p̄scita sunt falleret̄ dei p̄scia . At dei p̄scia falli nō potest . Impossibile est q̄ ea nō euenire cum p̄scita sūt . Sic q̄ p̄scia causa eozū esse videf̄ q̄ p̄scita sūt . hoc idē et de scia d̄r . s̄ q̄ quia deo antiq̄ nouit̄ iō sint . Cui sine Aug . attestari videf̄ in . xv . li . de tri . sic di . Non ista ex aliq̄ tēpe coguit̄ deus : s̄ futura oia t̄p̄alia atq̄ in eis eniaz qd̄ et qñ ab illo peti-

Questio an scia vel p̄scia sit cā rez . vel res sint cā p̄scie

Quare scia vel p̄scia videt̄ cā rerum

Aug . antes p̄ponit̄ que videf̄ hoc asserere

turi fueramus . et quos et de q̄b̄ rebus vel exauditurus vel non exauditurus esset : sine initio an̄ p̄sciuit . Vniūsas aut̄ creaturas et sp̄iales et corpales . nō qz sunt ideo nouit̄ : sed ideo sunt qz nouit̄ . nō em̄ nesciuit̄ q̄ fuerat creaturus . qz q̄ sciuit̄ : creauit . non quia creauit : sciuit̄ . nec aliter sciuit̄ creata q̄ creanda . Nō em̄ ei sapie aliqd̄ accessit ex eis : sed ill̄ existentib̄ sicut oportebat ille : et qñ oportebat : māsit̄ vterat̄ . Vñ in ecclāstico . Anteq̄ crearent̄ : omia nota sunt illi . sic et postq̄ p̄summata sunt . Ecce his v̄bis videf̄ Aug . innuere sciam vel p̄sciaz dei causam esse eozū q̄ sūt : cum dicit̄ ideo ea esse qz deus nouit̄ . Idem q̄ in . vj . li . dicere videf̄ . Cum in q̄t̄ decedāt et succedāt tēpora . nō decedit aliqd̄ vel succedit scie dei : i qua nouit̄ oia q̄ fecit̄ p̄ ip̄am . Non em̄ h̄ q̄ creata sūt ideo sciunt̄ a deo qz facta sūt : s̄ potius ideo facta sūt . qz immutabiliter ab eo sciunt̄ . Et hic etiā significare videf̄ dei scientiam cām eozū esse q̄ sūt . dicēs non ideo deū ea nouisse : qz facta sūt . s̄ iō facta sūt qz nouit̄ ea deus . Ideoq̄ videf̄ dei scientia vel p̄scia cā esse eozū q̄ nouit̄ .

Inconuenientia ostendit que sequent̄ si diceret̄ scia vel p̄scia causa oim̄ rerū que essub̄sunt . b

Quod si ita est . est

ergo causa omniū malozū . cum omia mala scient̄ et p̄sciantur a deo : qd̄ longe est a veritate . Si em̄ dei scientia vel p̄scia causa esset malozū . esset vtiq̄ deus auctor malozū . quod penitus falsum est . Non ergo scientia vel p̄scientia dei causa est omniū que ei subsunt .

Res future nō sunt causa scie vel p̄scientie dei . c

Neqz etiam res future

cā sunt dei p̄scie . licet em̄ non essent future nisi p̄scirent̄ a deo . nō tñ ideo p̄sciunt̄ qz future sūt . Si em̄ h̄ esset : tūc eius quod eternū est aliqd̄ existeret̄ cā ab eo alienum ab eo diuersum . et ex creaturis p̄deret̄ scientia creatoris . et creatum causa ess̄ increati . Origenes tñ sup̄ eplam̄ ad Roma . ait . Non p̄pterea aliqd̄ erit . qz id scit̄ deo futurum . sed qz futurum est . ideo scitur a deo

Hec p̄dictis videf̄ contrarium

anq̄ fiat. Hoc videt̄ p̄ missis v̄bis Auḡ.
obuiari. Hic em̄ significari videt̄ q̄ res fu-
ture cā sint p̄scie. Vbi x̄o q̄ p̄scientia cā sit
rerū futurarū.

Quid ex p̄dictis tenēdū sit cū de-
terminatione autoritatū.

Hac igitur que vi-
det̄ repugnantia de medio tollere cupien-
tes. dicim⁹ res futuras nullaten⁹ cām eē p̄-
scie vel scie dei. nec iō p̄sciri v̄l sciri. q̄ futu-
re vel facte sunt. ita exponētes q̄d ait Ori-
ge. q̄ futuꝝ eū. ideo scif a deo anq̄ fiat. id
est q̄d futurum est scitur a deo anq̄ fiat. ne
q̄ sciret nisi futurū esset: vt nō notef̄ sibi cā:
nisi sine q̄ nō fieret. Ita etiā dicim⁹ sciaz v̄l
p̄sciam dei nō esse cām eorū q̄ sūt: nisi talē
sine q̄ non sūt. si tñ sciam ad noticiā tñ re-
feram⁹. Si x̄o noie scie includit̄ etiā bene-
placitū atq̄ dispositio. tunc recte pōt dici
cā eorū que deus facit. Hic em̄ duob⁹ mo-
dis: vt sup̄ius p̄taxatū est accipit̄ cognitō
vel scia dei. s. p̄ noticia sola. vel p̄ noticia si-
mul ⁊ bñplacito. Hoc modo forte accepit
Aug⁹. di. Ideo sunt q̄ nouit. i. q̄ scienti
placuit. ⁊ q̄ sciens disposuit. Et b̄ sensus
ex eo adiunat̄. q̄ de bonis ibi tñ agit Au-
gusti s. de creaturis. de his q̄ deus facit. q̄
oia nouit. nō solū scia: s̄ etiā bñplacito ac-
dispositōe. Si q̄ ibi accipit̄ dei cognitio vt
nō mō noticiā: s̄ etiā bñplacitū dei signifi-
cet. Mala x̄o scit deus ⁊ p̄scit anq̄ fiat.
s̄ sola noticia: nō bñplacito. p̄scit enim
de⁹ ⁊ p̄dicat etiā q̄ nō est ipse factur⁹. sicut
p̄scit ⁊ p̄dixit infidelitatē iudeoz: s̄ non
fecit. Nec iō: q̄ p̄scit ad pctm̄ infidelitatis
eos coegit. nec p̄scisset v̄l p̄dixisset eoz
mala: nisi essent ea bituri. Vñ aug⁹ sup̄ Job.
De⁹ inq̄t futuroꝝ p̄sci⁹: p̄ p̄pham p̄di-
xit infidelitatē iudeoz: s̄ nō fecit. neq̄ p̄scis-
set mala eoz: nisi ea h̄rent. Nō em̄ iō que-
q̄ ad peccandū cogit. q̄ futura hoim̄ pctā
p̄nouit. Illorū em̄ p̄scit pctā nō sua. Iō
q̄ si ea q̄ ille p̄scit ipoz nō sunt. nō vera
ille p̄scit. S̄ q̄ illi⁹ p̄scia falli nō pōt: si-
ne dubio nō ali⁹: s̄ ipi peccāt q̄s de⁹ pctō-
res esse p̄scit. Et iō si nō malū s̄ bonū fa-
cere voluissent. nō malū facturi p̄uiderent̄
ab eo qui nouit q̄d sit q̄sq̄ factur⁹. Hic
v̄bis ap̄ e ostendit̄ si diligētē attendam⁹ p̄
sciam dei non esse cām maloz q̄ p̄scit. quia
nō ea p̄scit tanq̄ factur⁹. nec tanq̄ sua. s̄
etiā illorū q̄ sunt ea facturū vel bituri. p̄de

Augusti

scitit q̄ illa sola noticia: nō bñplacito auto-
ritatis. Vñ dat̄ intelligi q̄ de⁹ ecōuerso p̄-
scit bona tanq̄ sua: tanq̄ ea que factur⁹ est
vt illa p̄scienda simul fuerint ipius noticia
⁊ autoritatis bñplacitū.

Cōtra hoc q̄d dictū ē p̄sciam dei
nō posse falli oppositio.

Oppositio

Ad hoc autē quod

supra dictū est. s. p̄ sciam dei falli nō posse:
solet a quibusdam ita exponi. De⁹ p̄scit
hunc lecturū vel aliqd̄ h̄mōi. s̄ pōt esse vt
iste nō legat̄. q̄ pōt aliter esse q̄ deus p̄sci-
uit. q̄ pōt falli dei p̄scia. q̄ omnino falsum
est. p̄test eōdem non fieri aliqd̄. ⁊ illud
tñ p̄scitū est fieri. Non ideo tamen pōt fal-
li dei p̄scia. q̄ si illud non fieret. nec a deo p̄-
scitū esset fieri. Sed adhuc vrgēt q̄stio-
nem dicentes. Aut aliter potest fieri q̄ de⁹
p̄scit. aut non aliter. Si non aliter. ergo
necessario cuncta eueniūt. Si x̄o aliter po-
test q̄ dei p̄scia falli vel mutari. S̄ potest
aliter fieri. q̄ potest aliē fieri q̄ fiat. Ita au-
tem sit vt p̄scitū est. aliter ergo potest fie-
ri q̄ p̄scitū est. Ad quod dicim⁹ illam
locutionem multiplicem facere intelligen-
tiam. s. aliē pōt fieri q̄ deus p̄scit ⁊ hui⁹
modi. vt potest non esse quod deus p̄sci-
uit. ⁊ impossibile est non esse p̄scita om-
nia que sunt. ⁊ huiusmodi. p̄sunt enim
hec coniunctim intelligi: vt conditio sit im-
plicita. ⁊ disiunctim. Si em̄ ita intelligas
non pōt aliter fieri q̄ deus p̄scit. i. nō pō-
test vtrunq̄ simul esse. s. q̄ deus ita p̄sci-
uerit fieri ⁊ aliter fiat: verum intelligis Si
autem p̄ disiunctionē intelligas. vt dicas
hoc aliter nō posse euenire q̄ euenit: quo-
modo futurū deus p̄scit: falsū est. Hoc
em̄ aliter potest euenire q̄ euenit. et tamen
deus hoc modo futurū p̄scit. Similit̄ et
alia determinatio. s. impossibile est illud nō
euenire quod deus p̄scit. vel cum deus
p̄scit. Si cōiunctim intelligas: verū di-
cis. Si disiunctim: falsum. Ita etiā ⁊ illud
impossibile est non esse p̄scitū omne
quod sit. id non potest esse vtrunq̄ simul.
sc̄ vt fiat ⁊ non sit p̄scitū. hic sensus ve-
rus est. Si x̄o dicis deum nō potuisse non
p̄scire omne quod sit: falsum est. p̄tuit
enim facere vt non fieret. ⁊ ita non esse p̄-
scitū.

Responso.

Ista est distinctio tricesima octa :
na huius pmi libri. In qua magister postq̄ egit de
scientia dei fm se & de comparatione rerum scitarū. in-
cipit agere de comparatione scientie ad res scitas. Et
tria facit. Nam pmo querit vtruz scientia dei sit cau-
sa rerum scitarum. Secundo subdit determinationē
questionis mote. Tertio mouet & soluit dubitatio-
nem ex determinatione questionis mote emergentē
p̄imum facit a p̄ncipio distinctionis vsq; ibi. Hanc
ergo que videtur. Secundum ab inde vsq; ibi. Ad
hoc autem quod supra dictum est. Tertium ab inde
vsq; ad finem distinctionis. Et tm̄ desinentia i hac
distinctione in generali. In speciali sententia magi-
stri stat in tribus propositionibus. quaruz prima est
hec. Deus scientia appropriationis nō est causa sim-
pliciter omnium futurorum contingentium. sed tantum
bonorum. Hanc magister probans querit. Utrum
scientia dei vel p̄scientia sit causa rerū scitarū vl̄ eō-
uerso. Et p̄bat q̄ p̄scientia dei sit causa rerū. q̄ nec
aliqua futura essent nisi deus p̄sciuisset. & que p̄sci-
uit: impossibile est ea nō euenire. Et ad hoc. p̄han-
dum mgr̄ adducit multas autoritates: que patent i
textu. Postea obijcit in contrariū sic. Si scia dei es-
set cā rerum scitarū: sc̄q̄ret deū esse cām maloz. eo q̄
mala sunt ab eo scita & p̄scita. sed illud p̄ns ē falsum
ergo & cōclusio ex qua sequit̄. Nec etiā res sunt cau-
sa scie dei. q̄ sic p̄tale & creatū esset cā eternū. q̄ sta-
re non pōt. Et r̄ndet mgr̄ q̄ res scite a deo nullate-
nus sunt cā scie vel p̄scie dei: nisi forte cā sine q̄ non.
& sic etiā intelligende sunt sanctorū autoritates: q̄p̄
oppositū dici videt̄. vtz q̄ res nō sunt alit̄ cā p̄-
scie dei: nisi cā sine q̄ nō. i. sine q̄bus nō diceret̄ p̄-
scia. Et p̄sequens notat talē distinctiōē de scia dei q̄
scia dei vel cognitio dei pōt accipi p̄ sola simplici no-
ticia. Et d̄: scia simplicis noticie. & sic accepta nullū
rei. p̄pe est causa: nisi forte causa sine q̄ non. Nō em̄
deus quēq; cogit peccare p̄ hoc q̄ p̄scit eū peccaturū.
Uel pōt accipi p̄ noticia simul & b̄nplacito. & sic ac-
cepta est causa rerū. Et his patet solutio ad argu-
mentum. s. de malo. Nam deū nō noscit malum. ni-
si scientia simplicis noticie. Cū ergo fm̄ hanc cogni-
tionem nō sit causa rerū: vt patz ex p̄dicta distinctiōe
ergo non valet argumentū cum arguitur. Deus co-
gnoscat malum. ergo est causa mali. Ex p̄dictis si-
mul sumptis & signanter ex distinctione p̄dicta in-
fero secundam p̄positionem que est. Ineffabil̄ dei
p̄scientia est causa sine qua non omnium bonoz et
maloz. Et patet ex p̄missis. Tertia p̄positio ē
hec. Cum ineffabili dei p̄scientia stat indifferens vl̄
libera futurorum effectuum contingentia. Hāc ma-
gister inuestigans arguit q̄ scientia dei sit fallibilis.
& hoc sic. futurum contingens est p̄scitum a deo.
vel ergo potest aliter euenire q̄ p̄scitum est vl̄ non.
Si non. ergo scientia dei rebus scitis necessitatē im-
ponit. & per consequens contingentiam tollit. Si er-
go potest aliter euenire q̄ p̄scitum est. ponatur in ef-
se q̄d aliter eueniat. & sequitur statim scientiam dei
esse fallibilem & incertam. Istud magister soluit per
sensum compositū & diuisum dicens. q̄ si talis p̄po-
sitiō. impossibile est nō euenire quod deus p̄scit
euenturū. & possibile est non euenire quod deus p̄-
scit euenturū. & consimiles intelligant coniunctim
in sensu composito: tunc sunt false. Ideo q̄ impossi-
bile sit p̄scientiam dei esse de aliqua re euenienti sil-
cum contrario euentu. Si aut̄ tales p̄positiones in-
telligant diuisim vel in sensu diuiso: tunc vere sunt &
possibiles. put̄ considerant sine respectu ad dei p̄-
scientiā. Et tm̄ in sp̄c̄ali.

Utrum scia dei possit augeri vel mi-
nui vl̄ aliquo mō mutari. vtruzq;
eni videt̄ posse p̄bari.

Reterea que

DI. XXX
IX.
p̄
ri so'et: vtruz scientia dei possit
augeri vel minui. vtruzq; enim
videt̄ posse p̄bari. & diuina scientia possit
augeri vel mutari hoc modo p̄batur. quia
potest deus scire quod nunq; scit. Est enī
aliquis qui non est lecturus hodie. & tamē
potest esse vt legat hodie. potest em̄ hodie
legere. Nihil autem potest fieri quod non
possit a deo sciri. Potest ḡ deus scire hūc
lecturū hodie. potest ḡ aliqd̄ scire qd̄ non
scit. ergo potest eius scientia augeri vl̄ mu-
tari. eademq; videtur posse minui. Est em̄
aliquis hodie lecturus quem deus scit le-
cturū. At potest esse vt nō legat. ergo pōt
deus non scire hunc lecturum. potest ergo
non scire aliquid quod scit. ergo potest mi-
nui eius scientia vel mutari. Ad quod
dicimus. quia dei scientia omnino immu-
tabil̄ est. nec augeri potest vel minui. Hāc
vtr̄ Augustinus in. xv. lib. de trinitate.
Scientia dei est ipsa sapientia. & sapientia ē
ipsa essentia siue substantia dei. quia in il-
lius nature simplicitate mirabili non ē aliqd̄
sapere & aliud esse. sed quod est sapere: hoc
est & esse. Ideoq; nouit omnia verbum q̄
nouit pater. sed ei nosse de patre est sic esse.
Nosse enim & esse ibi vnum est. Et ideo p̄-
tri sicut esse nō est a filio: ita nec nosse. p̄d̄o
inde tanq; seipsum dicens. Pater genuit
verbum sibi equale per omnia. Non enim
seipsum integre perfecteq; & iussit: si aliqd̄
minus aut amplius esset in eius verbo q̄ i
seip̄o. hoc est ergo omnino verbum quod
pater. non tamen est pater. quia iste filius:
ille pater. Sciunt ergo inuicem pater et fi-
lius. sed ille gignendo. iste nascendo. Et
omnia que sunt in eorum scientia. in eorum
sapientia. in eorum essentia vnusquisq; eo-
rum simul videt. non particulatim aut sin-
gulatim velut alternante conspectu hinc il-
linc & inde. huc & rursus inde. vel inde in
aliud atq; aliud: vt aliqua videre non pos-
sit: nisi non videns alia: sed omnia simul vi-
det: quorū nullum est quod non semper vi-
deat & sciat. Eius itaq; scientia inamissibi-
lis & inuariabilis est. Nostra vō scientia
& amissibilis & receptibilis est. q̄ non hoc ē
nobis esse quod scire. p̄d̄o p̄ hoc sicut

Alit̄ cū des-
terminatiōe.

nostra scientia illi scientie dei dissimilis est. sic et nostrum verbum quod nascitur de scientia nostra: dissimile est illi verbo quod natus est de patre scientia. Ex hac autoritate clare ostenditur scientiam dei omnino inuariabilem esse: sicut ipsa essentia dei omnino inuariabilis est. et quod pater et filius cum spiritu sancto simul omnia sciunt et vident. Sicut ergo non potest augeri vel minui diuina essentia. ita nec diuina scientia. et tamen conceditur posse scire quod non scit. et posse non scire quod scit. quia posset aliquid esse subiectum eius scientie quod non est. et posset non esse subiectum aliquid quod est sine permutatione ipsius scientie.

Oppositio an deus possit nouiter vel ex tempore scire vel prescire aliquid.

Hic opponit a quibusdam ita. Si deus potest aliquid scire vel prescire quod nunquam sciuit vel presciuit. potest ergo ex tempore aliquid scire vel prescire? Ad quod dicimus. potest quidem deus scire vel prescire omne quod potest facere. et potest facere quod nunquam fiet. potest ergo scire vel prescire quod nunquam fiet. nec est nec fuit. nec illud scit vel nesciuit. nec prescit vel presciuit quod scientia eius non est: nisi de his que sunt vel fuerunt vel erunt. et prescientia non est nisi de futuris. Et licet possit scire vel prescire quod nunquam est vel erit. non tamen potest aliquid scire vel prescire ex tempore. potest utique scire vel prescire quod nunquam est nec erit. nec illud scitum vel prescitum est ab eterno. nec tamen potest incipere scire vel prescire illud. sed ita potest modo scire vel prescire: sicut potest scisse vel prescisse ab eterno. Si enim dicas eum modo posse scire vel prescire quod ab eterno non sciuit vel presciuit. id est ita quod ab eterno non sciuerit vel presciuerit quasi utrumque simul esse possit: falsum est. Si vero dicas eum posse modo scire vel prescire quod ab eterno non sciuit vel presciuit. id est habere potentiam sciendi vel presciendi ab eterno et modo aliquid. nec tamen illud prescitum est vel futurum. verum est. non potest ergo nouiter vel ex tempore scire vel prescire aliquid. sicut non potest nouiter vel ex tempore velle aliquid. et tamen potest velle quod nunquam voluit.

Utrum deus possit scire plura quam scit.

Item a quibusdam

dicunt deus posse plura scire quam sciat. quod potest scire omnia que scit. et potest aliqua facere que nunquam erunt. et illa potest scire. non enim aliqua incognita facere potest. Si vero omnia essent que modo sunt. et alia quedam faceret que non sunt nec erunt. et illa omnia sciret. procerto plura sciret quam modo sciat. nec tamen eius scientia augeri potest. quod hoc totum fieri posset sine mutabilitate scientie. constat ergo dei scientiam omnino esse immutabilem. nec augeri posse vel minui: sed ei subiecta.

Quod videtur aduersum illi sententie qua supra dictum est deum scire et scilicet scire omnia.

Ei vero quod pres-

dictum est. scilicet quod deus omnia seipsum videt et simul. videtur obuiare quod ait Hieronymus in expositione Abachuc. Absurdum est inquit ab hoc deducere dei maiestatem: ut sciat per momenta singula quot culices nascantur. quotue moriantur. quora pulicium et muscarum sit multitudo. quotue pisces natent in aquis. et similia. Non sumus tam fatui adulatorum dei ut dum prudentiam eius etiam ad ima retrudimus: in nos ipsos iniuriosi sumus. eandem irrationabilitatem et rationabilitatem prudentiam esse dicentes. Hic videtur dicere Hieronymus quod deus illorum minimorum scientiam siue prudentiam non habeat. quod si hoc est. tunc non omnia simul scit et semper. Et tali itaque sensu illud dictum esse nouerimus ut deum illa alternatim vel particulatim scire neget nec per diuersa temporum momenta sic illa cognouit. sicut per varia momenta illorum quedam deficiunt. quedam incipiunt. Neque illi aliquid irrationabilibus ita prouidet quemadmodum rationabilibus. Nunquam enim (ut ait apostolus) cura est deo de bobus. et sicut non est cura deo de bobus. ita nec de alijs irrationabilibus. Dicit tamen scriptura. quod ipsi est cura de omnibus. prouidentiam ergo et curam vniuersaliter de cunctis que condidit habet ut habeat unumquodque quod sibi debet et conuenit. Sed specialem prudentiam atque curam habet de rationabilibus quibus precepta tradidit. eisque recte viuendi leges prescripsit. ac premia promissit. Hanc prudentiam et curam de irrationabilibus non habet. Ideo dicit apostolus quod non est cura deo de bobus. prouidet tamen

Hiero.

Quod promissit
verba Hieronymi
sunt intelligenda.

Responso.

onibus et curat. i. gubernat omnia. qui omni-
bus solem suum facit oriri. et pluviam dat.
Scit itaque deus quanta sit multitudo pulicū
culicū et muscarū et pisciū. et quot nascantur
quot remoziantur. sed non scit hoc per mo-
menta singula. imo simul et sp̄ omnia. Ne-
que ita scit. ut eandē habeat prudentiā irra-
tionabilium et rōnabilium. id ē. ut eodē penit
modo provideat irrationabilibus et ratiōnabi-
libus. Rationabilibus enim et precepta dedit
et angelos ad custodiā delegavit.

Brevis summa predictorum cum
additione quorundam.

Simul itaque et im-
mutabiliter scit deus omnia que fuerunt et
sunt et erunt. tam bona quam mala. prescit quod
omnia futura tam bona quam mala.

Ista est distinctio tricesimanona
In qua magister postquam ostensum est qualiter scia dei se ha-
beat causaliter respectu rerū creatarū: consequenter
agit de ipsius scientie immutabilitate. Et tria facit.
Primo inquit an scientia dei possit augeri vel mi-
nui. Secundo inquit an deus possit scire quod modo
nescit. Tertio quandam obiectionem et eius solutio-
nem adducit. Primum facit a principio distinctio usque
ibi. Die opponit. Secundo ab inde usque ibi. Et hoc quod
prodictum est. Tertium hoc usque ad finem distinctio.
Et tunc de sententia huius distinctio in generali.
In speciali sententia magistri stat in tribus propositio-
nibus. quarum prima est hec. Deus unica et invariabili
scientia scit simul presentia omnia preterita et futura.
Hanc magister probans querit an scientia dei possit
augeri vel minui. et per consequens mutari. Et arguit
quod sic. Nam deus potest hodie aliquid scire quod nū-
quam ante scivit. scilicet aliquem legere vel mori. qui nunquam
ante legit vel moriebatur. et per consequens eius scien-
tia potest augeri vel minui. Similiter scit hodie ali-
quid quod nunquam postea sciet. quia scit hodie aliquem
legere quem nunquam post hoc sciet legere. ergo scien-
tia eius potest minui. et per consequens mutari. Respon-
det magister ad hoc scientiam dei omnino esse immutabi-
lem. Cuius ratio est quia scientia dei nihil aliud est
quam divina essentia que variari non potest. ergo scientia
dei etiam variari non potest. Atque aliquid potest esse
subiectum scie dei quod prius non fuit ei subiectum.
quia non fuit. Et potest esse tam aliquid subiectum scien-
tie dei quod postea non erit sibi subiectum. eo quod postea
ea non erit. Ex hoc non sequitur aliqua augmentatio
vel diminutio seu variatio fieri in scientia. cum sic deus
potest scire que nescit. et nescire que scit. Secunda
propositio est hec. Deus scientia visionis. licet non ex
tempore potest scire plura quam scit atque pauciora. Hanc
magister probans sic arguit. Si aliquid potest esse sub-
iectum diuine scientie quod prius non fuit sibi subie-
ctum. ergo deus potest aliquid scire de nouo ex tem-
pore. Ad quod magister respondens dicit deum posse
scire quod nescit. et quod non vult potest velle absque
mutatione facta in ipso. Et addit quod iste propositio
deus potest scire quod nescit et confimiles sunt intel-
ligi vel iunctum vel diuisum. Cōiunctum intellectu sunt
falsē. Nam ista. deus potest scire quod nescit. sic in-

tellecta. designat deum aliquid posse scire quod nūc
non scit vel ante non scivit. Diuisum hoc intellectu sunt
vere. unde ista. Deus potest scire quod nescit. in isto
sensu sumpta est vera. quia designat deum libertatem
et potentiam habere omnia sciendi vel non sciendi.
sicut habuit ab eterno. et hoc loquendo de scientia ap-
probationis. scilicet quia omnes res sunt scibiles et non scibi-
les. Postea dicitur secundum opinionem quorundam dicentium
quod deus potest plura scire quam scit et e converso paucio-
ra potest scire quam scit. saltem secundum scientiam visionis. Nam
deus potest multa facere que nunquam facturus est. et si
illa faceret: plura quam scit scientia visionis sciret. Sicut
multa que facit posset non facere. quod si non faceret pau-
ciora quam scit sciret scientia visionis. Sed illud non ha-
bet veritatem de scientia simplicis intelligentie. qua
rum differentia patebit in conclusione. Tertia pro-
positio est hec. Dei simplici prudentia gubernantur
simul omnes creature. Hanc magister probans proponit qua-
dam autoritatem. b. Hiero. sup. Abachuc. in qua videtur
dicere quod deus non scit omnia et quod sua prudentia non
sit omnia. Et respondet magister quod beatus Hiero.
non vult dicere quod deus aliquid nesciat. sed quod sua scien-
tia non mutat per temporum momenta. et quod non equa-
liter provideat rationabilibus et irrationabilibus. quia
rationalia ordinat ad vitam eternam. bruti vero non
Et tunc in speciali.

Quid sit predestinatio et in quo differat
a prescientia.

DI. XL

Predestinatio

hoc de bonis salutaribus est. et
de hominibus saluandis. ut eni-
ait. Aug. in li. de predestinatione sanctorum.
Predestinatio est gratie preparatio. que sine pre-
scientia esse non potest. potest autem sine pre-
destinatione esse prescientia. Predestinatione
quippe deus ea presciuit que fuerat ipse factu-
rus. sed presciuit ea deus etiam que non est
ipse facturus. id est omnia mala. Predestinauit
eos quos elegit. reliquos vero reprobauit.
id est ad mortem eternam presciuit peccatu-
ros.

An aliquis predestinatorum possit
damnari vel reproborum saluari.

Predestinatorum

nullus videtur posse damnari. nec reprobo-
rum aliquis posse saluari. Unde Aug. in li.
de correctione et gratia. In Apocal. inquit dicitur.
Tene quod habes: ne alius accipiat coro-
nam tuam. Si alius non est accepturus nisi
iste perdidit: certus est electorum numerus. id est
non potest augeri vel minui. Ad hoc autem obij-
ciunt quidam nitentes probare numerum electo-
rum posse augeri et minui sic. Posset deus
non apponere gratiam quibus apponit. et pos-
set subtrahere quibus non subtrahit. quod si

Augusti.

Oppositio

Responſio.

faceret utiq; damnarent. Poſſent g̃ dam-
nari iſti qui tñ ſaluabunt. Poſſet itaq; mi-
nui electorū numerus. Ita etiam poſſet au-
geri. qz poſſet aponi gr̃a q̃bus non aponi-
tur p̃ quā ſaluarent. Poſſent g̃ ſaluari ha-
bita gr̃a. qui tñ ſine ea damuabunt. poſſet
itaq; augeri numerus electorū. Quib; re-
ſpondemus ex ea ratione dictū eſſe. et verū
eſſe numerū electorū non poſſe augeri vel
minui. qz nō pōt vtrūq; ſimul eſſe. ſ. vt ali-
quis ſaluet et nō ſit p̃deſtinatus. vel vt ali-
quis p̃deſtinatus ſit et damnet. Intelligē-
tia em̃ conditionis implicite veritatem fa-
cit in dicto: et impoſſibilitatem in vero. Si
hō ſimpliciter intelligat. impoſſibilitas non
admittit. vt cum dicat. p̃deſtinatus poſſet
vñ non poſſet damnari. et reprobatus poſſet
ſaluari. In his em̃ et h̃mōi locutionib; ex
rōe dicti dijudicanda eſt ſententia dictiois
Alia nanq; ſit intelligentia. ſ. p̃ coniuñctio-
nem hec accipiant dicta. atq; alia ſ. p̃ diſiū-
ctionem. vt ſupra cū de p̃ſcientia agebat p̃
taxatum eſt. Si em̃ cum dicis p̃deſtinat;
non pōt damnari intelligas ita. i. nō pōt eē
vt p̃deſtinat; ſit et damnet. verū dicis. q̃a
coniuñctim intelligis. falſum aut̃ ſi diſiūcti
vt ſi intelligas iſtū non poſſe dānari quez
dico p̃deſtinatum. potuit em̃ nō eſſe p̃de-
ſtinatus. et ita damnare.

Quō adhuc inſtant queſtionē. c

Verūtamē adhuc

inſtant. et ſm̃ coniuñctionē argumentando
ita p̃cedunt. Nō em̃ inquit pōt eſſe vt ali-
quis p̃deſtinat; ſit et damnet. Vtrūq; iſto-
rum ſimul eſſe nō pōt. ſed alterum horū nō
pōt nō eſſe. ſ. qñ iſte ſit p̃deſtinat;. ab eter-
no em̃ p̃deſtinatus eſt. et nō pōt mō non eē
p̃deſtinatus. Cum g̃ impoſſibile ſit ſimul
vtrūq; eſſe. et impoſſibile ſit alterū non eſſe
videt non poſſe alterū eſſe. ſ. vt damnetur.
Quod ſi eſt. g̃ non pōt eſſe. vt non ſaluatur
In hui; queſtionis ſolutōe mallē alios
audire q̃ docere. Dicim; tñ de p̃ſcientia
ſiſtem poſſe moueri queſtionem. Ideoq; tā
hic q̃ ibi vñ facimus reſponſionē dicētes
determinandū fore illud cui innittit̃ tota h̃
queſtio. ſ. impoſſibile eſt alterū iſtorū non
eſſe. ſ. qñ iſte mō ſit p̃deſtinatus. ab eterno
em̃ iſte p̃deſtinatus eſt. Distinguendū em̃
eſt cū ait. Iſte nō pōt mō nō eſſe p̃deſtina-
tus. vel nō pōt mō eſſe qñ ſit p̃deſtinatus.
hoc em̃ coniuñctim vel diſiunctim intelli-

Solutio in q̃
vellet magis
alios audire:
q̃ docere

gi pōt. Nō em̃ pōt eſſe vt ab eterno ſit p̃de-
ſtinatus. et mō non ſit p̃deſtinatus. nec po-
teſt eſſe ſimul vt ſit p̃deſtinatus. et nō ſit p̃-
deſtinat;. ſed tñ potuit eſſe ab eterno q̃ nō
eſſet p̃deſtinatus. ſi potuit ab eterno nō eē
p̃deſtinatus. Et ſic ab eterno de; potuit eū
nō p̃deſtinare. ita p̃cedit a q̃busdā q̃ et mō
pōt deus eū non p̃deſtinare. ab eterno er-
go pōt deus nō p̃deſtinare eum. q̃ pōt iſte
nō fuiſſe p̃deſtinatus. Si vñ nō fuiſſet p̃re-
deſtinat; nec modo eſſet p̃deſtinat;. g̃ mō
pōt non eſſe p̃deſtinatus. Ita et de p̃ſcien-
tia et de p̃ſciis dicunt. qd̃ in actionib; vel
in opationibus dei et hoim nullaten; con-
cedūt. Ex quo em̃ aliquid factum eſt vt di-
ctum nō cōcedunt q̃ poſſit non eſſe vel nō
fuiſſe. imo impoſſibile eſt nō eſſe vt nō fuiſ-
ſe qd̃ factū eſt vel dictū. referentes poſſibi-
litatem vel impoſſibilitatē ad naturam rei
exiſtentis. Cū vñ de p̃ſcientia vel de p̃re-
deſtinatione dei agit. poſſibilitas vel impoſ-
ſibilitas ad potentia dei referit. q̃ ſp̃ eadem
fuit et eſt. qz p̃deſtinatio. p̃ſcientia. potētia.
vñ in deo eſt.

Quid ſit reprobatio dei. et in qui-
bus conſideret. et quis ſit p̃re-
deſtinationis effectus.

Unq; p̃deſtina

tio ſit gr̃e p̃paratio. i. diuina electio q̃ elegit
quos voluit añ mūdi p̃ſtutionem. vt ait
ap̃ls. Reprobatio econuerſo intelligēda ē
p̃ſcientia iniquitatis quorundam et p̃para-
ratio damnatiois eorūdem. Sicut em̃ p̃re-
deſtinationis effect; illa gr̃a eſt. q̃ in p̃ſenti iu-
ſtificamur atq; ad recte viuendū et in bono
p̃ſeuerandum adiuvamur et illa q̃ in futu-
ro beatificamur. Ita reprobatio dei q̃ ab
eterno nō eligendo q̃ſdam reprobauit. ſm̃
duo conſiderat. quorū alter p̃ſcit et non p̃-
parat. i. iniquitatem. alterū p̃ſcit et p̃parat. ſ.
eternam penā. Vñ Aug; ad p̃ſperū et h̃i
larium. hec inqt̃ regula incōcuſſe tenēda
eſt: peccatores in peccatis p̃ſcitos eſſe non
p̃paratos. penam aut̃ eſſe p̃paratam. P̃re-
parauit em̃ deus (vt ait Aug;. in li. de bo-
no p̃ſeuerantie) in p̃ſcientia ſua quibus
voluit bona ſua. et quibuſcūq; donat pro-
culdubio ſe donaturum eſſe p̃ſcivit. P̃re-
parauit etiam deus (vt ait Fulgentius) malis
ignem eternum. illis vtiq; quos iu-
ſte p̃parauit ad luenda ſup̃plicia. nec ta-
men p̃parauit ad faciēda peccata. P̃re-

Dic dicit qd̃
ſit p̃deſtina-
tionis effectus

Dic ſm̃ q̃ con-
ſideret repro-
batio.

Augusti.

Fulgenti;

paravit em̄ deus quod diuina equitas red-
deret. non qđ humana iniquitas admitte-
ret. Non em̄ sicut p̄parauit sanctos ad iu-
sticiam p̄cipiendā. sic p̄parauit iniq̄s ad in-
iusticiam amittendam. qz p̄auitatis p̄e-
parator nunq̄ fuit. Sicut ergo p̄destina-
tio dei pp̄rie est p̄scientia ⁊ p̄paratio bene-
ficiorum dei: quibus certissime liberant̄ q̄-
cunq̄ liberant̄. ita reprobatio dei est p̄sci-
entia malicie in quibusdam non finiende. ⁊
p̄paratio pene non terminande. Et sicut p̄-
destinationis effectus est gratie appositio. ita
reprobationis eterne quodammodo effe-
ctus esse videtur obduratio. Nec obdurat
deus (vt ait Augustinus ad Sixtum) im-
partiēdo maliciam. sed non impariēdo
gratiam: sicut nec digni sunt. Quib⁹ enim
non impariē. nec digni sunt nec merētur.
potius vt non impariē: hoc digni sunt:
hoc merent̄. Unde apostolus ait. Cuius
vult miserē deus: ⁊ quem vult indurat.
miserēcordiā appellans p̄destinationem: et
p̄cipue p̄destinationis effectum. i. gra-
tie appositionem. obdurationem vō gratie
p̄uationem. Non enim (vt ait Augustin⁹
ad Simplicianum) intelligēdū est qđ deus
ita induret. quasi quenq̄ peccare cogat. s̄
tamen quibusdam peccatoribus misericor-
diam iustificationis sue non largit̄. et ob
hoc eos indurare dicit. quia non eos i miserē.
non qz impellit vt peccent. Eorū autē non
miserē. quibus gratiā non esse p̄bendam
equitate occultissima ⁊ ab humanis sensi-
bus remotissima iudicat. quā non apit: sed
mirat̄ apls dicens. O altitudo diuinarū
sapie ⁊ scientie dei.

Ista est distinctio. xl. hui⁹ p̄ximilī
bri. In qua magister postq̄ agit de scientia dei in ge-
nerali. Dic incipit agere de qđam eius specie. s. de
p̄destinatione in sp̄iali. Et tūta circa hoc facit. Nam
p̄mo ostendit qđ sit p̄destinatio. Scđo subdit com-
parationem p̄destinationis ⁊ p̄destinatorū. Tertio
subiungit quis sit effectus tam p̄destinationis q̄ re-
probationis. Primum facit a p̄ncipio huius distin-
ctionis vsq̄ ibi. P̄destinatorum nullus vidē posse
damnari. Secundū ab inde vsq̄ ibi. Cui⁹ p̄destina-
tio. Tertium vō vsq̄ ad hincm distinctionis. Et tan-
tum in generali. In speciali sententia magistri stat i-
tribus p̄positionibus. quarum p̄ma est hec. Diuina
p̄destinatio est tam gracie q̄ glorie p̄paratio. Hanc
magist̄ p̄bat autoritate beati Augustini. qua etiaz
ostendit quomō p̄destinatio se habeat ad p̄scientiā
dicens. qđ p̄destinatio presupponit p̄scientiam. sed
non econuerso. Cuius ratio est. quia deus nihil p̄e-
destinat nisi quod ipse scit esse facturū. igit̄ omnis
p̄destinatio p̄supponit p̄scientiam. sed non econ-
uerso. omne qđ deus p̄scit esse facturū. quia omnia
mala p̄scit. tū nunq̄ eis ca facturū. igit̄ non omis p̄-

scientia est p̄destinatio. sed magis econuerso. Et sub-
dit p̄destinationem esse solum respectu saluandorū
p̄scientiā vō esse respectu reprobandorū seu damna-
ndorū. Scđa p̄positio est hec. Numerus p̄destina-
torum non potest augeri vel minui. Hanc magist̄ pro-
bans dicit numerū p̄destinatorū esse ideo certū. qz
nullus damnandus potest saluari. neq̄ quicūq̄ p̄e-
destinatus potest damnari. quod p̄bat autoritate
beati Augustini. Deinde obijcit contra p̄dicta sic
Deus p̄t dare gr̄am illis quibus nō dat. ⁊ subtra-
here illis quibus dat. qz alio nō esset liber. ergo vidē
qđ numerus p̄destinatorū augeri possit vel minui. et
p̄sequens nō ē certus. Ad quod magist̄ respondens
dicit qđ iste p̄positiones. p̄destinatus potest damna-
ri. p̄scitus potest saluari. ⁊ alie consiles p̄positio-
nes possunt intelligi coniunctim vel diuisim. coniu-
ctim si intelligant̄. tunc sunt falsę. quia designant il-
lum posse saluari quem deus p̄iudicā damnandū.
que nunq̄ possunt simul stare vere ratione certitu-
dinis diuine. p̄uidētie. Si intelligant̄ diuisim. v. si
p̄destinatus consideret non vt p̄destinatus. sed vt
hic homo absolute: ⁊ sic omnes tales sunt vere. qz nil
hil aliud denotant nisi qđ talis homo possit damnari
⁊ talis saluari. quod verū est quocūq̄ homine deno-
tato. eo qđ q̄libet inq̄tum in se est nō magis se habe-
at: ad vnū q̄ ad reliquū. Illud consequent̄ magis de-
clarat dicens. qđ p̄destinatus inq̄tum p̄destinat⁹ nū-
q̄ potest damnari. ⁊ p̄scitus inq̄tum p̄scitus nunq̄
potest saluari. Unde hoc additum est inquantū pro-
positionem veram facit impossibilem. ⁊ falsam red-
dit veram. Postea obijcit. Si p̄destinatus inq̄trū
p̄destinatus non possit damnari. igit̄ cum quilibet
p̄destinat⁹ non possit nō esse p̄destinatus. vidē cer-
te qđ nullo mō p̄cedendū sit p̄destinatū posse damna-
ri. Ad qđ respondens magist̄ dicit qđ p̄destinatus nō
p̄t nō esse p̄destinatus. Hec coniunctim intellecta ē
vera. qz eius sensus est qđ ille qđ ab eterno est p̄desti-
natus. postea nō p̄t nō esse p̄destinatus. Cuius op-
posito dato sequeret̄ scientie diuine mutatio. S̄z vī-
uisim ipam̄ intelligendo est falsa. quia designat qđ p̄-
destinatū quem deus ab eterno potuit non p̄destina-
re tam nō posset nō p̄destinare. quod est falsum. qz
cum actus diuinus nō transeat in p̄teritū. Ido sicut
quemlibet p̄destinatum potuit ab eterno non p̄desti-
nare. ita p̄t quemlibet mō p̄destinatū nō p̄destina-
re. sed in actibus hominū qui transeūt in p̄teritū tal
distinctio locum non habet. Tertia p̄positio ē hec
Effectus p̄destinationis est saluatio. ⁊ reprobatio-
nis damnatio. Hanc p̄bat magist̄ diuersis sanctorū
autoritatibus. que patent in lra. Et tantum in spe-
ciali.

**Utrū aliquod sit meritum obdu-
rationis et misericordie.**

I aut queri-
mus meritū obduratōnis
⁊ misericordie. obduratio-
nis meritū inuenimus. mi-
sericordie aut meritū nō in-
uenimus. qz nullū ē miseri-

cordie meritū. ne gr̄a vacuet si nō ḡtis do-
netur. s̄ meritis reddif. Miseref itaq̄ fm
gr̄am qđ ḡtis dat. obdurat aut fm iudiciū
qđ meritis reddif. Unde dat̄ intelligi. vt

Hic summat
colligit predi-
cta vt addat
alia.

sicut reprobatio dei est nolle miseri. ita obduratio dei sit nō misereri. vt non ab illo irrogetur aliquid quo sit homo deterior. sed tñ quo sit melior: nō erogat. Ex his aperte ostendit quid misericordiam. qđ obdurationez intellexerit apls. et quia misericordia nullū aduocat meritū. obduratio vō non est sine merito et misericordie verbo. hic accipit predestinationis. et p̄cipue p̄destinationis effectus. obdurationis vō non ip̄a dei eterna reprobatio. quia eius nullum est meritū. sed gratie priuatio siue subtractio. que quodammodo est reprobationis effectus. Accipit tñ aliquādo reprobatio p̄obduratiōe. sic et p̄destinatio p̄ suo effectu. qui est gr̄a appositā. Gr̄a em̄ que aponit effectus est p̄destinationis. Cum ergo gratie que aponitur homi ad iustificationē nulla sint merita. multominus et ip̄ius p̄destinationis. qua ab eterno elegit deus quos voluit. alia qua possunt existere merita. Ita nec reprobationis qua ab eterno qđdam p̄sciuit futuros malos et damnandos. sicut elegit Iacob. et reprobauit Esau. qđ non fuit p̄meritis eorū q̄ tunc haberēt. q̄ nulla habebāt qm̄ nec ip̄i existebāt. nec p̄pter futura merita q̄ p̄videret. vt vel illū elegit vel illū reprobauit.

Exemplū ponit de iacob et esau dicens qđ nec illum elegit nec illū reprobauit deo p̄ meritis

Opinio quorūdam in qua fuit aliquid quā Augustinus. sed postea retractauit.

Opinati sūt tamē

qđdam deū ideo elegisse Iacob. q̄ talem futurū p̄sciuit. qđ in euz crederet et ei seruiret. qđ aliquā Augustinus se sensisse dicit in li. retract. vbi apte ostendit qđ si p̄pter futura merita electus esset. iam non ex gratia esset electio. Non igitur ideo electus est a deo. q̄ talis futurus erat. sed ex electione talis est factus ita dicens. Disputans quid elegerit deus in nondū nato. cui dixit futurū esse maiore. et quid in eodem maiore similiter nondum nato reprobauerit. Ad hoc p̄duxi rationem vt dicerē. Nō igitur elegit deus opera cuiusq̄ in p̄scia que ip̄e daturus est. sed fidem elegit in p̄scientia. et quē sibi crediturū esse p̄sciuit. ip̄m elegit cui sp̄m sanctum daret. vt bona opando etiā eternā vitā cōsequeretur. Ecce hic apte dicit non p̄pter opam elegisse. sed p̄pter fidez qua eū p̄vidit crediturū. sed q̄ et in fide meritū est licet et in opibus. hoc retractauit dicens. Nōdū

Explanat sententia p̄destinationis vborū

diligentius questuerā nec adhuc inuenerā qualis sit electio gratie. de qua dicit apls. Reliquie p̄ electionē gr̄e salue sēt. q̄ vtiq̄ non ex gratia si ex meritis p̄cedit. vt iā qđ daf. non s̄m gratiam: s̄ s̄m debiti sibi red datur potius cum meritis: q̄ donec. Per inde quod continue dixi. Dicit enim idem apls. Idem deus qui opatur oia in omnibus. Nusq̄ aut dictum est. Deus credit omnia in oibus. ac deinde subiunxi. Ad ergo credimus n̄m est. qđ vō bonum opamur illius est qđ credentibus dat sp̄m sanctuz. p̄fecto non dicerē si iam scirem etiam ip̄am fidem inter dei munera repiri que dantur in eodem sp̄u. Vtrūq̄ ergo n̄m est p̄pter arbitrium voluntatis. et vtrūq̄ datū est p̄ spiritum fidei et caritatis. Et qđ paulopost dixi. Prostrū em̄ est cum credere et velle. Illius aut dare credentibus et volentibus facultatem bene opandi p̄ sp̄m sanctuz. per quem charitas dei diffundit in cordib⁹ nostris. Verū est qđdem. s̄ eadez regula est: et vtrūq̄ ip̄ius est. q̄ ip̄e p̄parat voluntatez et vtrūq̄ n̄m. q̄ non fit nisi volentib⁹ nobis. ergo et meritū fidei de misericordia dei venit Non ergo propter fidem vel aliqua merita elegit deus aliquos ab eterno. vel apposituit gratiam iustificationis in tempore: sed gratuita bonitate sua elegit vt boni essent. Unde Augustinus in li. de predesti. san. Non qđ futuros nos tales esse p̄sciuit ideo elegit: sed vt essemus tales per ip̄az electionē gratie sue. qua gratificauit nos in dilecto filio suo.

Retractatio.

Augusti.

Hic videt cōtrariū quod alibi ait Augustinus.

Hic tamen aduersari

videt qđ dicit Augustinus. sup. Malachia prophetam: vbi scriptum est. Iacob dilexi. Esau aut odio habui. Cui vult inquit miserere deus. et quē vult indurat. sed h̄ voluntas dei iniusta esse nō pot. Venit em̄ de occultissimis meritis. q̄ et ip̄i p̄ctōres cum p̄pter generale peccatū vnam massam fecerūt. tñ nonnulla inter eos diuersitas. p̄cedit igitur aliquid in peccatoribus. quo quis nōdūz sint iustificati. digni efficiant iustificationē. Et item p̄cedit in alijs peccatoribus: quo digni sunt obtulione. Ecce hic videt Augustinus. dicere qđ et ip̄a dei voluntas qđ alios elegit alios: p̄probat ex meritis proueniat sed occultissimis. i. quod pro meritis alios

Augusti.

Questio.

Bed querit vtruz

sicut dicitur elegisse quosdam ut boni fierent et fideles: ita etiam concedi debeat reprobasse quosdam ut mali essent et infideles. et obdurare ut peccarent: Quod nullatenus concedi oportet. Non enim reprobatio ita est causa mali sicut predestinatio est causa boni, neque obduratio ita facit hominem malum: quemadmodum misericordia facit bonum.

Responso.

An ea que semel scit deus vel presciat sciat et presciat, et semper scierit vel prescierit.

Preterea considera

si oportet, vtrum ea omnia que semel scit vel presciat deus sciat et scierit, ac presciat et prescierit, an olim scierit vel prescierit quod modo non scit vel presciat? De presciantia primo respondendum dicitur: misericordiam esse prescisse quod modo non presciat, cum enim eius presciantia non sit nisi de futuris, ex qua illa que futura erant presciantia fuerit vel presciantia, sub dei presciantia esse definit, sub sciantia vero spiritus sunt. Presciantia ergo deus omnia ab eterno que futura erant, neque presciantie definit nisi cum futura esse definit. Neque cum presciantie definit aliquid que antea presciantie minime ea noscitur que antea cognoscebat. Non enim dicitur ex defectu scire dei quod aliquid presciantie aliquid que modo non presciantie sciat, sed ex ratione ubi quod est presciantie presciantie esse est antea scire aliquid que fiat. Ideoque non potest dici deus presciantie: nisi ea que futura sunt.

De presciantia presciantie dicitur deus non scit per presciantie que olim presciantie.

Hic de sciantia dicens deum scire que semel scit.

De scientia autem

aliter dicitur. Scit enim deus spiritus omnia que aliquid scit omnem enim sciantia quam aliquid habet spiritus habuit, et habebit. Ad hoc autem opponitur ita. Olim scivit hunc hominem nasciturum que natus est, modo non scit eum nasciturum. Scivit ergo aliquid quod modo non scit. Item scivit mundum esse creandum, modo non scit eum esse creandum, aliquid ergo scivit quod modo non scit, et alia huiusmodi infinita dici possunt. Sed ad hoc dicitur: mus quod idem de natiuitate huius hominis et mundi creatione nunc etiam scit quod sciebat antea que fierent licet tunc et nunc habet sciantia eius diuisis exprimitur bis oportet. Nam quod tunc futurum erat: nunc presciantie est. Hocque verba commutanda sunt ad ipsum designandum. Sic diuisis temporibus loquentes eandem diem, modo per habet adhiberi cras designam? vnde ad

Oppositio

Solutio

Potest dici hoc retractasse

Potest in ex tali sensu dictum intelligi

voluerit eligere, alios reprobare, et quod pro meritis alijs aponit gratia iustificatiois alijs non, unde obrundunt. Sed quod intelligere voluerit: ignorat: nisi forte hoc dicat intellexisse quod supra diximus cum retractasse. Nam ibidem etiam quodam alia continue subdit que in li. retrac. apte retractat, quod vtrunque legenti patebit. Unde verissime est in premisis etiam hoc retractasse. Quidam tamen ex eo sensu accipiunt fore dictum, non quod alijs predestinetur pro meritis vel iustificatiois gratiaz mereant, sed quod aliqui non adeo mali sunt: ut mereant sibi gratiam non impartiri. Nullus enim dei gratiam mereri potest quam iustificatur, potest tamen mereri, ut non aponat, ut penitus abijciat. Et quidem aliquid in tamen profundum iniquitatis deueniunt ut hoc mereant, ut hoc digni sint, alij vero ita viuunt, ut si non mereantur gratiam iustificationis, non tamen merentur oino repelli et gratiam sibi subtrahi. Ideoque dixit in quibusdam preedere quo digni sint iustificatione, et alijs quo digni sint obtusione, sed hoc friuolum est.

Opinio quorundam falsa de occultis dei differentium carnaliter.

Multivero de isto

profundo querentes reddere rationes atque figuram picturas cordis sui inscrutabilem altitudinem iudiciorum dei cogitare conantes, in fabulas vanitatis abierunt dicentes, quod a se sursum in celo peccant, et in peccata sua ad corpora pro meritis dirigunt, et dignis sibi quasi carceribus includunt. Verum hi tales post cogitationes suas, et volentes disputare de dei profundo, nisi sunt in profundum dicentes animas in celo ante que factas, et ibi aliquid boni vel mali egisse, et pro meritis ad corpora terrena detrusas esse. Hoc autem respuit catholica fides propter euidentem apostoli sententiam qua ait, Cum nondum nati essent, aut aliquid boni vel mali egissent etc. Melior est ergo fidelis ignorantia: quam temeraria sciantia. Elegit ergo eos quos voluit gratuita misericordia, non quia fideles futuri erant, sed ut fideles essent, eisque gratiam dedit, non quod fideles erant: sed ut fierent. Ait enim apostolus, Absque misericordia consecutus sum, ut fidelis essem, non ait, quia fidelis eram. Nam quidem et fidelis: sed data est etiam presciantia ut esset fidelis. Ita etiam reprobaui quos voluit, non propter futura merita que prouideret, veritate tamen rectissima et a nostris sensibus remota.

Aug. de h. bis apli.

Aug. in li. retracta.

huc futura est. mo p hodie du pns e. mo p
 heri du pterita est. Itaqz anqz crearet. msi
 dus sciebat de huc creandu. postqz crea-
 tus e scit cu creatu. nec est b scire diuersa: s
 oino ide de creatoe mudi. Sic antiqz pres
 crediderut xpm nascituz. r mortuz. nos
 aut credim? cu natu r mortuu. nec tm diu-
 sa credim? nos r illi: s eadem. Tpa em (vt
 ait Aug?) variata sunt. r lo vba sunt mu-
 tata no fides. Indubitant g teneam? deuz
 sp oia scire que aliqn scit.

Augusti

Ista est distinctio. xli. hui? primi
 libri. In qua mgr postqz egit quid sit pdestinatio et
 quis sit effectus ei. inquit de causa ipsius. Et tria
 facit. Nam pmo ponit sententia veritatis Secundo
 elidit falsitatem. Tertio concludit q nulla mutatio
 sit in scientia deitatis. Primum facit a pncipio disti-
 ctionis vsqz ibi. Opinari sunt tm quida. Secundum
 ab inde vsqz ibi. Preterea considerari oportet. Ter-
 tium vsqz ad finem distinctiois. Et tanta i generali
 In spali sententia mgrl stat in tribus ppositioib?
 qrum pma e hec. Predestinatio no cadit sub merito
 sicut obduratio. Hanc mgr pbans dicit q obdura-
 tionē cadere sub merito. ibi nose obduratiois no in-
 telligit ipam diuinā psciam que ab eterno est. id nul-
 lam pot habere causam. sed intelligit p eam subtra-
 ctionē vel carentia gfe quam qdē suis peccatis me-
 rent: qlter non est de pdestinatioe que nec quo ad il-
 lud quod in eo eternum est. s. diuinā electōis. nec quo
 ad illud quod in ipa tempale est. s. gfe appositiones
 pot mereri. saltem intelligendo quo ad pma gram.
 que sub pprio merito non existit. Secda propo-
 sitio est hec. De? ppter nulla futura merita vl deme-
 rita: sed libere ab eterno elegit vel reprobauit. Hanc
 mgr pbans ponit opinione quorūdam: q opinari sūt
 q ppter futura merita aliqui pdestinant vel repro-
 bant a deo. Et ad hoc inducit autoritates. b. Augu-
 stini qbus videt dicere q futura fides in Jacob fuit
 causa sue pdestinatiois. sed vt dicit mgr hoc beatus
 Aug? postea retractauit. Et postremo addit q re-
 probatio dei no est causa peccati. sed pdestinatio ei?
 est causa boni. r in. viij. c. ponit expse sniam huius
 ppositiois. Tertia ppositio est hec. Q licz de?
 omnia sciat que pns scit. non tm pscit que pscit.
 Hanc pbans mgr querit an scia dei possit diminui.
 Et rñdet q pscientia pot diminui. sed non scientia.
 Multa em deus pscit que mo no pscit. qz no sunt
 futura. sed quod scit scit. Postea obicit in contra-
 rium sic. De? scit me nascituz r mudi creandum.
 r hoc mo nescit. ergo no oia q scit scit. Et respon-
 det q oem rem qua deus scit scit. Et argumentū
 pcedit diuersimode quo ad modū sciendi q ipozat
 p enunciabilia. Et tm in spali.

De omnipotentia dei vbi pri? cō-
sideratur quare dicatur omnipo-
tens.

DI. XLII

Hinc de omni
 potentia dei agendū est. vbi pri-
 ma pnsideratio occurrit quō ve-
 re de? dicat oipotens: an qz oia possit. an
 tm qz ea possit q vult. Q em de? oia possit:

plurib? autoitate? cōprobat. Ait enim
 Aug? in li. q. veteris ac noue legis. Oia q
 dem pot de? s no facit nisi qd cōuenit ve-
 ritati ei? r iusticie. Idē i eodē. potuit de-
 us cūcta facē sll. s rō phibuit. i. voluntas.
 Ratōz nēpe ibi voluntatē dei appellauit. qz
 dei volūtas rationabil est r equissima. Fa-
 tendum est g deum oia posse.

Augusti

Quō dicat deus omia posse. cuz
 nos multa possumus que ipse no
 potest.

Sed queritur quō

oia posse dicat. cū nos qdam possim? que
 ipse no pot? No pot em ambulare. loqui et
 hmōi. q a natura diuinitatis sunt penitus
 aliena. cū horū instrumēta nullaten? habe-
 re queat incorporea r simplex sba. Quib? id
 rñdendū arbitror q hmōi actioes ambula-
 tio. s. r locutio r hmōi a dei potentia alie-
 ne non sunt: s ad ipam pntent. Licet enim
 hmōi actiones in se deus habere no possit
 non em pot ambulare vel loqui: r hmōi.
 eas tm in creaturi pot opari. facit em vt hō
 abulet r loqf. r hmōi. No g p istas actio-
 nes diuine potētie detrahif aliqd. qz et h
 pot facere omnipotens.

Responso.

De alijs obijctis.

Sed sunt alia que

dam q deus nullaten? facere pot. vt pctā.
 No em pot mentiri. no pot peccare: s non
 ideo omnipotentie dei in aliquo detrahitur
 vel derogat si peccare no posse dē. qz non
 est h potētie: s infirmitatis. Si em h possz
 oipotens no esset. No g impotētie: s potē-
 tie imputadū est q ista no pot. Vñ aug?
 in. xv. li. de tri. Qdā inqz dei potentia est
 no posse mentiri. Sunt em qdā q in alijs re-
 bus potentie deputanda sunt. in alijs ho-
 mine. Et q in alijs laudabilia sunt. in alijs
 ho reprehensibilia sunt. No g ideo de? min?
 potēs est qz peccare no pot. cū omnipotens
 nullatenus possit esse qui hoc pot.

Solut Augusti

Item de alijs opponit.

Sunt etiam et alia

qdā q de? no pot. vñ vidē no oia posse. no
 em pot mori vel falli. Vñ Aug? in lib. de
 simbolo. Deus oipotens non pot mori. no
 pot falli. non pot miser fieri. non pot vinci.

Augusti

Hec utiq; et hmoi absit vt possit oipotens
Si em hmoi passionib; atq; defectib; sibi
ei posset. oipotens nime foret. Et io mon-
strat oipotens. qz ei b; ppinuari non va-
lent. pot tñ b; in alijs opari.

Et omnipotentia dei fm duo cõsi-
deratur.

Hic ergo diligēter

psiderantib; oipotentia eius fm duo appa-
ret. s. q; oia facit que vult. et nihil oino pa-
titur. fm vtrūq; de oipotens verissime p-
dicat. qz nec aliqd est qd ei ad patiendum
corruptionē inferre valeat. nec aliqd ad fa-
ciendū impedimentū afferre. Ab manifestuz
est itaq; deū oino nihil posse pati et omnia
facere posse. pter ea sola qbus eius digni-
tas ledere. eiusq; excellētie derogare: in
quo tñ non est minus oipotens. hoc enim
posse nō esset posse: s; non posse. Nōo q; deū
oipotentem in aliquo dicere psumat. q; oia
pōt que posse potentie est. et inde vere dici-
tur omnipotens.

Quibusdam autoritatibus tradi-
tur q; dicit omnino oipotens. qz
pōt quicquid vult.

Ex quibusdam ta-

men autoritatib; tradit ideo vere dici omi-
potens. qz qd vult pōt. An Aug. i en-
chi. Nō ob aliud veracit vocat oipotens
nisi qm qd vult pōt. nec voluntate cuius-
piam creature voluntatis oipotentis impe-
ditur effectus. Idē in li. de spū et lra. Non
pōt deus facere iniusta. qz ipe est sūma iu-
sticia et bonitas. Oipotens nō est. non q;
possit oia facere: sed qz pōt efficere quicqd
vult. ita vt nihil valeat eius voluntati resi-
stere qn compleat. aut aliq; mō impedire
eandē. Job. Chryf. in omel. qdam de ex-
positiōe simboli ait. Oipotens d; deus. qz
posse illi nō pōt inuenire nō posse: dicente
ppheta. Nā qcuq; voluit fecit. Ipe est q;
oipotens. vt totū qd vult possit. An apls
Et in q; voluntati q; resistit. hīs autorita-
tibus vid; oñdi q; de; ex eo tñ dicat omi-
potēs q; oia pōt q; vult. nō qz oia possit.

Determinatio pmissarū autorita-
tum.

Sed ad hoc potest

dici q; Aug. vbi dicit. Oipotēs nō d; q;
oia possit et. tam ample et generaliter acci-
pit oia. vt etiā mala includeret q; deus non
pōt: nec vult. Nō q; negavit eū posse oia q;
pvenit ei posse. Sicut cū dicit. nō ob aliud ve-
racit d; oipotens: nisi qm qd vult pōt.
nō negat eū posse etiā ea q; nō vult: sed ad-
uersus illos q; dicebant deū multa velle: q;
nō poterat: affirmat eum posse quicqd vult
Et ex eo vere dici oipotentē nō ob aliud. qz
pōt quicqd vult. S; caue quō intelligas.
pōt quicqd vult. An quicqd vult se posse.
an quicqd vult facere. an quicqd vult fieri
Sed em dicas ideo omipotentē vocari. qz
pōt quicqd vult se posse. ergo et Petrus si-
militer oipotens dici pōt. vel q; lib; sctōrum
beatorū. qz pōt quicqd vult se posse. et pōt
facere qd vult facere. Non em vult facē
nisi qd facit. nec posse nisi qd pōt: s; non po-
test facere quicquid vult fieri. Vult em sal-
uos fieri q; saluandi sunt. verūm eos salua-
re non valet. Deus autem quicqd vult fie-
ri potest facere. Si em vult aliquid fieri p-
se. potest illud facere p se. et p se facit sic ce-
lum et terram p se fecit. quia voluit. Si au-
tem vult fieri p creaturam et p eam operat
sicut p homines facit domus et hmoi artifi-
cialia. et deus qdem ex se et p se potest hō-
mo aut vel angel; q; tñ cūq; beatus est non
est potens ex se vel p se.

Oppositio.

S; forte dices nec

dei filius pōt a se. nec spū sanctus: sed sol;
p. Ille em pōt a se q; est a se: filius autē q;
non est a se sed a patre. non pōt a se sed a pa-
tre. et spū sanctus ab vtroq;. Ad qd di-
ctimus q; licet filius nō possit a se. nec ope-
retur a se. potest tñ et operat p se. sic et spū
sanctus. Unde hylari; in lib. ix. de tri-
nature in q; cui; tradicis heretice h; uni-
tas est. vt ita p se agat filius. ne a se agat. et
ita non a se agat vt p se agat. p se autē d;
agere et potēs eē q; naturalē h; potentiam
eandē quam et p; qua potens est et opat.
s; q; illam h; a patre. non a se. ideo a p; nō
a se d; posse et agere. hō aut vel angel; gra-
tuitam h; potentia qua potens est. Nō
ergo vere ac pprie deus trinitas oipotens
dicit. quia p se. id est naturali potentia po-
test quicquid vult fieri. et quicquid vult se
posse. Nihil enim vult fieri qd nō possit fa-
cere per se vel p creaturam. et nihil vult se

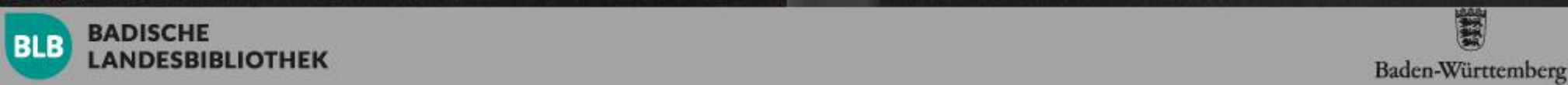
Quod dicitur
gendū sit de
qd vult

Solutio
hylarius.

Hic plene oñ
dicit qre de o
potens dicit

Augusti.

Job.
Chryf.

posse. qđ nō possit. et omne qđ vult fieri vult se posse. s̄ non omne qđ vult se posse vult fieri. Si em̄ vellet fieri. qđ voluntati ei⁹ nihil resistere pōt.

Ista est distinctio. xliij. huius primi libri. In qua magr postq̄ egit de scia dei. incipit agere de potentia eius. Et tria facit. Nam p̄mo inq̄rit an deus sit omnipotens. et vnde omnipotens dicatur. Secōdo subdit determinationē questionis mote. Tertio soluit inducta et confirmat sententiā p̄us datam. Prima duo facit in. j. c. Tertium vō in sequentib⁹. Et t̄m in generali. In sp̄ali sententiā magr stat i tribus p̄positionibus. quarū p̄ma est hec. Deus dicit omnipotens. qđ omnia que possunt esse potest efficere. Secōda p̄positio est hec. Aliquē posse omnia q̄ vult se posse. nō videt ad rationem omnipotentie sufficere. Tertia p̄positio est hec. Deus simpliciter pōt efficere q̄cqd est factibile. Has p̄positiones magr omnes p̄bat determinando hanc questionē. s̄. vtrum deus dicat omnipotens. s̄. ideo aut quia potest omnia simpliciter. aut quia pōt omnia t̄m q̄ vult. Et qđ non dicat omnipotens eo qđ omnia pōt simpliciter. arguit ex hoc qđ non pōt ambulare. loqui. vinci. falli et peccare. Et qđ dicat omnipotens. qđ pōt omnia que vult. arguit diuersis autoritatibus doctorū. Et r̄idet qđ non est dicendus ideo omnipotens. qđ pōt omnia que vult. quia si hoc sufficeret tunc quilibet sanctus in celo posset dici omnipotens. eo qđ q̄libet talis pōt quicqd vult. sed ideo de⁹ dicitur esse omnipotens. quia pōt omnia simpliciter que cadunt sub potentia aeterna. Ad argumentū p̄imum de ambulatione et locutione dicit. qđ ista potentia dei nō euacuant. qđ licet illa deus non possit omnia p̄ se. pōt t̄m illa in nobis et p̄ nos. De peccare mentiri et mori dicit h̄mōi nō arguere potentiam in deo. eo qđ talia facere non sit potentie. s̄ magis infirmitatis et insufficiētie. Ad sc̄dm argumentū sc̄z ad autoritates q̄bus p̄bat ideo deū dici omnipotentem. quia pōt omnia que vult. dicit qđ non ideo deus debeat dici omnipotens. quia si hoc sufficeret tunc quilibet beatus in celo posset dici omnipotens. cum possit q̄cqd vult. Et ille autoritates non aliud dicere intendunt. nisi qđ voluntas dei nō possit impediri. Et subdit postea qđ licet solas pater dicat omnipotens a se. qđ a nullo habeat omnipotentiam. filius et sp̄s sanctus non possunt dici omnipotentes a se. eo qđ omni potentia ab alio acceperūt. possunt t̄m dici omnipotentes p̄ se. qđ p̄ suam naturam sunt omnipotentes. Et t̄m in sp̄ali.

Opinio quorūdam dicentium deuz nil posse nisi qđ facit.

DLXLIII

Quidam tamē de suo sensu gloriātes. dei potentiam sub mēsurā coartari conati sunt. Cū em̄ dicunt. hucusq̄ pōt deus. et nō amplius. quid h̄ est aliud q̄ ei⁹ potentiam q̄ infinita est concludere et restringere ad mēsurā. Alii em̄ nō pōt deus aliud facere q̄ facit. nec melius facere id quod facit. nec aliquid p̄mittere de his q̄ facit. Ista sc̄z p̄mā suā opinionē verisimilib⁹ argumentis causisq̄ cōmentis necnō et sacrarum autoritatū testimonijs munire conant̄ di-

centes. Nō pōt de⁹ facere nisi qđ bonuz et iustu est fieri. nō est aut̄ iustu et bonum fieri ab eo nisi qđ facit. Si em̄ aliud iustu ē et bonum eū facē q̄ facit. nō q̄ facit oē qđ iustu ē et bonū eū facē. s̄ qđ audeat h̄ dicere.

Ratio 11a p̄ma

Secunda ratio.

Addunt etiaz non pōt facere nisi qđ iusticia ei⁹ erigit. sed nō erigit eius iusticia vt faciat nisi qđ facit. nō qđ potest facere nisi quod facit. Eadezq̄ iusticia erigit. vt et id non faciat qđ non facit non autez potest facere cōtra iusticiā suam nō ergo pōt aliquid eoz facē que dimittit

Responsio ad prius dictum.

His autem respon- demus duplicē verborū intelligentiā aperientes et ab eis inuoluta euoluētes. sic. Non pōt de⁹ facere nisi qđ bonū ē et iustu. i. non pōt facere nisi illud qđ si faceret bonū et iustum esset. vtz ē. s̄ mlt̄a pōt facē q̄ non bona sūt nec iusta. qđ nec sūt nec erūt nec bñ sūt. nec fiēt. qđ nunq̄ fiēt. Itē qđ sc̄do p̄positū fuit nō pōt facere nisi qđ iusticia sua erigit. et nō pōt id facē qđ iusticia sua erigit vt nō fiat. Dicim⁹ qđ exactōis v̄bū de deo p̄grue nō d̄. nec p̄prie accipit. et in ill' locutionib⁹ duplex ē sensus. Si em̄ intelligat nō pōt facere nisi qđ sua iusticia erigit. id ē nisi qđ voluntas sua iusta vult. falsuz dicitis. Iusticia em̄ ipsi⁹ dei eq̄ssima voluntas accipit. q̄nt accipit Aug⁹ illa v̄ba dñi i Gen. loq̄nt ad loth (Nō possu q̄cqd facē donec illo itroas) exponēs. nō posse idē se dicit. qđ sine dubio potat p̄ potētiā. s̄ nō potat p̄ iusticiā. q̄nt potat qđ ē. s̄ nō volebat. et illa voluntas iusta erat. Si vō p̄ hec v̄ba intelligis eū nō posse facē. nisi illd qđ si fieret iusticie ei⁹ pueniret. vtz dicit. Sicut distingue illd. Nō pōt facē qđ sua iusticia erigit vt nō faciat. i. nō pōt facē id qđ ipse qđ ē summa iusticia nō vult facere. falsū ē. Si aut̄ his v̄bis intelligas eū nō posse facere id qđ iusticie ei⁹ puenire nō pōt. verum dicitis.

Responsio ad id qđ sc̄do dicitur est.

Tercia illozū ratio.

Addunt quoqz et alia dicētes. Nō pōt de⁹ facē nisi qđ d̄z nō at̄ d̄z facē nisi qđ facit. Si em̄ d̄z alia facē. nō qđ facit oē qđ d̄z. Si vō facit oē qđ d̄z. nec pōt facē nisi qđ d̄z. n̄ qđ pōt facē nisi qđ facit. Itē aut̄ d̄z dimittē qđ dimittit ne faciat. aut nō d̄z. Si nō d̄z nō recte dimittit. Si vō d̄z di-

mittere. ergo nō debet facere. Si autē nō de-
bet. nec decet. nec oportet eū facere. et si nō
decet nec oportet eū facere. q̄ non pōt face-
re. non ergo pōt facere: nisi quod facit. nec
potest illud dimittere quod facit quin faci-
at. quia debet illud facere et quod debz fa-
cere: non pōt illud dimittere. Sed vt mi-
hi videf hoc verbum debet: venenum ha-
bet. Multiplicem em̄ et inuolutā continet
intelligentiam. nec deo pprie competit qui
non est debitor: nobis: nisi forte ex pmissio.
Nos vō ei debitorum sumus ex commissio.
Et autē venenum euacuet: distinguit ver-
bi sensus. Non potest deus facere: nisi qd̄
debet. i. nisi qd̄ vult: falsum est. Si em̄ pōt
īpe dici debere aliquid quia vult illud. Si
autē dicat non potest: nisi quod debet. id ē
non potest nisi illud quod si faceret bene-
cōueniret: verū est. Ad dunt q̄ illi dice-
tes. Nihil facit aut dimittit nisi optima et
rationabili causa. licet nob̄ occulta sit. fm̄
quam oportet eum facere aut dimittere: q̄
facit velle dimittit. Ratio em̄ penes eum est
qua illa facit et illa dimittit. que ratio eter-
na est et sp̄ manens. p̄ter quam non pōt ali-
qd̄ facere vel dimittere. Illa q̄ manēre non
potest quod facit dimittere. nec qd̄ dimit-
tit facere. et ita non potest facere nisi qd̄ fa-
cit.

Responso.

Quarta illo-
rum ratio.

Responso.

Ad hunc ad-
dunt q̄stionē

Responso.

aliud adiū gūt dicētes. Si pōt de^o aliud fa-
cere q̄ facit. pōt q̄ facē qd̄ non p̄sciuit. et si
pōt facē qd̄ nō p̄sciuit: pōt sine p̄scia opari
qz oē qd̄ facturū se p̄sciuit facit. nec facē ali-
qd̄ qd̄ nō p̄sciuit. Ad si p̄ter sciam ei^o aliqd̄
fieri impossibile est. oē q̄ qd̄ p̄scitū est fieri
necesse ē. q̄ aliud fieri q̄ sit nulla rōe: possibi-
le est. q̄ non potest a deo fieri nisi quod sit.

Alla illoz rō

Hec autē q̄stio de p̄scia facile determina-
ripōt p̄ ea que sup̄ius dicta sunt. cū de p̄e
sca ageret.

Hec q̄stio ex
p̄dictis facile
determinat.

Authoritatibus vtunt̄ in assertio-
nem sue opinionis.

His autē illi scruta-

tores q̄ defecerūt scrutātes scrutinia sc̄toꝝ
annectūt testimonia. Sic em̄ Aug^o. in l. b. Augusti
de simbolo. Hoc solum pōt deus quod nō
vult. p̄ qd̄ videf nō posse facere aliqd̄: nisi
qd̄ vult: s̄ nō vult nisi qd̄ facit. et ita videf
non posse: nisi quod facit. Illud autē ita in-
telligendū est. Id solū non pōt de^o qd̄ non
vult. s. se posse. Idez in. vii. li. p̄f. ad deū
loquens ait. Ne cozeris inuitus ad aliqd̄:
qz volūtas tua non est maior q̄ potentia.
esset autē maior. si teip̄o tuīpe maior esses.
Ex h̄ vidē qz de^o nō possit plā q̄ vult. sicut
nō vult plā q̄ pōt. Sic em̄ volūtas nō est
maior potētia. ita nec potētia maior est vo-
lūate. Idēqz sicut plā nō vult q̄ pōt. ita cū
non plura posse q̄ velle dicit. Sed ad h̄
dicim^o. qz nec volūtas potētia. nec poten-
tia volūate maior est. qz vna et eadē res ē
potētia et volūtas. s. īpe de^o. q̄ esset maior
seip̄o. si volūtas maior esset potētia. vel po-
tentia volūate. Nec hac auctē negat deū
plura posse q̄ velle. qz plā sunt subiecta ei^o
potentie q̄ volūati. Fateamur itaqz deū
plā posse facere q̄ non vult. et posse dimitte-
re que facit. Ad vt certius firmitusqz te-
neat scripture testimonijs asseramus deū
plā posse facere q̄ faciat. Veritas ipsa fm̄
Abat. ait. An putas qz nō possum rogare
p̄rem meū. et exhibebit mihi mō pl^o q̄. xij.
legiones angeloꝝ. Ex q̄b^o vobis patēt in-
nuif. qz et fili^o poterat rogare qd̄ non roga-
bat. et p̄f exhibere qd̄ nō exhibebat. Uter-
qz q̄ pōt facē qd̄ nō faciebat. Aug^o. etiaz
i ench. ait. Dipotēt volūtas mltā pōt facē
q̄ nō vult nec facē. potuit em̄ facē vt. xij. legi-
ones angeloꝝ pugnēt 5 illos q̄ xpm̄ ceperūt
Itē i eodē. Cur ap̄ q̄sdā nō sc̄lūt r̄tutes

Augusti

Quo intelli-
genda sit au-
toritas.

Responso.

Authoritatib^o
firmat deū
plura q̄ facit
facere posse.

Aug. i ench

que si facte fuissent. egissent illi homines
 pnam. et facte sunt apud eos qd no erant cre-
 dituri. tunc no latebit qd nuc latet. Nec uti-
 qd iniuste de noluit saluos fieri. cu possent
 salui esse si vellent. Tunc in clarissima sapi-
 entie luce videbit. qd nunc pioru fides hz
 anteq manifesta cognitoe videat qd certa
 et immutabilis et efficacissima sit voluntas
 dei. que multa possit et non velit. nihil aut
 qd non possit velit. Idem in li. de natura et
 gratia. Dominus Lazaru suscitavit in cor-
 pore. Nu qd dicendu est. no potuit Juda
 suscitare in mente: potuit qdem: noluit.

Q sine muta-
 bilitate pot-
 tie vel volun-
 tatis pot de-
 et alia velle et
 alia facere q
 vult vel facit

His autoritatibus alijsq multis aper-
 te doceat. q deus mlta possit facere que no
 vult. qd etiam roe pbari pot. No em vult
 deus oes hoies iustificare. et tn quis dubi-
 tat eum posse. potest q deus aliud facere:
 qd facit. et tn si aliud faceret. alius ipse no ef-
 fer. Et pot aliud velle q vult. et tn eius vo-
 luntas nec alia nec noua. nec mutabil aliq
 modo potest esse. et si possit velle qd nu-
 qd voluit. nec tamen nouiter nec noua vo-
 luntate: sed sempiterna tn voluntate velle
 potest. potest em velle quod ab eterno pot
 voluisse. habet em potentia volendi et nuc
 si ab eterno. quod tn nec modo vult nec ab
 eterno voluit.

Ista est distinctio. xliii. huius pri-
 mi libri. In qua mgr ostenso vnde dicit omnipotens
 deus ostendit quanta possit. Et tria facit primo ad-
 ducit quasdam rationes errorem quenda affirman-
 tes. Secundo subdit autoritatem. Tertio concludit
 veritatem. Prmu facit a pncipio huius distinctiois
 usq ubi. Dis aut illi scrutatores. Scdm ab inde vsq
 ibi. fateamur itaq deum. Tertiu ho vsq ad finem
 distinctiois. Et tn de sententia huius distinctiois
 in generali. In specialis sententia mgr stat in tribus
 ppositionibus quaru pma est hec. Deus pot alia fa-
 cere et omittere que facit. et omittere sine iudicio sue
 iusticie et bonitatis. Hanc propositionem probans
 mgr respondet ad quasdam rationes et autoritates
 que vident omnipotentiam diuinam limitare. Pri-
 ma ratio est ista. Deus non pot facere nisi quod ho-
 num et iustum est fieri. sed nihil est bonum et iustu fie-
 ri nisi quod facit. ergo no pot facere nisi qd facit. et
 p consequens sua potentia limitat. Secunda ratio
 talis est. Deus non potest facere nisi quod sua exigit
 iusticia. sed iusticia non exigit nisi qd facit. ergo etc.
 Et respondet magister dicens istas ppositiones du-
 plicem habere sensum. vnum vt iusticia et iustu refe-
 rantur ad tps pns. sub hoc sensu non pot deus fa-
 cere nisi quod iustum est mo vel q iusticia sua exigit
 modo. et sic sunt false. vel possunt referri ad tps con-
 futum. sub hoc sensu non potest deus facere nisi qd
 iustum est mo. vel. i. quod nisi iustum esset non face-
 ret. et sic sunt vere. Tertia ratio est. Deus no potest
 facere vel dimittere nisi quod debet facere vt dimit-
 tere. Respondet mgr dicens. q vbum debiti in diui-
 nis non habet locum. Secunda ppositio est hec.

Stat deū plura posse q velle abs q inaequalitate po-
 tentie et voluntatis. Hanc magister probat respodē
 do ad quandam obiectionem que est quia voluntas
 dei et potentia eius sunt equales. ergo non potest ni-
 si quod vult. Et rñdet q licet idem sint in deo poten-
 tia et voluntas. et quo ad hec dicit possunt eētia. tañ
 plura subsunt potentie q voluntati in pñti. Ter-
 tia ppositio est hec. Et si deus alia vellet et faceret
 q vult et facit. ex eo non sequeretur in eius voluntate
 mutabilitas. Hanc mgr pbat p sanctoru autorita-
 tes. Et tn de sententia in spēali.

An deus possit facere aliquid me-
 lius q facit. a

Hinc illud re-

stat discutiendū. vtz meli ali-
 qd possit facere q facit? Solent
 enim illi scrutatores dicere q ea q facit deus
 no pot melioza facere. qz si possit facē et non
 faceret. inuidus esset et no summe bonus. Et
 h ex simili astruere conant. Sit em Aug.
 in lib. lxxxiij. q. Deus que genuit. q meli-
 orem se generare no potuit. nihil enim deo
 melius debuit equalem. Si enim voluit et
 non potuit: infirmus est. Si potuit et no-
 luit: inuidus. Ex quo conficitur equalem
 genuisse filium. A simili voluit dicere. q si
 potest deus rem melioze facere q facit. in-
 uidus est. Sed no valz huius similitudinis
 inductio. quia filium genuit de substantia
 sua. Ideo q si possit gignere equalē et no
 gigneret: inuidus esset. alia ho que non de
 substantia sua facit. melioza facere potest.

DI. XL
 III
 Illi dicit no
 posse

Augusti.

Questio qua illi artant. b

Verum hic ab eis

respodēri de posco. cur dicunt rem aliquā
 siue etiam rerum vniuersitatem in qua ma-
 ior consummatio expressa est non posse esse
 meliozem q est. siue ideo. quia summe bo-
 na est. ita vt nulla omnino boni perfectio
 ei desit. siue ideo. quia maius bonuz quod
 ei deest capere ipsa non valeat. Sed si ita
 summe bona dicitur. vt nulla ei perfectio
 boni desit. iam creatura creatori equatur.
 Si vero iam non potest melio: esse. quia
 bonum amplius quod ei deest capere ipsa
 non valet. iam hoc ipsum non posse defecti-
 onis est. non consummationis. et potest eē
 melio: si fiat capax melio: boni. qd ipse po-
 test q ea fecit. pot ergo de meliozem rem
 facē q facit. Cū Aug. sup Gen Talē po-

tuit de? hoiem fecisse. q̄ nec peccare posset nec vellet. ⁊ si talem fecisset. quis dubitat eū melioze fuisse? Ex pdictis cōstat q̄ pōt deus ⁊ alia facere q̄ facit. ⁊ q̄ facit melio- ra ea facere q̄ facit.

Utrū alio vel meliozi mō possit fa- cere q̄ facit.

Respōsio.

Post hec cōsiderā-

dum est vtrum alio mō vel meliozi q̄ facit possit ea facere q̄ facit: Si modus opatōis ad sapiam opificis referat. nec ali? nec melioz modus esse pōt. Nō em̄ pōt facere ali- qd ali? vel melius q̄ facit. i. alia sapia vel maiozi sapia. Nihil em̄ sapienti? pōt facere q̄ facit. Si vō referat modus ad rē ipam quā facit de? dicim? qz ⁊ ali? ⁊ melioz po- test eē modus. Et fm̄ h̄ pcedi pōt. qz ea q̄ facit pōt facere meli? ⁊ ali? q̄ facit. qz pōt q̄busdam melioze modū existendi p̄stare. ⁊ q̄busdam aliū. In Aug? .in. xiiij. lib. de tri. dicit. Q̄ fuit ⁊ alius modus n̄re libera- tionis possibil? deo. qui om̄ia potest. ⁊ nul- lus alius n̄re miserie sanande fuit conueni- entioz. p̄dest ḡ deus eozū q̄ facit quedaz alio mō meliozi. q̄dam alio mō eque bono. q̄dam etiā minus bono facere q̄ facit. Et tñ modus referat ad q̄litate op̄is. i. crea- ture: non ad sapiam creatoris.

Augusti

Utrūz deus sp̄ possit omne qd̄ oli potuit.

Preterea queri so-

let vtrū de? semp possit oē qd̄ olim potuit? Qd̄ q̄busdā nō vidē dicētib? Potuit de? i- carnari. ⁊ potuit mori. ⁊ resurgere. et alia h̄mōi. q̄ mō non pōt. Potuit ḡ que mō nō pōt. ⁊ ita habuit potentia quam mō nō h̄z vnde videt̄ potentia eius imminuta? Ad quod dicimus. quia sicut om̄ia semp scit que aliqñ sciuit. ⁊ semp vult que aliqñ vo- luit. nec vnq̄ aliquam scientiā amittit vel voluntatem mutat quam habuerit: ita om̄ia semp potest que aliqñ potuit. nec vnq̄ aliqua potentia sua p̄uat. Non est ḡ priua- tus potentia incarnandi vel resurgendi. li- cet non possit modo incarnari vel resurge- re. Si em̄ potuit olim incarnari. ita ⁊ po- tuit mō incarnatus esse. in quo eiusdem rei potentia monstrat̄. Et em̄ olim sciuit se re- surrecturū. ⁊ mō scit se resurrexisse. nec est alia scientia illud olim sciuisse. ⁊ hoc modo

Respōsio.

scire. sed eadem oīno. Et sicut voluit oli re- surgere ⁊ modo resurrexisse. in quo vnus rei voluntas expr̄mit̄. Ita potuit olim na- sci ⁊ resurgere. ⁊ mō ipse pōt natus fuisse et resurrexisse. ⁊ est eiusdē rei potētia. Si em̄ posset mō nasci ⁊ resurgere: nō esset idē pos- se. Verba em̄ diuersozū tpm. diuersis pla- ta tpb? ⁊ diuersis aduētia aduētibz eun- dem faciūt sensum. vt mō loquentes dici- mus. Iste pōt legere hodie. cras aut̄ dici- mus. iste pōt legisse. vt potuit legere heri. vbiqz vni? rei mōstrat̄ potētia. Si aut̄ di- uersis tpbz loquentes eiusdem tempori- vbi ⁊ aduētibz vtamur dicētes hodie. iste pōt legere hodie. ⁊ dicentes cras. iste pōt hodie legere. non idem: ⁊ diuersa dici- mus eū posse. Fateamur ḡ deum sp̄ posse quicqd̄ semel potuit. i. habere omne illam potentiam quam semel habuit. ⁊ illi? omis rei potentiam cuius semel habuit. sed non sp̄ posse facere omne illud qd̄ aliqñ potuit facere. potest quidem facere aut̄ fecisse qd̄ aliqñ potuit. Similiter quicquid voluit ⁊ vult. i. omnem quā habuit volūtate. ⁊ mō habet. ⁊ cuiuscunqz rei voluntatez habue- rit. ⁊ modo habet. non tñ vult esse vel fieri omne qd̄ aliqñ voluit esse vel fieri. ⁊ vult fuisse vel factum esse. Ita ⁊ de scia dei dicē- dum est.

Ista est distinctio. xliiij. hui? pri- mi libri. In qua mgr̄ postq̄ ostendit quanta de? pos- sit. ostendit qualia possit. Et tria facit. Nam primo inquit an deus possit facere res meliores q̄ fecit. Secundo an possit eas facere meliozi modo q̄ fe- cit. Tertio an modo possit omnia que olim potuit? Primum facit a p̄nciplo distinctionis vsqz ibi. Post hec p̄siderandū. Scdm̄ ab inde vsqz ibi. Preterea q̄ri solet. Tertium vsqz ad finē distinctōis. Et tñ in generali. In speciali sententia magistr̄ stat in trib? p̄positionibus. quarum prima est hec. Deus potest totum vniuersum seu mundū facere melioze. Hanc p̄bans recitat quō q̄busdam videbat̄ deū non pos- se facere res meliores q̄ fecit. quia si potuit ⁊ nō fe- cit. inuidus fuit. confirmantes opinionem suam au- toritate. b. Augustini. qua supra magister p̄bavit patrem filium genuisse sibi coeq̄lem. ⁊ ibidez dicit q̄ si potuit filii sibi coeq̄lem generare ⁊ nō fecit. tūc in- uidus fuit. ⁊ sic in p̄posito. Et r̄ndet mgr̄ q̄ non est filie. eo q̄ filius sit de suba p̄ris ⁊ nō creatura. Post- ea p̄bat q̄ deus pōt facere res meliores q̄ fecerit. ⁊ hoc sic. Nā si nō posset. aut̄ hoc esset qz creatura ē summe bona. qd̄ falsum est. qz tūc creatura creatori eq̄lis essz. Aut qz creatura nō est capax tal̄ melioza- tionis. ⁊ hoc iterū nō obstat. qz de? posset dare crea- ture melioze capacitate. ⁊ ita posset facere meliores q̄ facit. Scdm̄ p̄positio est hec. Et p̄te rerū ⁊ nō ce- pre sui de? pōt facere quilibz rē melioze. Hanc p̄bat mgr̄ q̄rēs. vtrū de? possit facere meliozi mō res q̄ fe- cit? Et r̄ndet q̄ si modus ad sciam artificio referat. tūc non pōt deus meliozi mō facere mūdū. Si verō

modus faciendi ad rem factā referat. tunc de^o pōt
 eque bona & minus bona & meliora facere. Tertia p
 positio est hec. Divina potentia non est magis nunc
 limitata ad faciendum omnia q̄ vnq̄ fuit. Hanc pro
 bans mgt̄ querit. An deus posset quicqd̄ potuit?
 Et arguit q̄ non: q̄ potuit non incarnari & non na
 sci. que nō non potest. Et responderet: sicut omnē sci
 entiam quam habuit habet modo. nō tamen eodez
 modo. Ita respectu cuiuscūq̄ rei potentia quam ha
 buit habet & modo. non tñ ista potentia eodem mo
 do se habet sp̄. vnde semp̄ potētia deise extendit ad
 carnis assumptionē: que cū sef̄ assumpra est non pōt
 de nouo iterū acquiri. sed p̄ eandem potentia p̄ qua
 potuit incarnari pōt mō incarnatus fuisse. sicut per
 eandem potentia hō pōt hodie legere & heri legisse
 Et tñ in speciall.

De voluntate dei que essentia dei
 vna ē et eterna. et de signis ei⁹. a

DI. XLV

¶ In de volun

tate dei aliquid p̄ sensus n̄ri im
 becillitate dicendum est. Scien
 dum est ergo. quia voluntas siue volens de
 deo fm̄ essentiam dicit̄. Non est em̄ ei ali
 ud velle & aliud esse: sed omnino idem. Et
 sicut idem est ei esse bonum quod esse deū.
 ita idem est ei esse volentem quod ē deus.
 Nam voluntas qua semp̄ volens est. non
 affectus vel motus est qui in deum cadere
 nō valet. sed diuina v̄tia qua volēs est de⁹
 & huiusmodi.

¶ Licet idem sit deo velle quod ēē
 nō tñ pōt dici deus esse omnia que
 vult.

¶ Et licet idem sit deo

velle quod esse. nō tñ dicendū est deus esse
 omnia que vult. Quod quidam de dei vo
 luntate nō recte sentiētes nobis obijciūt di
 centes. Si idem est deo velle qd̄ esse. q̄ cuz
 dicimus deum velle oia que facit. dicim⁹
 eum esse omnia que facit. alioquin nō ibi il
 lo v̄bo idem significat. qd̄ significat hoc
 v̄bo esse. cū de deo dicit̄. Et si ita est. nō sp̄
 dicit̄ de deo velle fm̄ essentiam. Si v̄o fm̄
 essentiam non dicit̄ aliqn̄. quō q̄ dicit̄ de
 deo? Relatiue em̄ nunq̄ dicit̄. Ad qd̄ di
 cimus. q̄ licet idem penitus sit deo velle
 qd̄ esse. nō tñ pōt dici omnia q̄ vult. sic idem
 est deo esse qd̄ scire. nec tñ sicut dicitur sci
 re oia. ita q̄ pōt dici esse omnia.

Obiectō quo
 rundam.

Ratio plenā
 prius solu
 tionem.

Quis sit sensus horū verborū de⁹
 scit vel deus non vult. Item de⁹
 scit omnia vel vult aliquid et quid

de deo in his p̄dicet.

¶ At vbiq̄q̄ deus

scire vel sciens. vel velle vel volens. hec
 de eo fm̄ essentia dicit̄. Cum em̄ dicitur
 de⁹ scit vel deus vult. siue deus est sciens
 vel volens: essentia diuina p̄dicat̄. & deus
 esse enunciat̄. Cuz aut̄ addit oia vel aliqd̄
 vel aliqua. & dicit̄ deus scit oia vel vult ali
 quid vel aliqua: essentia q̄dem diuina p̄di
 catur. non simpliciter & absolute. sed ita vt
 scientie que ip̄e est omnia subiecta monstren
 tur. & voluntati q̄ ip̄a eadem est aliquid v̄
 aliqua subiecta esse dicant̄. vt talis fiat sen
 sus. deus scit omnia. i. deus est cuius scien
 tie que ip̄ius essentia est oia subiecta sunt.
 Similiter deus vult hec vel illa. i. deus est
 cuius voluntati. que ip̄e est hec siue illa sub
 iecta sunt. Volens ergo siue velle dicit̄ de⁹
 fm̄ essentiam. cuius voluntas essentia est
 sempiterna & immutabil. licet ea varientur
 & transeant que ei subiecta sunt. que nō pōt
 esse iniusta vel mala. q̄ deus est.

¶ Deī voluntas samme bōa est oim
 que naturaliter sunt cuius causa
 non est querenda. q̄ nullā h̄z cuz
 sit eterna.

¶ Hec itaq̄q̄ sūme bo

na voluntas causa est oim que naturaliter
 sunt vel facta siue futura sunt: que nulla p̄
 uentā est causa. q̄ eterna est. Ideoq̄ causa
 ip̄ius querēda nō est. Qui em̄ ei⁹ causa
 querit aliquid maius ea querit. cū nihil ea
 maius sit. Unde Aug⁹. in libro. lxxxiiij. q.
 Qui querit quare voluerit deus mundū
 facere. causam querit voluntatis dei. Om
 nis autem causa efficiens maior est eo quo
 efficit. Nihil autē maius est voluntate dei.
 Non q̄ eius causa querenda est. Idez in li
 bro contra manicheos. Si qui dixerit qd̄
 placuit deo facere celum & terrā? Respon
 dendum est eis. qui voluntatē dei nosse de
 siderāt. causas & voluntatē dei scire q̄runt
 q̄ voluntas dei omniū que sunt ip̄a sit cau
 sa. Si enim habet causam voluntas est ali
 quid qd̄ antecedit voluntatē dei. quod ne
 phas est credere. Qui ergo dicit: quare fe
 cit deus celum & terrā. respondendū est illi
 q̄ vult. voluntas em̄ dei cā est celi & terre. &
 ideo maior est voluntas dei q̄ celū & terra
 Qui aut̄ dicit. quare voluit facere celū et

Dic dicit̄ q̄
 ei⁹ causa que
 renda nō est
 Augusti.

terrā. mai⁹ aliquid querit q̄ ē volūtas dei
nihil aſt mai⁹ inueniri p̄t. Cōpescat ſe er
go humana temeritas. ⁊ id qd̄ non ē nō q̄
rat ne id qd̄ ē nō inueniat. Ecce his autori
tatibus apte inſinuat q̄ volūtatē dei cau
ſa nlla ē. ⁊ ideo querēda non eſt.

¶ Volūtas dei prima ⁊ ſumma cā
eſt omnium. e

Augusti.

Volūtas ergo dei

(vt ait Aug⁹ in tertio libro de trinitate) p̄
ma ⁊ ſumma cā ē omnium ſpeciez atq̄ moti
onū. Nihil enī ſit quod nō d̄ interiori atq̄
intelligibili aula ſummi impatoris egredi
atur ſm ineffabilem iuſticiam. Ubi enī nō
opaſ quod vult dei omnipotētis ſapientia.
que ptingit a ſine vſq̄ ad ſinē fortiter. ⁊ di
ſponit omnia ſuauiſter. ⁊ nō ſolū facit ea q̄ p̄
ſeuerantia conſuetudinis admiratiōe non
admittunt. ſed etiā ea que ppter raritatez
⁊ inſolitū euentū mira vident. vt ſūt defe
ctus luminariū ⁊ terremotus ⁊ monſtruo
ſi animantiū ptus ⁊ his ſimilia. quoz nī
hil ſit ſine voluntate dei. ſed pleriq̄ non
aparet. Itōq̄ placuit vanitati phoz etiā
cauſis alijs ea attribuerē. cuz omnino vide
re nō poſſent ſupiorē ceteris omnib⁹ cām.
id ē. voluntatē dei. Itaq̄ nō niſi dei volū
tas cauſa p̄ma eſt ſanctitatis egritudinis. p̄
miorū atq̄ penaz gratiaz ⁊ retributionū
lber ergo ſola eſt vñ orū eſt quicqd̄ ē. ⁊ ip
ſa nō eſt ortas ſed cetera.

Quibus modis accipitur dei vo
luntas. f

Hic non eſt preter

cūduz nob⁹ q̄ ſacra ſcriptura de voluntate
dei varijs modis loqui cōſueuit. ⁊ tamen
nō eſt dei volūtas diuerſa. ſi locutio diuer
ſa eſt de volūtatē. quia noiē voluntatis di
uerſa accipit. Nam volūtas dei vere ac p̄
prie dicitur que in ipſo ē ⁊ ipſi⁹ eſſentia eſt. et
hec vna ē. nec multiplicatē recipit. nec
mutabilitatē que inexplēta eē nō p̄t. de q̄
ppheta ait Omnia quecūq̄ voluit dñs ſec̄
Et apls. Volūtatē ei⁹ quis reſiſtet. Et ali
bi. Ut probet⁹ q̄ ſit volūtas dei bona ⁊ be
neplacens ⁊ p̄fecta. Et hec volūtas recte
appellat⁹ bñplacitū dei ſiue diſpoſitio.

¶ ſm figurā dicitur voluntas dei
pceptio. phibitio. cōſiliū. permīſ

ſio. opatio. ⁊ ideo pluraliter dicit
ſcriptura voluntates. g

Aliquādo vō ſm

quādā figurā dicēdi volūtas dei vocat⁹. q̄
ſm p̄prietatē nō eſt voluntas ei⁹ vt p̄ce
ptio. phibitio. cōſiliū. nec nō p̄miſſio ⁊ opa
tio. Ideoq̄ pluraliter aliquādo ſcriptura
volūtatē dei p̄nūciat. Uñ ppheta. Ma
gna opa dñi exquisita in omes volūtatē
ei⁹. cū nō ſit niſi vna volūtas dei que ipſe ē
pluraliter tñ dicit volūtatē. quia volūtas
dei varijs modis ac p̄ diuerſis accipit vt
dictū ē. Ita etiā idē ppheta ppter multos
effectus miſericordie ⁊ iuſticie pluralit⁹ di
cit. Miſericordias dñi in eternū cantabo.
Et alibi. Iuſticie dñi recte letificantē cor
da. cū tñ i deo vna ſit miſericordia. vna iu
ſticia. ⁊ vna eadēq̄ ſit miſericordia que iu
ſticia ſc̄z diuina vſia.

Quare pceptio ⁊ phibitio ⁊ cō
ſiliū dicant⁹ dei volūtas. h

Ideo autem prece

ptio ⁊ phibitio atq̄ cōſiliū cū ſint tria.
dicit⁹ tñ vñ quodq̄ eorum dei voluntas.
quia iſta ſunt ſigna diuine volūtatē. que
admodum ⁊ ſigna ire dicunt⁹ ira. ⁊ dilecti
onis ſigna dilectio appellat⁹. ⁊ dicit⁹ irat⁹
deus. ⁊ tñ nō eſt ira in eo aliqua. ſed ſigna
tñ que foris ſunt. quibus iratus oſtendit⁹
ira ipſius nominat⁹. ⁊ eſt figura dicēdi ſm
quam non eſt falſum quod dicitur. ſed ve
rum quod dicitur ſub tropi nubilo obum
bratur. Et ſm hos tropos diuerſe volun
tatē dei dicunt⁹. quia diuerſa ſunt illa que
p̄ tropum volūtas dei dicuntur.

Ubi voluntas dei pro pcepto ⁊
cōſilio accipiat⁹. i

Pro pcepto dei at

q̄ cōſilio p̄t accipi volūtas. vt ibi. Fiat
voluntas tua ſicut in celo ⁊ in terra. Et ali
bi. Qui facit volūtatē patris mei qui in ce
lis eſt. ipſe frater meus ⁊ ſoror ⁊ mater eſt.
Et cōtra hāc volūtatē multa ſunt. Unde
Aug⁹ in libro de ſpū et lra. Infideles in q̄t
cōtra volūtatē dei faciunt. cū ei⁹ euange
lio non credunt. Augusti.

¶ Deus non vult ab hominib⁹ fie
re. k

Que vere et
p̄prie dicit⁹ dei
volūtas et ea
d̄ bñplacitū.

ri omnia que precepit, vel non fieri que prohibet

Et si illa tria dicuntur

dei voluntas ideo quia signa sunt diuine voluntatis. non est tamen intelligendum deus omne illud fieri velle quod cuiusque precepit, vel non fieri quod prohibuit. Precepit enim abrahe immolare filium. nec tamen voluit. nec ideo precepit ut id fieret. sed ut abrahe probaret fides. Et in euangelio precepit sanato ne cui diceret: ille autem predicauit vbiq; intelligens deum non id prohibuisse quoniam vellet opus suum predicari. sed ut daret formam homini laudem humanam declinandi.

De permissione et operatione vbi dicantur dei voluntas.

Permissio quoque

Aug^o in ench.

dei et operatio voluntas dei appellantur. qualiter accipit Aug^o in ench. dicens. Non sit aliquid nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo. Nec dubitandum est deum facere bene, etiam sinendo fieri quecunq; sunt male, non enim hec nisi iusto iudicio dei finit, et perfecto bonum est omne quod iustum est. Ecce hic manifeste habemus dei voluntatem appellari ipsam operationem vel permissionem cum dicit non fieri aliquid nisi omnipotens fieri velit, vbi includit et bona et mala omnia que sunt. Sed apte distinguit quod deum velle dixerit ne eadem ratione intelligeret velle bona et mala subdens, vel sinendo ut fiat, hoc quantum ad mala dicit, vel ipse faciendo, hoc quantum ad bona. Mala enim finit fieri, sed non facit bona. Non ipse facit, sed dicit eum velle, quia et volens mala finit, et volens bona operatur, et ob id permissio et operatio voluntas dei dicuntur.

Quinque supra sunt proposita que dicuntur secundum tropum; et ideo distinguat lector vbi dicitur per quo eorum accipiatur voluntas.

Quia ergo supra

posita sunt que dicuntur secundum tropum dei voluntas, quia signa sunt diuine voluntatis que vna est immutabilis, scilicet dei beneplacitum. Ideo ergo diligenter distinguat lector vbi dicitur voluntate dei scriptura commemorat iuxta quem modum accipi oporteat, scilicet beneplacito dei, an per aliquo signorum eius. Magna enim est adhibenda discretio in cognitione diuine vo-

luntatis, quia et beneplacitum dei est voluntas eius, et signum beneplaciti eius dicitur voluntas eius. Sed beneplacitum eius eternum est, signum vero beneplaciti non. Et consonat rebus effectibus beneplacitum ipsius, et ipsi effectus rebus ab illo non discordant. Fit enim omne quod beneplacito vult fieri, et omne quod non vult fieri, nequaquam fit. Non ita autem est de signis, quia precepit deus multis ea que non faciunt, et prohibet que non cauent, et consulit que non implent.

Ista est distinctio, xlv. huius primi libri, in qua magister postquam egit de scientia dei et de eius potentia, incipit agere de eius voluntate. Et circa hoc tria facit. Nam primo ostendit quid sit voluntas dei. Secundo quid possit, Tertio quot modis accipitur. Primum facit a principio distinctionis versus ibi. His itaque summe. Secundum ab inde versus ibi. Sic non est permittendum. Tertium versus ad finem distinctionis. Et tamen in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. Quauis voluntas dei sit idem quod deus vel diuina essentia, non tamen est illa que sibi, id est, voluntati subditur. Hanc perbens magister proponit quod voluntas sit idem quod diuina essentia realiter, et differens ab ipsa solum ratione sicut et scientia propter quam diuersitates aliqua attribuunt voluntati dei que non attribuunt essentie, vnde dicitur, deus vult omnia, non tamen potest dici, deus est omnia non obstante idempnitate voluntatis et essentie. Secunda propositio est hec. Non est querenda causa voluntatis diuine cum ipsa sit causa omnium que producantur in tempore. Hanc perbens magister dicit quod voluntatis dei causa querenda non est, quia sic ipsa non esset causa prima et haberet aliquid maius se, quod est falsum, sed ipsa est causa vniuersalis omnium non solum que sunt secundum cursum nature sed etiam mirabiliter.

Tertia propositio est hec. Quauis voluntas dei beneplaciti in se sit nisi tamen vna, tamen voluntas signi per quinque signa distinguit. Hanc magister perbens dicit quod voluntas dei multipliciter nominatur. Aliqua accipitur proprie secundum quod est ipsa diuina essentia, Aliqua vero accipitur per preceptum, per prohibitionem, consilio, permissionem et operationem voluntatis diuine, que omnia dicuntur voluntates dei, id est quia sunt signa voluntatis dei, non autem sunt ita signa que deum velit huiusmodi omnia fieri, sed quia ad modum voluntatis se habent. Et subdit quod prima voluntas dicitur voluntas beneplaciti. Alie voluntates dicuntur voluntates signi. Et differunt in hoc, quod voluntas beneplaciti est eterna reliqua vero sunt temporales. Et voluntas beneplaciti semper implent, Alie vero non. Et tantum de sententia huius distinctionis in speciali.

Illi sententie qua dicitur est dei voluntatem non posse cassari que ipse est, quidam videtur obuiare.

Incipitur que DI. XLVI

Incipitur deum esse in superioribus et autoritatis communium que voluntas dei que ipse est, vocatur beneplacitum eius cassari non potest, quia illa voluntas fecit quecunq; voluit in celo et in terra, cuius teste apostolo nihil resistit. Queritur ergo quomodo accipiendum sit quod apostolus de deo ait, Qui vult oes homines saluos

fieri. Cū em̄ nō oēs salui fiant. sed damnetur videt̄ utiq; nō fieri quod deus vult fieri. humana. s. voluntate impediēte volūtate dei. Dñs quoq; in euangelio impiā ciuitatem compellās. Quotiēs inquit volui cōgregare filios tuos sicut gallina congregat pullos suos sub alis et noluisti. Ita hec dicūt tanq; dei volūtate supata sit hominū voluntate. et infirmisimis nolendiō pedicibus. non potuerit facere potentissimus quod volebat. Ubi est ergo illa omnipotentia. qua in celo et in terra fm̄ ppbetam. om̄ia quecūq; voluit fecit et quō volūtati eius fm̄ aplm̄ nihil resistit. si colligere filios hierusalē voluit et nō fecit. hec enim pdictis plurimū obuiare vident̄.

Solutio quō intelligēduz sit illud volui cōgregare et noluisti. b

Sed audiamus solutionē. ac primū quō accipiēdu sit illud qd dñs ait: videamus. Nō em̄ ex eo sensu illud dictū ē. vt ait Aug^o in ench. pdicta questione solues. quasi dñs voluerit cōgregare filios hierusalē. et nō sit factū qd voluit. qz ipa noluerit. sed poti^o ipa quidez filios suos ab ipō collegi voluit. qua tñ nolēte filios eius collegit. ipē oēs quos voluit. qz in celo et in terra nō quedā voluit et fecit. que dam vero voluit et nō fecit. s. om̄ia quecūq; voluit fecit. vt sit sensus. Quotiēs volui congregare filios tuos et noluisti. i. quorū cōgregari mea voluntate semp̄ efficaci. te nolēte feci. Ecce in euidēti positū est q illa dñi vba supioribus non repugnant.

Quō intelligēduz sit illud. q vult oēs hoies saluos fieri. c

Nūc videre restat quō etiā premissa vba apostoli pdicti non cōtradiciāt. qui de deo loquēs ait. vult omnes hoies saluos fieri. Quoz occasiō euerborum multi a vitate deuiauerunt dicētes deum multa velle fieri que nō sunt. S; nō est intelligēdu ea ratione illud esse dictuz quasi deus vellet aliquos saluari et nō saluentur. Quis em̄ tam impie desipiat. vt dicat deū malas hominū voluntates q; voluerit et qñ voluerit et vbi voluerit in bonū nō posse cōuertere. Nō est utiq; verū qd ips. dicūt. Quēcūq; voluit fecit. si aliq; voluit et nō fecit. et qd ē indign^o ideo nō fecit.

quoniā ne fieret quod volebat oipotēs. voluntas hois impediuit. Idēq; cū audim^o et in sacris lris legimus q; velit oēs hoies saluos fieri. nō tñ ideo debem^o oipotētissimē dei volūtati aliquid derogare. sed ita intelligere qd scriptū est. Vult oēs hoies saluos fieri. tanq; diceret nullū hoiez fieri saluum nisi quē saluū fieri ipē voluerit. nō q null^o sit hoim̄ nisi quē saluū fieri velit. sed q null^o fiat salu^o. nisi quē velit saluari. et iō rogāduz ē vt velit. quia necesse ē fieri si voluerit. Nō est em̄ credēduz omnipotēs aliquid voluisse fieri qd factū nō sit. Sic etiā intelligit̄ illud. Illuminat oēm hoiem venientē in hunc mūdū. non quia nullus hominū est qui non illumiet. sed qz nisi ab ipso nullus illuminat. pōt et alio mō illud intelligi. dū tñ credere nō cogamur oipotentem aliquid fieri voluisse. factūq; non esse. qui sine vllis ambiguitatibus sicut in celo et in terra: sicut veritas cantat oia quecūq; voluit fecit. profecto facere nō voluit quecūq; nō fecit. Ex his apte ostēdit̄ q; deus ea volūtate que ipē ē nō vult aliqd fieri qd nō fiat. necq; non fieri qd fiat.

Utrum mala dei voluntate fiant an eo nolente.

Ideoq; cū constet omnia bona que fiunt eius fieri voluntate que fieri nollet nullatenus fierēt. recte queri solet. Utrū et mala oia que fiunt. i. peccata dei fiant volūtate. an nolente eo fiat? Super h diuersi varia sentientes sibi d dicere inueniunt. Alij em̄ dicūt q; deus vult mala esse vel fieri. nō tñ vult mala Alij vero q; nec vult mala esse nec fieri. in h tñ conueniunt et hi et illi. q; utiq; fatent̄ deuz mala nō velle. Utriq; vō rationib^o et autoritatib^o innitunt̄ ad muniēdā suam assertionem.

Quare dicunt quidam deuz velle mala esse vel fieri.

Qui enim dicūt de um mala velle esse vel fieri. suam his mōis muniunt intentionē. Si enī inquiunt mala nō esse vel non fieri vellet. nullo modo cōtēnt vel fierēt. qz si vult ea nō eē vel nō fieri. et nō pōt id efficere se; vt nō sint vel nō fiant. voluntati ei^o et potētie aliqd resistit. et nō ē oipotēs. qz nō pōt oē qd vult. s. ipotēs ē sicuti et nos sum^o q qd volum^o qñq; nō valē^o

Quō intelli-
gitur illud di-
luminat oēm
hoiem veniē-
tem etc.

Que sup hoc
a diuersis di-
cunt̄.
Alij dicūt de
um velle ma-
la eē vel fieri
alij nō.

Prima ratio
illozū q; dicūt
deū velle ma-
la fieri.

sed quia omnipotēs est et in nullo impotēs certū est nō posse fieri mala vel esse . nisi eo volente . Quō em̄ inuito eo et nolēte posset ab aliquo malum fieri . cū scriptū sit . volū- tati ei⁹ quis resistet . Supra etiā dixit Au- gustin⁹ . quia necesse est fieri si voluerit Sz vult mala fieri aut nō fieri . Si vult nō fieri nō sunt . sunt aut̄ . vult ergo fieri . Item bo- num ē mala esse vel fieri . alioqn̄ summe bo- nus nō pmittēt ea fieri . Un̄ Aug⁹ in ench . Quis ea inquit que mala sunt inq̄tū ma- la sunt nō sunt bona . tamē vt non soluz bo- na sed etiā sunt et mala bonū est . Nā nisi eēt hoc bonum . vt essent et mala . nullo modo esse sinerēt ab omnipotēti bono . cui p̄ocul- dubio q̄ facile est qd̄ vult facere . tam faci- le est qd̄ nō vult esse nō sinere . Hec nisi cre- damus p̄ditaē nostra cōfessio qua nos in patre omnipotentē credere confitemur . Ec- ce hic apte habes q̄ bonū est mala esse . om- nis aut̄ boni deus auctor ē qui vult oē bo- num eē quod est . Cum ergo bonū sit mala fieri vel esse . q̄ et mala vult fieri vel eē . his atq̄ alijs hm̄oi rōnib⁹ et autoritatib⁹ vtun- tur qui dicūt deū velle mala eē vel fieri .

Scda ratio .
Tertia ratio
Aug⁹ ench .

Hic ponit rationes illorum qui di- cunt dei voluntate non fieri mala vel non esse .

Illi vero qui dicunt

dei voluntate mala non fieri vel non esse . indu- ctionib⁹ p̄missis ita rident . dicētes deum nec velle mala fieri nec velle nō fieri vel nol- le fieri . s̄ tm̄ nō velle fieri . Si em̄ vellet ea fi- eri vel esse . faceret vtq̄ ea fieri vel esse . Et ita eēt auctor malozū . Nō ē aut̄ auctor ma- lozū . vt sanctorū p̄stant̄ auctoritates . nō ē eius voluntate fiunt mala . Item si nol- let mala fieri vel vellet nō fieri . et tm̄ fierent . omnipotens nō eēt . cū eius volūtas huma- ne voluntatis effectu impediret . Itē nō cōcedunt deū velle mala fieri . ne malozum auctor intelligat̄ . nec concedunt eum velle mala nō fieri . vel nolle fieri . ne impotēs eē videat̄ . sed tm̄ dicūt eum nō velle mala fie- ri vt nō auctor sed p̄missor malozū mōstre- tur . Un̄ et euāgelista vbi ostēdit deum au- ctore esse omnīū bonozū dicens . Omnia p̄ ipsum facta sunt . Cōsequenter malozū au- ctorem esse negat di . Et sine ipso factū ē ni- hil . i . pctm̄ . Nō dixit p̄ eum factū esse v̄leo nolente et inuito . sed tm̄ sine eo . i . sine eius volūate . quia nō ei⁹ voluntate fit peccatū

Quare nō sit verū deus vel le mala fieri .
Hic queritur an sit verū de um velle non fieri mala vel nolle fieri .
Q̄ verum sit deū non velle mala fieri .
Q̄ nō deo vo- lente vel nolē- te hāt mala .

nō ergo deo volente vel nolēte . sed non vo- lente fiunt mala . Quia nō subest dei volun- tati vt malum fiat vel non fiat . sed vt fieri si- nat . quia bonū est sinere mala fieri . et vtq̄ volens sinit nō volens mala . sed volens si- nere vt ipsa fiant . Quia nec mala sūt bona vel ea fieri vel esse bonū est .

Quō intelligendū sit illud Augu- stini mala fieri bonū est .

Quod vero Augu-

stin⁹ ait . Mala fieri bonū est . nec sinerent mala ab omnipotēti bono fieri . nisi h̄ eēt bo- num vt ea essent . ea rōne dictū esse asserūt . quia ex malis que fiunt deus bona elicit . nec ipse pmittet ea fieri nisi de eis bñ ali- quid faceret . Un̄ Aug⁹ in eodē lib . ench . apte indicans p̄dictozū x̄borū talē eē intel- ligentiam ait . Deus omnipotēs cui rerū est summa potestas cum sume bonus sit . nul- lo modo sineret aliqd̄ mali eē in opibus su- is nisi vsq̄ adeo esset omnipotēs et bon⁹ . vt bñ faceret etiam de malo . Item in eodem . Mellus iudicauit deus de malis bona fa- cere q̄ mala nulla pmittere . Ex hoc itaq̄ sensu dictū est ac verū bonū est mala fieri . quia ex malis que fiūt . bonis (qui p̄m pro- positū vocati sunt sancti) accidit bonitas . id ē . vt itas Talib⁹ em̄ (vt ait apostolus) in bonū coopant̄ omnia etiā mala . quia eis p̄sunt . que alijs facientibus obsunt . Un̄ etiam aliqn̄ in scriptura legit̄ malum apel- lari bonuz . vt hieronym⁹ sup̄ Abarcum . Malū inquit iude bonū fuit . s̄ nobis . nec si bonū est illi vel illi . inde sequit̄ q̄ simpli- citer bonū sit . pp̄ie enī ac simpliciter bonuz ē qd̄ in se et facienti bonū est .

Augusti .
Confirmat̄
lū sensus alia
autoritate ei-
usdem .

Quadrīptita boni acceptio .

Est enī aliquid qd̄

in se bonū ē et cui fit . sed nō ē bonū facienti . vt cū subuenit̄ paupi . s̄ nō p̄pter deum . et aliquid boni in se et facienti . s̄ nō ei cui fit . vt cū veritas p̄pter deū alicui nō obediētī p̄- dicat̄ . et aliqd̄ in se et facienti et ei cui fit bo- num . vt cū veritas p̄dicat̄ p̄pter deū credē- ti . Un̄ ap̄lus . Bon⁹ odor sumus deo . alijs odor vite . alijs odor mortis . Est aut̄ aliud qd̄ nec in se bonū est . et facienti nocet et dam- nat nisi peniteat vt malū . valet tamē ad ali- quid . Et em̄ ait Aug⁹ in ench . A summe et eq̄lī et imutabiliter bona trinitate creata

sunt omnia, nec summe, nec equaliter, nec multabiliter bona, sed in bona etiam singula. Si mul-
 xo vniuersa valde bona. Quia ex omnibus consistit vniuersitati admirabilis pulchritudo. In qua etiam illud quod malum dicitur bene ordinatum et loco suo positum: eminentius commendat bona, ut magis placeant et laudabiliora sint, dum comparantur malis.

Quia mala vniuersitati valent et facientibus sua propria vel patientibus aliena, prout electis tantum.

Hinc patet quod ex malis que sunt aliquid puenit bonum dum bona magis placeant, et laudabiliora existunt. Ipsis etiam facientibus ex malis que faciunt, interdum bona pueniunt si secundum propositum vocati sunt sancti. Talibus enim ut ait Augustinus in libro de correctione et gratia, usque adeo de omnia cooperantur in bonum, ut si qui horum deuiant et exorbitant, etiam hoc ipsum eis faciat proficere in bonum: quia humiliores redeunt atque doctiores, ut Petrus. Illa etiam mala que ab iniquis fideles pie perferunt, ut ait Augustinus in libro de trinitate, ipsis vitiis proficiunt, vel ad delenda peccata, vel ad exercendam probandamque iustitiam, vel ad demonstrandam huius vitium feriam Ideoque et Job dei manum et apostolus sathanam stimulum sensit, et vterque bene profecit, quia malum bene portauit.

Ex predictis concludit ostendens esse bonum fieri mala multis modis.

Si quis igitur diligenter attendat que scripta sunt, facile est ei percipere ex malis bona puenire, et ex ea ratione dictum esse quod bonum est mala fieri vel esse, non quod malum sit bonum, vel quia bonum sit malum fieri. Non est enim bonum malum fieri ab aliquo, quod non est bonum ut aliquis faciat malum. Si enim hoc esset bonum, profecto huius deus auctor esset, qui est auctor omnis boni. Quod si huius deus auctor est, eo ergo auctore homo agit mala, et ita eo auctore homo fit deterior. Et si eo auctore homo fit deterior, tunc eo volente homo fit deterior. Idem est enim dicere aliquid fieri deo auctore: quod deo volente. Deo autem auctore non fit homo deterior, ergo non deo volente, ut Augustinus in libro lxxxiij, quod si apte astruit a minore dicitur ita. Nullo sapiente homine auctore fit homo deterior. Tanta enim est ista

culpa que in sapientem hominem cadere nequit. Est autem deus omni homine sapiente prestantior. Absolutum ergo deo auctore fit homo deterior. Absolutum enim est prestantior dei voluntas quam hominis sapientia. Illo autem auctore cum dicitur illo volente dicitur, ergo est vitium voluntatis humane quo est homo deterior: quod vitium si longe abest a dei voluntate ut ratio docet, a quo sit querendum est. Ecce apte dicit Augustinus deo auctore vel volente hominem non fieri deteriorem, sed vitio voluntatis sue. Non ergo deo auctore quod malum fit ab alio, et ita deo volente mala non fiunt.

Quod in deo non est causa ut sit homo deterior.

Deinde idem Augustinus querens quid sit causa ut homo sit deterior: in deo non esse asserit in eodem libro, sic dicens. Ut sit homo deterior, aut in ipso est, aut in alio, aut in nihilo. Si in nihilo: nulla causa est. Si in alio: aut in deo, aut in alio quolibet homine, aut in eo qui neque deus neque homo sit. Sed non in deo: Bonorum enim deus tantum causa est, ergo aut in homine est, aut in eo quod neque deus neque homo, aut in nihilo. Et ex his apte ostendit quod non est bonum ut sit homo deterior, quia non est deus eius causa qui tantum causa bonorum est. Et si non est bonum ut homo fiat deterior non est ergo bonum ut ab eo fiat malum, non ergo vult deus ut ab eo fiat malum.

Aliter probat quod deo auctore non fiunt mala.

Item aliter etiam ostendit quod deo auctore, id est volente non fiunt mala quia ipse non est causa tendendi ad non esse. Tendere enim ad non esse malum est. Ipse autem auctor mali non est. Tendit homo ad non esse qui operatur malum, non ergo deo auctore est quod aliquis operatur malum. Non est ergo bonum quod aliquis operatur malum, quia tantum boni deus auctor est. Hoc autem Augustinus in eodem libro, apte explicat ita dicens. Qui omnium qui sunt auctor est, et ad cuius bonitatem id pertinet ut si oportet quod est, boni tantummodo causa est. Quod circa mali auctor non est, et ideo ipse summum bonum est, a quo in nullo deficere bonum est et malum est deficere. Non est ergo causa deficienti id est tendendi ad non esse quod ut ita dicitur eundem causa est quod omnium qui sunt auctor est, qui in quantum sunt, bona sunt. Ecce apte habes quod deficit a deo quod summum est bonum, malum est. Mala ergo facere malum est, non ergo

Augusti.

deo auctore vel volente mala fiunt. Obiectio quorundam sophistica q̄ probare nitunt̄ ex deo esse q̄ mala fiunt.

In sufficiēter ostēsum est. q̄ deo auctore nō fiunt mala. Qui dam tñ sophisticē incedētes. r̄ idō deo odibiles pbare conant̄ ex deo auctore esse q̄ mala fiūt b̄ mō. Q̄ mala fiunt verū ē. omne aut̄ verū qd̄ ē. a v̄itate ē q̄ deo ē. A deo q̄ ē q̄ mala fiūt. Q̄ aut̄ omne verū a deo sit p̄firmant auctoritate Aug. in li. lxxxij. quēstionū ita dicētis. Omne v̄it̄ a v̄itate verum ē. Est aut̄ v̄itas deo. Deū q̄ habet auctore ōmne v̄it̄. Est aut̄ v̄it̄ q̄ mala fiūt vel fiunt Deo q̄ auctore ē q̄ sunt vel fiunt mala.

Responsio ubi cōcedit oē verū eē a deo. r̄ sophisma apit.

Quibus facile est nobis r̄idere. s̄ indignū r̄sione videt̄ qd̄ dicunt. Omne nāq̄ v̄it̄ a deo ē. vt ait Aug. cui consonat Amb. q̄ tractans illud v̄bum apli Nemo p̄t̄ dicere d̄ns iesus. nisi in spiritali acto. dicit̄. Q̄ omne v̄it̄ a q̄cūq̄ d̄r a spiritali acto ē. Cū itaq̄ verū sit q̄ mala fiūt. b̄ v̄it̄ qd̄ dicit̄ illa locutiōe. s̄ mala fiūt. a deo ē. s̄ nō inde sequit̄ q̄ a deo sit vt mala fiunt. Si enī b̄ diceret̄. auctor malorū deo esse intelligeret̄. qd̄ ex s̄i manifeste falsum ostendit̄. Deo p̄hibet furtū fieri. s̄ furtū fieri verū est. q̄ p̄hibet verū. non sequit̄.

Per s̄le ostēdit illis eē falsum.

Partes questionis approbat illorum. qui dicunt deū non velle mala fieri.

Hec igit̄ et alia huiusmodi inania relinquētes. p̄misse questionis p̄ti saniori fauētēs q̄ scōp̄ testimonijs plen̄ approbat̄. dicam̄ deū non velle mala fieri nec tñ velle non fieri. neq̄ nolle fieri. Omne q̄ vult fieri. fit. r̄ oē qd̄ vult nō fieri. nō fit. Fiat aut̄ multa q̄ non vult fieri. vt omnia mala.

Ista ē distinctio. xlvj. huius primū libri. in qua postq̄ ostensum est quid tenendus sit de voluntate dei s̄m se. Consequēter ostendit̄ mgr̄ quid tenendum sit de voluntate q̄tū ad ipsum effectum. Et tria facit̄. Nā p̄mo ostēdit effectū diuine voluntatis respectu bonorū. Secūdo facit̄ idem respectu malorū. Tertio subdit̄ determinationē quarundā auctoritatū

Prīmū facit̄ a principio huius distinctionis vsq̄ ibi. Idē q̄ cū p̄stet. Secūdo vsq̄ ibi. Q̄ deo Aug. Tertio deo ab inde vsq̄ ad finem distinctionis. Et tñ in generali. In speciali sententia mgr̄ stat in trib̄ p̄positiōib̄ quāz prima est hec. Beneplacitū diuine voluntatis in omnibus implet̄. Hanc mgr̄ inuestigans q̄rit. Utrū deus aliquid voluerit quod factum nō fuerit. Et arguit q̄ sic. quia voluit imo vult omnes homines saluos fieri hoc tñ factū non ē nec fit. S̄i vult filios israel cōgregare. qd̄ etiam nō est factū. ergo nō oia que deo voluit sunt facta. Et r̄idet mgr̄ q̄ b̄mōi duplici obiectiōe nō obstante voluntas dei sp̄ impletur. Et obiecta sic habēt intelligi q̄ quicūq̄ boies saluātur vel qui de filiis israel congregantur. sola dei voluntate saluantur r̄ congregantur. sicut etiā Job. j. dicit̄. Illuminat̄ oēm bōlem venientem in hāc mundum. Hoc non habet intelligi q̄ omnes ab ip̄o illuminant̄ qui in hunc mundū venerint. sed q̄ nullus veniens in hunc mundū illuminat̄ nisi ab ip̄o. Secūda p̄positiō est hec. Deo neq̄ vult neq̄ non vult q̄ malū culpe oriā. Hāc pbans mgr̄ querit. Utrū mala siant deo volente. Circa cuius questionis materiaz due sunt opinionēs quarū prima est. q̄ deus vult malū nō fieri. Secūda est q̄ deo vult mala fieri r̄ hi inducūt rōnes. p̄ sua opinione. quarū prima est. Potentia oī potentis resisti non p̄t. sed si deus noller mala fieri. cū tñ fiunt. eius potentia posset resisti. sed hoc esset cōueniens. quia iam nō eēt omnipotēs. ergo incōueniens est deū ponere velle mala nō fieri. ergo deo vult mala esse vel fieri. Secūda ratio talis est. Deo aut̄ vult mala fieri aut nō vult fieri. s̄ non vult ea nō fieri. ergo vult ea fieri. Minor patet p̄ hoc. quia si vellet nō fieri nunq̄ fierent. cum voluntati eī nihil posset resistere. Tertia ratio est. Deus vult omne bonū. s̄ bonū ē mala fieri. nisi enī esset bonum mala fieri nūq̄ p̄mitteret̄ a deo fieri. ergo deus vult mala fieri. Ad has rōnes respondēs mgr̄ ad duas. p̄mo q̄ non est p̄cedēdum q̄ deus velit mala fieri. quia sic esset iniūsus. nec q̄ vult nō fieri mala que ē scōda opinio. q̄ sic mala nūq̄ fierent. Sed est dicendū q̄ nō vult ea fieri. r̄ q̄ arguit̄ tertio q̄ mala fieri est bonum. dicendū est q̄ non est bonum simpliciter. sed est bonū in q̄tum ex malis possunt elici bona. ubi etiā incidētalit̄ dicit̄ q̄ aliquid est bonum in se et facienti r̄ ei cui fit. vt p̄dicare fidelibus. p̄pter deum. Aliquid est bonū in se r̄ facienti. vt dare elemosynam paup̄i. sed nō p̄pter deum. Aliquid deo in se est malum r̄ facienti sed ex eo accidētalit̄ p̄ueniunt aliqua bona vt mala q̄ fiūt ad pulchritudinem vniuersi. Probat̄ postea magister opinionem. s̄ q̄ deus non vult mala fieri. q̄ si deo volente fierēt mala. igit̄ fierent deo auctore. r̄ p̄ p̄ns deo eēt auctor illi qd̄ fieret̄ deterior qd̄ nō ē dicēdū. vt p̄bat auctoritate b̄ Aug. Postea arguit̄ s̄m quosdā. Omne verū est a deo. sed mala fieri est v̄it̄ ergo ip̄a factio mali est a deo. Et r̄idet q̄ v̄itas que est in hoc dicto est a deo sed ex hoc non sequit̄ q̄ ip̄a res dicta. s̄ malū sit a deo. Tertia p̄positiō est. Nullum malum sit quod a deo fieri nō p̄mittit̄. patet quia quicquid fit deus p̄mittit̄ fieri. Et tñ in speciali.

Voluntas dei semp̄ implet̄ d̄ homine quocūq̄ se vertat.

Voluntas quippe dei sp̄ efficac̄ est vt fiat oē qd̄ velit. r̄ nihil fiat qd̄ nolit. que d̄ hoīe sp̄ implet̄ q̄cūq̄ se vertat. Nihil enī (vt ait Aug.) in libero arbitrio p̄stitū supat

DI. XL VII

voluntate dei. et si faciat 3 ei voluntate. tñ 3 ei voluntate que ipse e nihil putadū e ita fieri. tāq̄ velit fieri et nō fiat. vlnolit fieri et fiat. Illa enī voluntas (vt ait Aug⁹ in ench.) sp̄ implet. aut de nob. aut a nob. De nob implet. s̄ tñ nō implet eā qñ peccam⁹. A nob implet qñ bonū faci⁹. id eī faci⁹ q̄ scim⁹ placē deo. Ita et de hoīe sp̄ de⁹ implet suā voluntatem. q̄ nihil facit hō de q̄ de⁹ nō opaf qd vult. Nō enī vult de⁹ vt peccet hō q̄libet. Si aut peccauerit: penitēti vult p̄cē vt viuat. in pctis x̄o p̄seuerantē punire vt iusticie potētā cōtumar nō euadat. Sicut alios ab etno sp̄parauit ad penā. ita alios p̄parauit ad gl̄iam. et h̄ sunt magna opa dñi exquisita in oēs voluntates ei⁹. Et tā sapiēter exquisita vt cū angelica et humana creatura peccasset. id est. nō qd ille. sed qd voluit ip̄a fecisset. etiā p̄ eandē creature voluntate q̄ factū e qd creator non voluit. replet ip̄e qd voluit. bñ vtēs etiā malis tanq̄ sumebon⁹. ad corū damnationē q̄s iuste p̄cē destinauit ad penā. et ad corū salutē q̄s benigne p̄destinauit ad gr̄az. Q̄tū enī ad ip̄os attinet q̄ deus noluit fecerūt. q̄tū x̄o ad oipotētā dei nullo mō id facē voluerūt. hoc q̄ppe ip̄o. q̄ 3 ei⁹ voluntate fecerūt: de ip̄is facta est voluntas ei⁹. p̄terea nanq̄ magna dñi sunt opa exquisita in oēs voluntates ei⁹. vt miro et ineffabili mō nō fiat p̄ter ei⁹ voluntate. qd etiā sit 3 ei⁹ voluntate. q̄ n̄ fieret. si nō sineret. nec vt i q̄s nolēs sinit. sed volēs. nec sineret bon⁹ fieri male. nisi oipotens et de malo posset facere bonū bñ. h̄is verbis euidenter monstrat q̄ voluntas dei eterna sp̄ implet de hoīe. etiā si faciat hō 3 dei voluntatē. Sed attendendū e diligentē quō in supiorib⁹ dicit fieri aliqd cōtra dei voluntatē. qd tñ nō sit p̄ter eā. et q̄lit itelligē dū sit illd. q̄tū ad se fecerūt. qd de⁹ noluit. q̄tū x̄o ad oipotētā dei nullo mō id facere valuerūt. Vidē enī ista supiorib⁹ obuiare. vbi dictū e voluntati ei⁹ nihil resistere.

hic aperit diuersis mōis supra accipit dei voluntatem. b

Verū vt supra diximus voluntas dei diuisis modis accipit q̄ diuisitas in p̄dictis vbi si diligent notet. nihil ibi p̄dictiois reperit. Vbi enī dicit non fieri p̄ter ei⁹ voluntatē etiā qd sit 3 ei⁹ voluntatē dissiliter accepit voluntatē. et nō ipsam voluntatē. q̄ de⁹ e et sempiterna e. s̄ ei⁹ siḡ p̄di

ctis vbi itelligi voluit. i. phibitionē siue p̄ceptionē et p̄missionē. Multa enī sunt 3 dei p̄ceptū vel phibitionē q̄ tñ nō sūt p̄ter ei⁹ p̄missionē. 3 p̄ nāq̄ p̄missionē oia sunt mala. q̄ tñ p̄ter ei⁹ voluntatē sempiterna sūt. Sicut Aug⁹. dicit sup illū locū ps̄. vt non loquat os meū opa hoīm. Opa enī hoīm dicit ea q̄ mala sunt. que p̄ter dei voluntatē sunt. que ipse est. sed nō p̄ter ei⁹ p̄missionē q̄ ipse nō e. Appellat tñ ip̄a dei voluntas. q̄ de⁹ volēs sinit mala fieri. Fiant et 3 ei⁹ p̄ceptionē vel phibitionē. sed nō 3 ei⁹ voluntatē que ipse e. nisi dicat 3 eā fieri: q̄ p̄ter eā sunt. Cōtra eā q̄ppe nihil ita sit. vt velit fieri qd non fiat. vel nolit fieri et fiat. qd cui dēter ibi Aug⁹ notauit. vbi ait. Q̄tū ad ip̄os attinet qd deus noluit fecerūt. q̄tū x̄o ad oipotētā dei. nullo mō id facere valuerūt. Ac si diceret. fecerūt 3 dei p̄ceptū qd appellat voluntas. s̄ nō fecerūt 3 dei voluntatē oipotētē. q̄ h̄ nō valuerunt. illd valuerūt. et ita p̄ h̄ q̄ fecerūt 3 dei voluntatē. i. p̄ceptū de ip̄is facta e voluntas ei⁹ id e. impleta e voluntas ei⁹ sempiterna qua eos dñari volebat. An Greg⁹ sup Hen. Multi voluntatē dei p̄gūt vñ mutare cōtendūt. et cōsilio eius resistētes obsequunt q̄ h̄ ei⁹ dispositioni militat. qd p̄ humanū studiū resultat. h̄ic agte oñdit q̄ dū malū cōsilio ac p̄cepto dei resistūt qd voluntas dei appellat. ea faciūt vñ voluntas ei⁹ q̄ ipse e implet. que dispositio vel bñplacitū vocat. Nā vt ait Aug⁹ in ench. quante libet sint voluntates angeloz et hoīm. bonorum vel maloz. vel illd qd de⁹ vel aliō volētū qd de⁹. oipotētū voluntas sp̄ inuicta e. q̄ mala e nunq̄ p̄t. etiā dū mala irrogat: iusta est. et p̄fecto q̄ iusta e: mala non e. Deus ḡ oīmpotēs siue p̄ miscētiā cuius vult miscere. siue p̄ iudiciū quē vult obdurat. nec inique aliqd facit. nec nisi volēs q̄c̄q̄ facit et oia quecūq̄ vult facit.

Summatim perstringit sententiā p̄dictozum addens quare de⁹ p̄cepit oīnibus bona facere et mala vitare. cum non velit hoc ab oīnibus impleri. c

Ex p̄dictis liquet q̄ voluntas dei que ipse e sp̄ inuicta est nec in aliquo cassat. sed p̄ oia implet. Cōsiliū vero ei⁹ et p̄ceptio siue phibitio non ab oībus implent quibus p̄posita et data sunt. Neq̄ idō p̄cepit oīnibus bona. vel prohibi

Ex quo sensu qdam dicitur fieri circa dei voluntatē q̄ tñ non sunt p̄ter eius voluntatem. Et ex quo sensu verū sit nihil fieri cōtra ei⁹ voluntatem.

Grego.

Inquit sensus p̄dictozum vborū.

buit mala. vel cōsuluit optima q̄ vellet ab oib⁹ bona q̄ p̄cepit fieri. vlt̄ mala q̄ phibuit vitari. Si em̄ vellet: vtiq; 7 fierēt. qz in nullo pōt ab hoīe supari vel ipediri ei⁹ voluntas. s̄ vt iusticiā suā hoīb⁹ oñderet. 7 mali eēnt inexcusabiles. Deniq; vt boni ex obedientia gl̄iam. mali ex inobediētia penā sortirent. sic vtriq; ab et̄no p̄parauit. Ea ḡ q̄ oib⁹ p̄cepit. vel phibuit a q̄busdā voluit fieri vel vitari. s̄ nō ab oib⁹. 7 qd̄ az p̄sonalif p̄cepit 7 in veteri 7 in noua lege. q̄ ab eis q̄ bus p̄cepit fieri noluit. vt abrae de imolati one filij. 7 in euāgelio q̄busdā cur. n̄ q̄b⁹ p̄cepit ne cui dicerent.

Ista est distinctio .xlviij. hui⁹ pri mi libri. in qua magister postq̄ egit de quibusdā q̄ diuine voluntatis effectū vident impedire. Agit de diuine voluntatis efficaci adimpletione. Et tria facit. Nā p̄mo ostēdit q̄ voluntas dei semp̄ implet. Sc̄do subdit q̄ etiam impletur quo ad eos a quib⁹ p̄uerse impugnat. Tertio concludit quōd deus diuersimode s̄m eam p̄cepit. Primum facit a p̄ncipio distinctionis vsq; ibi. Multa enim sunt contra eius p̄ceptionem. Sc̄dm ab inde vsq; ibi. Ex predictis liquet. Tertius h̄o ab inde vsq; ad finē distinctionis. Et t̄m de sentētia in generali. In sp̄ali sen. ma. stat in tri. p̄po. q̄rū p̄ma ē hec. Diuina volūtas efficaciter in oib⁹ sp̄ p̄sumat. Hāc m̄gr̄ p̄bans. p̄ponit p̄mo q̄ voluntas dei sp̄ ē efficac̄ 7 nihil ē p̄tra eā. multa t̄m fiunt p̄ter eam. Et ostendit q̄ volūtas dei sp̄ implet aut de creatura aut a creatura. A creatura implet q̄n̄ creatura bene facit. De creatura aut̄ q̄n̄ deus ordinat de mala faciente vt vult. Postea m̄gr̄ mouet dubitationē quāddā quōd possit aliquid fieri p̄ter dei voluntatē. q̄d Aug⁹ videt dicere. cū t̄m eius volūtatē nihil resistat. Item quōd illud q̄d ē cōtra volūtatē dei nō ē p̄ter eā. Et respondet m̄gr̄ dicens q̄ hoc apparet distinguēdo volūtatē. Nā volūtas dei aliq̄n̄ noīat ip̄am diuinā eētā p̄cepta vel phibitionis diuine volūtatē. Aliquādo etiā p̄missionē. Cōtra ip̄az diuinā volūtatē q̄ est met ipsā diuina essentia nihil sit. Contra p̄cepta 7 phibitionis q̄ sunt signa voluntatis dei bene pōt aliquid fieri vt mala. 7 tamē nihil fieri p̄ter ei⁹ p̄missionē. Sc̄da p̄positio est hec. Diuina voluntas efficacit̄ implet 7 p̄sumat quo ad eos a quib⁹ p̄uerse impugnat. Hanc p̄bat m̄gr̄ autoritatibus sanctorū que vident dicere q̄ mali volūtatē diuine resistentes ei obsequunt. Tertia p̄positio est hec. Nō omnia que deus p̄cepit vel phibuit ita fieri voluit. Hoc patz ex eo q̄ de aliquādo ex aliq̄ rōne aliq̄ fieri non voluit. sed ad modum volentis habuit. vt p̄z de imolatiōe Isaac 7 hmōi. Et t̄m in speciali.

Q̄ aliquñ hō bona voluntate aliud vult q̄ de⁹. 7 aliquñ mala id quod de⁹ bona voluntate vult.

DI. XL VIII

Scienduz quo

q̄ ē q̄ aliquñ mala ē volūtas ho minis idē volēt q̄d de⁹ vult fieri 7 aliquñ bona ē volūtas hoīs aliō volēt q̄ de⁹. At em̄ bona sit hoīs volūtas oportet attendere qd̄ p̄gruit ei velle 7 q̄ fine. T̄m em̄ interest inē volūtatē dei 7 volūtatē hoīs vt i

q̄busdā aliō p̄gruat deo velle aliō hoī. Vñ Aug⁹ i ench. Aliqñ bona volūtatē homo vult aliqd̄ q̄d de⁹ nō vult. bona multo amplius multoq; certū volūtatē. Nā illi⁹ mala volūtas eē nūq; p̄t. Tāq; si bon⁹ filij p̄atre velit viuere quē de⁹ hōa volūtatē vult mori. Et rursus fieri pōt vt h̄ velit hō voluntatem mala. q̄d de⁹ vult bona. velut si malus filij velit mori p̄rem. velit etiaz h̄ deus. Nepe ille vult q̄d nō vult de⁹. iste vero id vult q̄d vult 7 de⁹. 7 t̄m bone dei voluntati pietas illius poti⁹ p̄sonat. q̄uis aliud volentis q̄ hui⁹ idē volētis. ipietas. Abultū em̄ inest qd̄ velle hoī. qd̄ deo congruat. et ad quē finē suā q̄sq; referat voluntatem vt approbet vel improbet. Pōt em̄ velle bonum q̄d nō cōgruat ei velle. 7 pōt velle bonum q̄d p̄gruit. s̄ nō refert ad finē rectū. et ideo non est bona volūtas.

Augusti. Q̄m duo cōsiderat bona voluntas ho minis.

Q̄ bona dei voluntas mala hoīm volūtatē implet vt in passiōe xp̄i cōtigat vbi quoddā factum est qd̄ deus bona 7 iudei mala volūtatē voluerūt. voluerūt t̄m 7 aliqd̄ qd̄ deus nō voluit.

Illud quoq; nō ē

p̄mittendū q̄ aliqñ dei volūtas bona p̄ malā hoīs volūtatē implet. vt i crucifixiōe xp̄i factū ē quē de⁹ bona volūtatē mori voluit. Iudei h̄o ipia volūtatē cū crucifixerūt. Et volebāt iudei mala volūtatē qd̄dā qd̄ de⁹ voluit bona. volebat. s̄ vt xp̄s pateref moreref. s̄ volebant 7 aliqd̄ aliō qd̄ de⁹ nō lebat. s̄ occidē xp̄m quod fuit mala actio 7 p̄ctm̄. Actū q̄pe iudeoz nō voluit de⁹. p̄sionē h̄o xp̄i voluit. sic 7 in ip̄o p̄s. xp̄s ad p̄rez ait. Tu cognouisti sessionē meā. i. voluisti. 7 approbasti passionē meā. tibi enim placuit. Voluit itaq; tota trinitas vt xp̄s pateref. nec t̄m voluit vt iudei occiderent. qz voluit penā xp̄i. s̄ nō voluit culpā iudeorū nec t̄m noluit. si cū noluisset. nec fuisset.

Oppositio.

Sed ad hoc oppo

nif sic. Si voluit de⁹ vt xp̄s pateref. Voluit vtiq; vt pateref a iudeis vlt̄ nō. Si voluit vt nō pateref a iudeis. cū passus sit factū ē itaq; qd̄ voluit de⁹ nō fieri. Si at̄ voluit cū pati a iudeis q̄ voluit cū occidi a iudeis. voluit itaq; vt iudei occiderēt eū. Ad qd̄ rñ dētes dicim⁹ simpliciter concedendū eē q̄ de⁹ voluit christū pati. mori. qz ei⁹ passio bonum fuit 7 cā nostre salutis. Lum autez

Respōsio.

